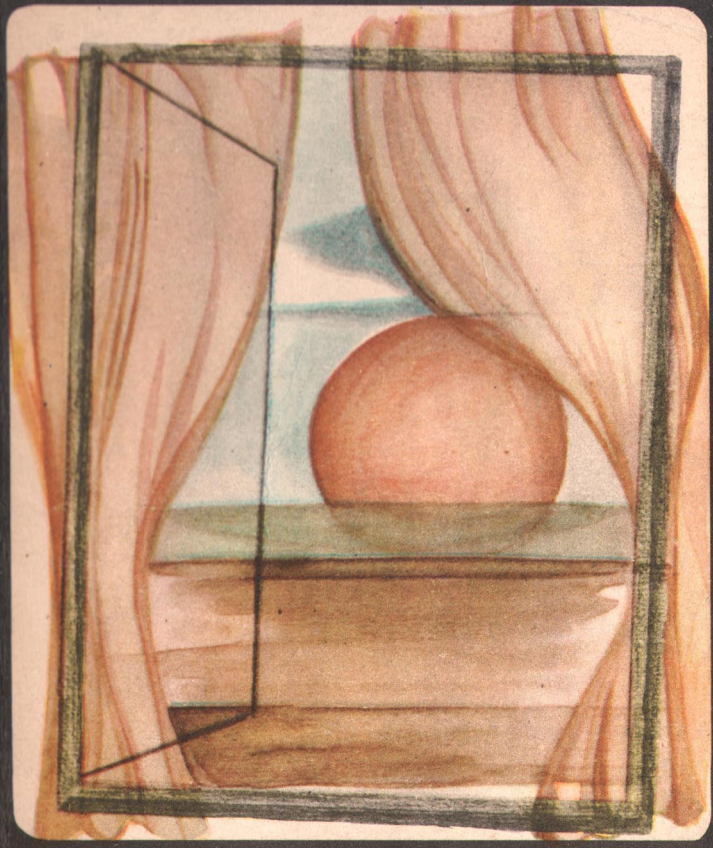

romane de ieri şi de azi

ŞTEFANA VELISAR TEODOREANU

VIAŢA CEA DE TOATE ZILELE

Romane de ieri şi de azi

Coperta colecției și ilustrația copertei
Simona Runcan

ȘTEFANA VELISAR
TEODOREANU

VIAȚA CEA DE TOATE ZILELE

prefață de
AUREL MARTIN

1969
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

PREFAȚĂ

Soție a lui Ionel Teodoreanu (din 1920), Ștefana Velisar-Teodoreanu face parte, totuși, împotriva așteptărilor, dintr-o altă tipologie artistică decît aceea ilustrată de autorul *Medelenilor*. Paradoxal sau nu, literatura ei este, în multe privințe, o replică la cea cultivată de acesta. Imprejurare cu atît mai evidentă cu cît materia epică valorificată preferențial de amîndoi se referă nu o dată la arii tematice relativ similare. Și pe Ștefana Velisar o interesează lumea infantilă: un roman ca *Acasă* (1947) probează însă că o receptează pe cu totul alte lungimi de undă. Și ea trăiește nostalgia adolescenței, într-o carte cum e *Calendar vechi* (1939), dar proiectează viața pe un ecran sortit a-i sensibiliza cu precădere setea de transcendent. Și ea încearcă proza poetică, într-o serie de secvențe din *Cloșca cu pui* (1943), fără a se lăsa furată însă de metafore și sonorități. Și pe ea o atrage ideea definirii atmosferei și relațiilor de structură provincială, în *Viața cea de toate zilele* (1940), dar perspectiva reprezentării stă sub semnul implicațiilor de semnificație filozofică. Încît, parcurgîndu-i paginile, ai mereu sentimentul unei deliberate delimitări. De atitudine și de formulă estetică. Sprijinite, deopotrivă, pe o altă natură temperamentală decît a lui Ionel Teodoreanu și, negreșit, pe alte afinități elective. Nu-i greu de observat, comparativ judecînd, că Ștefana Velisar e mai puțin expansivă, mai puțin euforică, mai sobră, mai reținută, mai cerebrală chiar, mai puțin sedusă de acțiune și de dorința de a frapa prin organizarea unor nuclee epice insolite sau prin personaje de excepție, mai cu vocația analizei decît a fabulației, mai tentată să observe și să

înregistreze reacții, să coboare în străfunduri și să întrevadă motivări interioare de substanță (de la caz la caz) diafană, obscură, contradictorie, mai preocupată de caracterologii și de diversificări (nu atît sociale, cît psihologice), mai receptivă la procedee de compoziție, la mijloace de expresie și la unghiuri de deschidere moderne, decît se arată a fi Ionel Teodoreanu. Cum nu e dificil de sesizat că, printre autorii frecventați asiduu, ca zei tutelari, se numără Rabindranath Tagore, Ivan Turgheniev, Lev Tolstoi și marii prozatori nordici. Unor atari aspecte diferențiale, deduse din operă, li se adaugă altele ținînd de biografia propriu-zisă. Mai exact spus: de condițiile particulare și de cadrul în care i s-au desfășurat anii de formație intelectuală. Născută în Saint-Moritz, la 17 octombrie 1897, Ștefana Velisar e fiica lui Ștefan Lupașcu, dintr-o familie veche moldovenească, și a Mariei Mazurier de naționalitate franceză. Prin tată, e nepoată a Mariei Barbu Delavrancea, sub direcția căreia a și învățat la Școala centrală de fete din București, și verișoară cu filozoful francez, de origine română, Stephane Lupasco. Pe unii, inclusiv pe ea însăși, îi evocă, de altfel, în *Calendar vechi* și în *Acasă*. Scriitoarea copilărește, așadar, într-o ambianță ce explică, măcar pînă la un punct, direcțiile de orientare culturală, calitatea lecturilor, șlefuirea gustului, discernămînul critic, exigența, etc., factori care, suprapuși înclinațiilor temperamentale, au înrîurit neîndoielnic, în chip hotărîtor, alcătuirea personalității sale artistice.

Debutul a avut loc tîrziu, în 1929, în liliputanele foi ale *Biletelor de papagal*, cu scurte însemnări. Vreme de zece ani, colaborările ei sporadice (la *Revista fundațiilor regale*, bunăoară) se înscriu în limitele acelorași parametri și ale aceleiași modalități. E un deceniu de tatonări, Ștefana Velisar digitînd experimental, nu arareori cu bune rezultate, cînd pe clapele poemului în proză (îndrituindu-l pe Arghezi s-o denumească, într-o tabletă dedicată geniului enescian, „scriitoare de zmalțuri și filigrane"), cînd pe acelea ale microreportajului exersînd, de asemenea (cu succes), portretul și schița. Reunite ulterior în *Cloșca cu pui*, textele acestea vădesc (dincolo de unele stîngăcii și superficialități) o indiscutabilă sensibilitate lirică, spirit de observație și, cu deosebire, capacitate de transfigurare. Fie că obiectul contemplației e peisajul moldav ori cel marin, psihologia vîrstelor extreme sau miracolele lumii, sentimentul anotimpurilor ori cel al metafizicului. Fie că anume motive se constituie de pe acum ca forțe polarizante,

obligînd viitoare descătușări și aprofundări, sau, pur și simplu, traduc, cum sînt notele de drum, impresii strict ocazionale.

Prin inflexiunile lor autobiografice și prin rațiunea lor practică, exercițiile debutului pregătesc, în fapt, decolarea din *Calendar vechi*. Carte de început și ea, seducătoare însă în multiple planuri. Mai întîi ca roman al adolescenței. Al unei adolescențe țesute din puritățI, visuri, elanuri și candori, învăluită în suavități și taine, desfășurată într-un cadru semipatriarhal, undeva la țară, cu tenis, cavalcade, vizite, discuții, recitări șoptite din Verhaeren și Tagore. Poemele acestuia din urmă sînt menite, de altfel, să marcheze evoluția temperaturii sentimentale a eroinei principale, Miki, dar și să întregească sistemul de reprezentare al autoarei, care își așază liminar întreaga evocare sub protecția unei elocvente fraze tagoriene: „În sălile de sărbătoare ale lumii, plăpîndul fir de iarbă stă pe același covor cu raza de soare sau stelele din miezul nopții". La 16 ani, Miki e un astfel de fir plăpînd, deschis miracolelor iubirii și senzației de fericire, îndrăznelilor și iluziilor, frumuseților inefabile și reveriei înălțătoare, supus însă și inevitabilelor, neașteptatelor și nedoritelor neliniști și încovoieri, proprii și ele trecerii în noua, tulburătoarea și complexa zodie ce succede copilăriei neștiutoare, etapă despuiată, în viziunea poematică a Ștefanei Velisar, de chemările obscure, contradictorii, telurice, exploatate de alții. Nota dominantă a cărții e, prin Miki, grația feciorelnică, îmbinată cu diafanizarea, pînă la sublimare, a dialogului erotic. Dialog purtat cu relativ experimentatul Ducu, sinteză de ideal pragmatic, oscilînd între dăruire și flirt, cedînd însă, la o adică, nu aventurii superior romantice, ci interesului economic. *Calendar vechi* e un roman al adolescenței și tinereții, desenînd în zare fantomele unor structuri dominate fiecare de alte și alte linii temperamentale. Dar e, deopotrivă, și un roman al vîrstelor senectudale, aducînd în prim plan fizionomii de „moși" și de „tante", unele (ca vara Elencu) excelent conturate, cu sfătoșeniile, suficiențele, ticurile și fixațiile lor. Și, nu mai puțin, al unei categorii sociale pentru care existența nu e o suită de întrebări insolubile și de privațiuni apăsătoare. Ceea ce nu însemnează că evenimentele s-ar desfășura pe un fundal convențional, că tipologiile n-ar respira aerul epocii, că destinele ar fi urmărite abstracție făcînd de anume coordonate concret istorice, că totul s-ar consuma la nivel exclusiv psihologic, că delinearea dimensiunii lirice ar avea loc în condițiile epurării narațiunii de elemente corespunzătoare altor realități,

obiective și subiective. Din contră, organizat potrivit unei cronologii datate, romanul e, distinct, și o cronică succintă a verii lui 1913, cu telegrafice însemnări privind războiul balcanic și ecoul acestuia în conștiința personajelor, dar și o prospecțiune diferențiată în mentalitatea și concepția despre lume și viață a generațiilor respective. În sfîrșit, sub latură compozițională, el îmbină pagina de evocare poematică, momentul de relatare realistă, peisajul oniric, secțiunea jurnalistică, episodul epistolar, secvența tensională, capitolul de relaxare, notația seacă, atitudinea simpatetică, aluzia critică, în succesiuni cinematografice de netăgăduită prospețime pentru proza românească a anului 1939.

Roman al unei vacanțe și al unei iubiri, *Calendar vechi* (distins cu premiul „Societății intelectualilor români") lansa, așadar, o scriitoare de finețe, stăpînă pe mijloacele sale de expresie și, mai ales, în stare să nu rămînă autoarea unei singure cărți sau roaba unei singure teme, a unei singure modalități și a unei singure atitudini estetice. Curînd, *Viața cea de toate zilele* (volum, la rîndu-i, premiat de Academie) vine să confirme însușirile afirmate cu prilejul debutului. Asociindu-le, natural, altele stimulate de noul univers uman și de noua problematică asupra cărora își concentrează atenția. Eroii aparțin, acum, mediului citadin. Mai exact spus, orașului de provincie. Mediu care, în viziunea multor prozatori români (de la Sadoveanu și Brătescu-Voinești încoace) poartă ca un stigmat al fatalității, amprenta elegiacului. E locul unde, prin tradiție, nu se întîmplă parcă nimic. Mor doar niște idealuri (bovaryce sau nu), se ofilesc niște flori (veștejite de lumină), se retează niște aripi, se înecă niște aspirații, într-o atmosferă de marasm, de melancolie, de neputință, de nefericire, de deznădejde, ori de resemnare cvasicolectivă. Nu s-ar putea susține că anume note devenite (literar) caracteristice acestui mediu, nu sînt reluate și de Ștefana Velisar. Că drama circumscrisă aici n-ar fi înrudită cu cele tăcute, țipate, șterse, sau hipertrofiate din operele predecesorilor. Că problema dezamăgirii femeii în căsnicie, că istoria destrămării și refacerii familiei, în condițiile unui astfel de mediu n-ar fi, și ele, legate oarecum de tema orașului provincial. E de observat însă că acestea (și altele adiacente), cunosc în *Viața cea de toate zilele* o reconsiderare dintre cele mai pertinente. Și prin unghiul din care e privită drama eroinei. Și prin conjunctura aleasă. Și prin laturile caracterologice investigate. Și prin diversitatea tipologică. Și prin atitudinea filozofică a interpretei. Ce se întîmplă, în fond, în roman? Doi soți se despart.

Acesta e faptul cardinal. Obișnuit, literatura explică evenimentul prin volatilizarea sentimentelor de dragoste și de stimă reciprocă, prin apariția unei terțe persoane care polarizează viața afectivă a unuia dintre cei doi, prin conștiința inferiorității partenerului, prin rațiuni sociale sau economice, prin decalajul violent dintre vîrstele biologice, prin nevoia de independență etc. Pe Ștefana Velisar o preocupă (din perspectivă apăsat feminină) o cauzalitate de ordin mai complex. Alta decît cea comună. Rămasă cu sine însăși, eroina (Elisabeta Scutaru, alintată Baba), își pune întrebări, caută răspunsuri, cîntărește situații, se îndoiește, se clatină, revine scrutîndu-se neîncetat, își chestionează prietenii apropiați, se retrage din vălmășagul citadin la țară (la o vie, cu valoare simbolică) spre a se elibera și reface moral, convinsă realmente de partea ei de vină și de ispășire. Debutînd ca roman al unui mediu, *Viața cea de toate zilele* se convertește în roman psihologic, confesiv. Dar nu numai psihologic. Pentru că schițînd tipologii, prozatoarea reliefează (măcar pînă la un punct) ideea foarte modernă a convietuirii unor firi care, în ultimă instanță, nu stabilesc și nu pot stabili între ele punți de înțelegere subterană din pricina diferențelor structurale, de caracter, temperament, ideal, ce le separă pînă la înstrăinare. Ștefana Velisar realizează, cu alte cuvinte, și un roman al incomunicabilității. Al alienării. Însă (prin destinul Babei) și al dezalienării. Al unei dezalienări gîndite (vezi și principiile profesate de Maia) tolstoian, ca resurecție prin suferință (din loc în loc apare motivul crucii), prin împăcarea creștinească, prin plecarea din orașul tuturor prăbușirilor și întoarcerea la natură, adică într-un mediu (rural) mai propice regăsirii esenței umane. Soluții, evident, discutabile. Și, în mare măsură, exterioare. Incomparabil mai elocventă fiind soluția literară, ilustrată prin conceptul de casă, echivalat cu acela de familie: înstrăinarea duce la destrămarea celulei, la (în cele din urmă) evadarea diferiților membri, la părăsirea deci a casei; dezalienarea (chiar parțială) echivalează cu reîntoarcerea tuturora la matcă. La o matcă însă alta (ca esență, spațiu și timp afectiv) decît cea anterioară. Ideii de casă i se adaugă, în acest context, ideea de femeie, în ipostază de mamă și soție, factor, în viziunea scriitoarei cardinal, responsabil, determinant. Roman al unei crize familiale, configurate în drama unei femei lucidă și sentimentală totodată, reflexivă și energică, tenace și capabilă de sacrificii, surprinsă la vîrsta critică, dar și la cea, în alt sens, autocritică, *Viața cea de toate zilele* impune, prin Baba, un per-

sonaj de incontestabilă complexitate, alcătuit din alte fibre psihologice decît surorile ei de suferință, ce evoluează în prozele închinate orașului provincial de M. Sadoveanu sau de Ionel Teodoreanu. Mai puțin diafan și mai puțin teluric, mai puțin înger și mai puțin demon, păstrîndu-și, în feminitatea lui specifică, discreția, dăruirea, sobrietatea, facultatea de a se controla și judeca.

Cu *Acasă*, Ștefana Velisar-Teodoreanu pătrunde în orizonturile specifice unei vîrste prin excelență dificile: vîrsta infantilă. Mai corect spus: preadolescentă. Receptată și ea nu din afară, ci dinăuntru, prin concretizarea modului de a gîndi, de a simți, de a se comporta și de a se exprima al copilului. Al unui copil, de astă dată bucureștean, crescut printre oameni înstăriți, civilizați, preocupați și de politică, sensibili (unii dintre ei) și la fenomenul cultural, dădăcitori sau îngăduitori, după ani și temperament. Copilul din *Acasă* e Pia. Și, alături de ea, tandemul Nonel și Andi. Trăind toți trei marile și inimitabilele experiențe ale întrebărilor definitive, ale de ce-urilor fundamentale, ale curiozității nelimitate, ale descoperirilor și ale cunoașterii, ale certitudinilor și ale mirărilor, ale candorilor și ale neliniștilor, ale stării euforice și ale fricii, ale jocului și ale bolii, ale aventurii și ale nălucirilor, ale bucuriei și ale regretului, ale obligațiilor școlare și ale vacanței normale sau neprevăzute etc., etc. Toți trei, dar mai ales Pia, ale cărei reacții sufletești sînt analizate cu precădere, așa cum, în *Calendar vechi*, erau ale lui Miki, iar în *Viața cea de toate zilele*, ale Babei.

Prin Pia, Miki, Baba (și diversele „tante" ce apar, cu funcții variate, în fiecare roman), Ștefana Velisar-Teodoreanu definește în ultimă analiză, ipostaze (stadii de evoluție) ale unui unic tip iradiant, asimilat de ea ideii de femeie și rotunjit ca atare, în spiritul realismului psihologic. Între cele trei scrieri există, clar, raporturi de complementaritate, chiar dacă, nominal, eroii sînt totuși alții: în Pia sînt prefigurate trăsături ale lui Miki; Baba le reprezintă pe amîndouă la anii critici, tatăl Piei și tatăl lui Miki poartă aceleași însemne caracterologice și biografice; nu e greu de remarcat că nucleele familiale își corespund unele altora, că schimbarea spațiului geografic și a timpului istoric nu afectează prelungirea acelorași coordonate spirituale. Atîta doar că, de la carte la carte, anume date structurale se adîncesc, se nuanțează, se îmbogățesc prin noi orchestrări, relevînd tonalitățile particulare specifice vîrstelor, iar tipurile fundamentale (în speță, cel feminin) primesc reverberații și valențe complinitoare. Încît,

gîndite succesiv, cele trei romane se presupun și se pun în lumină reciproc.

Succesul obținut cu aceste proze ar fi autorizat-o pe Ștefana Velisar-Teodoreanu să-și continue activitatea epică. Socotind, probabil, că a spus tot ce avea de spus, în clipa cînd își încheia ciclul evocării, a renunțat să mai participe la competiția romanescă. Dar nu și la prezența culturală : dedicîndu-se traducerilor, a dăruit, în anii postbelici, excelente versiuni românești unor importante opere semnate de Dostoievski, Tolstoi, Turgheniev, Cehov, Andreev, Gorki, Undset și mulți alții. Rămînîndu-ne, în schimb, datoare la capitolul creației originale. Să sperăm că nu pentru mult timp.

AUREL MARTIN

VIAȚA CEA DE TOATE ZILELE

Tată, te iert că-n adînc m-ai
semănat între brazdele lumii.

Lucian Blaga

Masa, pătrată și albă, ca un plic închis cu o pecetie roșie la mijloc — o farfurie cu cireșe — ține în jurul e. patru stăpîni tăcuți. Furculițele și cuțitele lovesc ușor farfuriile, în felurite ritmuri și punctuații. Se stabilesc unde, un fel de telegrafie fără fir, în patru limbi și ținte încrucișate. Poate e vorba de vreo comoară ? Lîna de aur e pe capetele lor. Se uită toți, ca și cum ar fi orbi : peste, alături, prin — urmărind poteci lăuntrice. E o liniște specială. Prezentul aproape abstract. Sufrageria zîmbește ostenit, dar nu poate grăi. E numai lemn vechi ceruit, pînze subțiate, vase despercheate. Adună giuvaericalele din geamuri, mai scapă din ele zadarnic și pe podele. Perdelele ieșite de soare se trag nesimțit înăuntru, ca și cum ar vrea să se alinte de-o ființă mare și bună.

A oftat cineva. Trei perechi de ochi se întorc cu mirare acoperită către Elisabeta. Sincer mirată este Elisabeta. Se întoarce și ea de departe. Mîinile subțiri vibrează pe tacîm. În trupul îngust sîngele se ridică repede în obrajii prea albi, îi luminează o clipă și se ascunde subt pleoapele grele, lăsate pe ochii acum întunecați.

Mircea își limpezește glasul, zice totuși cam răgușit :

— Trebuie să începem să cumpărăm gheață. E caldă apa...

— Da, ar fi bine, aprobă Eleonora.

— N-avem beci ? intervine ironic Nucă.

Ceilalți fac un semn, ca și cum s-ar scutura de-o gîză.

— Și încă ce beci ! Ies gărăfile brumate din el. Dar, dacă nu se bea îndată, apoi hotărît că se-ncălzește la loc, apa-i apă, vorbi Dadaia mai mult pentru sine, schimbînd farfuriile.

Trecu un val de aer. Se făcu o destindere. O deșteptare, parcă. Se îndreptară umerii, mîinile fură mai harnice, ochii mai vioi. Apoi se lăsă altă tăcere, trecînd de la neliniște la indiferență.

Elisabeta mînca cireșe cu un fel de grabă. „Bărbatul meu, copilul meu, sora mea... Ce înșirare posesivă. Ce bogat sună ! Tot ce-i mai aproape de mine. Tot ce am. Și... ca într-un vis apăsător, întinzi mîna, deschizi gura, e numai o palmă între tine și ce vrei, și n-ai cea mai mică putere, nu poți striga, nici apuca, nu poți clinti o fibră din tine, chiar dacă ți-ar fi viața în joc ! De ce azi, tocmai azi, duminica, după atîția ani, la masă, cînd s-a împărțit pîinea și vinul, se precizează acest gînd ? E o eroare undeva. Unde ? În ce ? În care din noi ?“

Elisabeta făcu o roată subt gene : Mircea, Eleonora, Nucă. Se opri asupra lui : nu seamănă copilul cu mine. E aproape mic, ca Mircea, fața rotundă, bărbia ascuțită, fruntea bombată, nasul scurt și puternic, ochii prea apropiați și larg conturați de tîmple. Verdele lor e vegetal, poate mineral, nici o căldură, numai strălucire. Și părul de mătase poleită, atît de frumos, parcă e fals și creț ca al îngerilor de jucărie. E ceva de înger în ei, în Mircea și Nucă, de îngeri carnivori !

— Ai rîs ? se întoarse brusc Mircea către Elisabeta.

— Nu.

— Mă miram și eu. Nu prea ești veselă de obicei, și acum să rîzi degeaba... Te-ai înecat ? urmă cu o nuanță de enervare.

— Nu... poate...

„Mănînc prea multe cireșe. E o foame absurdă în mine, foame de atîtea lucruri, se răzbună pe cireșe, gîndea Elisabeta. E comic : îngeri carnivori. Ce mi-a venit ? E și ceva de lei în ei, coama și dinții ascuțiți, umerii lați și șoldurile strîmte. O agerime stăpînită. Parcă au resorturile prea tari. Copilul are gura mea, mai rotundă și cărnoasă. A lui Mircea pare mică, dar cînd rîde vezi deodată atîția dinți, se taie fața cu un fierăstrău ciudat de piatră. Eleonora e altfel, e ca o regină de Nord. E aproape clasică. Numai ea e roșie la față, cu vinișoare subțiri, din cel mai fin arnici. E înaltă tare. Cea mai înaltă din neamul nostru. Doar e stîlpul casei ! Alături sînt mică, deși sînt cît Mircea și par naltă lîngă el. De unde și-o fi luat tipul acesta nordic ? Seamănă cu bunicul ei, se pare, din județul Neamț.

E o putere de tăcere, la noi, de zăpezi nordice, în adevăr. Se pierd urmele în ea. Dacă n-ar fi Dadaia, pe care o am de la bunica mea, aș uita și cum mă cheamă. Îmi ține de cald bătrîna, ca o șubă veche la picioarele mele, în călătoria asta atît de lungă.

Poate am febră. Îmi simt tot sîngele în cap."

— Baba, vrei să-ți dau ție azi ceașca cea mare de cafea ? Parcă te-ar durea capul... întrebă Eleonora, privind-o peste masă.

— Da, mulțumesc, Nora, răspunse repede Elisabeta.

Toate astea erau fantasme. Erau doar oameni buni, dar ocupați, surmenați, cu multe griji. Țineau la ea. N-aveau timp să se gîndească la ea, atîta tot... Și Nucă... ce poți cere unui copil de 17 ani, unic la părinți, răsfățat și voluntar ?

Ce putea el pricepe, cunoaște ? Mai tîrziu au să se așeze toate cum trebuie. Mai tîrziu... la bătrînețe, după...

Și ce vreme frumoasă ! O amiază proaspăt aurită. Să mergi la cîmp, să uiți de toate.

— Mircea, te plimbi cu mine azi, să vedem cum e iarba pe deal ? întrebă Elisabeta. Glasul era aproape rugător.

— O vedem de aici. Eu merg la tenis, de acolo la club, să citesc revistele străine, și la 8 sînt la masă. Tu ce faci ?

— Și tu, Nucă ?

— Cred că n-am program și azi. Fac ce-mi place, răspunse Nucă tăios.

— Ce-ți place ? întrebă Elisabeta.

— Mă privește. Nimic periculos, adăugă surîzînd sarcastic.

— Nu se răspunde astfel, știi bine, își înăspri Elisabeta vorbele.

— Îți dau bani să mergi la cinematograf, și s-a rezolvat problema, interveni Mircea.

— Drept recompensă că vorbește nepoliticos ?

— Lasă, frate, nu mai exagera ! Și tu, taci odată, se întoarse enervat către Nucă.

Nucă se strîmba superior și plictisit. Nora se ascundea subt o neutralitate armată. Își potrivea fața pe calapodul de rigoare, fără convingere. Dădu semnalul de sculare :

— *A propos,* am lăsat acadele pe masa din salon. Cui îi face poftă...

Nucă se îndreptă grăbit într-acolo. Nora se retrase la ea în odaie. Mircea aștepta în picioare. Elisabeta se întoarse către fereastră, se uită în grădină, apoi la masa nestrînsă. Șervetele făcute sul, ca niște documente legate cu panglici colorate. Cozile și sîmburii de cireșe ; vraf încîlcit de note fără sens, alfabet dezarticulat. Pierduse cheia desigur. Nu mai aveau lucrurile rost pentru ea. Căscă a pustiu și porni încet către ușă. Sui la ea în odaie și se așeză pe primul jilț,

ca pe un cufăr după ce ți-ai făcut bagajele, într-un interval înecat de oboseală.

Mircea își luă pardesiul și se plecă să o sărute pe cap. Elisabeta se trase involuntar într-o parte și-i căzu sărutarea pe-o ureche. Zîmbi slab.

— Ce-i ? Iar ești nervoasă ? Stai mai bine la soare, în grădină, are să-ți facă bine.

— Bine la ce ? Dădu să mai spună ceva, se stăpîni și urmă liniștit : La revedere. Petrecere bună.

Mircea dădu din umeri, se uită întrebător la ea și ieși închizînd ușa cam tare.

*

Se făcu liniște și gol. Ferestrele scînceau din bălămăli. Soarele se prefăcea în păsări galbene pe-un colț de covor. Începu un cîntec ascuțit și jalnic, cum auzi prin pădurile din Bucovina cînd trec femeile cu marfă la tîrg.

„Spală Marița vasele, constată gîndul Elisabetei. De ce o fi apucînd-o dorul de casă tocmai cînd spală vasele ? E de nesuferit. Parcă ți-ar toarce creierul cu degete julite și aspre. Ce-o fi cu mine ? Fac o neurastenie ? Ori mă apropii de vîrsta critică ? 36 de ani ! M-am măritat prea tînără. Trebuie să mă îngrijesc. Nu mai am chef de nimic. Și azi... n-am să stau degeaba pînă seara. Unde o fi Nucă ? Nu se aude prin casă. O fi plecat cu Mircea. Nora își pune ordine în fișele de la laborator, ca în toate duminicile. M-aș putea duce la Maia, sau la prietenii noștri Trofimii, dar n-aș vrea să mă ghicească, să mă întrebe nimic, sau să fie prea veseli, din discreție față de mine. Uf !“ sări sprinten din loc. Se uită încruntat în oglindă, ca la un dușman greu de învins. „Ești prea slabă, fără culoare, ai și cute pe obraz, ți se întunecă părul ca paiele vechi și ude. Se cunoaște că ți-a murit mama de oftică, de nici n-ai avut timp s-o cunoști !“

Apoi îi fu ruşine de cele spuse. Căută cu ochii portretul mamei ei şi îi surîse vinovat, să-i ierte asprelile noi în care se însîngera.

Scoase o rochie cu flori albastre din dulap, îşi potrivi părul lung în două funii strînse pe cap. Îi făceau o căciuliţă vie.

Coborî iute scările. Trecu în grădină aproape alergînd. O strigă cineva, dar se făcu că n-aude şi ieşi pe poartă.

O lovi aerul mai cald şi praful în obraz. Îşi potrivi mersul pe pavelele proaste, ce contraziceau orice ritm, ţineau ochii înhămaţi prea aproape de pămînt. Umbla repede, luînd totul în răspăr. Ai fi zis că era urmărită şi căuta să scape cotind printre obstacole vii. Întîlnea slugi şi mici negustori. Multe rochii sinilii, de mătase lucioasă, complicat şi strîmt croite, pe trupuri trudite, şi tot acelaşi guleraş strîmb lipit ca o marcă între umeri. Negustonesele, decolorate, călcau anevoios, împovărate de grăsime ca de o marfă de contrabandă în pripă ghemuită subt prea puţine stofe negre. Bărbaţii, sumar ciopliţi, aspru îmbrăcaţi, proaspăt raşi, cu „frizuri" cleioase şi pălării vechi, înaintau răzleţi. Dacă n-ar fi avut mai toţi flori la butonieră şi cravate roşii, ai fi căutat dricul şi drapelul „corporaţiei" să le justifice pasul tărăgănat şi solemnitatea pliotisită a feţei.

Bieţii oameni ! Fiecare îşi căuta locul la soare, răgazul şi bucuria lui. Scăpau şi ei cîteva ceasuri din roata săptămînii şi se dezmeticeau în stradă. Totdeauna duminica acest miros de tigaie arsă, în care ar sfîrîi şi lînă, şi piele, şi ofilite buchete de lăcrămioare.

Alămurile şi scripcile se jucau de-a prinselea prin văzduh. Puneau rămăşag de nuntă sau înmormîntare. În glasul lor erau tot atîtea bomboane poleite, flori de hîrtie, tăblii de paturi de tinichea vopsită, fotografii cu puchiţei de muşte, vin acru şi pîne nedospită.

Coti pe-o străduţă spre barieră.

Trecu mai departe, printre cîni flămînzi, gunoaie și bălțoace pe drumul scofîlcit.

Și în ea erau cîni flămînzi, gunoaie și bălțoace și drum anevoios spre larg.

„Se adună în om atîtea și atîtea, și deodată nu mai încape nimic. Atîtea gînduri și vorbe roiesc în mine și se revoltă, că le țin închise. Mă tem să nu-mi scape odată, să nu le mai pot struni. Mă servesc de prea puține acum, cît i-ar trebui unui copil de 7 ani, binecrescut. Cînd mai scot din celelalte, Mircea zice că sînt absurdă, romantică și provincială, că-i pregătesc o scenă. A fost un timp cînd vorbeam amîndoi. Nimic nu ne părea de prisos, totul se oglindea, se împărțea, sporea și ne lega de lucrurile vieții. Acuma parcă ar fi fixat o dată pentru totdeauna tot ce ne privește. Mișcarea continuă prin inerție. Orice a survenit, fărîmă cu fărîmă, a fost prins de tăcere, să pară vechi, de totdeauna, firesc.

Alianțe noi nu se mai fac. S-au lipit încet pe mine multe etichete. Singură nu mai știu care-mi corespund, care s-au întipărit în mine, care m-au îmbrăcat în altcineva în care mi-i atît de strîmt, că nu mai pot face o mișcare naturală. Tot ce mă leagă mă doare. Nu mă pot dezbrăca de nimic. Haine vechi, haine vechi, am rămas doar atît? Vechi...

De ce simt și văd azi, cu o dureroasă noutate, toate aceste lucruri? E o schimbare de ritm. Ca și cum aș fi mers prea mult și mi-ar veni să mă las în genunchi și de frică să n-o fac aș alerga ultima parte a drumului pînă la țel. Da, aș alerga pînă s-ar rupe inima din legături și ar cădea în urma mea, ca o pungă pierdută, în drum.

Nou, vechi. Vechi, nou... E greu de lămurit. Nou, ar fi un început. Iar prelungirea acelui început ar duce pînă la vechi. Adică, altceva. Un ceva nou față de începutul lui, care este vechi față de ce a devenit acum. O întîlnire poate

fi ceva nou. Şi o despărţire poate fi ceva nou. Şi vechi amîndouă, peste un timp. Poate nu depinde de timp...

Totdeauna m-a speriat noutatea, chiar cînd m-a bucurat, emoţia cuprinzînd amîndouă stările, nou-vechi, vechi-nou iremediabil legate între ele, izvorînd una din alta.

Prima întîlnire, cu adevărat nouă pentru mine, a fost intrarea surorei mele Nora în viaţa mea, coincizînd cu o despărţire năprasnică. Am cunoscut-o pe Nora la înmormîntarea tatălui meu. N-o lăsase mama ei, pînă atunci, să mă vadă. Nu-i ierta tatei că divorţase pentru a se recăsători cu mama mea. Şi doar murise, biata, atît de repede! De aceea am cunoscut-o pe Nora abia la înmormîntarea tatălui nostru. Cum se uita la mine de gînditor... Mă înceţoşase toată gîndurile ei. Cercam să-mi proptesc o clipă privirea într-a ei, dar parcă se risipea şi trecea dincolo de mine. Ţin minte că întorceam capul, ca şi cum aş fi cercat să prind prelungirea de dincolo de mine. Mă uitam, între bunica şi bunicul, ca printr-o poartă de apărare, dar simţeam că înaintea mea şi după mine era tot lucru necunoscut. Mă mişcam pe furiş. Mă întreba o frică de Nora, nu de tata, pe care nu-l văzusem mort, căci era închis şi pecetluit, cum îl adusese cu trenul, ca un cufăr cu odoare înăuntru. Nu mai văzusem sicriu de metal decît al sfintei Paraschiva, ştiam că ceilalţi muritori aveau numai de lemn, aceasta îl aşeza pe tata de-a dreptul în rai. Nici nu îndrăzneam să plîng, nu cumva să-l mîhnesc în mărirea lui. Cum se închinau toţi pentru tata, eu credeam că se închină la el, şi mă rugam şi eu de el să facă pe Eleonora să mă iubească. Mi-a îndeplinit cererea chiar în acea zi. Eleonora a venit la noi acasă, m-a luat în braţe şi a zis că ar vrea să aibă o fetiţă ca mine. Era înaltă, puternică şi frumoasă. Bunicii mei păreau şubrezi şi vechi, vechi şi prăfuiţi lîngă ea.

Niciodată n-am avut o impresie mai puternică de *nou*. O noutate care răsturna tot ce fusese pînă atunci. Şi nu-

mele meu mi s-a părut străin cînd m-a întrebat : «Îţi zice Baba fiindcă eşti ştirbă ?» Îmi schimbam dinţii. I-a răspuns bunica mea : «Aşa şi-a zis cînd era mică şi-i venea greu să pronunţe Elisabeta».

«Avem aceeaşi iniţială», a zis Nora.

Eram foarte mîndră să am aceeaşi «iniţială» şi acelaşi tată cu Nora. Dar nu ştiam ce înseamnă iniţială şi mă sfiam să întreb, să nu mă creadă proastă. Numele ei n-avea pentru mine nimic comun cu al meu. Suna prelung : Eleonora. Îl vedeam, cu multe verigi, ca un lanţ gros de aur. Al meu, poate fiindcă era purtat de regina, mi se arăta în formă de coroană albă, cu unghiuri ascuţite. Era numele meu de zile mari. Ziceam solemn : numele meu este Elisabeta. Cînd îl spuneam întreg : Elisabeta Vizantea, devenea fastuos, cu trenă, blană şi dantele, şi simţeam că nu mi se cuvine încă, ci tocmai cînd voi fi mare. În toate zilele mă mulţumeam cu «Baba», mai uşor de purtat. Mă simţeam în el ca în papucaşi moi de pîslă.

N-aveam timp să mă gîndesc la tata, de multe gînduri aduse de Nora. Să faci cunoştinţă, pe neaşteptate, cu *sora ta*, domnişoară de 17 ani, căreia bunicii îi vorbeau cu «duduie» şi ea lor «coamă Lisavetă» şi «coane Ioniţă», să te aşezi la locul tău într-o fiinţă, mai aproape şi totodată mai străină ca orice fiinţă din lume, *clintea viaţa din loc.*

Găsea că semăn cu tata, probabil ca să mă poată iubi mai uşor. Cei de-acasă ziceau că sînt leit mama. Poate mă îmbrăcau în mama ca să-mi ierte că murise în urma naşterii mele. Se încurcau minţile de cîte *nu* se spuneau peste capul meu. În fotografii, mama mea părea mai tînără ca Nora, mai subţirică, mai veselă, de aceea cînd a hotărît Nora : «Acum ai să fii fetiţa mea», mi s-a părut cu putinţă. Apoi a venit să stea la noi, o lună, pentru mine. Şi, de atunci, în fiecare an, o parte din vacanţă.

Mă răsfăța, îmi dădea jucării, cărți, panglici, și se purta cu mine ca și cum aș fi fost mult mai mică decît eram. Bunicii o iubeau. Ziceau că este serioasă și pricepută la toate. Dormea în odaia mamei, acolo unde murise, lucru care o învestea cu o mare putere față de mine. Cînd era Nora la noi, eram mai voinică. Mă plimbam mult cu ea, mîncam mai bine, mă culcam devreme. Vacanța era Nora. Dar *eu* eram în viața cea de toate zilele, în care mergeam cu pașii mei, în miezul casei, înconjurată de lucrurile de totdeauna, cu bunicii, amintirile, fotografiile, vecinii, dobitoacele, grădina. Țeseam mărunt, mărunt, pe nesimțite, viața mea. Ce minunată era tăcerea casei pe-atunci ! O tăcere mîngîietoare. Îmi atingea toate fibrele. Cum de s-a întepenit treptat, răcit, materializat, punînd stăpînire pe noi, ceea ce fusese muzică adormită pe lucruri !"

Baba umbla într-un fel de beție mușchiulară, nervii încordați, mișcările tot mai repezi. O mîna instinctul către o istovire binefăcătoare.

Cum îți trece durerea de cap pe nesimțite, după ce-ai luat o doctorie, tot astfel amorțiră gîndurile treptat, pînă la vid.

Tresări la apropierea unei căruțe.

— De unde ești mata, duduiță ? Ai vreo nevoie la noi în sat ?

Baba clipi și se scuturâ ca de-o veste rea.

— Noi mergem la tîrg, că și-o frînt baba mè piciorul, urmă țăranul. Avem o cumătră moașă acolo, a ști ea ce-i di făcut...

În fundul căruței, pe niște toale, o femeie mărunțică și neagră, aproape leșinată. Nu se văieta de loc, doar își zbîrcea mai tare fața, apoi deschidea ochi mari și părea și mai stoarsă de puteri.

„E ca o pompă de cauciuc ars, numai cute, fără pic de aer în ea", gîndi Baba, și tare :

— Vă duc eu la spital. Cunosc un doctor cumsecade. N-are să vă ia parale.

— Apăi, sui și mata și bogdaproste.

Se așeză pe scîndură, lîngă om, dar cu spatele către cai. Sălta scîndura cu ei și răspundea în toate lemnele țapene și vii.

Se lăsase răcoare în jur, se făcea lumina cenușe. Mai întuneric era la picioarele ei, în fustele creț, oscioare și basma. Femeia zgîncită într-o rînă părea o biată vrabie moartă. Ofta cînd și cînd. Oftă și Baba.

— Halal di inimă bună, ușoară să-ți fie, eu-s cu vina, podețul lua-l-ar... oftă și țăranul, trecînd la vorbe mai puțin spășite, în spinarea cailor.

Se topi inima Babei de rușine. Nu i se cuveneau mulțumiri, era străină și departe de durerea de lîngă ea. Străină și departe de viața însăși.

Întoarse capul. Cum ajunsese așa departe? Aveau să fie îngrijați cei de-acasă. Se aprindeau luminile orașului, pîlpîiau slab prin colbul alb. Se lămureau rotunjimi culcate, scînteieri și luciri învăluite. Parcă era și acolo o femeie rănită. Îi tremurau trupul, brățările și salbele subt marama subțire.

Îi întîmpinară cîini, muzicuțe, certuri de bețivi, larmă de copii, fum de bucătării de vară și perechi cu ochii duși. Nu mai rămînea nimic din ființa tainică zărită de departe? Duhul ei se risipea printre pomi. Îi dusese rochia salcîmii, aveau mireasmă dulce și mărgele albe pe crengi.

O milă sfîșietoare îi despărți bătăile inimii. O milă în care se topea orice amintire trăită.

La spital nu vroiau să le dea drumul. Nu era nici un doctor. Infirmierele, ca niște stafii domestice, grase, cu mînile în buzunare, se rezemau de zidul din curte.

— Doctorul Trofim, cel tînăr — cine-i ține locul? Să intre femeia bolnavă, că-l aduc eu de-acasă.

Baba vorbea hotărît, făcînd semn să deschidă poarta. Își lăsă tovarășii pe mîni nedumerite și plecă într-un suflet.

*

Trofimii, tatăl și fiul, stăteau la masă, în cerdac. Mîncau, pe gînduri. Unicul sfeșnic cu glob de sticlă îi lumina cît să nimerească de la mînă pînă la gură, încolo mai mult rug pentru fluturi. Obișnuiți să privească prin microscop lumea celor mai mărunți, erau atrași de farmecul sticlei rotunde, în care flacăra trăia o slujbă dramatică, mistuind ființe vii. Din țesuturile lor prețioase rămînea doar o boabă mică de fum gras negru. Ceea ce păruse cules din zăpezi neatinse, nestimate și flori, se reducea la o fărîmă de zgură. Asistau ca la un spectacol la jocul aripelor și saltul fanatic în casa focului. Îi furase cu totul. Ochii măriți, gîturile întinse, coatele pe masă, mestecau în tăcere. Erau înalți, slabi, pletoși, smoliți. Aici se opreau asemănările dintre ei.

Luca avea ceva gotic în frunte, arcade și nas. Păr des și sur, ochi cenușii luminînd orbitele adînci, buze ascetice, umerii aduși în halatul alb, care lua înfățișare de rasă călugărească pe trupul lui.

Haralambie, dat la strung subțire, învelit ca din plesnituri de bice, sprinten și-nflorit. Trăsăturile feței îndulcite, ochi negri și dinți care împodobeau cu sănătate orice cuvînt.

Se auzi portița, apoi din pămînt și frunze, vestea pașilor pripiți, schimbîndu-și glasul pe treptele de lemn.

Mirare, cu gura plină :

— Ba — ba...

— Ba — ba...

— Silabisiți admirabil, domnilor savanți, îi întîmpină Baba cu suflarea tăiată. Atîta alergase, că-i venea ameteală. Se rezemă de-un stîlp și zîmbi în lumina șovăielnică.

Obrazul prea alb, cu multe vibrații. Gîndul spunea : „Nu mă sprijin atît de cerdac, cît de voi doi, prietenii mei de totdeauna. Numai în voi îmi regăsesc drumul meu cel de la începutul lumii. Aici mă simt liberă. Mă cumpănesc și-mi cunosc vîrsta, mi-o joc în două ape și două puteri. Stau între două ținte neschimbate, una îndreptată spre viitor, cealaltă spre trecut, și mă întîlnesc tocmai la încrucișarea lor. Haralambie e cu 6 ani mai tînăr decît mine, și Luca cu 24 de ani mai bătrîn ca mine. Autoritatea celor șase ani în plus față de unul și privilegiul celor 24 ani minus față de celălalt mă întăresc și mă primenesc.

Dar de ce așez azi tot lucrul pe cîntar ? Ce se întîmplă cu mine ? Noroc că nu se poate citi gîndul nimănui ! Noroc ?"

Trofimii se uitară unul la altul, ca prinși asupra faptului, și se puseră toți trei pe rîs. Se vedea destul ca să nu se poată tăgădui că mîncau amîndoi *cu mîna* strudel cu brînză. De altminteri, nici nu erau tacîmuri, nici șervete, nici față. Pe masa plină de formule — mîzgălite de pe vremea cînd era Haralambie copil — o farfurie cu resturi de pui, pîinea ruptă ca malurile de ape repezi, o sticlă cu vin, pahare, farfuria înfoiată de plăcintă, foițele străvezii presărînd masa, ținîndu-se înaripat de degete, veston și colț de buze.

— Mîncați fluturi ? V-a părăsit Verona ? Cum de petreceți în voie ?

— Iar cunună Verona ! Și-a cerut leafa pe o lună înainte și a pornit-o de la prînz în mahalaua ei, lăsîndu-ne de izbeliște, se văietă prefăcut Luca.

— Ne-a pregătit „di tăti celi" și a lăsat restul pe nădejdea mea. Am mai simplificat serviciul ! clipi vesel din ochi Haralambie.

Baba le turnă vin pe degetele unse :

— Clătiți-vă, boieri de moda veche, s-a sfîrșit cu binele! Am nevoie de tine, Harap, se întoarse către Haralambie. Și îi povesti întîlnirea cu femeia cu piciorul rupt.

— La ordine! Vii cu mine? întrebă Haralambie sculîndu-se în picioare.

— Nu pot. Trebuie să mă-ntorc acasă.

Urmă o mică tăcere, în care se ciocneau cîteva griji, apoi:

— Și iertați-mă că v-am stricat odihna de seară.

— Știi bine că facem bucuros orice pentru tine.

Cuvintele lui Luca mîngîiară spinarea Babei, care se strecura printre pomi. Erau gard în gard grădinile lor și loc de trecere de totdeauna o scîndură fără cuie.

*

La masă erau și cei de-acasă. Se vedea, din grădină, fereastra mare luminată, ca o carte de aur cu titlul șters.

Ieși lupoaica înainte, scrîșnind din labe prin pietriș, scheunînd prietenos, făcînd mare alai gudurat și intrînd buzna, cu Baba, pe ușa sufrageriei.

— Vă rog să mă iertați că am întîrziat...

Cerea și lupoaica exagerat iertare, scheunînd umilit, la fiecare pe rînd, apoi se întorcea victorioasă, sărind cu labele pe rochia Babei.

Fluturase o bucurie în ochii tuturor (era sigură Baba), apoi se micșorase lumina la strictul necesar.

— Asta nu se face, Baba, puteam să credem că s-a întîmplat o nenorocire, spuse Mircea nemulțumit.

Nucă își luă o mască de curiozitate științifică. Nora, vrînd să pară cît mai naturală, părea complect absentă, ca și cum s-ar fi vorbit într-o limbă necunoscută. Dadaia rotea ochi îngăduitori la picioarele pline de praf. Alerga la bucătărie, aducea farfurii și făcea zgomot cît patru.

Baba — care se simțise vinovată tot drumul la întors și gata să dea explicații și să ceară scuze, sperînd în sfîrșit într-un acord regăsit, reînnodînd firul peste capetele multor seri — căzu, greșit, într-un gol de simțire. Nici nu încercă să dezlege grija lor adevărată pentru ea de forma în care se exprima. I se păru obositor și inutil. Își trase și ea un oblon de la frunte la bărbie. Fața îmbătrîni, se făcu îngustă, uscată și mică.

Se așeză la masă. Spuse rece :

— Nu e nevoie să-mi țineți de urît dacă sînteți obosiți. Mănînc repede și mă culc și eu. Se sculă brusc de pe scaun, deschise ferestrele : Nu e aer aici.

— Vin fluturi și gîngănii multe în astă seară, spuse obiectiv Nora.

— Adevărat. Erau și dincolo, răspunse Baba distrat, așezîndu-se iar la masă.

— Unde, dincolo ? întrebă Mircea.

— ...la toate lămpile orașului, răspunse Baba, gratuit reticent.

— Hm... făcu Mircea, uitîndu-se mai atent la ea.

Baba gusta în silă bucatele prea scăzute care-i înțunecau farfuria, bea multă apă, fărămița pîinea. Toți ochii erau pe movilița de miez zgrunțuros. Se surpa și se aduna la loc subt degetele nerăbdătoare.

Nici o mînă n-avea astîmpăr. Nora netezea încet fața de masă. Mîinile ei lungi erau ca două podețuri albe clătinate de-o apă. Pumnul lui Mircea se întredeschidea și se închidea la loc, pulsa ca un ghioc palid cu o margine dințată roz. Nucă, proptindu-și degetele unele de altele, își făcea mîinile cușcă, boltă, coș de nuiele. Numai ale Dadaiei ațipiseră, noduroase și grele, una peste alta, pe burta ei.

Ce stranii sînt mîinile, sclavele noastre, cînd scapă oarecum de subt controlul imediat, cînd n-au nimic de făcut

și inconștient iau parte, răsfrîng și răspund, cu mijloacele lor mărginite, întregului de care țin.

Era oboseală, încordare, nehotărîre, așteptare, lipsă de claritate și voință în jurul mesei. Sfîrșise și Baba cina ei grăbită, dar le era greu la toți să se ridice de pe scaun, să-și spuie noapte bună, să găsească tonul potrivit. In fine, înhămați la aceeași corvadă, puseră umerii toți odată, se sculară, zîmbiră formal și spuseră formula nocturnă, care-i dezlega unul de altul. Nucă, schițînd un simulacru de sărut aproximativ în direcția tîmplelor plecate către el. Apoi, se trecu ierarhic pe ușă, pe scară, la ietacele de sus.

Dadaia închise ferestrele, îndreptă scaunele, stinse luminile, trase covoarele, tăcut și plecat ca dascălul după slujbă, și încuie ușa de intrare oftînd.

*

Patul cel mare de lemn de păr lustruit trecea tăcut cu Mircea și Baba peste granița dintre o zi și alta. Nici o mișcare. Cît mai departe unul de altul, întinși pe coarde paralele, drepți și corecți, suflările nesimțite, pîndeau venirea somnului. Se ascundeau subt neclintire, ca în neființă. Așteptau evadarea din acea stare fără nume, fără priință, nedeslușită și apăsătoare. Să fi fost din blană de pisică cearceaful care-i învelea, n-ar fi fost mai încărcat de electricitate.

Ușa ietacului era deschisă pe balconul larg, cu coloane tencuite alb, plante, cer și lună.

Greierii vorbeau cu stelele despre încîntări nemărginite. Lumina obosea ochii, cernea un fel de var sticlos, schimba geometria odăii, netezea de muchea patului o cingătoare fantomă.

De ce această încordare? De ce era deodată atît de greu de trăit? Nu se întîmplase nimic deosebit. Încet-încet,

cum se ofilesc și se șterg culorile, s-au decolorat privirile, glasurile, gîndurile, simțirea. Nu, nu era numai atît. Ci o alterare. Cum se oxidează cu timpul, se tulbură, devine nociv un leac prețios odinioară vieții. Așa trebuia să fie? Era o lege pentru toți sau pedeapsa unora?

„Cu Mircea nu mă pot lămuri. Mi-e frică de vocea lui stăpînită. Mă întreabă ca un străin: «Ce vrei de la mine? Cu ce ți-am greșit? Nu pot fi un erou de romane, sînt un biet magistrat de provincie și un istoric ratat.»

Ca și cum ar avea vreo importanță slujba, treapta, locul! Doar ne-am luat din dragoste. Zicea pe vremuri, glumind:

— Îmi dai porniri canibale. Cred că aș fi satisfăcut cu adevărat numai dacă te-aș putea mînca. Să te încorporez definitiv în mine, să faci parte din țesuturile mele, să nu mai fiu obsedat de tine.

— Îți pare rău că mă iubești?

— Nu... dar e ceva cumplit în iubire. O exaltare dureroasă. Ceva veșnic nepotolit. O fericire gîtuită de frică. O dramă. Te-aș vrea bătrînă și urîtă, să-ți rămîie numai gesturile și accentul, cît să știu că ești tu.

— Poate m-ai vrea moartă...

Rîdeam, rîdeam, și mă lăsam sfîșiată de bucuria lui. Eu îl iubeam altfel.

Țin minte cînd a venit prima oară. Fusese numit supleant în orașul nostru. Nora îi cunoștea părinții de la Piatra-Neamț și-l încărcase cu hîrzoburi de păstrăvi pentru noi. Ne ruga să-i ajutăm să-și găsească o gazdă cumsecade. L-au luat vecinii noștri, Trofimii. N-a stat mult la ei. Știu că mi s-a părut mic și neobișnuit de blond. Îl plouase, era cu părul lipit, capul rotund, fața lucioasă, ca o piatră scoasă din rîu. Fusese bolnav de gălbenare. Nu era încă bine de tot, n-avea pic de culoare în obraz. Afară de ochii mari, afundați și verzi ca strugurii necopți.

Bunica a vorbit cu el, apoi m-a trimes să-l întreb pe Luca dacă vrea să-l ia la ei.

— Merg și eu, să-mi văd odaia, a zis.

Stătuse ploaia, dar ne uda iarba și pomii din grădină. Mă gîndeam că-i vine să rîdă din cauza picăturilor reci. Simțeam un fel de joacă închisă în el. Nu ne-am vorbit și nici uitat unul la altul, pînă la gard. Nu nimeream destul de repede scîndura care se dădea la o parte și eram intimidată.

Și-a luat vînt, a pus piciorul și mîna pe gard, ca în pieptul și gîtul unui lucru, și a sărit peste. Nici Harap nu era atît de sprinten. Ne-am întîlnit dincolo, rîzînd. Ca și cum am fi trecut peste timp și convenții, m-a întrebat cu ton de veche camaraderie și încredere :

— Cam ce fel de oameni sînt ? Crezi că am să mă-mpac cu ei ?

— Sînt prietenii noștri.

— Ar trebui să-mi fie de-ajuns.

Nu era nimeni acasă. Ne-a purtat Verona prin odăi. Îi propunea salonașul roșu. Și-a ales odăița care dădea în pod. Hotăra ca și cum ar fi fost sigur că va fi primit. Glumea cu Verona, zicea că n-are să fie nevoie să-i șteargă praful, că-i cerea numai să nu-i răvășească hîrtiile. De mîncat, mînca orice, și pămînt cînd îi era foame.

— Apăi, dacă bei mata și apă di ploaie, îi tare bine, cam curge prin pod, șuguia Verona.

— Orice, orice...

La întors se luminase cerul. Ne-am plimbat pe subt pomi. Îmi punea atîtea întrebări, că abia aveam timp să răspund. Mă descosea bucată cu bucată. Vorbeam pe negîndite, deși mă năvăleau mulțimi de gînduri care n-aveau nimic a face cu întîlnirea noastră, nici cu răspunsurile pe care le dam. Treceau numai prin mine ca printr-o casă cu ușile și ferestrele deschise de vînt.

Pe la noi se vorbea altfel.

Cînd am ajuns la scări, pe cînd ne ştergeam tălpile de noroi, a tăcut brusc. Am urcat cîteva trepte şi, neauzind paşii lui, m-am întors să văd de ce nu vine. Sta pironit şi absent. Cădea lumina pe el. I se uscase părul creţ, zbîrlit şi blond, şi-i rămăsese faţa foarte mică. Bătea în galben pînă şi albul ochilor. Era ca din alamă subţire. Parcă juca rolul soarelui într-o piesă chinezească. Şi deodată m-a cuprins o emoţie inexplicabilă, cum se întîmplă într-unele visuri, care povestite nu mai au nimic de spaimă. Parcă acum sosise străinul, şi cel de pînă atunci fusese numai trimisul lui. Aştepta să-l poftesc, sau se întreba dacă nimerise unde trebuia să ajungă ? Am zîmbit încurcat şi i-am făcut semn. A stat o clipă nedumerit, apoi s-a luat după mine.

Bunica l-a oprit la masă. Pînă la prînz a vorbit puţin. Tăcea cu o naturaleţă perfectă. Se vedea că nici nu-i trecea prin minte să îngîne ceva dacă n-avea chef de vorbă. Se uita pe pereţi şi întreba scurt :

— Cine este ?
— Tata.
— Unde este ?
— A murit.
— Cine este ?
— Mama.
— E aici ?
— A murit.
— Cine ?
— Bunicu.
— ... ? întrebare din sprîncene.
— Mort şi el.
— ?
— O mătuşă.
— ?
— Moartă.

— ...multe goluri ! Fraţi ?

— N-am.

— Noi sîntem nouă. Nu-mi place să stau cu ei. Mă văd ca în cioburi de oglinzi, deformante. Într-unul aproximativ fruntea, altul nasul, falca, părul, bărbia, glasul, culoarea, gestul, ticul, aproximativ şi fragmentar. Mă fărîm în ei. Mata îţi reprezinţi neamul, eşti adunată, întreagă şi una. Şi îţi zice Baba ? Sameni cu o căprioară...

— Apoi, apoi...

De ce mă gîndesc la asemenea lucruri ? La ce bun ? Se zice că unii oameni îşi revăd toată viaţa înainte de-a muri, poate mi se apropie ceasul"...

Îşi dădu seama că se făcuse o destindere în ietac. Se auzea suflarea lui Mircea, ritmată liniştit de somn. Se simţi mai părăsită ca pînă atunci. Tot ce fusese pumn strîns era palmă goală acum.

Se ridică între perne. Cerul depărtat : plapumă fierbinte cusută cu nasturi mici de spini. Luna, vertiginos rotundă, ca o roată care s-ar învîrti atît de repede că nu i s-ar mai vedea spiţele. Şi patul acesta negru, călătorind prin timp, ca o sanie tăcută.

Lupi albi pîndeau pe covor şi goneau gîndul ca pe un cal speriat.

Dimineața, ca o pisică zburdalnică, albă și roșcată, se cățăra pe mobile, ziduri, cădea moale pe covor. Baba sări din pat. Era cam tîrziu. Soarele intra pe la nouă prin ferestrele fierăstrăului. Ziuă : bun cuvînt. Se îmbrăcau și gîndurile în alb. Viața nu trebuia mereu tălmăcită. Și dacă n-avea un rost plin, se puteau găsi rosturi mărunte de împlinit. Va merge la spital să-și vadă protejata. Va cere să lucreze pentru bolnavi. Va trece prin ceața care se lăsa în jurul ei, spre alte ținte. Armonie poate nici nu exista pe lume. Cine era fericit în jurul ei ? Nici măcar Nucă. Poate dintr-o lipsă de osteneală, din stîngăcie și viziuni necontrolate despre sine și ceilalți.

Iar se adunau gîndurile sterpe ?

Repede, nu era timp de pierdut. Dușul rece îi înveseli mușchii. Obrazul zîmbea nimănui, între mînecile halatului pufos. Era o bucurie a trupului. Îl îmbrăcă proaspăt, îl îngriji ca pe un lucru dat ei în păstrare. Își luă o batistă subțire, coborî scările cu ea în mînă, neatinsă și albă, ca un steag de pace.

Îl zări pe Mircea aplecat la masa de lucru. Îi spuse bună dimineața. Cuvintele erau pline de conținutul lor. Îi răspunse o privire prin care trecuse o întrebare. Ghicea că Baba călca spre o răspîntie ? Sau numai mersul ei, ritmat azi mai puternic, și glasul stinghereau tăcerea casei ?

Vorbi cu Dadaia, puțin, despre cușca lupoaicei (de menaj se ocupa Nora de mai mulți ani) și se înțelese fără vorbe cu pomii credincioși ai grădinii. Bieții castani, înfloriseră cu atîta pompă : un fel de garnituri de dric, coifuri, penaje, lumînări...

Strada îi sălta pasul, cu surprize, riscuri mici, piedici șirete. Gleznele erau atente și luau parte la joc.

Îi părură cu atît mai netede scările și sălile cu mozaic lucios. Lunecau mese pe rotițe, papuci de pîslă, doctori grăbiți, ordine scurte. Și Baba, care trecuse sprinten peste toate pietrele colțuroase, călca stîngaci acum. Mai erau și privirile fără sfîrșit ale bolnavilor, în care se împiedica. Mirosea a doctorii, gaz, săpun de rufe, și leșuitor a fasole boabe fiartă. O atmosferă densă, caldă. Se simți învăluită și oarecum mînjită de ea.

— Doctorul Trofim, cel tînăr.

— E ocupat.

— Mă așteaptă. Sînt Elisabeta Scutaru.

— Așteptați.

Era mereu în drum, se ferea, se da lîngă părete.

Circulau îngrijitoarele, uniform greoaie, late în șolduri, mîini de spălătorese și mers urît. Pe lîngă ele, studentele păreau păsările, umblau între paturi ca pe crenguțe subțiri, se aplecau, scriau în carnețele, se uitau la dreapta și stînga, ridicau cîte o sticluță, picurau o vorbă, treceau mai departe.

Aici, oamenii sănătoși se mișcau mereu. Aceasta îi simplifica extraordinar. Boala era infinit mai nuanțată, se ex-

prima lent, făcea o trecere cotită, savantă, nesfîrșită, de la viu pînă la mort.

Se deschise o ușă pe halate aspru albe, pe obiecte sclipitoare, pe gesturi repezi, care făceau un fel de măsurători, și ieși un om pe targă. Ochii, nasul și gura erau legați prin dîre de paloare verzuie. Șerpuia inițiala morții pe masca lui. Era în adevăr ultima verigă dintre viu și mort. Încă un grad, și rămînea definitiv fixată.

Îl văzu mai departe pe Harap, cu fața concentrată și mîini însîngerate. Vorbea scurt, cu alt glas. Făcu semn celorlalți să strîngă mai repede unele lucruri, porunci :

— Ușa !...

Se opri : o zărise pe Baba. Obrazul se destinse oarecum, dar n-avu timp să-și schimbe și glasul. Spuse autoritar :

— Un moment.

Veni cu mîinile date spre spate.

— I-am pus ghipsul femeii, aseară. E o fractură proastă. Tot sper să-i scap piciorul. Ai s-o vezi peste cîteva zile, acum e prea slabă.

— Bine, — glasul era supus.

Îl tulbură și înduioșă pe Harap.

— S-a întîmplat ceva acasă ?

— Nu. Aș fi dorit să-ți vorbesc, dar nu e momentul acum.

— Am încă două operații de făcut, dintre care una foarte delicată, care-mi va lua mult timp. Sînt liber după amiază. N-ai vrea să facem o plimbare, afară din oraș, și-mi spui și ce ai de spus ?

— Bine. Trec și te iau de-acasă.

Harap dădu prietenos din mîinile lui înguste de scamator, pictate cu semne roșii. Se închise ușa între ei.

Baba plecă repede, lunecînd pe sălile unse pe jos, verzui întunecat, care îi dădeau o repulsie ca de șarpe. Încrucișă un om pămîntiu, susținut de un păzitor. Cea mai

adîncă părere de rău era scrisă pe fața lui. Și mai era ceva intens, greu de fixat. Acesta trebuie să fie cazul delicat de operat despre care vorbea Harap, gîndi Baba. Conștiința iremediabilului în care ar scăpăra totuși o scînteie de speranță. Întreținerea acelei scîntei cerînd sufletului o sforțare aproape dementă. În mîna lui Harap e scăparea lui, sau cel puțin iluzia acestei posibilități. Minunat lucru să vindeci. Harap pus la locul lui, în menirea lui, e alt om, e mare, e el cu adevărat. Viața lui are rost. Lasă pe oameni semnul puterii lui, victoriile lui asupra morții. E clar, e minunat, să știi sigur că ești de folos.

Îi rămăsese în păr mirosul spitalului. N-o supăra. Era mărturie lîngă fruntea ei despre o lege abia acum deplin înțeleasă de ea.

Rătăci mult timp pe străzile sărăcăcioase, în orașul fierbinte și pustiu. Se întoarse acasă ca după o călătorie lungă. Distanțe noi se fixau între ea și ceilalți. Era desigur numai o chestiune de ritm interior. Lunecase de pe ea hamul în care trăgeau toți patru. O luase înainte, singură. Nu știa încotro.

*

Cele două mese (a lui Mircea întîi, din cauza slujbei lui de magistrat, a celorlalți trei mai tîrzie, la întorsul de la școală al lui Nucă) fură slab înregistrate de Baba. Cîteva bătăi de inimă mai tari : bucuria de a-și vedea copilul, sleită de o vorbă, de o privire, de o tăcere. Un tamtam interior pierzîndu-se în gînduri. Lucra numai automatismul. Constrîngerea se așezase de două ori pe scaun lîngă ea. Schimbase cîteva observații cu timbrul șters. Mestecase hrana. Apoi, fiecare dus spre îndeletnicirile lui.

Babei îi rămînea acul, cartea, grădina... viața unei fiice de castelan sărac din evul mediu !

— O luăm și pe Maia cu noi ?

— Pe Maia ? Ai spus că ai să-mi comunici ceva... .

— M-am răzgîndit. Poate îți voi spune altădată.

Se cunoștea din pasul lor liber și mare că aveau să treacă numai prin oraș. Că-i aștepta pămîntul slobod proptindu-și spinarea de cer.

Acum îi părea o soluție falsă, literară, să se ocupe de bolnavi. Într-un oraș de provincie se comentează fiecare lucru. Ar fi să se destăinuiască într-un fel, să-și mai lipească o etichetă pe ea. Și oelor de-acasă li s-ar părea că ia o atitudine. Erau societăți de binefacere, desigur făceau mult bine. Totuși, o nuanță de dilletantism în toate acestea. Rîvnea către altceva, să-i umple viața. N-avea fiecare om o misiune, cît de mică, față de el și față de ceilalți ? Care era menirea ei ? Se măritase, adusese un copil pe lume. Da, dar...

— Ce-i, Baba, spune-mi, te rog, văd că ești preocupată, n-ai încredere în mine ?

Harap o luă de braț și se uită în ochii ei. Baba îi zîmbi copilărește și făcu un gest ușurel cu mîna, ca și cum ar fi șters un geam între obrazul lui Harap și al ei.

— Nu-ți fă griji pentru mine. Nu s-a întîmplat nimic. Mă bucur să mă plimb cu tine pe căldura asta fioroasă. Pămîntul îmi frige talpa, simt cum dezlocuiesc aerul cald prin care trec, cum ader și fac parte din vara asta. De ce pari atît de mirat ? Mi-aruncoi niște ochi ! zvîrli smoală, ștergare albe și piepteni, tot ce se scoate în poveste din urechea calului năzdrăvan ! rîse Baba.

— Măcar de le-aș putea arunca între tine și gîndurile care te urmăresc...

— Ne-am pornit pe fantezii ? Și Dumnezeu știe cît de-ncîlcite mi-s gîndurile în realități ! oftă Baba. Apoi își

mușcă buzele, prea tîrziu. Urmă repede : Știi că m-ai epatat azi-dimineață ? Nu mai erai de loc Harap, cel pe care l-am poreclit eu cînd era mic, negru, buzat și creț, ci un stăpîn pe durere și speranță, cel care stă între om și moartea lui. Erai atît de schimbat, cu boneta albă, halatul lung, brațele subțiri, și un fel de a-ți ține umerii, mușchii obrazului, dunga sprincenelor, de... de preot egiptean. Preparînd mumii ! Glumesc, Harap. Altceva, bineînțeles, altceva m-a impresionat la tine. Ce fericit ești, Harap, să ai un rost atît de evident între oameni ! Ți-ai ales o meserie minunată : *umple viața.* Ce pedantă sînt azi ! rîse iar Baba, și se uită prietenos și vesel la Harap, să șteargă impresia de neliniște care ar fi putut-o avea despre ea.

— Ai ochii ca vinul, azi... spuse Harap.

O uitaseră pe Maia. Erau pe cîmp. Umblau peste ierburi mărunte și dese. Soarele era atît de strălucitor, părea lichid, o pupilă intens mărită, înnebunită. Nu putea susține nici un pămîntean această privire. Baba își scălda obrazul în ea, să i-l topească în altceva, să-l facă piatră închegată la o margine de drum.

Harap umbla cu ochii în pămînt, gînditor. Se uita la Baba, pe furiș, aproape profesional, mai mult decît atît, apoi mai departe, pe cîmp.

— Ce face Mircea ? întrebă cu ton indiferent.

— Mircea ?... Face dreptate în tîrg și caută adevăruri despre neamul Mavroghenilor. Vede prea de-aproape sau prea de departe, ba miop, ba prezbit, vederea normală e elefantul alb, rarisim, rarisim ! Baba își mușcă iar buzele cu ciudă : Ascultă, Harap, de ce-i spuneai „pisica" lui Mircea cînd erai mic ?

— Nu-l puteam suferi pe-atunci (accentuă „pe atunci") ; nici el nu se prăpădea după mine, pe cît știu...

— Cred și eu. Îi făceai atîtea șotii, și mieunai subt fereastra lui pînă-l aduceai la exaspenare. Ai fost imposibil

în vîrsta aceea. Şi cu mine erai obraznic. Chiar în ziua cînd m-am logodit m-ai făcut „gîscă albastră" din cauza rochiei probabil, ţii minte ? Şi nici la nunta mea n-ai vrut să joci, deşi îţi făcuse bunica hăinuţe frumoase, anume să-mi ţii voalul la biserică. Ai fost teribil o bucată de vreme. La tine mă gîndesc ca să mă liniştesc cînd îl văd pe Nucă atît de impertinent şi de... — se opri brusc.

Rău făcuse că primise să se plimbe cu Harap. Scăpau vorbele haiandala. Era doar femeie în toată firea. Se desfăcea bucăţi, bucăţi, ca o haină înşelată.

Tăcu un timp. Tăcu şi Harap. Ce bine se potriveau la mers ! Cu Harap scăpa de constrîngere. Asta era. Vorbele veneau spontan, prea spontan, ena o primejdie în acest lucru. Cu nimeni nu se putea vorbi cu adevărat deschis ? Apăsător lucru. Avea deplină încredere în el. În el şi în Luca. Le-ar fi spus orice secret, al ei personal, dar gîndurile care o chinuiau erau ale casei şi nu se cădea să le spuie.

Cei care suferă de insomnii numără în gînd ca să poată adormi. Ca să fii treaz de tot, să-ţi păstrezi controlul perfect, e uneori nevoie să enumeri lucrurile dimprejur, să te legi cu ele în concret. De o bucată de vreme pierdea prea des contactul acesta Baba. Şi doar îi era drag pămîntul, sau poate numai aşa credea ea. Se uită cu afecţiune la Harap. Straniu om şi el ! Ceva dizlocat şi totuşi armonios. Să-i fi sărit un braţ din umăr, s-ar fi mlădiat ca o trînghie şi s-ar fi înnodat la loc ! Şi masca lui avea aceeaşi supleţă, era special de mobilă, variată şi expresivă. Sufletul lui... ?

— N-ai idee cît mă sprijin în tine, Harap, cît sînt de legată de tine... (vru să spuie „ca de un frate", dar îşi aminti că rudeniile implică uneori legături dureroase. Un prieten e ceva mai preţios, e liber ales) cît sînt de legată de tine, din copilărie.

Pe fața lui Harap, o stînjenită bucurie, apoi o înseninare mucalită :

— Te detestam cu evlavie, Baba ! Nu-ți iertam că erai mai mare ca mine, că erai fată, că erai blondă, că știai o mulțime de lucruri, că tu alegeai jocurile, că n-aveai nevoie de mine, și zile întregi mă uitai după gard, că-ți băteai joc de mine. Mă mîndeau la școală băieții fiindcă aflaseră că cos pentru păpuși. Am fost domnul croitor Harap-Papuc tot cursul primar. „Haralamb, Harap-Papuc, — La păpuși coase surtuc", ți-i minte ? Multe nu-ți iertam...

— Sărac de tine, mie îmi datorești că ești îndemînatec și coși pe viu acum, pe bieții oameni !

— Oare ? se lumină Harap. Îi sărută mîna prinsă din zbor : Și acum te detest cu evlavie !

Îi făcea bine Babei prezența lui Harap. Era dintr-altă epocă a vieții ei, era poate singura tranziție reconfortantă între atunci și acum.

— Nici acum nu știu să mă port cu semenii mei. Cred că sînt egoistă și nerecunoscătoare, nu știu să mă mulțumesc cu nimic.

— Cu nimic, sau mai nimic, e greu să fii mulțumit, mormăi Harap.

Baba n-auzi. Era rumenă și înviorată de mers. I se făcea inima mai ușoară.

Vorbiră încă multe nimicuri. Arșița îi îmbăta. Îi ducea prin verile trecutului, ca prin grădini cu garduri străvezii, ocolind această vară, desprinsă și ea din an, plutind cu celelalte pe apele timpului.

*

Găsi la întors urme de pămînt negru pe trepte, în antret, și încă pînă la odaia ei. Se auzeau glasuri. Deschise ușa. Covorul era dat la o parte, în locul lui se răsfățau două coșuri, o căldare, cîteva bețișoare și o stropitoare. Maia și

Nucă, cu spatele întors, vorbeau și rîdeau, răsădind flori „la patru mîni" în lădița lungă de la fereastră.

— Maia ! exclamă Baba, ce bine îmi pare că ai venit ! Mi-era dor de tine.

Maia și Nucă, înfierbîntați, părul în ochi, unghiile negre de pămînt, se măsurau veseli din ochi scînteietori.

— Știi ce pretinde fiul tău ? Că am să ajung să-mi cultiv panseluțe pe borurile pălăriei ! Și asta, fiindcă am avut imprudența să-i mărturisesc că am semănat portulacă pe vechiul cuptor de pîne, părăsit, din curtea noastră, știi ? Anul trecut a crescut ceva iarbă pe el, așa, de la Dumnezeu, și m-am gîndit să-ncerc să pun și eu cîteva floricele.

— Au să se bucure guzganii care și-au făcut casă în el, o stîrni Nucă, știind că Maia avea o frică bolnăvicioasă de șoareci.

— Nici să aud de-așa ceva ! Pune-l la respect, te rog, chicoti Maia.

Trecu o umbră pe figura Babei, repede ștearsă. Era fericită să-l vadă pe Nucă drăcușor vesel. Părea copil de tot azi, vioi, zîmbet bun și firesc, la ea în odaie.

— Dacă faci apel la alții, nu te mai necăjesc. Apără-te singură. Acuma plec. Ți-am făcut destulă treabă azi. Opt ferestre, nu-i glumă, spuse Nucă.

— Mai adu o stropitoare de apă și te iert, se învoi Maia.

Nucă luă stropitoarea, veni cu ea plină, stropi, lăsă cîteva picături pe ciorapii Maiei, care-l fugări cu țipete pînă la ușă.

Toate acestea erau muzică pentru Baba. Ce drăguț era Nucă, semăna cu tinerețea lui tată-său. Maia era pînea lui Dumnezeu. Cum încăpea atîta bunătate într-o ființă atît de mică și aparent fragilă ? Era ca o păpușă japoneză. Și o putere sufletească — tot japoneză. Avea atîtea de răbdat în viața ei ! Un bărbat ușuratec și afemeiat, o soacră maniacă, un cumnat paralizat de picioare, care ședea cu ei

și multe greutăți materiale. Ea se ocupa de toți, lupta cu creditorii și mai avea vreme să-și facă rai din grădină, să se gîndească la rude și prieteni.

— Ce minuni mi-ai pus în lădiță, să știu cum să mă port cu ele ? întrebă Baba.

— Niște prințese ! Petunii albe, duble, cu gulerașe și volănașe de catifea, știi, și parfumate nemaipomenit ! spuse Maia.

Baba o strînse în brațe, îi sărută părul negru și lucios, scurt retezat subt urechi. Ce ușoară era în brațele ei, ca un copil !

Maia zîmbea în felul ei aerian, capul ridicat, atins parcă de alte zîmbete roind la suprafața obrazului. Cute fine de tot la colțurile buzelor și pleoapelor nuanțau sensibilitatea expresiei. Avea o mască delicată, abea schițată : ochi mici, nas minuscul, gură subțire. O față de copil care s-ar străvedea printr-un văl diafan strîns legat la ceafă. Și acel tic verbal, „știi, știi", strecura mereu printre spusele ei o vorbă de pasăre.

— Ești un înger, Maia.

— Cam oacheșă pentru așa ceva, nu crezi ?

— Lansezi tu moda. S-a săturat lumea de îngeri albi și poleiți.

— Lumea, lumea, nu știe destul să se mulțumească cu ce are. Pot să mă spăl la tine ? Uite ce mîni am, își arătă Maia palmele mînjite cu pămînt, în care liniile făceau sori, stele și palide cărări.

Baba o duse printr-o săliță lungă pînă la baie.

— Stai cu noi la masă, abia te-am văzut, te rog, Maia.

— Nu pot, Babulică, știi, aș vrea, dar e greu fără mine acasă.

— Te rog, Maia. Trimet pe Marița să anunțe la tine că rămîi la noi.

— Hai, fie. Mai știi, poate o mînca mai liniștită mama fără mine. Știi, sărăcuța, cum e. Păcat de ea, încolo are mintea întreagă, ceteşte, împleteşte...

Mania soacrei ei era să creadă că toți vor s-o otrăvească, dar mai ales Maia, ca s-o moştenească. Își pierduse toți banii depuși la o bancă, dar nu i se spunea, că ar fi fost și mai nenorocită să se știe calică și ar fi zis că vor s-o otrăvească, să scape mai repede de ea.

Baba și Maia, la braț, porniră să se mai puie un tacîm. Umblau cu plăcere prin odăi, se uitau la cîte o mobilă veche, vorbeau despre trecut, se simțeau în vacanță, fiecare în felul ei. Mircea le găsi în sufragerie. Maia ținea în mînă o ceașcă verde cu aur, singura rămasă din serviciul cel frumos de la bunica.

— Ia-o tu, Maia, îmi face plăcere, insista Baba.

— Ia-o, Maia, ție ți se potrivește mai bine, întări Mircea.

Era înseninat și el, bucuros s-o vadă pe Maia la ei.

Se coborî și Nora. Întinse mîini primitoare. Nucă, umăr la umăr cu Maia, exclamă victorios :

— Te-am întrecut cu patru degete, o palmă, ce mai !

— Mare ţudulie să fii mai înalt ca mine ! S-o ajungi pe maică-ta, aș mai înțelege, știi...

Se așezară la masă. Scaunele făcură zgomot fără sfială. Vorbeau toți. Alte glasuri, alte fețe, alte trupuri, dezlegate. Bucatele aveau gust. Maia zicea că plăcinta cu cireşe este împărătească. Dadaia întinerise de tot. Se lovea de colțurile bufetului în graba serviciului, și nici nu încreţea din nas măcar pentru vînătăile de pe trup. Mircea gesticula, povestea un întreg roman detectiv, o crimă în curs de judecare, cum se dăduse de gol la interogator unul din cei aduși ca martori, cum scăpase de bănuială cel care pînă atunci avea aparențele vinei. Analiza, construia... Nora făcea obiecții, găsea alt fir, zicea că se mai puteau ivi sur-

prize. Nucă asculta ca la teatru. Maia lua parte numai din ochi. Baba se lăsase pe speteaza scaunului, era mulțumită. Cum reușea Maia să le redea spontaneitatea ? Sînt unele substanțe din care o singură picătură purifică și limpezește un pahar cu apă. Așa ceva era Maia.

Fluturii dădeau mare bal în jurul lămpii. Brațele pomilor aproape intrau în odaie. Somnul se anunța blajin, din ochi micșorați și gene plutind pe firul privirii.

O duseră pe Maia pînă la casa ei. Le culese, pe întuneric, stînjenei. Se întoarseră atenți să nu strivească florile fragile cu parfum de pudră fină. Baba adormi cu brațul lui Mircea trecut peste mijlocul ei.

Luna trimetea nuferi pe luciul patului negru.

*

De cîte ori trecea Maia pe la ei, se destindeau nervii casei. Bunătatea ei, în marginea vieții lor, schimba scara de proporții. Din jerfe necontenite, Maia închipuia un fel de fericire. Și ei, dintr-un fel de fericire, ce alegeau ? Deși nu și-o mărturiseau, încercau tiptil, în urma ei, să iasă din tagma rău platnicilor soartei. Tot tăcuți, tot înfășurați în gîndurile lor, dar mai cu răbdare și bunăvoință. Își mai făceau loc unul altuia. Parcă înțelegeau că nu ducea la nimic jocul lor, că se apropia timpul să se recunoască unul pe altul.

Baba sta mult acasă. Dregea covorul din salon. Potrivea lînuri noi în cele vechi, cu grijă să nu se cunoască. Și gînduri vechi în cele noi, fără să bage de seamă. Baba sta în salon ca între filele unui album de familie. Toate evenimentele importante, vesele sau triste, aici primiseră forma exterioară complectă. Cea care o despărțea oarecum de suflet. Aici spera ea să-și vadă obiectiv viața, să găsească soluția potrivită, să convie conștiinței casei.

Era liniște și răcoare. Jaluzelele vărgau lumina ferestrelor, îi făceau cute, îi dădeau straniu relief ; o materializau, valorificîndu-i calitatea prețioasă, o fixau în cadrurile de lemn. Podeaua bine ceruită oglindea mai slab strălucitoarele tipare.

Covorul era mare, înghițea mult timp, răbdare și gînd. Revenea, cînd și cînd, dureros, dorința de a rupe șirul lucrurilor. Să înceapă dintr-alt capăt, nou, fără memorie, improvizînd. Dar știa bine că nu era cu putință. Viața era țesută mărunt, strîns și complicat, ca acest covor mare și strîmb. Culorile și desenul alese dintr-un început. Ce ar fi făgăduit un adaus în alt stil ? Nici asimetria marginei (adică ceea ce era exterior lui) nu se putea îndrepta decît umplînd artificial locul, făcînd o cocoașă interioară. Atunci ? Toată voința trebuia pusă în slujba unui mimetism lucid, voit, constant... Pentru ceasurile lungi și zilele scurte, pentru scamatoria săptămînei din șapte file turtite între cele două duminici, de la care cerea zadarnic feerica formulă demult pierdută, care nu mai purtau în filigran decît blazonul decepției. Și totuși, și totuși...

*

Nucă își pregătea examenele de bacalaureat. Slăbea și aducea la masă un cap răzvrătit. Lua doctoriile întăritoare și orice semn de solicitudine ca pe niște ofense zilnice, impuse lui. Se strîmba cu dezgust și rămînea cu expresia amară la toate felurile de bucate care urmau. Ceilalți căutau să facă o diversiune, comentînd veștile ziarelor, ceea ce îi plictisea pe toți în egală măsură. Cochetăria în amănunt fiind scoasă de mult din obicei, le-ar fi părut o slăbiciune. Trebuiau să rostească cît mai despuiat, luînd această comoditate drept sobrietate. Nimic personal nu intra în discuție.

Îşi îmbrăcau neverosimil de neglijent adînca lor iubire faţă de copil.

Nucă învăţa bine şi egal de uşor la toate materiile. Nu-şi arătase vreo preferinţă pînă acum. De cîte ori era întrebat ce are să urmeze mai tîrziu, încreţea fruntea şi zicea că nu-i hotărît. O spunea ca un arbitru care ar asista la o luptă şi n-ar fi încă în măsură să se pronunţe asupra rezultatului.

Grija comună pentru sănătate şi viitorul lui îi făceau şi mai absenţi unii faţă de alţii, fiecare fiind adîncit într-un încîlcit complot cu el însuşi. Mircea se uita la profilul lui Nucă, dădea din cap, din ochi, într-un monolog interior, punea coatele pe masă, lăsa capul pe spate, cutreierat de probleme. Nora se uita la un colţ de faţă de masă, ca într-un carnet cu notiţe importante. Baba îşi plimba pe furiş ochii pe ei trei, îi şovăia privirea în socoteli încurcate. Vorbea cu pisica. Se amesteca şi Dadaia, o acuza că e uşernică şi năpîrleşte.

— Ce-i cu tine, pisica mea? întreba Baba cu glasul cel dulce de alint, pe care nu-l mai întrebuinţa pentru oameni. Avea un fel de a zice „pisica mea", muzical, înduioşător, inconştient, în care se simţea nostalgia unui drept rănit într-alt plan de simţire.

*

Bacalaureatul fu cucerit bucată cu bucată şi acum venise ziua sărbătoririi lui, în două feluri : un dejun de familie şi un ceai pentru prietenii lui Nucă.

De dimineaţă, Dadaia şi Mariţa tropăiră necruţător prin casă. Mobilă cu mobilă, covor şi lucrişoare fură clintite din loc, bruftuite vesel, şi aşezate la loc, ca pe nişte actori bătrîni, dichisiţi şi parfumaţi cu terebentină, cărora le împrospătase în grabă memoria. La bucătărie, piuliţa de

alamă cînta zglobiu și neregulat un *pot-pouri* din toate sărbătorile calendarului. Marița își pusese un tulpan tivit cu mărgele albastre, care-i jucau necontenit pe frunte. Se zăpăcea, ridica ochii la ceas, se bătea cu palmele peste șolduri și se învîrtea cu „vai di mine, iaca-i zece, iaca-i două sprezece fără un fîrtat, iaca-i..." parcă s-ar fi jucat de-a prinselea cu orele, care-o fugăreau prin casă.

— Iaca-i unu!

Se aud primii musafiri, Maia și Costache, bărbatul ei, împreună cu Nora, cu care s-au întîlnit în drum spre casă. Baba se uită la ei din prag. Costache s-a îngrășat mult. Face pașii prea mici pentru talia lui, asta îl face să pară agitat. Și-a scos pălăria și se șterge cu batista pe frunte. Are o cărare impecabilă. Și trăsăturile sînt impecabile. Ar fi să fie frumos. Părul vopsit prea negru pune accent brutal deasupra ochilor blînd întunecați. E un *bon vivant* neurastenizat, fiindcă îmbătrînește. E palid și gras, cu nervi de femeie răsfățată. E iremediabil frivol și sentențios, un amestec prost emulsionat din ce e și ce ar vrea să fie. Poartă pantaloni albi și surtuc negru de lustrină. Lipsa de nuanțe e în nota lui.

Maia, în rochia ei de stambă, e ca o lalea galbenă. E armonioasă și naturală în mișcări, deși e încărcată de multe pachețele, le duce sprinten parcă ar fi toate umplute cu puf.

Nora, în olandă albă, cu capul foarte sus și pieptul larg deschis, despică aerul, ca o corabie cu pînzele umflate de vînt. E o siguranță în felul ei de-a înainta, ca și cum ar fi ajuns la o concluzie perfectă sau poate ar fi renunțat să-și mai puie probleme.

E praf alburiu în lumină.

Baba intră cu musafirii în salon. Nucă coboară scara pe rampă, să ajungă mai repede. A uitat să fie grav și preocupat, cum se arată de obicei. Vin și Luca și Harap, cu pas lung, vioi, ușor. E ceva tonic în felul lor de-a urca

scările împreună, activi și gata să ia parte la ce sînt chemați. Au și ei pachete în mînă. Le pun pe fotolii și ei stau în picioare. Nucă e îmbrățișat, felicitat, hărțuit de glume. Fiecare pachet e deschis cu hohote de rîs. Luca i-a adus jobenul lui de pe cînd era student. Conține un cantalup trufanda, care parfumează tot salonul. Ceilalți: un monoclu, o cravată, o batistă de mătase, un baston. Pe cutiile Maiei scrie „semințe de bostan, de fasole, de linte", dar sînt pline cu bomboane. Toți sînt veseli și copilăroși. Lui Nucă îi sclipesc dinții, ochii și părul. Mobilele, cu mătasea în culoarea zmeurei, cu șnururi și ciucuri, picioare joase și speteze lăsate pe spate, fac și ele gesturi de primire, mirare jovială, felicitări. Ferestrele strălucesc ca niște armuri frecate între perdelele lungi și frumos drapate în părți. Cînd te uiți la ele nu mai vezi rosăturile covorului, nici peisagiul scorojit de pe ușița scrinului. Oglinda cu flori de sticlă pare o bijuterie, o broșă uriașă pe pieptul zidului vopsit cu dungi subțiri de aur. Pe cînd se mișcă musafirii, lustrul cu țarțamuri de cristal ciocnește invizibile pahare subțiri deasupra capului lui Nucă.

Baba cunoaște toate glasurile odăii, și podeaua care zice „da, da" cînd intri, tocmai din colțul din fund al odăii, la măsuța încrustată cu sidef din zestrea bunicăi. De aceea a durut-o așa de tare cînd a fost vorba să se vîndă casa. A scăpat-o Nora de datorii. I-a făcut și coperiș nou. Și n-a vrut s-o puie jumătate pe numele ei, cum era drept și cum dorea Baba. A fost generoasă. Cu cît cîștigă Mircea, abia au cu ce ține casa, vede și Nora de cînd se ocupă ea de menaj. Poate tot ar fi fost mai bine să se fi vîndut casa și parte din grădină. Să fi clădit una mai mică, le-ar fi rămas și bani, ar fi pus via de la Bacău pe rod. Dar nici nu vrea să audă Mircea de vie, zice că nu-i trebuie fiefuri. Baba o ține cu dinții, așa părăginită cum e, o lasă uitată acolo, pe seama vierului nevolnic, pentru Nucă, mai tîrziu

Poate lui are să-i placă să vadă de ea. Totdeauna în salon îi vin astfel de gînduri. E ceva în odaie care-i cere socoteală de tot ce a fost şi se face. Niciodată nu ştie Baba dacă a ieşit bine la judecata asta mută. E aşa greu să alegi ce trebuie păstrat mai ales.

Nucă e frumuşel de tot azi, blond, luminos, neastîmpărat. Îl vede cu coada ochiului, mişcîndu-se printre mobile. Îi dă o bucurie de vară, de albine pe trandafiri.

Cu toate vorbele astea, Mircea a intrat fără să ştie nimeni, a ieşit ca din podea, încălzit şi teanc de întrebări: „e tîrziu? aţi sosit toţi? mă aşteptaţi pe mine? vă e foame? aţi gustat ceva? unde e Dadaia?"...

— E la gheţărie, vine îndată, răspunde Nora.

Cînd apare Dadaia, cu tablaua de aperitive, Baba o întreabă ceva din ochi. Dadaia dă discret din cap, semn că s-a făcut. Nora se apropie de ea şi-i vorbeşte la ureche. Dadaia deschide gura, o închide la loc, ca şi cum ar fi înţeles, deşi e nedumerită. Mircea se repede şi îi şopteşte ceva pripit în prag. De data asta Dadaia holbează ochi uluiţi, înghite în sec, dă din cap, fie ce-o fi, zice: „Bine".

Nucă n-a pierdut nimic din pantomima asta, dar se face că habar n-are. Se ridică în vîrful picioarelor şi-şi aşează părul în oglindă. Dadaia închide uşa salonului, deschisă pînă atunci. Se aude un du-te-vino, în dosul casei, de paşi străini. Mircea vorbeşte mai tare, pune jobenul, monoclul, ia o atitudine cu bastonul, ţine un discurs umoristic. De obicei n-are răbdare de loc, vrea masa cum intră în casă. Acum însă nu e grăbit, ba ţine de urît şi celorlalţi. Se aude vag alt du-te-vino. Zgomote neobişnuite în sufragerie. Nimeni nu întreabă ce-i. Nucă e mort de curiozitate. În tot cazul, sînt obiecte importante după tevatura auzită. Deodată se face roşu: doar n-or fi adus lăutari! Ar fi de un prost-gust provincial de neiertat! Ochii lui sînt fosforescenţi în

penumbra răcoroasă. A băut și el vermut, fiind proaspăt student.

În fine, îi poftește Dadaia la masă, cu o mască absolut impenetrabilă sau mai bine zis de-o stupiditate perfectă. În drum spre sufragerie (ușile sînt toate deschise acum), Nucă înalță capul, îl leagănă nerăbdător la dreapta și stînga, să vadă mai repede, printre ceilalți, ce-l așteaptă în sufragerie.

Lucesc niște coarne nichelate la fereastra din fund, de care stă rezemată o bicicletă. Nucă își face loc și aleargă spre ea. Toată lumea zice „aa ! ce frumoasă e !", Nucă se întoarce aprins, caută din ochi cui să mulțumească. Zărește de-o parte și alta a ușii alte două biciclete !

Acum seamănă cu Dadaia, și Nucă, și toți ceilalți. E o tăcere în care se dau tumba o mulțime de exclamații mute. Se mișcă aerul deasupra buzelor deschise. Nucă și-a pus mîinile în buzunare, se uită ca o buhnă la amiază, nu mai vede pe nimeni, numai cele trei biciclete, și acelea în gînd, fiindcă nu se mai uită la nici una. A uitat și să mulțumească pentru ele. Se face un rîs general, un rîs de toate culorile. Al celor trei donatori bate vădit în galben.

— *Les grands esprits se rencontrent,* spune cu atectuoasă pompă Costache.

— *Alle guten Dinge sind drei,* adaugă Baba cu rîs nesigur.

Harap o ia de brat și glumește cu ea. Mircea se uită la Baba mirat ; zice :

— Numai la asta nu m-aș fi așteptat.

— De ce ? întreabă Baba cu o nuanță agresivă în glas.

— Fiindcă... Gîndul Norei rămîne în suspensie.

Se așează la masă.

— Cum, frate, nu pricep, nu v-ați sfătuit împreună ce să-i luați băiatului ? Așa-i cînd trăiesc oamenii strîns uniți

ca voi. Să fi dat în bobi, nu puteați fi mai într-un gînd ! călcă în strachini Costache.

— Numai trei bătăi îs rele, încolo...

— *Abondance de biens vaut mieux que rien.*

Etc, etc. ...

Clișeele trec din gură în gură și se sfarmă o dată cu pateurile cu ciuperci. În mijlocul mesei e o coroană împletită din lalele roz. O atenție din partea Dadaiei. Așa știe ea, că premiantul are drept la coroană. N-a apucat nimeni s-o vadă.

Nucă nu s-a așezat încă, trece de la o bicicletă la alta. le examinează pe fiecare în parte cu ochi de judecător de instrucție. Se aude o șuierătură și un strigăt vesel :

— Evrica ! Știți ce ? Le dăm înapoi și-mi luați o motocicletă, proclamă Nucă încîntat acum.

— Nu se poate. — Baba

— Nu se poate. — Mircea

— Nu se poate. — Nora

— De ce ? întrebă sfidător Nucă.

— Hai la masă, îți explic eu pe urmă, spune Mircea puțin enervat.

— Dar prefer de o mie de ori o motocicletă, de o mie de ori ! insistă Nucă.

— Preferi, preferi, și eu aș vrea un automobil și n-am ! Hai la masă, auzi ? îl grăbește Mircea.

Nucă se așează tăcut între Maia și Costache.

De-a lungul și latul mesei, vorbele se prind unele de altele ca niște lanțuri de hîrtie poleită. Încearcă un fel de veselie săracă decorativă. Bucatele sînt pe gustul musafirilor. Ai casei le înghit mecanic. Fiecare a făcut un mare sacrificiu bănesc și chiar moral călcînd peste anumite considerații. Era de mult visul lui Nucă să aibă o bicicletă, dar fiindcă suferise de o pleurită cînd era mic, îi fusese inter-

zis de doctori acest sport. Baba, Mircea și Nora erau înțeleși să respecte acest aviz. Totuși, fiecare în parte, clandestin, dorind să-i facă o mare bucurie, ceva cu totul neașteptat, care l-ar fi făcut oarecum complice și aliat, își călcase pe inimă. Fiecare dorind în secret ca fericirea lui Nucă să atîrne de el, uitînd că obiectul principal era fericirea lui, și nu bucuria de-a i-o da, că fericirea unui copil e o chestiune de ansamblu, de atmosferă, nu de detaliu răzleț, fie cît de plăcut. Simțeau acum răspunderea, slăbiciunea și trădarea lor, inutilitatea riscului. Erau mai ales supărați unii pe alții, considerîndu-se reciproc neleali, deși erau toți trei în același caz. Se dăduse ceva pe față, ceva care ar fi fost mai bine să rămîie acoperit. Să fi fost numai bicicleta lui Mircea, el ar fi zis :

— Frici muierești nejustificate.

Nora, fiind doctoriță, știa că nu mai era nici o primejdie după atîția ani. Baba se consultase cu Luca, doctor și el, care-i dăduse dezlegare, copilul fiind perfect sănătos. Toate acestea nu erau cunoscute de celelalte părți, cum nu se știa nici felul cumpărăturilor. Numai Nora plătise toată bicicleta. Mircea și Baba cumpăraseră pe ale lor în rate. Nu era ușor de schimbat darurile în altceva. Apoi un dar, care să rămîie o treime de dar, să spuie Nucă „de la părinți" în bloc nu-i îndemna la sacrificii bănești. Mircea și-l închipuise spunînd prietenilor, cu mîndrie :

— O am de la tata.

Se temeau toți trei de motocicletă, și pentru sănătate, și din cauza accidentelor posibile. Erau perfect uniți în aceasta.

La desert se reluă discuția. Nucă nu pricepea de loc motivele lor. Avea lacrimile în ochi. Nu mai vista decît motocicletă.

— Alege-ți o bicicletă, și vom vedea ce e de făcut cu celelalte, spuse Mircea.

— Alegeți voi, mie mi-e egal... răspunse Nucă abătut.

E complicat omul. Cu un ceas înainte, Nucă ar fi fost înoîntat să aibă o bicicletă. Trei biciclete deodată îi împliniseră dorința pînă la saturație și dezgust. Îi păreau acum jucării bune pentru copii. I se deschisese pofta spre altceva mai important, mai serios, mai de vîrsta lui, spre motocicleta inesperată pînă atunci.

Bicicletele rămîneau o etapă de dorinți împlinite, în trecut.

Înghețata de zmeură, mîncată distrat, nu opunea nici o rezistență, dar cu o viclenie de ger se făcea nod între sprîncene, le frigea limba și cerul gurii, le împăienjenea mințile. Baba se uita la biciclete ca la niște ochelari uriași, monstruoși, deformanți, cu coarne diavolești deasupra.

— *A propos* de alegere, ce ai să urmezi, studentule, la universitate ? Spre ce carieră te simți atras ? întrebă Costache, să schimbe vorba.

Nucă se gîndi un minut, dușmănos, și zvîrli bomba :

— Am să mă fac aviator.

— Ce spui ? — Nora

— Prostii ! — Mircea

— Copilării ! — Baba

Motocicleta rămînea acum un inofensiv căluț de tinichea. Exact ce vroia Nucă.

Luca prinse privirea Babei într-a lui, caldă, înțelegătoare, liniștitoare.

— Vreți să bem cafeaua în pavilion ? propuse Nora fără chef.

Sărbătorirea bacalaureatului era o bucurie cu totul rămasă în trecut.

Coronița de lalele era pe masă de-a dreptul funebră.

*

Baba sta lungită pe pat. Digera greu bicicletele. Ar fi fost natural ca Mircea să-i spuie un cuvînt după plecarea musafirilor. În definitiv, surpriza dejunului putea fi luată ca o farsă involuntară. Nu era nimic dramatic. Acoperită de tăcere, însă, devenea un simptom alarmant. Cu Nora era greu de vorbit. Ar fi zis, fără zîmbet: „Trecem ziua de azi la capitolul pierderi, şi gata!" Baba încercase stîngaci să intre în vorbă: „Facem garaj de biciclete lui Nucă?" Mircea dăduse din umeri şi trecuse la el în birou. Dormea probabil cum făcea de cîte ori era plictisit.

Baba era val de nemulţumire, strîns vălătucit lîngă perete. Nu-i venea să mişte un singur deget. Simţea cum i se imprimă pe braţe şalul brodat care-i acoperea patul. I se părea că miroase a praf, că totul e înecăcios, îmbîcsit, apăsător. Îi dădură lacrimile de enervare cînd scrîşni pietrişul din grădină subt paşi tîrşiţi, leneşi, voluntar greoi. Se auziră voci neşlefuite, vorbe toate cu semn de exclamaţie ori de întrebare, cu exagerări de ton, ploaie de „năi", rîsete late. Era lăbărţarea afectată, care acoperea timiditatea prietenilor lui Nucă. Tropăiră pe scări ca şi cum ar fi avut misiunea să consolideze piatra cu călcîiele lor.

— Veniţi, măi, să vă prezint „tripla atenţie" hărăzită unui sărman biped! îi întîmpină Nucă.

Tropăieli mai accentuate, rîsete, tuse, droaie de exclamaţii:

— Măi, un harem de biciclete!

— Pentru excursii în rate, de trei, trei...

— Trei, trei...

— Ura! Paşanucă...

— Ura! strigă şi Nucă ascuţit. Dadaie, Dadaie! Luăm ceaiul în pavilion. (Ceaiul era compus din limonadă şi prăjituri.)

Era o grabă în glasul lui Nucă, ceva patetic, ca și cum i-ar fi fost frică dacă întîrzie un singur minut să piardă trenul care-l ducea spre bucurie. Avea dreptate. Era numai un timp pentru aceasta, și foarte scurt. Oare știau și ei? Poate de aceea erau cruzi, necruțători. N-aveau timp de risipit. Ei erau chemați, și numai pentru o dată.

Bicicletele săltară elastic peste trepte. Băieții trecură ca o furtună pînă în fundul grădinii, care pe biciclete, care alergînd cu chiote după ele. De-acolo țîșniră glasuri de tinerețe, brutal, înduioșător. Se bucurau în adevăr, sau se pregăteau în felul acesta pentru bucuriile mari pe care, naivi, le sperau în viitor? Baba se gîndea la ei ca la niște soldați trimiși spre graniță pentru un război de care nu erau înștiințați.

— Mamă, mamă!... Putem să scoatem covoarele și mobilele din salon? Vin și surorile prietenilor și vrem să dansăm mai pe seară. Aduce Nelu gramofonul lui. Te rog, mamă...

O strigase ca pe vremuri.

Ieși la fereastră.

— Da, drăguțule, desigur. Azi faceți tot ce vă place. Spune Dadaiei să vă ajute, să vă dea tot ce vă trebuie.

Nucă îi trimise o sărutare pe vîrfurile degetelor, obrazul ridicat spre ea, de jos, de departe, din copilărie. Era luminos, învăpăiat, intens expresiv. Bucuria îl făcea sincer, simplu, bun. Atunci?...

Zîmbi prietenilor lui Nucă. Ce frumos se uitau toți în sus, ca la icoane! Erau luminați de sîngele lor, ridicat pînă pe umerii obrajilor.

— Ura... strigară, așa cum nechează mînjii de bucuria de-a trăi.

Doamne, era de vîrsta lor cînd îl cunoscuse pe Mircea, cînd se măritase. Peste un an, îl avusese pe Nucă. Pentru

prima oară îşi dădu seama cît de tînără fusese cînd intrase în viaţa adevărată, în realităţile ei.

Răsuna casa de pregătirile de jos. Parcă mutau anii grămădiţi în salon. Dadaia îi poftea : „Încet, încet". Apăra mobilele, ca pe nişte cucoane infirme.

Mircea nu vroia copil. Mă acuza că nu-l înştiinţasem la vreme, să fi scăpat de el. Nu l-a iertat că s-a născut. Îi încurca toate planurile. Nu l-a iubit multă vreme. Nucă era delicat, avea atîta nevoie de mine. Puteam să nu-i dau lui partea mai mare de timp, de grijă, de iubire ? Cu cît ţineam mai mult la el, cu atît îl suferea mai puţin Mircea. Îmi zicea „lupoaica", pejorativ. Bunica mă liniştea, zicea că aşa sînt bărbaţii care-şi iubesc prea mult nevestele. Că avea să-l iubească şi pe Nucă, mai tîrziu. N-a avut timp să se bucure de-aceasta, că s-a prăpădit, sărăcuţa, cînd îi creşteau lui Nucă primii dinţi. N-am dormit multe nopţi atunci. Durerea morţii bunicăi a rămas legată pentru mine de geamuri palide de zori. Deschideau ochi mari, de un albastru fără asemănare, ceva pustiu şi sfînt. Impresia că trecea cerul pe la ferestrele noastre şi uimea odaia. Adormea Nucă. Aţipeam şi eu, într-o linişte specială. Parcă ne înălţam cu bunica, pleoapele atingînd marginea albastră.

Nu voiam să se ştie că băiatul meu nu era dorit. Mă simţeam umilită, nedreptăţită. Doar era al meu şi-al lui. Nu-l lua niciodată în braţe, nu se juca cu el. Nu-i spunea poveşti. Cum intra, zicea : „Dadaie, ia copilul de-aici, sînt obosit". Nucă avea atunci un fel de-a striga : „mama", cu durere şi primejdie în glas, care-mi străpungea inima.

„Vreau să stau şi eu cu baba mea", glumea Mircea. Avea atîta putere de viaţă, fantezie, căldură şi înmiite feluri de-a fi drăguţ cu mine pe-atunci, mă îmbuna uşor. Adevărat fericită eram noaptea, cînd dormeau amîndoi, leagănul lui Nucă în odaia noastră. Ziua mă împărţeam cum puteam. Noaptea nu mai era nevoie, ne adunam po-

toliți, se făcea minunea, eram una. Dormeau cu atîta încredere! Simțeam că-și sprijineau somnul de mine. Le păzeam soartele. Creștea o mare putere în mine. Mi-era sufletul o rugăciune de laudă.

Apoi a fost anul cînd fără veste m-am pomenit în cumpănă de moarte: apendicită și peritonită. Zile cumplite de spital și alte multe zile de zăcut acasă. Mircea și Dadaia își pierduseră capul. A venit Nora, de la ea, din toată inima, să ne ajute. Avea grijă de Nucă, de Mircea, de casă. Mi-a dat liniștea și puterea să mă îndrept. Mircea a fost minunat pentru mine, cu milă și răbdare în iubire. El mi-l aducea pe Nucă. Un Nucă speriat să fie în brațele tatei, s-o vadă pe mama schimbată și mereu în pat. Mi-l lăsau puțin, că era neastîmpărat, avea numai patru ani. Eram slabă, mă emoționa orice lucru, plîngeam cu o sfîșiere nejustificată, pluteam într-o stranie fericire. Obrazul lui Mircea, culcat pe palma mea, îmi dădea un sentiment de bucurie peste fire. Căpușorul lui Nucă îl vedeam ca la fereastra cerului. Zîmbetul Norei, liniștit și bun, mă dădea în leagăn, mă înduioșa pînă la istovire. Știam că Mircea începe să ție la Nucă. Eram fericită. S-a atașat și Nora de copil, cu pasiune. Și-a dat demisia de la Piatra-Neamț. A rămas cu noi. A început să lucreze cu Luca. Toate au mers bine o bucată de vreme... La ce bun, Doamne, aceste recapitulări? S-au dus acei ani, sîntem în 1936..

În grădină s-a schimbat tonul de pînă acum, parcă s-a aruncat o pernă de puf peste voci. Scot capetele alte limbi subțirele și mlădii.

Baba se aplecă la fereastră. S-au îmblînzit domnii studenți, altfel calcă, altfel se țin. Culeg flori și fructe ca în romanele demodate. Cîteva fetițe-domnișoare, cu rochii înflorite și păr scurt, se țin de talie, între două paranteze de băieți, care merg pieziș, într-o atitudine care ține de

salut și reverență. Or fi venit de mult? E praf roz peste castani și multe scoici trandafirii pe o coastă a cerului.

Baba se retrage în odaie, să nu tulbure petrecerea. Altfel sînt între ei, de-o vîrstă, se cred oameni mari. Părinții, fără să vrea, îi împing înapoi spre copilărie.

Îi aude suind treptele, în grupuri mici, cu pauze, ca la biserică, parcă nici n-au venit împreună. Mare putere civilizatoare au fetele asupra băieților! Dar imediat se dezlănțuie un jaz, orăcăitor, uguitor, naiv și sălbatec, pe un ritm drăcesc. Se pune în mișcare un mecanism complicat de pași, face muzicii un fond de zgomot de hîrtie și mătase care ar trece printre suluri de lemn. Vibrează toată casa.

Cît se schimbă placa de patefon, vocile parcă au căzut în pivniță cu pași cu tot, se interpune tavanul rigid între odăile de sus și cele de jos. Cum reîncepe muzica, ondulează aerul, vocile se cațără pe motivele sonore și saltă printre petuniile de la fereastra Babei. Aude glasul lui Mircea și rîsul lui de demult. Dansează și el. Zice că-i ajunge, amețește dacă dansează prea mult. Dar nu vor copiii să-l lase să stea. Nucă insistă aprins:

— Tata conduce admirabil!

Iar se schimbă placa, tăcerea e ca o mînă pusă peste ureche, peste inimă.

În lumină s-a adăugat sineală, jar pisat, funingine fină. Felinarele s-au costumat sfios în pufoase păpădii de aur.

— Doamne, mai sînt ființe care au 17 ani, pe lume! spuse Baba cu ochii închiși peste gîndurile ei.

Trec zile, trec nopți, tot altă zi și altă noapte, mîndre perechi. Le ieși în drum. Ai vrea să le îndupleci să te aștepte și pe tine. Dar nu se poate, acum și niciodată. Omul nu merge în aceeași direcție cu timpul, ci în răspărul lui. Și nu e leac pentru aceasta. Omul calcă spre viitor, iar timpul spre trecut. Fiecare zi care vine e nouă, ca o zăpadă neatinsă. Fiecare zi nouă îți mai învecheşte cu o zi viața ta.

De ce atîta părere de rău că trec zilele, dacă tot nu mă împac cu ele? Nici cu mine. Ce aștept? Impresia asta de risipă nu e justificată de ceva de preț. Zilele mele sînt zile de rînd, gîndea Baba, plimbîndu-se între stîlpii balconului, cu pasul stenahoros și mecanic al fiarelor închise în cuști.

Sînt prea singură? sau nu destul de singură? Totul e mereu pe jumătate, pe sfert și nici atît. Mi-am luat tovarăș de viață, sau numai de masă și pat? „Binele și răul" nu le mai împărțim împreună, ci numai le răbdăm amîndoi.

Mircea e cufundat în studiul său de istorie, cel puțin așa pretinde. Nora e la cinematograf. Nucă a mîncat la

prietenul lui, Nelu, și nu s-a întors încă. Mă duc și eu la Trofimi, poate îi găsesc acasă, la ei reușesc mai bine să-mi pun diavolii sub zăvor. Sînt sătulă de mine.

Era zăpușală în grădină și un dor de ploaie. Trecu printre gard, își prinse rochia într-o așchie de lemn, o smuci nerăbdător și nu se opri.

— Prefaceți casa în găinărie model? Ce e scărița asta de poiată? întrebă Baba cu glas proaspăt și vesel. Nu făcuse nici o sforțare pentru aceasta, se miră singură.

— Facem pe fazanii, o zi, două. Ia seama! nu prea e bine sprijinită scara. Ne drege lemnăria cerdacului: parmaclîc sculptat, scări noi, rampă! răspunse cu ifos Harap, dîndu-i mîna să pășească pe cerdac, iar tu ești brotăcelul care ne vestește vreme bună pe ultimul bețișor al scăriței.

— Idealul Veronei e să vopsim apoi totul în verde, adăugă Luca. Tu ce zici?

— Știu eu? Totdeauna mi-au plăcut șurile, hambarele, gardurile vechi. Era frumos cerdacul în culoarea fumului, dar e mai cuminte să-l vopsiți, ține mai mult lemnul.

— A fost o lovitură de stat de-a Veronei. M-am pomenit azi dimineață cu scările dărîmate. Zice că erau putrede (!) Mi-a făcut un tămbălău cu tocmeala și distrugerea restului. Dumnezeu știe cîte zile are să mă împiedice să lucrez, cu hodorogeala lucrătorilor... se văită Luca.

Alarmați, pomii strînseră brusc frîiele tuturor frunzelor înnebunite. Rochia Babei începu să se zbată ca prinsă în capcană. Părul lui Harap se făcu pomătuf negru. Fața de masă se aruncă în brațele lui Luca, orbit de praf și gunoaie. Zise, mestecînd vînt:

— Haideți în casă, vine furtună.

— Tocmai cînd vă vesteam vreme bună! spuse Baba cu spatele întors.

Se trîntiră uşile. Se stinse lampa. Intrară ca fugăriţi în salonaş. Îţi venea să zici de la uşă „noapte bună" mobilelor îmbrăcate în învelitori albe, cu volănaşe la poale. Numai de Crăciun şi Paşte se îndura Verona să le lase în straiele de catifea. Erau de un roşu ţipător şi dizgraţioase ca formă. Le venea mult mai bine în cămăşi de bunică. De altminteri, aşa conveneau perfect felului Trofimilor de-a primi. Fiecare se aşeza pe un fotoliu şi mai trăgea unul să-şi puie picioarele. Le grupau în mijlocul odăii ca pe o terasă de sanatoriu. Zburau perne de la unul la altul şi se potriveau cum era mai confortabil. Luca prindea masa de-o aripă şi o trăgea spre el, să-şi puie tutunul şi pipa. Tot ce se mai aducea anexa alt scaun, altă măsuţă. La urmă erau baricadaţi de pretutindeni. La plecare trebuiau urnite toate mobilele, să poată ieşi din incinta taifasului. Lampa era cam chioară şi avea talent la filat. Luca se lăuda în fiecare an că instalează electricitatea „la vară", dar nu putea înfrunta zgomotul şi dezordinea reparaţiilor şi amîna mereu. Toată lumea îl necăjea pe tema asta, mai ales fiindcă Luca pretindea că adoră lumina şi se făcea foc dacă nu se aprindeau lămpile în toate odăile şi săliţele cum se lăsa noaptea. Verona făcea lămpile prost (afară de cea din bucătărie), sperînd astfel să-şi oblige stăpînii să puie mai repede „ilectrica", să nu mai fie de rîsul mahalalei. Chestia lămpilor era cu bucluc. Luca mirosea vag mai totdeauna a gaz, se credea un as în potrivitul fitilului perfid. Şi acum flacăra lămpii burtoase, care spînzura peste capetele lor, scotea o limbă lată, zdrelită într-o parte, şi cu un colţ pofticios în cealaltă. Rîvnea la fructele pictate pe abajurul de porţelan: un măr, o frunză, o pară... în horă placidă. Luca întinse braţul şi făcu lumina mai mică. Era prielnică vorbei şi somnolenţei deopotrivă. Se deschideau singuri sacii amin-

tirilor. Se umplea odaia de prezenţe, de fum. Se topea realitatea, lua tonul inofensiv şi captivant al povestirilor.

— Ce bine că ai venit, Baba! Eram foarte hărţăgoşi în astă seară, noi Trofimii, senior şi junior. Era să ne luăm de păr de la o formulă de anestezic pe care vreau să-l experimentez la spital, spuse Harap, uitîndu-se şiret şi întrebător la Luca.

— Cît pe ce! Formula e interesantă, trebuie însă pusă la punct. Domnul n-are răbdare! Vreau s-o încerc încă o bucată de vreme pe nenorociţii mei de cobai, asta e.

— Torţionarilor! Vai de cobai, şoareci, iepuri şi de bieţii oameni care încap pe mîinile voastre...

„Ce oameni limpezi! gîndi Baba. Trebuie să fie plăcut şi să te cerţi cu ei. Nimic dosit, mocnit, alterat. Şi tăcerea lor e bună. E un fel de a-ţi rezema gîndul de aceeaşi pernă moale."

— Ce mai e pe-acasă? întrebă Luca, privind-o cum ştia numai el.

Îşi făcea ochii cuiburi calde pentru gîndurile Babei. Cum ajunsese Luca într-o singură viaţă să ştie cîte se citeau în ochii lui, oenuşii adînci, cu raze şi umbre subt bolţi? Nu erau senini, ci iertători, înţelegători. Răscumpărau dureri. Se dăruiau. Subt privirea lui Luca, Baba simţea că este „aproapele" lui.

— Unde eşti plecată, Baba? Te uiţi la tata ca la un peisagiu, spuse Harap.

Luca îi făcu semn s-o lase în pace.

— Adevărat, răspunse Baba. Ce fusese viaţa lui Luca? Văduv de mult. Nevasta lui murise de cancer la plămîni. Îl avea pe Harap. Şi munca lui. Căuta leacul cancerului. Făcea experienţe pe plante şi animale cu o răbdare de mucenic. Era împăcat cu viaţa lui?

Baba scutură capul şi reluă vorba, cum ai spune o lecţie:

— Pe-acasă e bine. Toți sînt bine. E vacanță. Evenimentul cel mai important e că lupoaica noastră e iar ca o canapea cu ciucuri. I-ajunge burta aproape la pămînt. Îi așteptăm puii de-o zi pe alta. Mă tem că s-a mezaliat cu Romeo al dumneavoastră.

— Ești ingrată, Baba. Romeo e cît se poate de original, ar merita să fie împăiat după moarte ! Rar s-a văzut cîne mai lung, în trup, scurt în picioare, cu bot aproape ca de rață, urechi ascuțite, păr de bursuc și nume shakespearean, spuse Harap sculptînd în aer silueta fantezistă a corciului iubit.

— Verona zice că e din mamă „bazen" și tată lup ciobănesc, completă Luca.

— A știut lupoaica mea ce să aleagă ! rîse Baba copilărește. Apoi, aproape fără tranziție, întrebă prin surprindere : Spune-mi, Luca, e adevărat că nu m-a iubit tata și de aceea venea așa de rar acasă după moartea mamei ?

Luca se uită stingherit în odaie. Se afundă mai adînc în fotoliu, capul cu bărbia în piept, între umerii ridicați.

— Trebuie să înțelegi că Manole a iubit-o nebunește pe Joia. Pentru ea își lăsase nevasta, situația frumoasă de la Piatra-Neamț și pe Nora, destul de mărișoară să priceapă drama. Apoi a pierdut tot. A luat aceasta ca o pedeapsă. Cred că-i era frică să te ție aproape de el, să nu te ajungă și pe tine blestemul. Se simțea vinovat față de toți, de el și de tine. Era un om pasionat, zbuciumat, ciudat. Cînd a fost să te boteze, bătrînii Baloș doreau să-ți dea numele Joiei, adică Zoe. Era de înțeles să-l treacă asupra ta, să-l mai audă prin casă. Manole s-a opus înverșunat. Nimeni n-a înțeles. Ținea mult și la Nora, pe care o vedea pe furiș, nevasta dintăi îi interzisese cu totul s-o vadă. Îl considera un tată nedemn. A fost greu pentru el. Deși n-am fost prieteni, îmi dau seamă că era un om interesant, atrăgător și foarte nefericit.

— Nu vă potriveați ?... întrebă Baba cu ton șters, să nu alunge destăinuirea.

— ...poate n-am avut timp. Eram legat de Joia cum ești tu de Harap. M-a lovit pierderea ei (vocea osteni). Nu împlinise 18 ani ! Era delicată. A fost o nebunie să aibă așa devreme copil. Manole era om de 30 de ani pe-atunci... (era amărăciune în tonul lui Luca).

— Nu semăn de loc cu tata ?

— Ba da, la frunte, sprîncene, uneori în privire, mai ales cînd te încrunți ca acum. Dar cu Joia semeni uimitor...

— Nora seamănă cu tata ?

— Prea puțin. E ciudat ce puține urme a lăsat în voi...

— Dar, dar... mama Norei cum era ?

— N-am cunoscut-o. Se spune că îl adora pe Manole și era bolnavă de gelozie, ceea ce s-a transformat în nevroză la despărțirea lor. Biata Nora a avut o copilărie tristă. E ființa cea mai închisă, cea mai stăpînită pe care o cunosc. Niciodată nu vorbește despre trecut. Ne-am împrietenit de 12 ani, de cînd lucrăm împreună, și ne vedem zi de zi, totuși, nu știu nimic din viața ei de la Piatra-Neamț.

— E de mirare că nu m-a urît, spuse Baba, tot fără ton.

— Cum ar fi putut ? Erai cea mai dezarmată ființă.

După o tăcere :

— Seamăn cu mama, și e straniu să nu mi-o pot închipui de loc. Fotografiile nu sînt niciodată firești, sînt un fel de măști. Uneori iau fotografii de-ale ei și de-ale mele și le amestec împreună ca un joc de cărți. Apoi le întind pe masă și mă uit la ele. Nu spun nimic adevărat. Nu mă recunosc în ele, și nici pe mama n-o pot ghici. Nici legătura dintre noi. Bunicii îmi vorbeau de ea ca de un „înger". E foarte vag. Știu pe ce scaun se așeza să coasă, locul din grădină care-i plăcea mai mult, ce culori purta...

dar ce fire avea, cum era cu adevărat, *cum ar fi fost în viață* n-am să știu niciodată.

Luca închise ochii. Nu se stabilea atmosfera obișnuită între ei. Păreau toți trei bolnavi, întinși pe fotolii, brațele încrucișate, capetele cercînd mereu alt reazăm.

Glasul lui Luca dibui, cu pauze și reluări :

— ...o ființă înduioșătoare. Răspundea vieții cu atîta emoție... Mergea pînă la fundul lucrurilor. Era foarte credincioasă, în perpetuu conflict cu ea însăși. Divorțul lui Manole și nunta ei au fost iadul și raiul topite laolaltă pentru ea. Căsătoria lor era bineînțeles rău văzută de toți. Biata coana Lisaveta și conu Ioniță au cercat în tot felul să-l depărteze pe Manole, dar n-au putut rezista Joiei, și nici Joia lui Manole. Bucuria și durerea căpătau valori speciale în ea. N-aș ști să le definesc. Cum să-ți spun ? Veselia ei te făcea fericit și uimit ca de-o zi însorită și dulce de februarie. Tristețea ei, în schimb, era extraordinar de vărătecă, întuneca o bogăție de simțire, răscolea toate parfumurile sufletești, jertfea inima. Nu se poate reda prin vorbă. Joia crea ritmuri puternice în jurul ei, cărora nu te puteai împotrivi. Un fel de stări muzicale. Nu găsesc alți termeni. Vezi, nici eu nu te pot lămuri asupra ei. Ce pot să-ți spun e că totul a fost inert și stins în urma ei, nimic nu mai părea de preț... ·

Se făcu o tăcere. Lampa se micșorase pînă la o lumină de candelă. Sticla era neagră pe o coastă.

— Încă ceva, Luca, te rog. Mama a fost tuberculoasă, nu-i așa ? spuse Baba uitîndu-se în ochii lui Luca.

— Nu, Doamne ferește ! Era delicată numai, cum ți-am mai spus. Te-a avut prea tînără. S-a sculat slăbită din pat, s-a dus la biserică, aproape de casă, dar pe un ger de sticlă. A făcut o dublă pneumonie și s-a sfîrșit. De aici s-a spus că ar fi fost bolnavă de piept, fiindcă a scuipat sînge în ultima zi, dar eu știu precis că nu este exact.

— Şi tata ?

— Nu şi-a revenit niciodată.

— Nu asta întreb. Din ce a murit ?

— O congestie cerebrală, se spune.

— Cine l-a îngrijit ?

— Nu ştiu. A fost scurtă boala.

— Eşti sigur că n-a fost un accident, Luca ?

— Da, sigur.

— Mulţumesc, Luca. Acuma plec. A plouat ? întrebă Baba clipind apăsat.

— N-a plouat. A trecut furtuna pe lîngă noi, spuse Harap, care nu scosese un cuvînt pînă atunci. Se uitase mereu la Baba. Amîndoi se uitau la ea ca la o fiinţă plăpîndă, ameninţată de o primejdie necunoscută.

Baba îşi făcu loc între fotolii, întinse mîinile la amîndoi odată, în dreapta şi stînga. Le zîmbi absent :

— Vin şi mîne seară la voi.

Luca a spus mai tîrziu că avea înfăţişarea unei fiinţe puse în lanţuri în seara aceea.

Trecu repede pragul. N-avură timp s-o urmeze destul de aproape.

— Aduc lampa, a strigat Harap păşind peste scaune.

— Nu-i nevoie, spuse Baba călcînd mecanic spre locul unde erau treptele cerdacului. Făcu un pas în vid şi căzu cu un ţipăt slab pe pietre.

Harap trecu lampa lui Luca şi sări după ea.

*

— N-am păţit nimic. Stai, nu mă ridica, mă scol eu singură mai tîrziu, spuse Baba, obrazul jumătate schimonosit, jumătate cercînd să rîdă de spaima şi de zdruncinătura căzăturii.

Lampa tremura în mîna lui Luca, plecat deasupra lor.

Apoi, Baba zise mirat :

— Ia uitați-vă cum stă de strîmb piciorul meu. N-aș fi crezut să fie așa de suplu.

— Nu te mișca de loc. Tată, vino aici lîngă Baba. Așteptați-mă puțin, spuse Harap cu glasul lui de spital.

— Te doare ? întrebă Luca.

— Nu, dar nu pot încă să-l mișc.

O lovise totuși o durere mare, dar se împrăștiase cu ea la pămînt.

— Nu-l mișca de loc, spuse și Luca. Puse un genunchi în pămînt și îi sprijini spatele de celălalt genunchi ridicat.

Avea mîni ușoare și precise în mișcări. Ceva medieval în atitudini, mai vechi...

— Milosul Samaritean, glumi Baba. Și gîndi : așa umblă cu fiolele fragile din laborator. Apoi închise ochii fiindcă îi venea să plîngă degeaba.

*

Deasupra ei, în casă, zgomote de sertare, de lucruri răvășite, ca la o spargere, cînd hoțul e grăbit știind că stăpînii sînt absenți numai pînă la o anumită oră. Auzi și glasul speriat al Veronei, trezită din somn, apoi șoapte și comenzi.

Coborîră Harap și Verona, încărcați de pradă.

Nu degeaba spunea Baba că Harap avea mîni de scamator. Îi făcu o injecție în braț, strecură perne ici și colo, schimbînd de loc mînile lui Luca, o expedie pe Verona după trăsură, îi puse piciorul în scîndurele, trecu mai multe fețe deasupra. Și se pomeni, fără să știe bine cum, întinsă pe un covor îngust, ținut la cele două capete de Luca și Harap.

Ajunși la poartă, o găsiră pe Verona răzemată de gard, ștergîndu-și nasul cu fusta, dînd din cap cum avea obiceiul cînd trecea o înmormîntare de fată mare.

— Ai înnebunit ? Te-am trimes să aduci trăsură, nu să aştepţi să-ţi treacă una pe la nas ! ţipă exasperat Harap.

— Nu ti mînia pripit. S-o dus Finu, *sergentul*, să strige un birjar. Nebună aş hi fost să mărg în tîrg desculţă, smultă şi-n cămeşă ! — mormăi furioasă Verona.

Îşi trăsese numai fusta peste cămaşa groasă şi creaţă, încheiată la mîni şi gît cu nasturi albaştri de sticlă. Era ca un balot prost legat. Parcă, sculîndu-se din pat, se-mbrăcase din grabă peste perne şi saltele cu tot. Îi săltau de indignare burta, sînii şi codiţa sură, care îi atîrna ca un bici pe spinare.

— Eternul feminin ! zîmbi Luca grotescului profil.

*

În trăsură, la pas, cu capul pe umărul lui Harap şi picioarele pe genunchii lui Luca, Baba îşi aduse aminte cine era, ce se întîmplase. Era desigur spart osul. Spuse :

— Poţi să încerci pe mine anestezicul tău, Harap.

— Cum crezi ! Spune mai bine cum te simţi.

— Bine. Extraordinar de liniştită. Îmi simt trupul ca o haină bună, parcă n-ar face exact parte din mine. O senzaţie pe care am mai cunoscut-o cîndva. Mi-s ochii fierbinţi...

— E morfina, spuse Luca.

Simţea liniştea specială care urmează unui fapt împlinit. Casele dormeau cu bărbia pe trotuar, sau ascunse în zulufii grădinilor. Arar clipea cîte un ochi. Umblau numai cîinii, hoinar, prin mijlocul străzilor. Şi cîte un om călcînd zgomotos, certăreţ cu clipa, repede uitat, ca un gînd nepotrivit. Copitele cailor, roţile şi greierii îngînau un cîntec de pribegie. Cerul legăna bogat coviltir, din blăniţe fumurii şi netede mătăsuri, prinse în cănăfioare de fir nou.

În conştiinţa Babei, pentru moment, era doar atît. Cum ar fi o singură pagină dintr-o carte, asupra căreia te-ai oprit

și ai vrea să adormi subt impresia ei, fără să știi ce se întîmplă mai departe. Fiecare hurducătură o lega în prezent în brațele ocrotitoare. Mirosea a praf, grădini încinse, ceară topită, mirodenii pipărate, farmacie, gaz... Inima lui Harap bătea încet în coasta ei. Ce ușurare, să n-ai de ales, de hotărît, să ia alții toată răspunderea pentru tine, pentru binele tău, ca în copilărie.

*

Se vedea spitalul, slab luminat, ca un vapor cu luminile jumătate stinse, așteptînd în port. De-aci încolo, totul luă o tonalitate ireală, de vis încîlcit și lung, cu piedici, fulgerări, eclipse, reminiscențe, obsesii, bătăi de inimă, căderi în vid.

Birjarul bătu ca un orainic la poartă, geam și grilaj. Luca și Harap dădură semne de nerăbdare. Baba găsea că era firesc să se desfășoare lent viitorul din dosul porții. Apare portarul, cu o lanternă, care se potrivește cu bolta de piatră, cheia enormă și barba lui. Se uită la Baba cu ochi de vameș. Baba simte în picior corzi reci, care încep să zbîrnîie pînă în șira spinării. Strînge dinții.

E iar pe covoraș, apoi pe targă, față în față cu noaptea înstelată. E straniu să înaintezi paralel cu cerul, să te uiți în el ca într-un ceaun fermecat. Fiertura s-a cristalizat de pereți, în cruciițe și steluțe orînduite în formule magice. O unghie de argint subliniază un lung șir de semne.

— A-a-a... făcu Baba.

— Te doare ? se aplecă Harap asupra ei.

— Nu. A căzut o stea. N-am priceput nimic, șopti Baba.

Convoiul suie trepte. Cerul se rotește și dispare. Babei i se pare că are să lunece de pe targă, să cadă. Nu știe exact ce distanță este subt ea. Deasupra, încep, tavane sure, cu cîte o farfurie în care se face ghem lumina. Aerul devine

înecăcios de tot, greu și încropit. O hulă clatină pereții neîncetat, parcă n-ar fi de piatră, ci de pînze afumate. Ușile dau pe gemete. Se aude: „apă". Oleacă de apă. „Of!" Harap apare și dispare, spune un nume și altul, iar și mereu, parcă ar chema suflete pierdute în larg.

Ajung în sala radiografiilor. O culcă pe Baba pe o masă lunecoasă. Toarnă pe ea lumină rece. În piciorul Babei se face contactul electric. Simte un fel de sfîrșeală. Harap desfașă piciorul, zîmbește Babei, se uită nervos la ceas, trimete ștafete prin infirmierele și internii somnoroși. În fine, sosește doctorul radiolog, pare un produs de sticlă, alb, chel, cu ochelari, gura tivită gros și mîni roșii. El trage sforile în culisele iadului. Pune în joc paravane, cadruri, cutii, sîrme, tuburi. Strunește întunecimile, scînteile, fantomele, face pace cu lumina și dispare într-o gheretă neagră. Aduce pătrate de sticlă înnourate și ude, le citește nemulțumit. Iar dă drumul la noapte în odaie, o taie în figuri geometrice, cu sfîrîituri, declicuri, lunecușuri, raze, iluzie și magie.

Lovesc suliți în dreapta Babei. Nervii se răsucesc de-a lungul, în funie de foc. Oasele de subt pielea și carnea Babei refuză să se lase citite de bunăvoie. De altminteri, nici nu-l recunoaște să fie al ei piciorul înrăit care arde pe masă.

Printre scăpărări, zărește capul lui Mircea, intermitent, ca în oglinda ursitei. E palid, cu ochi fosforescenți. O mînă caldă și alta rece pe obrajii ei. Se dedublează capul lui Mircea, micșorîndu-se totodată. Se ciocnesc două sfere deasupra capului Babei.

— Baba...

— Mama...

Două peceți calde, pe tîmplele ei. O trag înapoi, repede și departe, în direcția timpului, și poposesc la un cot blînd al lui. Apoi, negru, fluierături, sirene, nimic...

. . . . . .

Se înfige o durere ascuțită în brațul Babei. Patinează o masă pe rotițe, fuge prin săli. Mai multe mîni au prins-o, fără s-o poată opri. Ajunge în lună. Totul e negrăit de alb. Cretă și rotocoale de lumină, mormane de cenuși palide. Înfiptă strîmb, o icoană de lemn, cu o față uscată de sfînt. Zice cu glasul lui Luca :

— Respiră regulat și adînc.

Vorbele astea cad albe și moi pe obrazul Babei. O înăbușă. O prefac în clopot, clopoței, lumînările aprinse în ceață, fericită ninsoare, puf de păpădie, împrăștiat, dus...

. . . . . .

Dincolo, o duc amintirile, cu fețele lor cele mai bune. O poartă pe scut ca pe un viteaz. Acolo nu e lumină, nici întuneric, ci un născînd albastru, în care se topesc licăriri de argint. Vorbesc glasurile vieții ei, pămînteşte. Ele nu știu că tulbură o deschegare, o mare prefacere. Trupul Babei e împietrit, îl descheie încet. Dar a greșit Baba, n-a ajuns așa departe, e numai la înmormîntarea ei. Îi duc panglicile Mircea, și Nucă, și Nora, și Luca, și Harap... o podidește plînsul pe Baba.

— Baba, Băbuca mea, liniștește-te, s-a sfîrșit. Ți-a pus piciorul în ghips. Te aducem acasă. Uite, sîntem la noi în grădină. Se face ziuă. A fost o noapte îngrozitoare pentru tine ! spuse Mircea mîngîind-o pe frunte.

— Nu, nu... feerică ! vorbi încet, de departe, Baba.

— Cum ? întrebă Mircea nedumerit.

— E încă subt cloroform, spuse Nora.

Arşiţă mare. Bate sîngele în pareţii lumii.

Baba zace pe un scaun lung de pînză, copleşită de puterea zilei. Îi cade mîna pe pămîntul aspru. Lupoaica întinde capul mai aproape, se uită fericit, istovit, la mîna firavă a stăpînei ca la un pui de-al ei. Scheaună şi se mişcă tremurat stropii groşi, păroşi, grei de viaţă, spre laptele ei. Îi linge ou patimă şi apoi rămîne cu limba scoasă, vibrînd ca o flacără de carne. Şi pomii scot limbi verzi, pipăind aerul însetat.

Umbrela, sprijinită oblic de piciorul lung, aruncă Babei o aureolă de umbră. A căzut şi cartea, deschisă. Pare un fruct monstruos, numai fibre şi seminţe negre turtite. Batista, cu acul înfipt în tiv, e şi ea pe jos. Toate le-ar azvîrli Baba de pe ea. Avea dreptate Mircea, nu-i de stat azi în grădină. Dar nici în casă, ca o mobilă printre mobile. Nu mai încape nicăieri. Nerăbdarea se învîrteşte în ea ca o curea încinsă pe aceleaşi roţi. Să facă o gaură în pămînt şi să strige : „Nu e bine de trăit închisă în acest trup". Absurd, absurd. E destul să-ţi frîngi un os, şi se îmblînzeşte viaţa pentru un timp, scurt. Nimeni nu poate trăi numai pe culmi,

s-ar clătina omenirea de ameţeală. Nu e destul să fi gustat din bunătatea şi dragostea celor mai aproape ţie ? Din uitarea lor de sine. Să fi fost ca un fluviu care-şi adună rîurile în el. N-am să fiu niciodată mulţumită, Doamne ?

Nu uit ce drăguţ a fost Mircea în noaptea accidentului. M-a instalat în biroul lui, să fie mai uşor pentru mine, să pot mai tîrziu să fiu scoasă în grădină. M-au vegheat pe rînd primele zile. Impresia de a fi în marginea vieţii nu mai era stearpă pentru mine, ci firească, motivată. Durerile fizice erau răsplătite de priviri, vorbe şi gesturi de balsam. De la masa de lucru, Mircea ridica ochi tineri către mine. Nucă lăsa storurile, fără să-l rog, cînd i se părea că mă bate lumina în ochi. Îşi căuta treabă pe lîngă mine. Citea, ceaïa rezemată de un braţ de fotoliu şi picioarele trecute peste celălalt braţ. Încerca astfel toate fotoliile şi, neastîmpărat, pleca, asigurîndu-mă că vine iar. Nu doream să-l reţin prizonier în odaie. Mi-era de ajuns să treacă pe la mine, să-i văd faţa îndulcită de zîmbet bun. Nora îmi făcea lectură, îmi potrivea pernele cum se împăcau mai bine cu piciorul bolnav. Vorbele săltau sprintene între noi. *Se colorau proaspăt detaliile vieţii.* Apoi, pe măsură ce mă învăţam cu această înnoire, şi-mi era mai bine, s-a întors fiecare în el însuşi, s-au reluat distanţele obişnuite. Am rămas ca un pachet greu de mînuit, mereu acelaşi semn de-a curmezişul zilelor. Poate numai prin contrast e mai rău ca înainte de accident, numai prin contrast.

Ştiu că bolnavii sînt egoişti. Inconştient egoişti şi exigenţi. Ştiu că sînt bolnavă cu trupul şi sufletul. Le-am înourcat toate socotelile. Mircea şi Nucă se pregăteau de-o excursie prin munţii Bucovinei şi Ardealului. Voiau să petreacă astfel toată luna august. Nora are nevoie de băi de pucioasă, era vorba s-o înţovărăşesc. Degeaba le spun că pot perfect rămîne acasă cu Dadaia, subt supravegherea Trofimilor, cu vizitele Maiei. Nu vor în ruptul capului. Nu

se face, cred ei. Le-am sacrificat, fără să vreau, vacanța. Nu pricep cum am uitat în seara aceea că se dregea cerdacul Trofimilor, doar și glumisem pe socoteala lui. Un făcut, și pace ! Mircea a fost foarte nedrept. Aproape i-a acuzat de accidentul meu. Luca s-a întristat, dar Harap, am văzut bine, a fost indignat. S-a stăpînit, n-a zis nimic, numai pentru mine. El îmi ține de urît, săracul, mă înveselește, îmi ridică moralul. Azi, ce e drept, nu mă pot mîndri. Dar e o zăpușală care taie orice avînt. Și tocmai azi nu poate veni de loc să mă vadă. Personalul spitalului fiind descomplectat din cauza concediilor de vară, bietul Harap e atît de încărcat de muncă, a slăbit, deși pretinde că niciodată nu s-a simțit mai bine și cu chef de lucru. E o splendidă vitalitate în el. Îmi dă sănătate prezența lui.

Baba cercă să se întoarcă pe o parte, apoi renunță. Se bălăbăni clopoțelul legat de scaunul ei, pentru cînd avea nevoie s-o cheme pe Dadaia. Îl luă în mînă, îl frigea. Îl jucă delicat. Dădea sunet depărtat și tainic. Vorbea de lucruri limpezi, înduioșătoare : de sărbători adormite în cuiburile inimii, de cîntece de vestire, de sănii, de miei, de iarbă nouă...

Auzi pași. N-ar fi crezut să ajungă așa departe sunetele slabe. Închise ochii. N-avea poftă de vorbă cu Dadaia. Dar nu erau pașii ei greoi. Nucă, probabil neștiind că e în partea asta a grădinii. Baba schimba în fiecare zi de loc, de pomi, de țesătură de umbră, de orientare față de lucrurile cunoscute, sperînd să se împace cu ele.

Lupoaica bătu cu coada în pămînt, abia simțit. Îi tremura spinarea și gîtlejul, prietenos. Baba lăsă un fir de zi să se strecoare subt pleoape. Le deschise vesel.

— Harap ! Nu te așteptam. Cum ai scăpat la mine ?

Ridică spre el fața luminată de o suflare de roz, înaripată de gene, buze, șuvițe de păr, de un zîmbet care schimba

accentul tuturor trăsăturilor. Cum s-ar ivi zorile pe un zid cu trandafiri.

Harap o privi adînc, aproape mustrător, cu îndoială şi supuşenie subt luciul întunecat.

— M-am învăţat rău. Mi-e greu, acum, să stau o zi fără să te văd. Sînt un egoist, aproape mă bucur de accidentul tău... spuse Harap aşezîndu-se pe jos lîngă scaunul ei.

— Şi (se opri brusc)... şi speri să faci din mine un cobai model ?

— Hm... poate. Sînt obosit azi, turtit de căldură şi muncă. Nu mă lua în rîs. Mă faci terci dintr-o vorbă, nu-i mare victorie.

— Sărac de tine ! Ţi-ai găsit şi tu loc răcoros de odihnă şi fiinţă blajină să te răsfeţe ! Te rog, nu strivi puii lupoaicei, că nu te-aş putea apăra nici eu de colţii ei.

Harap se întinse pe spate, luă un pui cuibărit în spinarea lui şi-l ridică în lumină.

— Drăguţă dihanie, uite, lăbuţele, una e ca zmeura necoaptă, cealaltă ca murele, cu perniţe moi şi unghii transparente. Ochii-s îndoiţi cu lapte încă. Ptiu, nu fie de deochi feciorul lui Romeo ! Ce te uiţi la mine cu ochi de cerşetoare hoaţă, lupoaico, na-ţi-l...

Harap împinse puiul subt botul lupoaicei.

— Sentimental-meritorie descripţie de corci de lupoaică, îl zeflemisi Baba, uitîndu-se la el prin locul liber dintre pînză şi braţul scaunului. Mai scrii poezii ? Pe vremuri comiteai asemenea infracţiuni la menirea ta ştiinţifică. Luca intrase la mare grijă cu tine. Vagabond erai, pînă la trubadur era numai un pas.

— Descrie-mă pe mine mai ştiinţific, dacă poţi, răspunse Harap semibufnos.

— Ă-ă-ă... foarte greu. Palmier-astrahan-măslinol-doctoril-ghipsomin. E aproximativ formula ta chimică, spuse Baba rîzînd copilăreşte.

— Pardon, n-aș vrea să vă stric siesta, dar am venit să-i spun Babei că plec pe cîteva zile cu Nucă pe munți. Luăm trenul la noapte, să ne fie mai răcoare. Rămîi în grija Norei, și bineînțeles a dumneavoastră, doctorilor, spuse glacial Mircea.

Părea înalt, văzut de jos în sus, și încordat ca un arc bine întins. Baba tăcu mirat, ofensat. Se uita ca și cum n-ar fi încăput întreg Mircea în ochii ei. Spuse cu un tel de severitate :

— Are să-ți facă bine să schimbi aerul. Și lui Nucă de asemenea.

Harap se așezase stîngaci turcește. Un bețișor și alte cîteva gunoaie rămăseseră în părul creț. Se cățără un cățel pe piciorul lui. Îl zvîrli în iarbă.

Baba îl vedea numai de la brîu în sus, restul părea înfipt în pămînt. Mircea întoarse călcîiele și plecă fără altă vorbă, nici salut.

— Pisica, spuse printre dinți Harap.

Baba făcu un semn obosit cu mîna și întoarse ochii într-o parte.

— Baba... Baba... te-am supărat ? se rugă Harap, bărbia sprijinită pe genunchiul Babei.

Baba întinse mîna și îi mîngîie părul distrat.

— Baba, uită-te la mine (o legăna în ochii și glasul lui). E ceva feciorelnic în tine, cu toate că a trecut viața peste tine. Sameni... cu o căprioară.

— Te rog ! spuse aspru Baba. Apoi zîmbi întristat : Iartă-mă, Harap, sînt nervoasă și irascibilă ca o babă ce sînt. Tu ești doctor, găsește-mi un leac pentru neurastenia asta care mă destramă. Nu-i normal să mă simt rănită de cel mai mic lucru. Să nu mai știu să mă bucur. Sufăr și de mania persecuției, probabil, și e teribil să fii conștient pe deasupra. Iartă-mă, Harap, că te încarc cu bolile mele trupești și sufletești, spuse Baba, ochii luminoși, poleiți de la-

crămi, obrazul foarte alb și îngust între cozile palid castanii, slab aurii.

Harap nu-și lua ochii de la ea, parcă avea o vedenie, și-o săpa în creierul lui pentru totdeauna. Spuse gînditor :

— Am să caut. Acum vine Nora, eu mă duc, nu mai am curajul să înfrunt și această frumoasă camee cugetătoare.

Baba zîmbi împăienjenit. Îl depărtă ușurel cu mîna. Își zvîrli cozile în lături, ca și cum ar fi fost și ele prea grele pentru pieptul ei. Atîrnau acum ca un șneang rupt. Se desprindea gîtul înalt, rotund, cu o vînă verzuie pulsînd plăpînd la baza lui.

— Hu-hu-hu-u-u... făcu Nucă pe huhurezul dintr-un pom apropiat.

*

— N-ai nevoie de nimic ? Ies în oraș după cumpărături. Mircea, exasperat de căldură, vrea să plece în munți cu băiatul pe cîteva zile. Putea să mă anunțe de ieri. N-are pic de simț practic omul acesta. Cînd să le fac toate ? Trebuie să caut și prin lăzile cu naftalină. Tu ai cheile. Ții minte unde ai pus bocancii ? întreabă Nora, frecîndu-și tîmplele cu degetele lungi și cărnoase, de un alb opac, de piatră.

— Da, sînt chiar deasupra în lădoaica de Brașov. Găsești acolo tot echipamentul de excursie. Cheia e spînzurată în dulapul meu de rufe. Dar lasă mai pe seară, Nora, ești așa de încălzită, în pod trebuie să fie cuptor, spuse Baba.

— Ce să fac, asta e soarta mea, să fiu oricînd la dispoziția colorlalți, spuse Nora cu un fel de năduf stoic neutralizat.

Era îmbrăcată într-o rochie de in, încheiată cu nasturi mari de sidef ca un halat de spital. Părea și mai înaltă. Ceva statuar în trup. Își înoreța mărunt părul deasupra

frunții, restul era lins și făcut vălătuc la ceafă. S-ar fi cerut o panglică, o diademă sau un nimb, să ocupe locul bine demarcat, să taie contrastul dintre părul creț și celălalt. Nu-ți venea să te gîndești la pălărie. „Așa aș reprezenta libertatea în Suedia, o libertate perfect delimitată, gîndi Baba. Cu ochii aceștia albaștri și abstracți, culoarea întărită de roșeața obrajilor. Nasul făcînd o punte elegantă între fruntea înaltă și buzele modelate puternic. Bărbia e cam grea, de aceea din felul cum ține gura închisă înțelegi că voința nu slăbește frîul niciodată. Frumoasă femeie, maiestoasă ca o zeiță. De ce nu s-o fi măritat? E ca o cetate, clădită să înfrunte și să respingă asediul vieții."

— Nu mi-ai răspuns, nu-ți trebuie nimic din oraș? mai întrebă o dată Nora.

— Nu, mulțumesc. Nora, ascultă...

— Cum?

— Nimic. Am uitat ce vroiam să-ți spun.

— La revedere. Nu uita să-ți iei calciul. Ajută mult la refacerea osului. Unde o fi Nucă? L-aș lua cu mine, să ducă și el din pachete.

— Era prin pomi mai adineauri...

— Nucă-ă-ă...

— Prezent! țipă ascuțit Nucă.

În cîteva salturi ieși pe cărare. Nora plecă, pasul regulat. Mergea repede, fără să trădeze nici o grabă. Accelerarea se făcea pe nesimțite. Un antrenament scrupulos, de fiecare zi, ducea la această stăpînire a comenzilor. Nucă schimba de ritm la fiecare cot în urma ei, ca un ied.

Baba vroise să-i spuie Norei: „E o amărăciune și în tine, Nora. Nu-ți face plăcere să ai grijă de copilul *meu*, de bărbatul *meu*, de casă și de mine? De ce atunci, de ce le-ai trecut treptat toate asupra ta, fără să mă întrebi măcar, fără să pot protesta, cu autoritatea sacrificiilor tale

pentru noi. Era o nevoie în tine, sau ai crezut că e de datoria ta s-o faci? Dacă n-ai ținut la lucrul acesta, Doamne, ce eroare ireparabilă"...

*

— Cu-cu, cu-cu, cu-cu...

— Aici, Maia, aici, strigă Baba cum ai țipa: ajutor, ajutor.

— În bieții gutui ți-ai pus nădejdea să te apere de soare? Credeam că ți-ai ales protectori mai puternici printre copacii grădinii, pentru o zi toridă ca azi, spuse Maia zîmbind, așezîndu-se la picioarele Babei, făcîndu-și vînt cu pălăria mare de pai. Umbra frunzelor îi punea o dantelă cu desene mari pe obraz și brațe și se pierdea în motivele rochiei portocalii.

— Am slăbiciune pentru gutui. Își țin frumos ramurile. Ies din pămînt aproape toate crengile odată, se ridică și fac un trup din aer și frunze, lemnul închipuind cusăturile veșmintelor suprapuse. Și frunza lor îmi place, groasă, rezistentă, dulce la pipăit. Culoarea stinsă a verdelui. Și fructele lor dîrze, păroase, care se coc greu și devin lucioase, lunecoase, luminoase, cu arome complicate de asprimi și suavități virginale. Expresia lor exotică. Asimetria conturului. Și chiar decepția gustului, cînd muști din carnea lor astringentă. Gutuii sînt ceremonioși, de neam mare și vechi. Mă întreb, de unde ne-au venit în țară?

— Habar n-am. Văd că ai un fel de venerație pentru gutui. Păcat că nu-s mai umbroși, pe lîngă toate celelalte calități! Pomi încăpățînați și nesociabili. Cum te simți azi? Nu cred să fie bine să stai afară pe soarele ăsta, știi, umbrela ta e mai mult decorativă.

— Peste cîteva zile îmi schimbă ghipsul. E controversă între Luca și Harap pentru fixarea datei. De șold nu mai e

vorba să fi avut plesnituri. Nu era clar nici pe radiografie. În orice caz, nu mai am dureri de loc. Mi-e greu mai mult mușchiular, să stau întinsă. E mai obositor decît dacă te-ai sui pe stînci. Are să treacă și asta, n-are atîta importanță. Sper să-mi rămîie articulația liberă la gleznă, cel puțin așa îmi promite Harap.

— Știe el ce spune. Tot nu înțeleg cum ai căzut așa de rău de la o înălțime de cel mult doi metri, știi, tu, care ești ușoară.

— Eram preocupată în seara aceea. M-am împiedecat de scăriță și am fost proiectată mai departe pe pietre. Luca spune că starea mea generală nu e destul de bună, că sînt decalcifiată, de aceea au rezistat prost oasele. Iau calciu în doze masive acum. Aș lua și beton, să scap mai repede, să nu mai fiu povară pentru nimeni.

— Spui prostii. Nu te răsfăța, știi. Luca și Harap te îngrijesc cu devoțiune. Aș zice că aproape se bucură să te poată monopoliza și cocoli după pofta inimii. Mă împiedic de ei de cîte ori trec să te văd. Astea sînt evenimentele pasionante în provincie, nu știi ? căsătoriile, divorțurile, turneele artistice și bolile. Ai devenit foarte populară. Nu vezi cum defilează zilnic toate cunoștințele tale. Aproape nu te-am văzut în patru ochi de cînd ți-ai frînt piciorul, spuse Maia rîzînd.

— Adevărat, și-mi pare rău. Nu mai sînt de loc sociabilă. Afară de voi, ai mei, ceilalți mă obosesc.

— Foarte rău. Vezi în general prea puțini oameni. Mă mir ce mai vorbiți între voi, știi.

— Vorbim foarte puțin.

— Totuși, sînteți vorbăreți fiecare în parte.

— Fiindcă vorbim prea puțin între noi. Maia, ascultă, nu-ți pare ciudat ca o femeie frumoasă ca Nora să nu se fi măritat, să nu-i știm nici o aventură sentimentală ? Mă uitam azi la ea cît e încă de frumoasă la aproape 47 de ani.

De ce și-o fi închis viața la noi ? N-a existat nici un bărbat pentru ea ?

— Ba da, cum nu, n-ai știut ? A fost foarte iubită de un doctor francez, în timpul războiului. Lucra cu el la spital. Se înamorase și ea de el. Devenise altă persoană cu totul. Comunicativă, cochetă, veselă și neobosită. Se prăpădeau după ea mai mulți din spital. Era de-o frumusețe rară pe-atunci. Ți-o poți închipui cu trăsăturile și coloritul ei, tînără, subțire, îndrăgostită și iubită. Dar aici începe misterul. Franțuzul voia s-o ia în căsătorie. Chiar cu condiția să se stabilească la noi în țară. Nora l-a refuzat categoric. Franțuzul era desperat. La urmă făcea chefuri cu niște ofițeri ruși, spărgea cu ei oglinzile și paharele prin localuri, își pierduse cu totul ținuta occidentală. Nora a fost de piatră. Și-l iubea, asta nu înțelegea franțuzul. Un om foarte bine, se pare, plăcut și de neam bun. Și-a cerut mutarea la Salonic, și n-a mai dat semn. Unii spun că ar fi murit de holeră pe-acolo. Un adevărat roman, știi. Eu am aflat de la fratele lui Mircea, de la Vlad. Vorbea toată Piatra-Neamț. Nora a suferit enorm, deși ea l-a respins. A trăit foarte retrasă după război, numai la spital și acasă. Cred că de aceea și-a lăsat așa de ușor locul ei de la spitalul din Piatra și s-a mutat la voi, după boala ta. Nu ți-a pomenit niciodată de nimic ?

— Nu, spuse Baba pe gînduri.

— Păcat că n-are credință Nora, i-ar fi venit mai ușor. În Dumnezeu se alină toate.

— Nu e credincios cine vrea, Maia. Tu ești o sfîntă înnăscută. Te-aș trimete prin casele oamenilor să le aduci aminte de iubirea de oameni.

— Nu spune erezii, se apără Maia. Nu sînt o sfîntă, departe de asta. Ispășesc păcatele mele, și asta o fac din toată inima, atîta merit am.

— Le ispăşeşti pe ale altora. Nu cunosc suflet mai curat ca al tău, Maia.

— Sssst !... Nu vorbi. Poate am să-ţi spun odată, să ştii şi tu de cîtă milă şi iertare au nevoie mai toţi oamenii.

— Nu, Maia, să nu-mi spui nimic. Nimic nu poate schimba părerea mea despre tine. Chiar să fi ucis ! Iţi cunosc calitatea sufletului, spuse Baba tulburată.

— Nu-s chiar atît de pitoresc vinovată, şi totuşi am greşit fără îndoială, ştii ? spuse Maia uitîndu-se cu stială la Baba.

Spovedania ei putea s-o ajute pe Baba să fie mai îngăduitoare, să judece mai obiectiv, să se gîndească mai mult la alţii, şi totodată se putea să-i strice, să-i dărîme un sprijin. Răul era pe jumătate făcut, dacă era un rău în aceasta. La 40 grade la umbră şi inima simte nevoia să se dezbrace.

Maia netezi cozile şi obrajii Babei, o sărută pe tîmplă.

— Te las, Babulică, să te obişnuieşti cu ideea că n-ai o vară infailibilă, spuse Maia glumeţ. Eşti frumoasă azi. Aşa îmi închipui că erau fecioarele care aşteptau să fie date pradă fiarelor în circurile romane. Să fie Nucă, ar zice că vorbesc din ediţiile ieftine de popularizare ale vieţilor primilor creştini ! *A propos,* ai citit psalmii cei frumoşi pe care ţi i-am dat ?

— Da. „Şi nu se va îndrepta înaintea ta tot cel viu", spuse Baba.

— Atîta ai reţinut ? Stranie creştină trezesc în tine ! se miră Maia, învăpăiată de soare din cap pînă în tălpi.

*

Terasa de jos, încercuită de noapte, luminată pieziş prin uşa deschisă a casei, reliefa fantezist scaunul lung al Babei. Făcea din el o uriaşă lăcustă încremenită. Trecea cîte o adiere, tot fierbinte, şi neliniştea pomii grădinii. Se cutre-

murau umbrele, călcîndu-şi hotarele. Baba se uita la o crăpătură a cimentului. Îşi plimba ochii pe ea de la un capăt la altul, dus şi întors... Urmărea conştiincios, obsedant deviaţia liniei, mai precisă în zona luminată, vag şerpuită mai departe. În toate, o încordată aşteptare.

Mai era puţin pînă la plecarea lui Mircea şi Nucă. Nora le făcea bagajele cu Dadaia. Se auziră grabnici paşi pe scări, ai lui Mircea. Baba ridică privirea peste speteaza scaunului şi-l văzu pe Mircea, opac şi negru, în cadrul larg al uşii, numai părul afînat luminos.

— Ai să lipseşti mult ? întrebă Baba, strîngînd tare degetele pe lemnul scaunului.

— Nu-ţi pot promite asta, răspunse uscat Mircea.

— Mircea !

— ?

— De ce, Mircea, de ce ?... îşi năbuşi Baba glasul pe întrebare.

— Hotărît, pricep prost. Îmi reproşezi că plec cu băiatul să respirăm aer curat ? spuse Mircea cu reaua-credinţă tipică discuţiilor conjugale.

— Nu. Ştii bine, Mircea, că nu. Altceva...

— Ai mania să laşi frazele totdeauna neisprăvite, susceptibile de mii de interpretări. E istovitor să fiu obligat să caut sensuri noi unor cuvinte aruncate răzleţ din cine ştie ce conglomerate de gînduri care-ţi aparţin. Ce pot răspunde, te rog, fii dreaptă ?

— Sîntem în drum şi auz, nu e momentul să-ţi vorbesc. Nu vezi, Mircea, nu te temi că prea ne înstrăinăm ? şopti pasionat Baba.

Revenea la fiecare trei vorbe numele lui. Spunea „Mircea" cum s-ar fi agăţat de el, cum l-ar fi strigat.

— Ei poftim ! (ridică din umeri şi urmă cu glas forţat blînd). Credeam că s-a sfîrşit cu asemenea copilării. Am

trecut vîrsta scenelor sentimentale, și eu *și tu,* nu uita, Baba, termină Mircea apăsat.

Din tot șirul răspunsului, cuvîntul „Baba" singur luă ton amenințător pentru ea.

— Ai dreptate, și nici n-am să revin asupra acestui subiect, spuse aspru Baba, bătînd cu palma peste brațul scaunului.

Scaunul hîrșcîi pe ciment, ca și cum ar fi vrut să salte din loc, să-și destindă pentru odată toate unghiurile și încheieturile înțepenite de lemn, să sară peste casă!

Mircea aștepta ilogic să urmeze discuția, ofensat că se încheiase astfel. El de obicei punea punctul final. Dar Baba se uita în grădină, parcă ar fi fost singură pe terasă. Mircea nu se mișca. Își ținea în frîu nervii și miile de vorbe pe care bucuros le-ar fi asmuțit asupra nevestei lui, pe care o crezuse perfect stăpînită de el și care-i scăpa într-un fel nedeslușit, de mai mult timp, acum își dădu seama.

Cobora Nucă, în fugă, de sus. Nora, masiv. Și Dadaia, bocănind lătăreț, cu bagajele.

— Trimite pe Marița după trăsură, porunci Nora Dadaiei.

Nucă își scotocea buzunarele cu un aer concentrat, o dungă între sprîncene și nările în vînt. Fugi iar pe scări. Își uitase tocmai briceagul cel gros, cu tot felul de lame și scule indispensabile.

— Poate o găsiți pe Baba fără ghips la întors. S-ar putea să nu mai fie nevoie de altul, e încă tînără, țesuturile se refac mai ușor. Harap e strașnic de priceput, exclus să se ivească complicații, spuse Nora.

Mircea își drese glasul de cîteva ori, nervos. Nu se mai putu opri și spuse :

— Poate, la întors, scăpăm de subt tutela acestui admirabil hirurg. L-am văzut cît se poate de des în vara asta.

Am de lucrat (se înfierbîntă), e imposibil cu casa invadată la orice ceas de vecini și cunoștințe.

Nora se uită mirată la Mircea. Baba se încruntă și spuse cu glas reținut :

— Rămîn recunoscătoare lui Harap pentru îngrijirea care mi-o dă *prietenește*. Ne-ar fi fost mai greu la toți fără el. Cînd n-o mai fi nevoie de el aici, n-are să mai deranjeze pe nimeni, am să-l văd ca de obicei la Trofimi acasă.

— Și să sperăm că n-ai să mai suferi alt accident la ei, spuse Mircea îndărătnic.

— Să sperăm, încheie Baba rece.

Nora simțea electricitatea din aer, dar nu știa de unde pornea. Își ținea gîtul țeapăn și ochii pe oleandrul imparțial din colțul terasei. Se auzi trăsura. Dadaia trecu bagajele Mariței. Mircea își luă rămas bun de la Nora. Apoi se plecă deasupra Babei, îi sărută mîna și obrazul, cu buzele strînse. Baba îi răspunse, în vînt. Nucă se aplecă și el, grăbit. Baba căută într-un săculeț, scoase o batistă și un foșnet de bani de hîrtie, pe care-i strecură lui Nucă. Apoi îl sărută de mai multe ori pe cap. Respiră adînc și le făcu semn de bun voiaj cu mîna, fără să spuie o vorbă.

Nora îi conduse pe trepte. Mircea se uită pe furiș înapoi, o singură dată, dar nu întîlni ochii Babei, care-i avea țintiți în sus pe cerul înstelat. Fiecare stea îi părea un buchețel de ace fine, fiecare stea.

Plouă de două zile. Ferestrele sînt deschise, perdelele date în lături. E dulce umezeală, potolită lumină, liniștitoare cadență. Ziua se armonizează cu salonul. Rozurile, oglinzile, ploaia, geamurile, grîurile slab viorii, cerul de abur își îmbină coloritul delicat, nuanțat cu rafinament, ca în stampele chinezești. Nici ghipsul Babei, brutal alb, nici scrinul negru, nici verdele întunecat al grădinii nu strică echilibrul, ci întăresc cu trei simple note vibrațiile împînzite, topite, legate în variațiuni nesfîrșite.

Baba e ca o corabie fără vîsle pe apele gîndului. O clatină, o adoarme, o duce în larg, o lasă în voia soartei. O evadare, o binecuvîntată lipsă de simțire. Se gîndește la ea ca la o ființă străină, abia mai pricepe zbuciumul ei, chemările, nedeslușitele năzuințl, pribegiile singurătăților încrucișate. Parcă n-ar vrea să mai ajungă nicăieri.

— Te-am trezit ? Mi-ar părea rău, vorbi Luca din ușă, cu glasul lui profund, cald, mîngîietor.

— Nu, Luca. Mă furase ploaia, măsura ei regulată...

— Și eu sînt sensibil la farmecul ei, deși mă melancolizează nepermis, ca pe un adolescent. M-am gîndit să-ți țin de urît, adică să ne ținem de urît, zîmbi sfios Luca.

— Nimeni nu se încadrează ca tine în ziua asta, pe tine te doream. Ești neobișnuit de nuanțat în expresie pentru un bărbat. De la tine înțeleg uneori frumusețea răbdării, spuse Baba cu un fel de venerație.

— Mă idealizezi, cu generozitatea tinereții. Și dacă n-ai dreptate, tot îmi face plăcere. Sînt un urs bătrîn sensibil la clima dulce, spuse cu afecțiune Luca, așezîndu-se într-un fotoliu roz, împotriva luminii.

Liniile capului se întipăreau nobil pe căderea ploii, se profilau pe scurgerea vieții, pe mersul timpului nesfîrșit.

— Pot să-mi aprind pipa ? Mă intimidează mătăsurile trandafirii.

— Te rog, Luca. Trage o măsuță lîngă tine, întinde-ți picioarele pe taburet și fă scrum împrejur. E prea ticluit la noi. Mă destinde oleacă de fantezie și dezordine exterioară.

— Îți stă bine salonul, te înviorează culoarea lui, îți reliefează tipul care aparține mai mult fetelor de altădată.

— Să nu zici că sînt demodată, Luca, îmi pierd orice urmă de încredere în mine, glumi Baba.

— Nu. Ar fi fals. Te văd romantic, Baba. Eu sînt demodat, iremediabil, spuse Luca, îndopîndu-și pipa cu precauție.

— Ești perfect cum ești. Lîngă tine și lîngă Maia mă simt totdeauna la adăpost sigur, spuse inconștient egoist Baba.

Fața lui Luca nu arăta cîte probleme își punea despre Baba, era numai ce dorea ea să fie : bună și discret înțelegătoare.

— E teribil să te trezești deodată și să-ți dai seama că nu știi nimic despre oameni, nici despre cei mai apropiați, de care te-a legat viața. Nu știi ce au fost, ce se mai poate naște în ei, ce-i locuiește de mult, ce te pîndește neștiut. Afli din întîmplare unele lucruri care-i luminează nou, o parte numai. Și realizezi *că n-ai să cunoști niciodată un om*

pe de-a-ntregul. Cum te poți înțelege, atunci, cu cine, cînd veșnic bîjbîi prin întuneric, te ciocnești, te doare, îi doare, și nu poți cunoaște măcar ale cui sînt vinile ?

— Din fericire, nu veșnic, zîmbi Luca. Care e omul care poate pretinde că se cunoaște pe el, dar încă pe altul ? E un domeniu aproape interzis. De aceea și-au făcut atîtea legi, morale și altele, atîtea cadruri, diguri, hotare, pentru ceea ce este nelimitat în om, tulburătoare răspîntie, spăimîntătoare confuzie, parțial organizată numai. Dar, nu te speria, Baba, trei sferturi din om dorm, o mică parte numai trăiește aproximativ în lumină, și o încă mai mică fracțiune se poate exterioriza. Dacă educi cu răbdare acel sfert din tine, poți răspunde de el și ține subt capac restul. Bineînțeles, sînt mesagii, schimburi și înrîuriri între acele părți indisolubil legate, dar se pot controla și menține într-o relativă pace.

— Așa e, desigur, și e dezesperant, Luca, izbucni Baba.

— De ce, Baba ? Ia gîndește-te ce lipsit de interes ar fi să cunoști fiecare om, ca pe o poezie, de la primul la ultimul vers, *ca ceva fabricat de alt om.* Să știi exact cum ar reacționa la un lucru și altul, exact ce conține, fără surprize, adausuri noi, perfectul automat. Cutii cu rețete definitiv formulate. Ți-ai alege doctoria care-ți convine la un moment dat și apoi... Groaznic ar fi să devenim transparenți unii față de alții, să ne vedem luptele, elaborările, ar fi tot atît de respingător ca și cînd ne-am privi digestiile, circulația sîngelui, jocul nervilor prin trupuri străvezii. Nu crezi ?

— E rău și greu în tot felul, Luca, ce-i de făcut ? strigă aproape Baba.

— Ai ceva să-mi spui, Baba ? Poți să ai toată încrederea în mine, spuse cu afecțiune Luca, schimbîndu-și tonul, rezemîndu-și coatele de genunchi și bărbia în palme.

— Nu. Nu încă. Caut un drum. Poate sînt numai neurastenică, ce zici ca doctor ? spuse Baba stingherită.

— Vezi ce greu se destăinuieşte omul ? Eu înţeleg şi nu insist, dar dacă crezi că te-ar uşura, sau că te-aş putea sfătui, s-o faci. Ştiu să păstrez pentru mine orice mi-ai spune, şi-ţi sînt prieten devotat, spuse Luca cu emoţie.

— Mulţumesc, Luca. N-am să uit.

Baba se uita la el ca la un preot. Apoi urmă gînditor :

— Am impresia că nu numai trei sferturi din om dorm, cum zici tu, dar că omul doarme şi trei sferturi din viaţa lui, se deşteaptă prea tîrziu, cînd îi rămîne puţin de trăit, şi tocmai atunci îşi otrăveşte cu aceasta puţinul care i-a mai rămas.

— Vine şi o cuminţenie tîrzie unora, ai răbdare, Baba, eşti încă tînără pentru ea. Şi nu uita că stai de-atîta timp culcată, că ai trecut printr-un şoc fizic, nervii cei mai rezistenţi se resimt. Nu lua gîndurile tale de acum drept normă, ai încredere în mine, spuse Luca liniştitor.

— Poate, se supuse aparent Baba.

Ştia că era vorba de o uzură mai veche, dar dacă n-avea nici Luca leac sau răspuns pentru aşa ceva, la ce bun să-l întristeze cu luptele ei fără corp. Tot ce-i spusese Luca în această după-amiază se lega în şubrede bălămăli de : numai, aproximativ, relativ...

Luca o privea zîmbitor, îngăduitor. Bunătatea însăşi părea rezemată de perdeaua de ploaie, fir de fir risipită şi întregită în parcursul lin dintre cele două pervaze.

Mircea nu zăbovi prea mult la munte, după cum se temuse Baba. Se întoarse pe neașteptate, în zorii zilei. Îl trimise pe Nucă în oraș, subt pretextul că moare de foame, să vadă dacă brutăriile sînt deschise, să le aducă cornuri proaspete. Iar el se plimba în jurul casei, cercînd să-i prindă expresia ei adevărată, ca un om care se întoarce la căminul lui după ani de pribegie. Îl întrista tot ce era dărăpănat și pustiu în tăcerea și singurătatea casei. Lupoaica se gudura sfios lîngă el, îl recunoștea ca pe un stăpîn care n-avea obiceiul s-o mîngîie, nici să-i vorbească.

Grădina era învoaltă, puternică în trunchiuri și frunziș, dar firavă în poame. Din vina Babei, care nu da voie să se „întinerească" pomii, tăindu-le crengile. Lumina făcea ape fumurii-portocalii în ferestrele salonului. Iar le lăsase Baba deschise peste noapte ! Tentație pentru boriași, dacă nu hoți adevărați. Se apropie tăcut de una din ele. Fu surprins de poezia acelei încăperi, de fragedul colorit, ușor învechit.

Baba dormea între cearceafuri prea late pentru îngustimea canapelei. Îi alungeau trupul subțire draperiile bogate, care alunecau pînă pe covor. Gîtul foarte întins și capul

întors de profil vădeau căutarea unui loc răcoros în noaptea fierbinte. Gestul era mîndru și neașteptat de tînăr, în albul și trandafiriul înconjurător. Cozile, încolăcite una de alta, conturau umărul puțin ridicat. Un braț gol, de-a lungul trupului ; celălalt, hieratic întors, dosul mînei îndoit pe marginea canapelei, aștepta parcă o îngenunchere, punerea frunții, să acorde o dezlegare.

Mircea se uita ca de pe un mal de apă, de viață. Somnul o depărta pe Baba, o așeza într-o regiune necunoscută, inaccesibilă lui. Îi păru dureros de străină și nouă. Forma de scoică a canapelei o cuprindea mlădios, îi dădea prețios relief, o încadra cu poveste. Era în el și surpriza copilului care deschide întîmplător o carte, veche și uitată, tocmai la pagina cea mai frumos ilustrată.

Reușită cromolitografie, se apăra cinic gîndul.

Privirea lui neliniști obrazul adormit. Îl scrise cu o umbră de zîmbet, care se pierdu la tîmplă, vesti și trezi ochiul întors încet către fereastră. Ceti în el mirare, neîncredere, îndepărtată sfidare. Nu știa Mircea cît se înfățișa de palid în fereastră, încruntat și crud ca expresie. Masca nu corespunde totdeauna exact celor simțite. Suferința se apropie uneori, ca modelaj exterior, de cruzime, amîndouă stările crispînd nervii și mușchii trupului.

— N-am vrut să sun, să nu trezesc toată casa cu noaptea în cap. Am văzut geamurile deschise și m-am gîndit să sar înăuntru și să deschid lui Nucă. Să iau și cheile de la tine, să pot umbla în dulapuri, să mă schimb, că sînt murdar și înnoroiat, se încurcă Mircea în explicații prea lungi.

— E mai natural să mă trezești pe mine, tot sufăr de insomnii, cîteva ceasuri mai multe sau mai puține de somn nu mai au importanță, spuse cu răceală Baba.

— Scuză-mă, te rog, dacă din primul moment am reușit să-ți fiu neprielnic, spuse tăios Mircea.

— O... ! făcu un gest de indiferență Baba.

Mircea trecu furtunos prin odaie, trînti multe uşi şi trezi efectiv toată casa. Nora îl întîmpină somnoroasă cu vorbe de bun venit. Dadaia şi Marița îşi potriveau tulpanele îndărătnice şi făceau allai de „tii, iaca o sosit conăşelul fără veste!" Nucă veni într-un tîrziu, cu chiile calde şi cozonaci vechi. Îi era poftă de ceva dulce după atîtea zile de mîncare rustică prin munți. Baba auzea „veselia" din sufragerie, care de fapt era înlocuită cu exagerări verbale: splendide locuri, măreţe de tot şi răcoroase! Apusuri, răsărituri, ţărani minunaţi etc. Îi plouase mai în fiecare zi, dormiseră ca vai de lume, se spălaseră în rîuleţe reci cu pietre tăioase la fund. Mircea fusese posomorît. Nucă, impermeabil. Dar Baba proiecta excursia lor pe altele mai vechi, făcute în doi cu Mircea, cu încîntare şi participare deplină a frumuseţii pămîntului. I se strînse inima. Pentru prima oară gîndi că fusese mai liniştită în lipsa lor, într-o ordine domoală. Că acum o deranjau zgomotele, nemulţumirile lor obişnuite: cafeaua nu destul de fierbinte, dunga pantalonilor călcată greşit, cheile căzute din buzunare, o hîrtie importantă mutată din loc de pe birou, o pălărie turtită etc. toate maniile masculine atît de lesne luate în răspăr de sclavii casei.

Nucă îi făcu o vizită grăbită. Răspunse exclamativ la cîteva întrebări:

— A fost frumos?

— Phiii!

— Ai petrecut bine?

— Oho!

— Nu eşti obosit?

— Aş!

— Ţi-a prins bine busola? zîmbi Baba, uitîndu-se la el cît era de nerăbdător, ceafa încordată, fruntea ca un zid nou, picioarele neastîmpărate, mîinile strînse în buzunare. Simţea că Nucă îi făcea o concesie oprindu-se cîteva clipe la ea în odaie.

— Ehe !... Mă duc la Nelu să-i povestesc aventurile mele din munți, spuse Nucă însufleţit, făcînd semn de adio cu mîna.

*

Venirea lui Harap, în timpul siestei celorlalţi, îi păru Babei o recompensă pentru tot ce îusese întreţăiat şi colţuros din zori pînă la amiază. Îl primi cum ai mulţumi pentru o floare sau pentru fruote rare. Ceea ce se potrivea să şi fie, căci Harap îi adusese o lămîie mică verde, unica din copăcelul crescut cu grijă de Verona. Baba o luă în palmă, ca pe un ou fermecat, din care zburau arome suav-răcoritoare, de livezi în floare din ţările de miazăzi.

— O, miroase a frunză încă, nu trebuia s-o rupi pentru mine, e gloria Veronei după atîţia ani de răbdare !

— Mă reprezintă pe lîngă tine. E ca un gînd cu trudă închegat, spuse Harap.

— Eşti foarte enigmatic azi, dar n-are a face, mă bucur de tine pe negîndite şi n-aş da lămîia asta pe nici un alt fruct din lume, spuse Baba, parfumîndu-şi palmele cu lămîia verde.

— S-au întors stăpînul şi coconul ? întrebă afirmativ Harap.

— Da, confirmă uscat Baba.

— Trebuie să fie decepţionaţi că n-ai scăpat de ghips. În fine, tot e mai uşor pentru tine de cînd poţi umbla în cîrje cu ghipsul acesta mic. E mai mult o şosetă protectoare, un manşon pentru gleznă. Acolo e singurul punct care nu e destul de consolidat.

— Cred că n-au băgat de seamă, răspunse Baba.

— Cum ? întrebă uluit Harap.

— Mi-e încă frică să umblu în cîrje, lunec. Nu rîde de mine. În cîteva zile nu poţi avea pretenţia să fiu stăpînă pe

acest sport nou. În casă e lustruit pe jos, în grădină sînt pietre, pe scări nici atît. Atît mi-ar trebui, să-mi mai frîng un os! spuse expresiv Baba. Şi imediat urmă glumind: N-ai vrea să rămîn toată viaţa subt tutela ta doctoricească!

— De ce nu? — era opusul itonului Babei, ceva solemn interogator.

Îi displăcu Babei. De ce n-o lăsa să se reazăme fără gînd de el? Avea atîta nevoie de afecţiune necîntărită! Se ferea să se oprească asupra spuselor lui. Alunga mereu orice comentar interior în jurul bucuriei de a-l avea pe Harap lîngă ea.

— Dă-mi mai bine cîrjele, sînt în colţ lîngă perdea, şi ajută-mi să mergem în grădină.

Baba se simţea un fel de cocostîrc împăiat, ghebos, ţeapăn şi nenorocit, cu beţele de împrumut. Era o apă de slăbiciune şi stîngăcie, uită orice alt lucru. Ajungînd pe terasă, Harap o luă în braţe, ca în celelalte zile, şi coborî scările cu ea. Cîrjele rămaseră în urmă, lovind treptele. Apăru la geamul de sus capul lui Mircea, răvăşit. Se trase înapoi, ca şi cum propriul fulger din ochi i-ar fi biciuit faţa. Baba nu-l zărise. Înainta acum pe drumuşorul pietruit, lîngă Harap, care o sprijinea la nevoie. Umbra crengilor îi bătea insistent peste umăr. Baba nu vedea decît scaunul care o aştepta încă departe. Ajunsă la el, se întinse victorioasă şi se auzi în grădină rîsul ei uşurel şi mulţumit, susţinut de vocea plină şi caldă a lui Harap.

Ziua nu făcu decît să prelungească laturile unghiului astfel deschis. Seara, Baba era incalculabil mai departe de Mircea decît fusese în lipsa lui.

După o şedinţă de căscat contagios, colectiv, pe terasă, îndreptăţită în parte de oboseala călătorilor, îşi urară foarte devreme noapte bună. Şi se porniră pe lungi şi enervate dialoguri imaginare, fiecare după uşa lui închisă.

Inima călca fără ştiinţă pe margini de prăpăstii.

Maia o găsi pe Baba făcînd ocolul grădinii pentru a mulța oară. Se căznea cu cîrjele, parcă încerca să treacă printre gratiile de care se sprijinea și făceau corp cu ea.

— Ai slăbit, pari mai înaltă. Mi-ai dat impresia că ești pe catalige, știi... o întîmpină Maia.

— E preferabil, decît să par că mă tîrăsc, cum e în adevăr. De altminteri, n-are importanță.

— Nu-mi place să te aud spunînd „n-are importanță". La tine ia o formă pesimistă. Am observat că spui foarte des „n-are importanță" și „absurd". Vrei să stăm pe bancă ? pari obosită.

— Era să spun iar „n-are importanță", spuse Baba rîzînd, dar nu cum crezi tu, ci numai fiindcă mă gîndeam că e mai interesant ce spui despre vorbele care revin mai des la unii oameni. Și eu am făcut această reflecție, dar n-am analizat-o. E ceva semnificativ...

— La tine, nuanța de oboseală pusă pe vorbe care exprimă obișnuit nepăsarea se explică prin răbdarea silită a cîtorva săptămîni de imobilitate. Nu crezi ?

— Poate e mai degrabă un fel slab de-a mă ascunde după vorbe, fiindcă toate lucrurile iau prea mare importanţă faţă de mine, chiar şi absurdul.

— Dar ceilalţi ce vorbe favorite au? spuse Maia, dorind să facă un joc din aceasta şi să schimbe gîndurile Babei.

— Să mă gîndesc. Mircea împănează spusele lui cu „hotărît" şi „imposibil". E stranie predilecţia lui pentru doi termeni de care s-ar putea lipsi în trei sferturi din ce are de spus. Doi termeni care se opun, care se frînează unul pe altul, care se ciocnesc. E şi la el o slăbiciune la fund. O energie trunchiată, aş zice.

— Tu ghiceşti în vorbe cum ar citi alţii în palmă, se miră Maia.

— Tot aşa de arbitrar probabil.

— Ba cu intuiţie, am impresia, ştii. Costache nu prea are ticuri verbale.

— El întrebuinţează mai mult proverbele. Caută să se încadreze în categorii bine stabilite. Să scape de sentimentul răspunderii. Spun prostii, rîse Baba.

— E ceva în ce spui. Hai să urmărm jocul mai departe.

— Nucă zice la trei vorbe „sigur" şi „vechi", „învechit" cu un fel de ostentaţie dispreţuitoare. Mă întreb dacă nu e o dureroasă nesiguranţă în el şi o dorinţă de evadare, de a rupe cu amintirile.

— Ce idee! Nucă e un copil răsfăţat, fericit.

— Nu cred, dar lasă, mai bine vorbim de altceva.

— La Harap ce vorbe ai observat că revin mai des?

— N-am băgat de seamă. Dar m-a mirat felul lui de-a pune întrebări pe ton afirmativ şi de-a afirma dubitativ. Deşi pare exuberant, e o fire mai mult închisă. N-are încredere în viaţă. Totuşi, e un om bine echilibrat, vesel, tonic. E o putere binefăcătoare în el de care nu-şi dă seama.

— Eu îl cred mai superficial, știi, poate mă înșel. Dar Nora ? spuse Maia pasionîndu-se la joc.

— La Nora revin mereu vorbele „exact" și „enervant". Exact ce mă așteptam. Exact ce spuneam. Exact contrariul. Enervant vînt, zgomot etc. La ea experiența înlocuiește intuiția, urmările uneori neașteptate sînt primite stoic de voință, dar nu și de simțire. Își impune o autoritară sclavie, care o decepționează nemărturisit. E greu de găsit la repezeală o interpretare justă, dar să vorbim de tine, Maia. Dintre noi toți, tu ai adevăratul tic verbal „știi, știi", a devenit un fel de punctuație specială a ta, spuse Baba și se opri.

La Maia era cel mai caracteristic și aparent gratuit ticul. Dar Baba își aduse aminte că Maia avea un secret important pe suflet (cel puțin așa pretindea Maia), care o apăsa poate, și de aceea inconștient oferea tuturor un început de spovedanie prin acel „știi, știi". Se acuza necontenit, inofensiv, față de toți. Era o supapă și totodată o apărare.

— Ai căzut pe gînduri, Baba.

— Mă gîndeam că e comic cum în fiecare om vin unele vorbe la putere și apoi cad și se impun altele, ca partidele politice, după nevoile trupului și sufletului, după modă, mediu etc. E o mare pretenție să crezi că poți descifra ceva din simbolismul lor complicat.

Dinspre gardul Trofimilor se auzeau ocări și țipete femeiești. Maia și Baba întoarseră capul într-acolo.

— Lovi-te-ar boala curcilor ! se auzi un glas gîfîind după gard.

— Turbaaato !... răspunse de departe alt glas răgușit.

Apăru, printre pomi, Dadaia, roșie la față, tulpanul strîmb, ochii în pămînt, buzele bolborosind, netezind cu palmele în neștire creturile șorțului albastru.

— I-auzi, spurcata ! I-oi arăta eu cine sîntem !... amenința vag Dadaia.

— Dadaie, Dadaie, ce-i ? o strigă Baba.

Dadaia se opri în loc. Se dezmetici cu greu. Își făcu vînt înainte, se întoarse într-o parte, apoi se porni grăbit către Baba. Și începu să-și verse focul, îmbelșugat și vălmășit :

— N-aș fi zîs o vorbuliță, dă, dacă'mneaiei zîce, zîc și eu, ba c-oi răbda, că nu mi-i nici mie limba cusută. O cunosc eu cine-i, lipitoarea ! Suge banul stăpînilor, stă ca viermele în hrean, cunună și botează din coșniță, îi taman cum zîc ! N-o catadicsit să mă poftească și pi mine la botez, și dă, cred c-oi fi și eu cunoscută în tîrgul aista. Nu port pălărie ca 'mneaiei, îi dreeept. Nici nu mă fac di caraghios, iar îi dreept. Auzi, să zîcă di duducuța me că vorbește cu conașul Haralambie ! Să nu-i fac moară de vînt în coc ? Să nu-i iau broșa înapoi, cea cu chiatră roșă di granată ? Înc-o avea în chiept, vulpea, mă țintea în ochi ! Curat, de-amu am rămas noi la alămîia din chircitura ceea di copac ! Slavă Sîîntului, n-o pierit sămînța di alămîi din tîrg, băcăniile-s stup di alămîi ! Înșfăca-i-ar-ș-fi bluza cu ruje cu tot, ferfeniță să-i fi rămas, mă iertați, dinapoiul, cît polobocul cel mare di curechi. Să zîcă di duducuța me că vorbește cu conașul Haralambie !... Să-i fie rușine la obraz ! răsuflă adînc Dadaia.

— Din ce ți s-a năzărit ? Nu te mai înfierbînta, Dadaie. Doar nu sîntem stricați cu boierii Trofimi, ca să nu vorbim cu ei, și nici că ne-om supăra cu ei fiindcă te-ai sfădit cu Verona, spuse Baba.

Maia și Baba se țineau greu de rîs. Își tot treceau batistele pe la gură.

— Iaca vorbă ! spuse Dadaia jignită, făcînd ochii mari și dînd din cap cu înțeles. Îi vorbă și vorbă ! 'Mneaiei zîce că adică vorbiți amîndoi. Și că de-aceea o rămas 'mnealui neînsurat și tot așa are să șadă flăcău bătrîn, că iaca umblă pe-al treizecișiunulea an, o zîs, lovi-o-ar boala

curcilor, că doar ați crescut di mici ca frații, i-am văzut și botezul conășelului Haralambie. Videți, am fost chemată la botez boieresc, nu ca la unul din mahala nășit de 'mneaiei... scuipă Dadaia cu năduf, în țărînă, uitîndu-se mai mult la Maia.

Maia se prăpădea de rîs. Rîse și Baba, dar cu o nuanță de enervare la urmă. Zise :

— Ei, ajunge acum. Du-te și te liniștește. Nu-i prima oară că te-ai sfădit, nici împăcat cu Verona.

— Eu să mă împac ? se apără Dadaia cu glasul cel de jurăminte și afurisenie pe viață.

Ridică ochii la cer și o luă spre casă, dînd din cap și din brațe, vorbind înainte cu pomii din grădină.

O văzură întîlnindu-se pe terasă cu Nora, care cobora în grădină. O ținu și pe ea în loc, luînd-o de la început probabil. Zgomotul ridică de la lucru pe Mircea. Ieși în prag cu pas mare și umeri indignați. Nu-l cruță nici pe el de istorisire. Dar, mai pe scurt, căci se auzi pînă la Baba și Maia glasul aspru :

— La bucătărie, certurile slugilor. Să n-aud musca zbîrnîind ! Hotărît, e imposibil de lucrat în casa asta !

— N-are humor Mircea, spuse naiv Maia.

— Nu prea, adăugă posomorît Baba.

Aparent, tonul casei era cel obișnuit, cu schimbul de vorbe necesare, ochi absenți, frunți troienite, nervii creînd zone izolatorii, automatismul casei netulburat. Totuși, Baba simțea un fel de încercuire. Din unele aruncături de ochi, cîte un gest, o intonație, o scăpare de vorbă, ghicea amenințătoare porniri la pîndă în jurul ei.

Harap era primit cu ceremonioasă politeță și întrebări medicale precise. Să înțeleagă că exista la ei mai mult ca doctor. Harap nu lua nimic în seamă. Venea zilnic și arăta fățiș că nu mai era necesar, ci că dorea numai să-i ție de urît Babei. Făcea cu ea cîte o partidă de șah, care-i scutea de conversație, și-i dădea prilejul să se uite la Baba în toate felurile : cu răbdare, indulgență, provocare, încredere, ciudă, triumf. Îl exaspera pe Mircea.

Mulți ochi erau pe Baba. Își pierdea cumpătul uneori. Uitase din copilărie chinul obrajilor înroșiți deodată nu se știe din ce. Se înciuda fără folos și îi ura pe toți, pînă și pe Luca, cu tot felul lui discret de-a o atinge numai în treacăt cu privirea. Atîția ani făcuseră abstracție de ea ! Și acum

devenise o țintă pentru ei ? În ce fel de cîntare o așezau ? Îi tulburau ființa.

Nora nu mai plecă la băi. Își făcea treabă în casă. Aduse lucrători și zidi o parte dintr-o sălița, să-și facă o cămăruță de ținut hainele. Avea haine puține. Își comandă și obloane la ferestrele ei. Făceau pată pe fațada casei, erau ca bucăți de plasture lipite pe răni.

Mircea puse să se taie un castan bătrîn din fața biroului lui, să aibă mai multă lumină în odaie.

Nucă își improviză un atelier în vechiul grajd. Căra mobilele stricate din pod, le dregea *grosso modo*. O lua pe Marița de la treabă ca să-l ajute. Nu cerea voie de la nimeni.

Se găseau pe rînd puși în fața micilor fapte împlinite. Aceste activități organizatoare de confort personal aveau un caracter voit egoist. Își ciocneau astfel energiile comprimate. Își afirmau astfel drepturile tainic știrbite. Dadaia și Marița erau certate pentru cele mai mici greșeli de serviciu. Între Mircea și Nucă se iscau din nimica toată vorbe aprinse. Mircea îi arunca în discuție : cățel de apartament, crescut între fuste.

Nucă zîmbea batjocoritor și vorbea cu dispreț despre tot ce-i părea sentimental, despre familie, femei, mediu provincial, tradiție, religie etc.

Nora își atribuia toate săgețile. Tăcea jignită, scăpa cîte o reflecție amară de ordin general, transparent. Era din ce în ce mai rece cu toți, dar mai ales cu Baba, poate fiindcă era mai aproape de ea.

Fiecare se întrecea în a da porunci, care trebuiau imediat executate, ca stăpîni ce erau. Ordinele se întretăiau uneori, atunci fiecare cădea într-o rezervă exagerată, ca și cum n-ar mai fi avut nimeni nici un drept în casă.

În Baba se adunau puteri primejdioase. Umbla toată ziua cu cîrjele, în casă și grădină, îndărătnic, neliniștit. Se

zbătea ca o vietate închisă în cuşcă. Sălta repede de ici-colo. Lăsa în urma ei şiruri punctate şi linii care semănau cu tipăriturile pentru orbi. Ceva patetic în felul ei de-a înainta nici tîrît, nici înaripat, ci sărit în ritmuri neregulate, după loc, gînduri şi putere. Suia şi scările acum, deşi cu greu. Mircea aştepta să se hotărască Baba să se mute în ietacul lor. Baba aştepta să-i ceară Mircea acest lucru. Pentru prima oară se înfruntau orgolios amîndoi.

Ziua era cu genele plecate, liniştită şi visătoare Baba lucra în grădină. Migălea cu ac sprinten litera „N" pe o batistă fină, ultima din teancul de 12, cusute de ea pentru Nucă. Primele batiste de olandă ale domnului student. Îi va mulţumi numai din vîrful buzelor, cu acea indiferenţă voită, totuşi îi va face plăcere, căci era sensibil la calitatea lucrurilor, poate nu numai materiale. Ce se putea şti ? Erau multe boli sufleteşti necercetate încă.

Vara era pe sfîrşite. Ar fi fost timpul să se vorbească, să se discute liniştit şi cuminte despre proiectele lui de studii. Cu Mircea nu găsise prilej bun de vorbă. Nora nu făcuse nici o aluzie. Trecuseră zilele încărcate de electricitate neprielnică. Singurul moment bun ar fi fost imediat după accidentul ei, dar tocmai atunci uitase orice măsură strategică. Ataşipise grija, se îmbătase din acea înţelegere provizorie. Acum nu mai era timp de amînat. Luptase mereu să nu-şi facă închipuiri greşite. Să nu influenţeze în rău soarta. Alungase gîndul din jurul acestei întrebări, o făcuse sperietoare. Absurd. Copilul nu era major. Dat cu un an mai devreme la învăţătură, ieşise cu bacalaureatul dat la abia

17 ani. Avea încă trei ani și mai bine pînă la majorat. Aceasta era o siguranță liniștitoare. Nu trebuia luată în serios o vorbă spusă la ciudă. O ciudă absolut copilăroasă, motivată de dorința lui de-a obține o motocicletă. De altminteri, se consolase imediat și nu se mai vorbise despre aceasta. Se putea crede logic că represaliile cădeau de la sine. Nu trebuia cu nici un preț să-și poată închipui copilul că-și aminteau despre așa ceva. Orice altă direcție era acceptabilă.

Se auzeau lovituri de ciocan. Nucă pusese stăpînire și pe podul grajdului. Îi făcuse o deschizătură lăuntrică, cu scară romantică de frînghie. Ce-o mai fi meșterind acum? Baba aștepta să se obosească de jocul lui și apoi să-i vorbească. Era copil, orice s-ar spune.

Păturі ultima batistă peste celelalte și se plecă să-și maseze glezna abia vindecată. Rămăsese slabă, aproape nu mai era carne pe ea, pielea era decolorată și îmbătrînită, oasele păreau îngroșate, își arătau indiscret mecanismul înțepenit. Nu revenise mersul obișnuit. Umbla cu sandale fără tocuri și se ajuta cu bățul. Mergea mai greu ca în cîrje, nu din cauza osului, ci a mușchilor slăbiți. Cel puțin așa pretindea Harap. O nemulțumea inferioritatea asta fizică. Și-o exagera poate. Cădea pe ea accentul altor nemulțumiri.

Luă batistele și se îndreptă spre grajd. Deși era o zi potolită în lumină și căldură, Baba, voind să se ție drept, să pară că merge ușor, avea tot sîngele în cap, îi jucau pete de culoare înaintea ochilor.

Ieși Nucă în ușa grajdului, scuturînd repede dintr-o mînă și învîrtindu-se în loc.

— Te-ai lovit? întrebă Baba.

— Cu ciocanul, răspunse Nucă printre dinți.

— Pune o batistă cu apă rece.

— N-am.

— Ia-o pe asta, spuse Baba, dîndu-i una dintre cele noi.

Nucă o luă și se opri :

— E prea frumoasă pentru așa ceva. Se supără tata dacă i-o pătez.

— Sînt pentru tine, drăguțule. Uite, ți-am brodat și monogramul tău pe ele. Ai douăsprezece la fel.

Nucă se înroși de plăcere. Lăsă mîna în jos, uitînd pentru moment durerea unghiei lovite. Dar spuse cu ton blazat :

— O, nu face pentru mine, eu nu țin la asemenea mărunțișuri.

— Îmi face mie plăcere să le porți, spuse Baba, căreia nu-i scăpase prima reacție.

Nucă sta nehotărît în fața ușii. Văzînd-o pe Baba obosită și încălzită, spuse într-un tîrziu :

— Să-ți aduc un scaun afară. În atelier nu e încă aranjat de tot.

Baba se uită în treacăt înăuntru și-și stăpîni un zîmbet. Copil adevărat. Ce-și îngrămădise acolo ! Mobile, țolinci, cărți, tablouri, lăzi, o pendulă stricată etc.

— Are să fie foarte frumos.

— Nu e încă gata, răspunse Nucă ușor stingherit.

— Mai ai timp pînă încep cursurile la Universitate, spuse Baba diplomatic.

— Mă lipsesc ușor de vechiturile astea. La București am să am alte distracții.

— La București ? e de văzut... Să vorbim cu tata, înainta cu precauție Baba pe teren primejdios.

— E hotărît. Sigur. Am discutat o dimineață întreagă cu tata. Știu și la ce gazdă am să stau, la Tică Dimitriu, burlacul pensionar, în propriul dumisale birou, pune un divan confortabil și încă o canapea pentru cînd o veni tata să stea cu mine. Conu Tică îmi dă acces la baie și libertate completă. Finanțează și Nora pe jumătate această întreprindere ruinătoare, spuse cinic Nucă.

Ce dureros cade inima uneori între coaste ! Saltă apoi la loc, într-un echilibru nou, cu totul nesigur. Baba își ține respirația, să-i dea timpul să-și găsească locul ei obișnuit. Zîmbi, fără să-și dea seama că zîmbește.

— Nu crezi ? Întreabă-l pe tata. Totul e hotărît. Nu ți-am spus să n-am scene și lacrimi înainte de momentul oportun ?

— Scene și lacrămi n-ai văzut des la mine, spuse Baba revenindu-și în fire.

— În fine, să zicem *facies* de martiră, dacă preferi, urmă Nucă.

— Aș prefera alt ton, dar dacă nu e posibil, ai vrea măcar să-mi anunți și mie ce carieră ți-ai ales ? spuse Baba cu calm.

Circulația i se accelerase așa de tare, că se înăbușeau vinele. Îi venea să tușească, dar își ține respirația și auzi :

— Una constructivă prin excelență, arhitectura, spuse Nucă cu pompă.

În Baba bascula un fel de cîntar descumpănit. Bucuria, frica, durerea, toate cădeau egal de greu pe talgere, se lăsau prea jos, se ridicau prea sus. Înregistra exagerat, mai mult trupul decît mintea. O nevoie de reacție imediată, dar nu era cu putință, trebuia să pară cît mai liniștită față de copilul ei. Își umezi buzele și zise încet :

— E o carieră frumoasă.

— Și mănoasă. Acesta este cel mai sigur imbold. Altfel, mă făceam aviator (spuse aceasta apăsat). Va trebui să mă mulțumesc cu schele înalte și prăpăstii limitate la înălțimile juxtapuse a cîtorva odăi. Cel mai înalt punct ar fi o clopotniță de biserică, spuse Nucă rîzînd exagerat.

Baba nu se supără pe Nucă. Simțea la fundul vorbelor cum trece o apă mică subt pod, un fel de plîns depărtat. Spuse cu stranie milă, care lăsa glasul vlăguit :

— Să fie cu noroc, Nucă !

Nucă făcu o plecăciune ironică. Baba se sculă de pe scaun, scăpă bățul din mînă, se așeză greoi la loc. Nucă se aplecă să-l ridice, uitîndu-se pe furiș la mama lui cu o licărire de teamă. O ajută să se scoale, o întovărăși cîțiva pași, apoi o lăsă singură. Baba mergea mecanic, mai bine ca pînă atunci, spre casă. Nucă se întoarse în atelierul lui și se auziră asurzitoare lovituri de ciocan, ca și cum ar fi dorit să împlînte cuiele pînă în inima pămîntului.

*

De la grajd pînă la casă, scurt drum, lung drum. Nu pricepea Baba cum puteau să meargă laolaltă, cu același pas, o bucurie și o durere deopotrivă de autoritare în ființa ei. Căută să-și apropie bucuria. Nu va mai sări din somn de spaima accidentelor. Nu-l va mai visa pe Nucă frînt în mii de feluri. Nu-i va sta inima în loc auzind zbîrnîitul aeroplanelor. Nu-i va mai fi rușine de frica și slăbiciunea ei. Știa că era bine pentru copil să fie despărțit de casă, cu toate micile primejdii inerente unei libertăți timpurii. Suferința asta ascuțită venea din cauza despărțirii de copil, sau fiindcă se hotărîse aceasta peste capul ei? Se călcase un drept al ei, cu ce drept? De data asta nu va lăsa tăcerea să se întindă ca mucegaiul peste gînduri. Erau multe straturi de dat la o parte. Trebuia ajuns pînă la fundul lucrurilor, la fața lor adevărată. La ce folosise răbdarea? Cine era mulțumit? Ce mai avea de pierdut?

Bătu cu mînerul bastonului în ușa biroului lui Mircea. Se auzi, scurt:

— Cine? Intră.

Baba înaintă în tăcere de la ușă pînă la jilțul cel mai apropiat de masa lui de lucru. Făcu semn să închidă ușa în urma ei. Se așeză fără să-și ia ochii de la Mircea. Pe fața lui, opacitate. Baba începu abrupt:

— Eu n-am cuvînt cînd e vorba de băiatul meu ?

Trecu un val de sînge pe obrazul lui Mircea. Răspunse nesigur :

— Nu pricep.

Baba nu luă în seamă slăbiciunea răspunsului, urmă :

— Mi-a spus Nucă ce aţi hotărît cu el, în cele mai mici detalii. Vreau să ştiu de ce am fost ţinută la o parte de aceste planuri şi hotărîri ?

— Erai bolnavă. Aveai alte preocupări... spuse vag Mircea.

— M-ai cruţat ? Ţi-era frică să-mi dai o veste bună ?

— Hotărît, nu pricep. Cum aş fi putut crede că plecarea băiatului din casă e o veste bună pentru tine ? spuse nervos Mircea.

— Ai să pricepi azi unele lucruri, şi altele mai tîrziu, poate...

— Îmi vorbeşti pe un ton inadmisibil. Parcă n-am fi bărbat şi nevastă, ci inculpat şi judecător. E imposibil de mers mai departe aşa.

— Ai dreptate. E imposibil de mers mai departe în viaţă aşa cum trăim noi.

Urmă o tăcere încărcată de vibraţii. Baba îşi ţinea ochii pe călimara de bronz, al cărei capac purta un cap sever de împărat roman. Îl făcea paratrăsnet. Mircea îşi fulgera ochii pe mobile şi pe Baba şi învîrtea nervos un creion între degete. Izbucni :

— Ce vrei ? Ce-mi reproşezi, în privinţa ta şi a băiatului ? Nu-i mai bine să facă arhitectura decît să fi tremurat ştiindu-l la şcoala de aviaţie ? Cu mine vorbeşte mai deschis băiatul. Vroiai să rişti să se încăpăţîneze în spusele lui, dacă făceam un clasic consiliu de familie ? Îl ştii cît e de refractar la forme şi convenţii. Spune, te rog, vorbi Mircea agitat.

— Știu. Și știai că era „o veste plăcută pentru mine plecarea băiatului din casă". Cînd ați luat această hotărîre ?

Mircea șovăi :

— Acum o săptămînă, două...

— Și Nora ?

— Nu știu exact, peste cîteva zile. Era și o parte materială de pus la punct. Are și ea unele drepturi la noi. *E sora ta.*

— Știu. Numai ale mele nu știu care sînt. Care e locul meu aici în casă ? spuse cu ochii într-ai lui Mircea.

Simțea că aici era nodul. Se făcea o scînteie mică în capul ei și se stingea. Se încîlciseră rădăcinile. Nu putea lămuri. Mircea întoarse ochii într-o parte :

— Imposibil de vorbit cu tine. Reduci tot la ființa ta. O susceptibilitate bolnăvicioasă, de care mă împiedic la orice pas. O viziune romantică a vieții, cu care nu pot lupta. Ai vrea să ne plimbăm mînă în mînă, în grădină, pe cîmp, să mergem la sindrofii, spectacole, să ne spunem vorbe dulci, o perpetuă logodnă ! Pentru acestea se găsesc oameni mai puțin ocupați ca mine, spuse Mircea cu glas ridicat.

Ce sarbăd suna ce spunea ! Rămînea totul fără miez. Da, ar fi vrut și ce spunea el în pejorativ, dar nu numai atît. Să simtă că legătura e vie între ei, că e *nevasta* lui și *mama copilului,* că e firesc, *că nu i se face o concesie.* Că are un rost în viață. Că au sens lucrurile mici și mari ale vieții. Că totul nu e rutină. Că există bucurie și-n casa lor. Că e la locul ei, locul ei...

— Răspunde, te rog. Te uiți la mine ca la un calău. Sînt legat de tine. A fost un timp cînd țineai la mine, așa cum sînt. A intervenit ceva, probabil... Cînd ți-ai rupt piciorul ai fost, *erai* încă blîndă și afectuoasă, de-atunci... ridică umerii și făcu semn din mînă că nu vrea să știe.

— Nu pot să-mi rup piciorul în fiecare zi, ca să vă aduc aminte că exist. Nici să trăiesc vie, mulțumindu-mă să fiu

pentru tine o amintire iubită, iar pentru ceilalți poate nici atît. Să fiu mereu în marginea vieții. Mă înăbuș între voi, spuse Baba pasionat și amar.

Mircea închise ochii, puse bărbia în piept și vorbi ca după o perdea groasă :

— În orice caz, n-are să mai fie din cauza mea. Am să stau mai mult la București în iarna asta, am documente de consultat pentru studiul meu. Vei fi liberă să trăiești cum îți place, în *casa ta, cu sora ta.* Cuminte ar fi să rămîie băiatul și de Crăciun la București, să se învioreze în alt mediu, să se puie pe picioarele lui. Încît vei putea să respiri mai liber fără noi.

Baba șovăi. Să se umilească iar în zadar. Să încerce încă o dată să-i vorbească prietenos, să-l facă să înțeleagă cît ținea la el, și că era păcat, după atîta răbdare, să strice optsprezece ani de viață bună-rea. Că mai putea fi salvat ceva, cu bunăvoință. Nu intervenise altă femeie, nici alt bărbat între ei, cum se întîmplă atît de des. Totul era din nepricepere, din nebăgare de seamă, din lipsă de imaginație, absurde mici orgolii, comoditate rău înțeleasă, neglijență...

— Mai ai ceva de adăugat la rechizitoriul tău ? spuse glacial Mircea.

Baba se uită la el adînc. Ce crudă mască avea ! Buzele lipite și palide. Nasul ușor coroiat aducea cu al păsărilor de pradă. Ochii făceau focuri verzi. Părul se desfăcuse în cuib de șerpi metalici. Nu tremura nici o fibră pentru ea. Gîndi : mi-e străin. Spuse tare, răspicat :

— Nu mai am nimic de spus.

Se făcu o tăcere cum nu mai fusese între ei, ca după ceva masiv, prăbușit. Nu se mai uitau unul la altul. Fiecare își săpa cu ochii o poartă printre lucruri. Timpul era grămadă la picioarele lor.

Mircea spuse cu o silă nemărginită :

— Îmi ajunge leafa pentru băiat și pentru mine. Prefer să nu contribuie și Nora. Descurcă-te cu ea pentru cheltuielile *voastre* în casă.

— Bine, spuse Baba. Un „bine" de plumb.

*

— A ieșit papa din Vatican ! strigă vesel Harap, uitîndu-se din cerdac la Baba, care înainta greu între pomi.

— E acasă Luca ? întrebă Baba cu respirația tăiată.

— S-a întîmplat ceva ? întrebă Harap, speriat de obrazul prea alb.

— Nu te alarma degeaba, vreau numai să vorbesc cu Luca, spuse Baba silindu-se să pară calmă.

— Nu-i acasă. E la gară pentru recepționarea noului material pentru laborator. Nu știu cînd scapă de-acolo, spuse Harap îngrijat.

— Atunci, trimete după o trăsură, te rog, și du-mă afară din oraș. Am nevoie de aer, de spațiu, mă doare capul, spuse Baba, așezîndu-se pe treptele cerdacului.

Harap dispăru un moment, apoi se întoarse și se așeză pe o treaptă mai jos decît Baba. Tăcu urmărind cu un deget distrat desenul unui nod în lemn. Pricepuse că Baba suferise un șoc și că avea nevoie numai de tăcere și simpatie, deocamdată.

Baba se uita la spinarea lui plecată, la ceafa îngustă, la părul negru vălurit. Parcă i-l păturise cu o linguriță de argint. Era atît de lucios, că reflexele păreau albe. Își plimba ochii pe el, cum ar fi urmărit un detaliu de zugrăveală pe părete într-o noapte de insomnie.

Verona veni să anunțe trăsura, cu priviri ascunse și glas ipocrit. Baba zîmbi cu dispreț și plecă la braț cu Harap.

În trăsură, avu impresia de irealitate cunoscută, a visurilor care se repetă și permit celui adormit să știe că vi-

seză un anume vis care-i este obișnuit. Luciditatea mărginindu-se la aceasta, tot restul conștiinței fiind întunecat.

O legănau roțile, larma potolită a tîrgului, praful luminos, către cerul învăpăiat de apus.

Cotiră subt un deal, pe un șes cu valuri mici printre valuri depărtate și mari. Culorile se stingeau treptat pe cer, își luau alte începuturi, asemănătoare cu ale apelor liniștite și adînci.

Harap își trecuse brațul peste umerii Babei, o sprijinea tăcut de el. Nervii Babei se destindeau și totodată slăbeau. Tremurau pleoapele, buzele și, nesimțit, tot trupul. Parcă și-ar fi căutat lacrimile drum subt toată întinderea pielii.

Harap o strînse pe Baba mai aproape de el. Era atîta înțelegere în el! Nu-i pusese o întrebare. Acum alunecau subt pleoape lacrimi repezi, mărunte și fierbinți, de-a lungul obrajilor, pînă pe mîna lui Harap. Îi ștergea ochii cu batista lui cam aspră și-și rezema obrazul, ușor aspru și el, de capul ei.

Mai tîrziu, veni în șoaptă, cu opreli și reluări, glasul deznădăjduit:

— Nu mai pot suferi pe nimeni. Nu poate să fie iubire între oameni care se rănesc prin toate mijloacele. Prin tăcere, vorbă, prezență, absență. Dacă iubirea, de orice fel ar fi, se confundă cu durerea pînă într-atît încît se suprapun perfect, nu e iubire, ci enezie, boală, pedeapsă. Nu pot trăi în răceala asta electrică. Nu mai pricep nimic. E un rost în lumea asta pe care nu-l pot prinde. Nu sînt împăcată cu viața. Cu nimeni...

— Sînt cu tine, spuse Harap cu buzele pe fruntea ei.

— Da. Tu, și Luca, și Maia. Fără voi...

— Sînt cel mai aproape de tine.

Se răspîndea o căldură bună din el. O învăluia și alina pe Baba. Poate oamenii albi și blonzi *nu pot* răsfrînge căl-

dură. Şi ea era albă, aproape blondă, dar amestecat cu sînge mai întunecat. Şi totuşi, fusese căldură între ea şi Mircea. Fusese foc odinioară. Un om aprig, fără milă. Capcană, nu adăpost.

Se înrăiau gîndurile, veneau în turmă mare de-a curmezişul drumului. Se întunecase de-a binelea. Pămîntul era numai umbră.

Şi ei, neînsemnaţi cu totul : fiinţe tîrîtoare.

Deasupra lor, cuprins înalt, puzderii de lumi, albe focuri veşnice, echilibrul neînţeles, semnele...

— Ne întoarcem, boierule ? N-am felinare. Om da în gropi. Mănînc amendă cum ti văd în sara asta, spuse birjarul.

— Ţi-o plătesc eu. Întoarce, spuse Harap.

Mîna iute la întors. Trăgeau caii spre casă. Zgomotul monoton ritmat ar fi dus-o pe Baba spre somn, spre binecuvîntată uitare. Dar gîndul că trebuia peste puţin să dea ochi cu Mircea, cu Nucă, cu Nora îi dădea un fel de spaimă. Iar înfăţişarea lor, unii faţă de alţii, cu măşti prinse în cuie nervoase de carnea lor. Acea constrîngere cronică. Glasurile stăpînite. Privirile ocolite. Acel joc de manechine, cu economia gesturilor strict necesare. Reţelele nervoase ciocnindu-se mult între ele. O găseau fără putere în astă seară. Se înfiora trupul. Vibrau nervii laolaltă cu greierii cîmpului, cu stelele cerului. Să se împrăştie ca pratul, să nu mai fie...

Pe neştiute, firesc, o clipă dezrobită, iubirea îi atinse fruntea, ochii şi buzele, o luă în braţe de leagăn, o adăposti de pieptul ei. Îi răspunse cu uimită dezlegare, dulce împlinire, topită căldură, fericită regăsire. Nu-i mai era frică, era cu...

— Harap ! spuse cu mirare Baba.

— Da, şopti Harap.

— Harap, repetă Baba, fără să se desfacă de brațele lui, dar cu toată luciditatea regăsită, cu o nemărginită părere de rău.

— Baba...

Avea să pricinuiască durere omului cel mai credincios ei. Era un blestem pe ea. Spuse trist :

— Iartă-mă, te iubesc ca pe un frate.

— Nu, Baba, nu te cred. Nu-mi spune nimic acum. Nu mă depărta. Te aștept de mult... spuse Harap cu glas scăzut.

Brațele erau grele, de fier, în jurul ei. Ce păcat ! O îmbrățișare, și se schimbau căile, se risipea cea mai veche prietenie. Era singură de tot lîngă Harap. Nu era drept ca dintr-o sărutare să piară un lucru de atîta preț. Poate n-ar fi știut Harap că uitase o clipă tot lîngă el. De ce-i spusese s-o ierte ? Absurd, absurd. Harap se aplecase asupra ei. Ea îi răspunse numai, fără conștiință. Să fi avut birjarul un ochi în ceafă, ar fi mărturisit pentru ea. Socoteli meschine ! Nu erau copii nici el, nici ea. *Tocmai de-aceea.* Alții ar rîde. Cîte fete se lăsau sărutate, în joacă. La ea toate trebuiau să aibă importanță ? Absurd, absurd. Va înțelege Harap. Va vorbi și cu Luca. Și el îi era prieten. Comic, în loc să se gîndească Harap la scuze, ea se simțea vinovată. Ar rîde și Mircea, să știe ! Și toate gîndurile astea le avea cu brațele lui Harap în jurul ei. Știuse de mult că ține la ea. Alungase gîndul, din egoism, să nu-l depărteze, să nu rămîie mai singură. Și acum o pedepsea soarta. Nu era răgaz pe lume ? Reazăm, odihnă : vorbe goale. Cel mai mic lucru se plătea, cel mai mic.

Ce obraz arăta lui Harap, de ținea la ea de cînd ținea minte ? Ce obraz arăta alor ei, de nu-i erau aproape ? Unde erau vinile ? Dreptățile ? Cum se năștea ?

La poartă, Harap plecat pe mîna ei, spuse cu glas rugător :

— Mîine, dacă vrei, vorbim, Baba.

Tocmai în grădină avu un rîs scurt, fără veselie. Îi suna în urechi glasul Dadaiei : „Auzi, să zîcă di duducuța me că vorbește cu conu Haralambie !"

*

Supărarea asta, adăugîndu-se celorlalte, grele toate, în loc s-o copleșească, o biciui, îi dădu putere să înfrunte pe-ai ei. Avea și „alte preocupări", cum spusese Mircea.

Lăsă capul pe spate. Cerul purta manta neagră de catifea, plină de scaieți argintii. La ce bun toate aceste amăgiri ? Să fie tavanul cît mai scund, ca un pod peste o groapă în care mișună vietăți.

Masa era strînsă acasă. Rămăsese tacîmul Babei, cu o bucată de friptură rece și struguri. Nora linia cu cerneală roșie foile unui registru mare. Întrebă nemulțumită :

— Unde ai fost ? Mircea era foarte îngrijat. Nu l-ai întîlnit în grădină ?

— M-am plimbat cu Harap în trăsură. Nu știam că am să întîrziu. Mi-a făcut plăcere să văd orașul și cîmpul. Am stat prea mult închisă.

Ce nevoie să dea atîtea explicații ? Veneau dintr-un vechi antrenament de supușenie stearpă. Se așeză nemulțumită la masă. Nu-i era foame de loc. Mîncă de-a dreptul strugurii.

— Îl vezi prea des pe Harap, — spuse Nora cu capul plecat pe registru.

— Nu găsesc, răspunse uscat Baba.

Nora ridică ochii spre ea. O surprindea tonul. Dar o surprinse fața ei, de obicei ștearsă, acum sculptată ca de o mînă inspirată, redusă la liniile esențiale. Parcă dăduse la o parte un văl și rămăseseră trăsăturile fine, precis afir-

mate. Gura rotundă închisă pe un mecanism secret. O dungă între sprincene, ca o cheie subțire cu toarta ruptă.

— Sînt unele concesii necesare pentru armonia casei, spuse Nora cu severitate.

Îi veni să rîdă Babei. Era un comic dramatic în dibuirea acestui acord uman. Poate că-și dăduse și osteneală pentru acest rezultat ! Acum nu mai avea mare importanță. Spuse distrat :

— Am să mă gîndesc. Noapte bună, Nora.

— Noapte bună, răspunse Nora neliniștită.

Pleoapele astea grele, nările delicate, contrastul accentuat dintre lățimea frunții și îngustimea obrazului pînă la bărbie. Și părul înfășurînd din plin capul. Unde le mai văzuse Nora ?

Baba se întoarse peste puțin în sufragerie.

— A uitat să-mi facă patul, spuse Norei, care o urmărea din ochi.

— Am spus să ți-l facă în ietac. Acum umbli destul de bine ca să nu mai fie scările o dificultate prea mare de învins, spuse Nora cu ton de soră mai mare.

O nemerise bine ! Așa își închipuia Nora că poate fi salvată „armonia casei" ? Iar veni pe buzele Babei acel zîmbet nou lipsit de veselie. Își întoarse fața și dădu cu ochii de Mircea. Un Mircea, judecător corect, cu tălpi de catifea, în pragul ușii. Umbla uneori ca o pisică și apărea neauzit cînd te așteptai mai puțin. Auzise vorbele Norei ? Nu se putea citi pe fața lui. Era mai probabil să fi auzit, căci Baba întorsese capul înainte să-și sfîrșească Nora fraza. Spuse cu indiferență :

— Bine. N-are importanță. Noapte bună.

Sui scările cu greu, ținîndu-se de rampă. Să-și dea drumul, să-și frîngă gîtul, s-ar simplifica totul. Absurd.

Nu-i lipsea nimica în odaie. Își găsi la locul lor toate ale ei, mutate în vară jos în salon. Ce-i lipsea ei numai Dumnezeu ar fi putut pune la loc!

Se dezbrăcă în silă. Îi scăpau lucrurile din mînă. Se simțea foarte obosită. Va veni Mircea. Vor începe iar discuții, care nu duc la nimic. Mîine va trebui să vorbească cu Harap. Poate și cu Luca. Vorbe, vorbe, vorbe, și nici o lumină de nicăieri.

Prezentul: o nicovală în așteptarea loviturilor de ciocan.

Se culcă. Trase cuvertura pînă la bărbie. Întoarse un profil ca împietrit de somn, cu fruntea lipită de părete. Tăria și răcoarea zidului să-i amorțească mintea zbuciumată, s-o ție în loc. Orice oscilare în trecutul sau viitorul cel mai apropiat stîrnea încăierări de gînduri, istovitoare socoteli.

Tîrziu, stinse lumina.

Trosneau mobilele, în răstimpuri, ca în toate casele vechi. Aduceau vorba între ele, de foc, bătrînețe, singurătate, stafii...

Mai tîrziu, cîntă un cocoș să întrebe cît mai era pînă la ziuă. Baba nu adormise, de ce atunci senzația de cădere în gol a unor ruperi din somn? Se lăsase patul într-o parte subt o greutate mută.

Se opri inima Babei. Apoi ceea ce urmă, rapid și brutal, poate fi asemuit cu furtuna devastînd o livadă.

Tăcerea, aproape dementă, se da cu capul de pereții odăii.

Tăiase Mircea iubirea în două. Iubirea nu mai era o taină. Din tiranie? Răzbunare? Simplă afirmație a unui drept? Oarbă pornire. Totală necunoaștere a firii! Vorbise sălbatec cu trupul. Crezuse că se poate înțelege, peste voința Babei, cu o parte din ea? Ce vroise să afle, să îngenuncheze în ea?

În noaptea care se destrăma, se înstrăinară vertiginos unul de altul, halucinant, pînă la mirata spaimă de-a fi fost cîndva pereche.

Ferestrele se făceau palide de zori.

Pe patul încremenit, două figuri livide, paralele, înfiorate de-o stranie ruşine.

*

Somnul este singurul adăpost sigur. Primenitorul puterilor. Păstrarea legăturii cu întregul. Pleoapa binecuvîntată lăsată pe viaţă. Cum s-ar putea trăi fără somn, cu ochiul mereu deschis pe lucruri, fără întrerupere, pînă la pierderea perspectivei, pînă la pătrundere şi trecere în haos, ca un glonţ cu ţel infinit ? gîndea Baba, stînd cu ochii închişi, subt duşul rece, din ce în ce mai rece, să-i spele trupul şi gîndul, să se interpună între ea şi ziua de azi, pentru care nu era pregătită.

O dureau nervii. Simţea împletitura lor strînsă de sîrme bolnave. Îi tremura glezna, furnicată de răceala apei. O sprijinea cu sfială, păstrînd parcă urma unei cătuşe de roabă.

Era foarte devreme. O zi întreagă de străbătut. Se îmbrăcă încet. N-o liniştise apa, despărţise numai căldura de frigul din ea. Îi ardea pielea şi-şi simţea măduva înghe-ţată în oase.

Coborî în sufragerie. Abia se deschiseseră ferestrele. Scaunele erau pe masă, covoarele strînse, praful răscolit, parcă se pregătea un număr de acrobaţie. Trecu spre bucătărie, să ceară lapte Dadaiei. Găsi uşa deschisă. Îl zări pe Nucă, din spate, căţărat pe un scaun, în faţa ferestruicii, potrivindu-i o perdea dintr-un şort de bucătărie. Era cu picioarele goale, în pijama albastră descheiată, părul zbîrlit. Îi păru mic, delicat, dezarmat, pînă la lacrimi.

Auzind pașii neregulați ai Babei, se întoarse și rămase cu mîna pe perdeaua improvizată, ca în fața cortinei unui teatru de păpuși. Îi luceau ochii. Se aprindeau dintr-un amestec de mînie și veselie drăcească. Gura era sensibilă, feminină, dar o ținea crispată ca pentru o glumă nu tocmai blajină.

Se auzi un soi de șuierat-mieunat prelung. Baba ridică sprîncenele.

— Pățania nevestei meșterului Manole, redivivus ! dar mai dulceag, plantă de seră, spuse Nucă rîzînd cu hohote, smulgînd șorțul de pe frînghiuță.

Între ferestrele închise, pisica Dadaiei, turtită între cele două rînduri de geamuri, încerca zadarnic să scape de strînsoare. Se ridica în două labe, de profil. Blana ei tărcată alb cu negru înflorea în tot felul de cocarde de puf. Mișcările ei desperate erau totuși grațioase, formau un dans ciudat. Încerca cele mai neprevăzute mlădieri. Se subția, se alungea, înainta săltat, da înapoi, făcea arcuri, se turtea, se boltea, se destindea cu ramuri. Coada se prefăcea în șarpe cu pene. Urechea se închidea și deschidea, ca un buzunar de catifea între falcă și ceafă. Ochiul schimba forma pupilei neîncetat, trecea printr-însul un scris rapid de ovaluri și bețișoare negre, într-un inel de aur. Mieuna într-un fel nou, ca o geamandură. Într-adevăr, un spectacol neobișnuit.

Baba rămase uluită, fascinată de această arătare ruptă dintr-un album chinezesc. Nucă rîdea strident și anunța schimbările de program :

— Acvariumul magic. Planta carnivoră. Se hrănește cu sca... scîrbe ! Pisica oceanelor. Baiadera madreporelor. Peștele plușat...

— Ce-i asta, Nucă ? Nu ți-i milă de ea ? Dă-i drumul, spuse Baba cu glas gîtuit.

— Regret, e ultima mea distracție. Nu renunț la ea, Doamne ferește, spuse Nucă, apărînd fereastra cu spatele.

— Te rog, Nucă, e o cruzime nepermisă. Gîndeşte-te la Dadaia cît ţine la pisica ei. E de necrezut să poţi găsi plăcere chinuind un biet dobitoc, spuse Baba, îngrozită de pornirile lui Nucă.

— Eu ?... O opăream să nu mi-o fi scos din mînă ! Mi-a mîncat scatiul, blestemata, scatiul meu, di trei ani, mîngîierea me de bătrîneţă, inima cămăruţei meli... spuse Dadaia, rezemîndu-se de părete, alintîndu-şi supărarea. Noroc di coca Nucă, eu o betegeam, criminalla, să nu fi zis „las-o pe mîna me, Dadaie, o pedepsesc cilivizat. O satur de colivie !" O cotonogeam, afirmă Dadaia uitîndu-se cu poftă la pisica din geam, ca la panoramă.

Baba răsuflă adînc. Zîmbi fără putere. Nucă se întunecă. Deschise brusc fereastra. Pisica sări pe un scaun, pe masă, scuipa duşmănos şi se trăgea de-a-ndaratelea, ca o miniatură de tigru furios. Apoi o zbughi pe uşă afară. Baba, instinctiv, se aşezase în faţa lui Nucă. Nucă se smunci, se repezi şi el din cîteva salturi la uşă şi dispăru.

— Amarnic îi di iute şi căpos ! spuse cu admiraţie Dadaia.

Baba dădu din cap, cu ochii pierduţi în gînduri.

*

Baba se plimba în grădină, ca în anticamera destinului. Se făcea vid parţial în capul ei. Nu era nimic de plănuit. Va lăsa natura să soluţioneze problemele. Nici nu dorea fericire, ci linişte, singurătate, somn. Să-şi amîne viaţa pe altădată, pe niciodată...

— De ce te-ai sculat aşa devreme ? Pari bolnavă, spuse Nora, uitîndu-se atent la ea.

— Am dormit prost. Mă doare capul, spuse Baba evaziv.

Nu-i trecu prin minte Babei s-o întrebe şi pe Nora unde se duce aşa devreme, cu pălăria în cap, gata să iasă în tîrg.

— Nu știu ce se petrece cu tine, dar nu-mi place de loc. În ultimul timp te-ai depărtat de noi, parcă ai fi în vizită acasă, spuse Nora.

— Da, și eu am impresia asta. O vizită care e pe sfîrșite, răspunse Baba, mirată de ea însăși. Își simțea capul greu și încins.

— Ce vorbe sînt astea ! se revoltă Nora. Nu te înțeleg de loc. Ce-ți lipsește ? Bărbat bun. Copil sănătos. Eu aici pentru toate corvezile. Trăiești ca o prințesă, menajată de toți. Nu e de înțeles. Ai căzut subt o influență proastă. E timpul să te scuturi de ea. Fii rezonabilă, te rog. Sînt sora ta, singura ta rudă, e de datoria mea să-ți vorbesc. Ar fi natural să te deschizi față de mine. Să-mi spui ce ai pe inimă. Aș găsi eu mijloc să aranjez lucrurile.

Baba tăcea, scoțînd cu bățul pietricele din pămînt.

— Hai, nu te îndărătnici, nu-ți fie teamă de mine, îți vreau binele. Harap îți tulbură liniștea ? întrebă cu bunătate Nora.

Baba ridică ochii și îi sprijini într-ai Norei.

— Să fi avut, să zicem, o dramă în viața ta, crezi că mi-ai fi destăinuit-o, Nora ?

Nora se uită foarte surprinsă la Baba. Se ridică încet un văl aprins prin obraji, frunte, pînă în albul ochilor. Apoi se retrase și o lăsă asimetric luminată, o ureche foarte roșie, cealaltă palidă, cu pete neregulate pe gît. Poate îi pusese această întrebare din întîmplare. Dar nu mai era sigură pe ea. Spuse :

— Sînt cu zece ani mai în vîrstă ca tine. Nu știu exact dacă ți-aș fi făcut confidențe să mă fi găsit în vreo încurcătură. Dar asta e altceva. E vorba de tine acum, spuse cu demnitate Nora.

— E complicat, Nora. Nu vorbesc ușor cu tine. Nu e o chestiune de vîrstă la mijloc. Cu unii oameni pot vorbi, cu alții nu. În general, vorbesc greu despre mine. Îmi trebuie

un climat special, care să mă dezlege, și am observat că de cîte ori se întîmplă așa ceva, îmi pare rău apoi. Acum nu mă poți ajuta cu nimic, n-o lua în nume de rău, spuse Baba ostenit.

Asta mai lipsea. Tocmai azi să aibă o discuție cu Nora, prima din viața ei. Nu vorbeau cu lunile între ele cît vorbiseră în ultimele 24 ore.

— Nu. Dar e de datoria mea să te păzesc. Voi vorbi eu cu Harap, dacă-ți vine greu s-o faci. Voi întrebuința toată diplomația necesară. Voi ști să-l depărtez, măcar temporar, fără supărare, spuse hotărît Nora.

— Să nu faci asta, spuse Baba.

— Dacă tu n-ai curajul, nu-mi rămîne alt de făcut, cît o fi de neplăcut pentru mine. Nu poți face atîta sacrificiu pentru liniștea casei ? Eu cîte am făcut pentru tine... urmă Nora, înflăcărîndu-se treptat.

— Mi-ai sacrificat pe cel mai bun prieten al tău sau iubirea vreunei ființe ? întrebă Baba cu glas scăzut.

— Nu ți-o cer pentru mine, ci pentru noi toți, pentru casă, spuse autoritar Nora.

— N-ai dreptul să te amesteci. Nici să bănuiești lucruri, nici să intervii. Nu te privește, spuse Baba cu putere.

Nora rămase uluită, fără expresie.

— Perfect. Mă spăl pe mîni. Ești stăpînă pe tine, spuse Nora adînc jignită.

— Măcar atît, încheie Baba amar.

Nora se uita mîhnit la ea, deschise gura, o închise la loc, dădu neputincios din umeri și se întoarse cu pași apăsați și grăbiți înapoi spre casă. Îi fluturau marginile jachetei descheiate. Se clintise ceva din echilibrul ei rigid susținut.

Baba își trecu mîna pe frunte. Începuse ziua prea devreme, neodihnită. Cum o va duce pînă la capăt ?

O bătea soarele în cap. Grădina era greoaie, înțepenită, cu frunzele ușor scrobite, ca în preajma toamnei. Lupoaica

se gudura, scheuna, și o încurca pe Baba la mers. Se întoarse și Baba spre casă. În prag, se întîlni cu Mircea, foarte palid, lins pieptănat, obrazul complet zăvorît. Inima îi bătu mai tare. Bățul lunecă pe piatră. Mircea schiță un gest de ajutor, apoi îi făcu loc să treacă, cu respectuoasă politeță.

Baba intră greoi în salon, lăsă storurile pe lumina zilei, se lungi pe canapea. Rămase acolo, pînă la prînz, ca un arici bolnav, care ar fi purtat în loc de țepi tot atîtea dureroase punote de întrebare și mirare înfipte în ființa lui.

*

Prînzul fu neașteptat de tihnit. Printr-o complexă solidaritate, pe acest nou teren mișcător, fiecare căuta să ia parte la micile realități imediate, inofensive. Se vorbi mai mult cu Dadaia și pisica. Dadaia oftase ostentativ, aducînd primul fel de bucate. Nora, crezînd că iar o dureau dinții, o îmbărbăta stăruitor să meargă la dentist. Baba, cunoscînd cauza melancoliei Dadaiei, le povesti moartea scatiului și pedeapsa pisicii. Nucă o întrerupse, spunînd că nu interesează pe nimeni acest episod. Mircea îl privi lung și îl pofti calm să-și găsească tonul cuviincios cuvenit mamei lui. Nucă tăcu nedumerit. Nora, ca să facă o diversiune, făgădui Dadaiei un canar. Dadaia, încîntată, îi blagoslovi pe toți laolaltă, pisica inclusiv, punîndu-i în rîndul „inimilor de aur", și povesti limbut și încurcat despre toate păsările crescute de ea — opt la număr — care ținură tovărășie prînzului pînă la sfîrșit. „Inimile de aur" mohorîte și grele se despărțiră cu deosebită curtenie la ușa sufrageriei.

*

Casa fu cuprinsă de-o liniște apăsătoare. Nici o mișcare nu trăda viața odăilor, deși erau toate ferestrele deschise.

Baba, culcată pe canapeaua din salon, își obosea ochii pe țarțamurile de sticlă ale lustrului din tavan. Picurau lacrimi din colțurile ochilor și se prelingeau subt tîmple, pînă în urechi. O ușoară amețeală făcea din acest joc de cristaluri și focuri o amăgitoare beție.

Auzi pași vioi venind prin grădină, suind repede treptele, apoi două lovituri hotărîte la ușa ei.

— Intră, spuse Baba cuprinsă de panică, trecîndu-și palmele peste ochi.

— Am venit să te iau la plimbare cu trăsura, spuse Harap cu glas tare, ploconindu-se și rămînînd în picioare la ușă.

— E drăguț din partea ta, răspunse Baba, chinuindu-se să păstreze un ton natural, să poată fi auzit și de alte urechi, căutînd înfrigurat să găsească un motiv de amînare, care să nu-l jignească pe Harap. Dar îl văzu deodată atît de tulburat, încît simți toată răspunderea și primejdia unei atitudini neclare.

Complectă grăbit :

— Merg cu plăcere.

Cîte urechi auziseră răspunsul ei ? Cîți ochi o urmăreau la braț cu Harap ? Ce gînduri o întovărășeau spre trăsură ? Nu era altă soluție. Trebuia să se explice cu Harap. In casă la ea nu se putea. Nici la Luca, deocamdată. Și-apoi dorea să-l cruțe pe Harap.

Trăsura trecu repede prin orașul afumat de praf, șters ca un film vechi, și-i scoase pe un drum între vii, pînă la un șes roșietec, leneș tolănit între dealuri. Harap făcu semn birjarului să oprească. O ajută pe Baba să se dea jos și-o porniră cu pas încet pe o cărăruie zbîrcită de pămînt. Să fi fost cu două zile în urmă plimbarea asta, ce bună ar fi fost. Cu nimeni nu se împăca Baba mai bine la mers, în tăcere, în mici bucurii fără nume, în ușoară și liberă risipă a timpului. Mai ales aceasta : scăpa de obsesia timpului

pierdut. Avea impresia că-l dăruia, că-l semăna în jurul ei, înmulțindu-l, ușurîndu-se de el. Atît era de adevărat, încît pînă și plimbarea asta nedorită o fura, o ajuta să-și păcălească sufletul amărît.

Trăsura rămăsese destul de în urmă, nu mai era nici un pretext de tăcere. Totuși, Baba amîna să deschidă vorba. Nu-i era mintea limpede. Nu găsea cuvinte cuminți destul de blînde să-l depărteze pe Harap fără durere. Fierbințeala soarelui se strînsese în părul ei, îi ținea gîndurile subt capac încins.

Harap începu, cu glas măsurat :

— Să facem abstracție de mine pentru moment. Te-aș ruga să-mi spui drept, Baba, ești fericită în casa ta ?

Baba tăcu. Îi venea greu s-o ia pe latura asta. Îi fugiră ochii pe cîmpul ars, la fîntîna cu cumpănă din apropiere, stîngace ca un desen de copil. Se agăță de ea :

— Ții minte, Harap, e așa mult de-atunci cînd ne jucam de-a spînzurătoarea ? Alegeam unul dintre noi cîte un cuvînt lung și greu de ghicit. Scriam prima și ultima literă, și lăsam între ele atîtea puncte cîte litere erau de ghicit. Apoi, pentru fiecare literă greșit spusă de celălalt, adăugam o liniuță la desenul spînzurătoarei și a omului pus în streang. La început, eu te spînzuram mereu, fiindcă luam din cărțile de școală nume necunoscute ție. Mai tîrziu, cînd ai început să scoți din cărțile lui Luca nume de boli extraordinare, ne spînzuram reciproc. Și ne-am lăsat păgubași... Am impresia acum că transpunem acel joc între noi, că am să răspund greșit la întrebările tale și că am să rămîn spînzurată pentru tine de cumpăna fîntînii de-aici, spuse Baba, ocolind cu vorbe multe lucrurile esențiale pe care le avea de spus.

— Baba, uită-te la mine. Nu așa. Cu încredere. Te iubesc. O știi. Nu e nevoie de explicații. De ce, de ce să nu încerci altă viață cu mine ? Nu ești fericită la tine.

Baba tăcea. Ce să-i spuie? Cum să-i spuie? N-avea putere pentru nimic. Nici să rabde, nici să rupă, nici să înceapă altă viață. Era o ființă robită, fără scăpare. Trebuia să înțeleagă Harap. Spuse cu oboseală :

— Am viața pe care o merit. Sînt neurastenică, profund, iremediabil. Tovărășia mea nu e prielnică nimănui. Nu e nimeni de vină. Aș dori, Harap, să uiți slăbiciunea mea. Să o ierți. Să-mi rămîi prieten dacă poți. Sau, mai bine, să rămîi departe de mine un timp, pînă s-o șterge dintre noi ziua de ieri. Te rog din suflet, Harap!

— Nu se poate, Baba. Nu e drept. Uite, hai să stăm aici pe iarbă, să vorbim liniștit și cuminte. Pari atît de obosită. Ai să vezi tu singură că te ascunzi după vorbe, că pui convenții sterpe înaintea adevărului. Că te robești voit unei vieți care te apasă, te distruge, spuse Harap cu căldură.

— Stăm mai bine pe marginea fîntînii. Mi-e piciorul ostenit. Nu stau bine oricum. Sînt aproape infirmă, aproape bătrînă. E comic, Harap, comic și dramatic să fac pe eroina într-o aventură sentimentală! Împrejurările clasice : femeie „neînțeleasă", vîrstă critică, prietenul casei, tînăr, frumos, generos. E groaznic... spuse Baba, întretăiat de un fel de rîs aspru, dureros.

Îi atingea un vînt uscat, ridica praf subțire, închipuia coame fantomă de-a lungul cărărilor. Baba își apăra ochii cu mîna.

— Baba, fii bună, nu lovi în noi. Spui copilării, o știi. Te iubesc de totdeauna. Și cînd te credeam fericită, și înainte, și acum. Mi-ești dragă în toate cutele ființei tale. Nu te-aș vrea altfel. Uită-te la mine, te rog, cum știi tu, cînd îți faci ochii „albine și sori". Nimeni n-are privirea ta... spuse Harap rugător, arzător, poruncitor.

— Ochi galbeni de pisică, spuse Baba aspru, deznădăjduit, neştiind ce apă să toarne peste acest foc primejdios.

Bățul se lovi de-o piatră. Îi scăpă din mînă. Harap se plecă să-l ridice. Baba şovăi. Harap o prinse în braţe.

— Baba... se înăbuşi glasul pe îmbrăţişare.

Tăiase Mircea iubirea în două. Harap, blînd şi statornic, îi dădea adăpost. Ce se împotrivea să se aline în el ? Să se dăruiască ? Să renască în el. Să vindece o dorinţă.

Se simţi slabă deodată, aproape de leşin. Se făcu grea în braţele lui. Luneca de pe un mal înalt de viaţă...

Harap, speriat, o duse în braţe pînă la fîntînă, o rezemă de marginea ei. Scoase apă, îi udă obrazul şi mînile, îi sărută palmele, zăpăcit. Baba nu-şi pierduse cunoştinţa, dar se simţea rău. Spuse încet :

— Îmi vine ameţeală mare, udă-mi părul, să-mi facă răcoare.

Îşi reveni repede în fire. Nu-şi ierta slăbiciunea. O trăda o parte din ea, sau poate o apăra astfel, ocolit. Părea ceva anume făcut. Se simţi umilită. Nu-i spusese lui Harap singurul lucru decisiv : că nu-l iubea cum credea el. Totul era inexplicabilă slăbiciune. Zîmbi tulburată, vinovată.

— Erai aşa de albă !... spuse Harap încă tremurînd. Acum ţi-a revenit culoarea. Ce frumos bate soarele în tine...

Glasul lui o înduioşa, o durea pe Baba. Îşi aduna voinţa cu toată puterea, să rupă din adînc vorbele cinstite şi crude, care să-l lămurească pe Harap, să-i dezlege din jocul acesta ameţitor. Dar nu reuşea să se adune. Parcă trăgea de un năvod prea încărcat, care se rupea şi n-aducea nimic la ţărm.

— Ascultă, Harap, dacă ţii la mine, amînă pe altădată lămurirea dintre noi. Mă simt bolnavă. Am legături puternice cu ai mei. Şi nu uita că nu te iubesc cum crezi tu, ci numai ca pe un frate mai mic, spuse Baba cu febră.

În sfîrșit, spusese ce trebuia spus.

— Nu te cred, Baba. Mi-ai răspuns, aproape fără voia ta, de două ori. Știu ce vreau să știu. De ce, de ce nu vrei să încerci o altă viață cu mine? spuse Harap, îndărătnic, fierbinte, neînvins.

Era atît de tînăr în glas, privire, mișcări, încredere, învăluitoare putere! Cu luciul acela unic al tinereții, care face din orice lumină o fericită patină pentru trăsăturile patetice reliefate acum. O milă sfîșietoare o cuprinse pentru el. O milă în care se topea orice amintire trăită. Noroc că n-o înregistra Harap, prea adîncit în el însuși. Se risipi ca o mireasmă în ea. Îi limpezi sufletul.

— Cer să m-asculți, Harap. Două săptămîni n-ai să mă vezi de loc. Apoi voi hotărî eu ce cred, spuse Baba răspicat, hotărît, cu autoritatea celor șase ani în plus, din copilărie.

Se sculă și se așeză pe marginea fîntînii. Făcu semn lui Harap să-i dea bățul rămas la cîțiva metri în urmă. Se uită în fîntînă și se văzu străină și departe, cu o lumină deasupra capului.

Porniră spre trăsură. Aveau soarele în spate. Arunca umbrele lor, lungi, deșirate, pe cîmp. Îi transforma în paiațe. Trăsura, fîntîna și ei, toate simplificate stîngaci, făceau parte din copilărie.

Harap tăcea, întunecat, concentrat, aproape dușmănos. Și el vroia să-i fie stăpîn? Gîndul acesta îi veni Babei în ajutor. Nu-și va îngădui nici o părere de rău. Va pierde fără șovăire și mîngîierea aceasta, pe lîngă celelalte mai scumpe ei. Va merge pe drumul croit pentru ea, pînă la capăt. Nu vedea bine nici drumul, nici capătul. Dar nici pînă acum nu avusese vederea mai limpede. Va dibui, va dibui...

Orașul o liniști. Era consecvent cu el însuși. Pe el îl schimba numai anotimpurile, lumina... Poate se întîmpla același lucru și pentru oameni.

— Mă supun, spuse Harap, luîndu-și încordat rămas bun. Nu uita, Baba, că viața mea este în mîna ta.

— O, Harap... ! răspunse Baba cu deznădăjduită mustrare.

Aducea acasă răcoarea întîinii în părul ei. Și un dor de ducă. Să nu se mai oglindească în aceleași ființe pînă la rătăcire.

Nu se pomeni nimic în casă despre cele petrecute în urmă. Absența lui Harap nu păru înregistrată de nimeni. Mircea își petrecea toate nopțile la el în birou, subt pretextul lucrării lui. Nora se consulta cu Baba pentru pregătirile plecării lui Nucă la București. Alegeau împreună stofe, comandau haine, palton etc. Nucă pusese o surdină disprețului său necontenit pentru toți și toate. Se stabilise între ei un fel de acord impersonal, ca între funcționarii aceleiași firme. Se închideau uși peste multe lucruri. Rămînea spațiul mai strîmt între ei. Pentru Baba toate acestea erau simple gesticulări. Înlăuntrul ei, *ardea casa,* copilul era mare, nu mai atîrna în nici un fel de ea, era luat de apele vieții. Între ea și Mircea se rupseseră podurile. De Nora nu s-ar fi putut alipi decît printr-o pasivitate neștirbită. Trecuse pentru ea timpul de ascultare. Nu se mai putea întoarce în acel anotimp amorțit al vieții ei. De Harap *nu vroia* să se sprijine. Ar fi fost neleal din partea ei. N-avea nimic să-i dea decît iluzia unei victorii tîrzii. I se cuvenea mai mult decît atît. Dar îi lipsea Harap, neașteptat, nemărturisit de viu. Nu putea îndura gîndul că o va

urî pentru un timp, că niciodată nu-i va mai fi aproape ca în trecut.

Cît rău făcea în jurul ei, fără să fie răutate în ea, ci numai durere. Era durerea un păcat în sine? Sau urma altor păcate care se voiau prelungite, cu umbre și izbucniri? Poate era o boală sufletească molipsitoare?

În Harap era bucurie și lumină, cel puțin fusese pînă mai acum cîteva zile. Și tocmai ea i-o va întuneca. I se păru atît de nedrept, pentru el și pentru ea. Să fii în întuneric, să mori de frica întunericului, să găsești o candelă aprinsă pentru tine, și s-o stingi, e de neîndurat! Gînduri viclene. Nu trebuia să se gîndească la ea, ci la Harap, a cărui viață fusese limpede pînă acum. Era mai bine să-i facă un rău trecător, care să-l lase apoi liber și vindecat, decît să-i dea o înșelătoare bucurie, care să se decoloreze, să-i rămîie cenușă în palma mirat întinsă.

Asta pentru Harap. Dar ea? Ea? Către cine să strige? Cine s-o audă? Singură, fără putere, ce viață mai putea să încerce? Nu, nu-i va strica viața lui Harap. Deși el va crede contrariul. Deși nu-i va ierta aceasta, chiar dacă va fi fericit mai tîrziu, nu va uita ceea ce va numi lipsa ei de curaj, convenții sterpe...

Și dacă, dacă va avea dreptate? Cu el se împăca ușor în toate. Ținea mult și la Luca. Ar trăi mereu cu ei, în încrederea și bunătatea lor. Gard în gard cu viața ei de pînă acum! În orice oraș s-ar muta, ar rămîne tot gard în gard cu viața ei trecută. Altă viață va fi poate dincolo de moarte pentru ea.

Nu era nimeni cruțat pe pămînt. La Maia era boală în casă. Cumnatul ei Teodor, cel paralizat de ani de zile, făcuse răni pe trup, care se înveninau, îi dădeau febră și-i întunecau mintea uneori. Răcnea și spunea lucruri groaznice de auzit. Trebuia păzit zi și noapte. Mama lui șoptea oricui că Maia le punea otravă în mîncare, ca să-i moștenească

mai repede. Biata Maia ducea tot greul, în felul ei sprinten și blînd. Mînca din farfuriile lor ca să-i liniștească.

Luca și Harap se duceau zilnic s-o vadă, să-l îngrijească pe Teodor. Costache se lăsa convins de Maia să nu stea prea mult în casă. Mărturisea și el că un bărbat mai mult încurcă treaba la boală decît e de folos. Și-apoi, îi făcea rău să-l vadă suferind. Trecea des pe la Baba, să-i aducă veşti despre necazurile lor. Venea și Luca, preocupat, fuma o pipă, vorbea puțin și pleca devreme.

Se nimerise azi să se întîlnească amîndoi la Baba. Îi păru bine Babei. Se temea să nu-i scape vorbe pe negîndite, în patru ochi cu Luca.

— Dragul meu Luca, nu crezi că i-a venit vremea de însurătoare lui Harap? Îl găsesc schimbat, nervos și-apoi *„il n'y a que la vérité qui fache"* : ieri, îl tachinam pe cînd făcea pansamentul lui Teodor, dar absolut inofensiv, și era s-o pățesc. Știi că are o asistentă brunetă, o bombonică, nu știu cum o cheamă. Am zis că-l mînca din ochi pe Harap, că a știut strengarul ce să aleagă, că e *„un morceau de roi"*. Am crezut că-mi dă cu foarfeca în cap, dragul meu, nici mai mult, nici mai puțin! Acolo trebuie să zacă iepurele, cum se spune, nu crezi? E nostimă foc, bombonica, spuse Costache, alintîndu-și cu amîndouă palmele grăsuțe părul vopsit negru, de o parte și alta a cărării, cam lată și albă ca hîrtia.

— N-a avut vacanță în vara asta. E surmenat, băiatul. Nu-i altceva. E natural să aibă mici aventuri. M-aș bucura să-l văd însurat, dar mă tem că n-are vocație pentru așa ceva, spuse Luca zîmbind cu indulgență.

Tot sîngele Babei i se aruncă în obraji. Tuși forțat, ca și cum s-ar fi înecat. Dacă și cliseele lui Costache reușeau s-o tulbure, era semn că nimic nu mai sta în picioare în ființa ei, că totul era răscolit, anarhic. Să fi putut, s-ar fi

pedepsit cumplit, şi-ar fi ars obrazul în foc, să nu se mai poată citi nimic pe el.

Costache nu băgă de seamă emoţia ei. Îşi păturea batista, o aşeza în buzunarul de la piept, cu grijă pentru fiecare colţ, ca pe un buchețel de flori. Dar Luca, sensibil la orice variaţie, fu surprins de tusa neaşteptată a Babei, ridică ochii şi se întîlni cu frica din ochii Babei. Îl străpunse. Întoarse ochii spre grădină şi spuse liniştit :

— E năduf. Are să plouă la noapte. Zboară păsările aproape de pămînt.

— Ei, mă duc şi eu acasă, să-i ţin companie Maiei. Se plictiseşte, sărăcuţa, tot cu mama şi Teodor. Deşi sîntem un menaj vechi, tot mai găsim cîte ceva de vorbit amîndoi, spuse Costache, cochetînd ca o cucoană bătrînă şi demodată, plecîndu-se greoi şi galant pe mîna Babei, privind-o cu ochii lui mari, melancolici şi miopi. Urmă : Te-ai îndreptat, Baba. Eşti ca o roză azi.

Sînt oameni pe care i-ai opări uneori !

Baba zîmbi politicos. Se sculă şi Luca. Strînse mîna Babei uşurel şi plecă gînditor în urma frumosului Costache.

— E o martiră Maia, o sfîntă ! Să-l rabde pe manechinul acesta umplut cu panglici tipărite cu locuri comune învechite. Să-l mai şi iubească, e curată perversiune ! spuse Baba printre dinţi. Apoi se uită mirată în jurul ei. Ajunsese să vorbească singură ! Ce era de făcut cu mecanismul acesta de proastă calitate, să-şi păstreze mersul normal, să-l mai poată struni ?

Maia și Luca ședeau pe o bancă însorită, în dosul casei Maiei. Prin fereastra deschisă deasupra lor, se auzea un glas, monoton și fals, cîntînd prosteşte mereu acelaşi lucru : „Pe o stîncă neagră, într-un vechi castel. Pe o stîncă neagră"...

Grădina, atinsă de toamnă, cu goluri, lumini vii pe frunze, fibrele mai aparente, avea farmecul straielor vechi bisericești.

— Nenorocitul ! poate să trăiască așa încă multă vreme, spuse Luca întristat.

— E mai puțin nenorocit așa. Ai văzut, se uită la cîte o floare, la geam, la mîna lui ceasuri în șir. Zîmbește uneori. Nu putem ști ce se petrece în mintea lui. Poate tot se bucură de viață în felul lui, spuse Maia pe gînduri.

— Să te bucuri de viață e lucru destul de rar. Îl întîlnești la inconștienți ori la ființe cu totul excepționale, pe un plan oarecum dezinteresat. Cred că nu e în funcție de apetit de viață, nici de vitalitate, ci mai degrabă în raport invers. Omul e făcut mai mult pentru dramă decît pentru seninătate. Drama e dinamică. E o necesitate. Permite pre-

facerile. Eu sînt mai mult un spectator în viață, ar trebui să fiu mai senin, spuse Luca zîmbind cu blîndețe.

— Cred că totul e o chestiune de credință și supunere. Bucuria vine din această împăcare, spuse convins Maia.

— E minunat să poți crede în Dumnezeu. Îmi pare rău pentru Baba că n-a moștenit din neamul ei puterea asta de credință. Mi-e grijă de Baba. Trece printr-o criză sufletească. Nu-mi spune nimic. Bănuiesc unele lucruri. Nu văd cum îi putem ajuta. Ți-a vorbit ceva? întrebă Luca.

— Nimic. Dar din ce spune se vede că analizează mereu amănuntele vieții, dă prea mare însemnătate lucrurilor mici și trecătoare. Își pune prea multe întrebări. O rod gîndurile. Se crede bolnavă de nervi.

— Cine se crede bolnavă de nervi? întrebă Harap, scoborînd scara de din dos.

— De Baba vorbeam, răspunse Maia.

— A obosit-o vara asta de imobilitate forțată. E foarte natural, spuse Luca nepăsător.

Maia se uită mirată la el.

— Nu e bolnavă de nervi, dar trăiește într-o atmosferă încărcată de nervi. Lipsită de afecțiune, într-un mediu deprimant, spuse pasionat Harap, uitîndu-se întrebător la ei, cerîndu-le aprobare și, într-un fel, ajutor.

— Exagerezi. Sînt oameni buni, doar îi cunoști, spuse Maia speriată.

— Nu știu cît sînt de buni, dar știu că nu se potrivesc de loc unii cu alții, spuse Harap.

Luca interveni, foarte atent la reacții, cu glasul lui cel mai obiectiv:

— Sînt, dimpotrivă, prea asemănători între ei. Firi pasionate, exclusive, toți patru, în casă. Cercul prea strîmt. Nu-s destul de bogați, nici destul de săraci. N-au cum evada în distracție, nici muncă grea. Nu-și dau seama de solidaritatea lor, fiindcă nimic nu le-o impune imperios,

deocamdată. Stau aplecați asupra copilului. Microbii lor sînt faptele mici, nuanțele. E un rău cronicizat, aproape fără leac, afară de o mare schimbare, care ar putea deveni și o catastrofă. Nu e de dorit asemenea experiență. Cu timpul, se rod unele unghiuri, vine o înțelegere... spuse Luca optimist.

— Paradisul de la circa 60 ani în sus e o perspectivă foarte atrăgătoare, compensează orice nedreptate! spuse violent Harap.

— Ești tînăr, Harap, nu cunoști decît unele bucurii. Uite, fericirea mea e să te văd trăind. Eu n-am cunoscut fericire mai mare, spuse Luca simplu, uitîndu-se umil în ochii lui Harap, trecîndu-i o răspundere.

Harap se încruntă, spuse cu glas stăpînit :

— Mă iertați, sînt așteptat la spital. Diseară, dacă ești liber, mai stăm de vorbă, spuse întorcîndu-se către Luca.

Luca încuviință din cap. Maia zîmbi, neliniștită. Presimțea suferințî care întreceau puterile ei de alinare. Era gîtuită de milă. Se simțea vinovată ca și cum ar fi ascultat la ușa soartei, din vulgară curiozitate.

— Mă duc și eu. Nu-ți fă griji pentru Baba. Nu știu de ce am exagerat o impresie fără temei. Sîntem cu toții obosiți. Ne răsfățăm cu tine, Maia, fiindcă ești prea bună cu noi, spuse Luca cu tonul lui obișnuit, afectuos, liniștitor.

— Nu doresc altceva decît să vă pot răsfăța pentru nimicuri, spuse Maia îngrijată.

*

Seara, tîrziu, Harap îl căută pe Luca în casă. Deschise și ușa laboratorului, uitînd să bată la ușă. Îl găsi așezat la un colț de masă, cu obrazul în palme. Tresări la intrarea lui Harap.

— Lucrezi ? întrebă Harap stîngaci.

— Mă odihneam, spuse Luca, făcîndu-i semn să stea jos. Îmi pare bine că ai venit să-mi ții de urît. Mă simt obosit în astă seară.

— Am nevoie de tine, tată. Am să-ți vorbesc pe scurt. E viața mea în joc. E vorba de Baba. Nu mă întrerupe, te rog, și nu te mira. Țin la ea de totdeauna. Acum știu că ține la mine. E nefericită la ea acasă. Dar mă tem, tată, mă tem că n-are să aibă curajul să vie după mine. O cunosc bine. Crede de datoria ei să rabde orice de la ai ei. E o psihologie specific feminină, de sacrificii mărunte, nesfîrșite, fără folos pentru nimeni. Are mare încredere în tine, tată. Numai tu ai putea-o dezlega din convențiile astea sterpe, spuse Harap cu pasiune.

— Vrei să te ajut să strici casa prietenilor noștri ? întrebă cu severitate Luca.

Harap rămase fără glas, ca și cum ar fi primit o palmă. I se desenă, vertical, o vînă groasă în mijlocul frunții. Se sculă să plece.

— Stai, Harap, te rog, nu pleca supărat de lîngă mine. Nu eram pregătit pentru destăinuirea ta. Să vorbim liniștit amîndoi. Să cumpănim lucrurile, ca doi prieteni. Să vedem ce e de făcut. Fără grabă. Hotărîrile impulsive sînt totdeauna primejdioase. E mare răspundere la mijloc. Să deliberăm cu ochii deschiși, cu bună-credință, spuse Luca volubil, speriat de obrazul lui Harap.

Harap se așeză la loc, încruntat, întunecat, tăcut, uitîndu-se la ghetele lui, care băteau un tact mărunt și nervos pe linoleumul roșu care pardosea odaia. Talpa adera, neplăcut, ca limba de cerul gurii uscate. Mormăi îndărătnic :

— Venisem să vorbesc cu tata, nu cu prietenul Balo-șilor și al Scutarilor.

— Recunoaște că ai venit și către acel prieten, suprastimînd puterea lui de convingere, spuse Luca glumeț, cercînd să-l îmbuneze pe Harap.

— Nu sînt vesel, tată, spuse Harap jignit de tonul ușuratec al vorbelor lui Luca.

— Iartă-mă, băiatul meu, numai la tine mă gîndesc, spuse Luca mișcat.

— Nu mi-e ușor nici mie să calc peste unele lucruri. Dar e vorba de Baba. E păcat să-și macine viața așa. Ții la ea cum nu poți să-ți închipui, mai mult ca la viața mea. Se crede bătrînă, bolnavă, bună la nimic. Cu mine e tînără și veselă. Știu că are să fie fericită cu mine. Pentru mine... e totul, spuse Harap cu glas scăzut.

— Stai, băiatul tatei, să mă lămuresc și eu. De totdeauna ați fost prieteni, cum a survenit deodată această mare schimbare? Trebuie să-ți fi pus și tu întrebarea asta. Nu mă întrerupe, Harap. Ești doctor ca și mine. Știi ce mare influență au medicii asupra pacientelor mai delicate, mai sensibile, mai nervoase, cînd le îngrijesc îndeaproape și prelungit. E un prestigiu, un miraj cunoscut. Supunerea bolnavei față de omul împuternicit de-o autoritate aproape magică. Omul de care depinde încetarea durerilor, speranța, sănătatea și uneori viața. E o confuzie destul de frecventă între admirație, supunere și dragoste. De partea cealaltă, medicul se vede transfigurat în ochii bolnavei, crede că poate rămîne întotdeauna pe acest plan înalt, fără rival. Mărturisesc că e o stare oarecum irezistibilă. O iluzie de înțeles.

Harap îl întrerupse enervat:

— Ai fost vreodată victima unei asemenea iluzii? Nu înțeleg pledoaria ta. Era vorba de bună-credință între noi.

— Dacă n-ai încredere în mine, nu văd cum aș putea să te ajut, spuse Luca întristat.

— Ți-am spus tot. Știi cum mă poți ajuta, dacă vrei. Nu-i nevoie să vorbim mai mult, spuse Harap posomorît.

— Ești sigur că Baba e îndrăgostită de tine? întrebă răspicat Luca.

— Da, răspunse convins Harap.

— N-ai luat unele semne de vie prietenie drept mai mult decît atîta? Baba e o fire foarte afectuoasă, e ușor să te înșeli în acest domeniu, insistă Luca.

— Știu ce spun, afirmă cu putere Harap.

— Nu-s destule ființe libere pe lume? Vrei să-ți clădești viața pe drame nelichidate, să-ți iei tovarășă mai în vîrstă ca tine, neurastenică, un fel de rudă săracă, ce fericire poți nădăjdui? izbucni Luca, luat de o mînie neobișnuită lui, neînțeleasă.

— Asta e Baba pentru tine? Atunci, nu mai am nimic de spus. Și te previn, dacă Baba nu e primită la noi ca o mare bucurie în casă, sînt destule orașe unde să-mi pot exercita meseria de hirurg. Tot ce te rog acum e să nu intervii în nici un fel între Baba și mine, spuse Harap revoltat, sculîndu-se în picioare.

— Harap tătuță, nu fi crud, numai pe tine te am pe lume. Știi că-i sînt prieten Babei. La voi mă gîndesc, la prietenii noștri, mai ales la tine, spuse Luca îndurerat.

— E prima mare neînțelegere între noi. Nu mă așteptam la aceasta, spuse Harap adînc lovit.

— Mi-oi călca pe inimă și oi face cum vrei tu, spuse Luca tulburat.

— În spiritul acesta, nu primesc. Să rămîie între noi ce am vorbit. Noapte bună, tată, spuse Harap cu amărăciune, îndreptîndu-se spre ușă.

Luca făcu un gest să-l oprească. Deschise gura să-l strige înapoi, apoi, străfulgerat de un gînd, rămase cu mîinile pe genunchi, drept și palid, în scaun, rănit de-o mare îndoială și spaimă.

Se apropia plecarea lui Nucă. Strivea clipele.

Baba cosea toată ziua, împreună cu o cusutoreasă adusă în casă, rufe noi pentru Nucă. Se hipnotiza pe luciul acului. Sta aplecată subt porunci neînțelese, gîndul rotindu-se în cercuri concentrice, formînd bulboană.

Maia trecu de cîteva ori s-o vadă, dar n-o găsi niciodată singură. Simțea că vorbește cu o ființă sorbită de adîncuri și că era greu să deștepte în ea un răspuns mulțumitor. Oamenii, grădina, soarele, toamna, toate la un loc, nu erau mai mult pentru Baba decît un blid pictat, în care se descompunea partea ei de hrană.

Mircea, din ce în ce mai abstract, hotăra totul. Era stăpînul. Se arăta la prînz și cină, vorbea cu Baba și Nora despre lucruri practice, glumea uneori cu Nucă, apoi se retrăgea în biroul lui ca într-o cetate întărită. Părea străin de Baba, fără memorie, fără simțire, grăbit să fie singur, să plece. Nu și-l mai putea închipui altfel.

Se spune că celulele trupului mor pe rînd și se nasc alte celule în locul lor, că în timp de șapte ani toate celulele trupului sînt preschimbate. În optsprezece ani, avuseseră

timp să se prefacă de două ori complect, şi acum mergea pe a treia oară. Se vede că nu mai rămăsese nimic din Mircea de odinioară, decît tiparul în care se petreceau aceste substituiri. Dar în ea ? În ea fusese mai slabă această putere de înnoire ? De ce copiase atît de îndeaproape miliardele de leşuri care-o clădise ?

N-o mulţumea nici o explicaţie. Fiindcă toate tindeau către fărămiţare.

În ce scop succesiunea aceasta de experienţe-erori, risipite, înmulţite în neştire ? Îi era milă de Nucă. Îl simţea nepregătit, fără sprijin în nimic. Era nerăbdător, cu toane, cînd febril, cînd abătut, neprevăzut şi enigmatic, îşi încerca toate vîrstele, ca haine scoase din dulap pentru un drum lung.

Nora păşea ca o persoană care a crezut că locuieşte o insulă şi nu vrea să vadă că stă pe o biată plută. Se agăţa instinctiv de rotiţele gospodăriei. Se supăra pentru cele mai mici nereguli de serviciu. Punea subt lupă, în prim plan, nimicurile vieţii, sperînd să ascundă în dosul lor perspectivele necercetate.

Harap rămînea ca un foc după un deal, învăpăia o fracţiune din orizontul nocturn. Ardeau cu el surcelele copilăriei.

Luca plecase la Bucureşti pentru un congres de medici, şi întîrzia să se întoarcă.

Se năşteau goluri, se schimbau zone, se surpau planuri de simţire, se interpuneau opacităţi, scăpărau puteri necunoscute.

Baba îşi sfîşia timpul în şuviţe lungi, smulse din viitor şi trecut. Şi suferea cu toate fibrele fiinţei. Simţea că trebuie neapărat să învingă pasivitatea aceasta cumplită, în care se năruia, dar nu se putea aduna.

*

Activitatea cusutului încetă. Rufele trecură în mîinile Dadaiei la spălat și călcat. Zilele nu mai puteau fi măsurate cu pas mărunt de ață, nu mai lăsau în urma lor lucruri mici folositoare, nu mai păcăleau pe nimeni cu nimic. Baba era ca pe un peron de gară, în așteptarea nedorită a trenurilor, cu destinații misterioase.

Hotărî să scrie lui Harap, să se desfacă din amăgitoarea ispită care-i slăbea voința, prea slabă și fără de aceasta.

Îi scrise, cum știu numai femeile, învățate să-și ascundă rănile subt zîmbet, să cîștige victorii dureroase, măgulind orgoliul masculin, supunîndu-se judecății lui, lăsîndu-l să creadă că tot eroismul și puterea erau de partea lui. Din afecțiune, mîndrie, milă, ori milenară diplomație feminină ? Din fiecare cîte ceva, probabil.

De la primele vorbe, lua toată vina asupra ei. Se acuza de răul dezlănțuit în jurul ei. Pretindea că avusese o explicație cu Mircea, din care reieșea iubirea lui Mircea pentru ea. Se învinovățea de răceală, în trecut, față de bărbatul ei. Vorbea de copil. De dreptul lui s-o judece. Nici un cuvînt despre frica ei de a strica viața lui Harap, despre neîncrederea în puterea ei de înnoire, ci numai despre Mircea, față de care avea datorii și răspunderi. Îl ruga pe Harap să se sacrifice pentru ea. Vorbea de copilăria lor, de înțelegerea deplină dintre ei, de tot ce-i lega și izola de ceilalți într-o zonă feerică, de-a lungul amintirilor. Avea încredere în simțul lui de dreptate, în darul lui de-a vindeca, în generozitatea firii lui. Trei pagini mari, scrise mărunt, cu fierbinte chemare a tot ce era mai înalt în el. Îl ruga să nu-i răspundă, să nu vie s-o vadă, s-o lase pe ea să aleagă timpul cînd se vor întîlni iarăși, fără remușcare, cu limpede bucurie.

Trimise scrisoarea cu o trăsură la spital. Primi înapoi plicul iscălit de mîna lui Harap. Literele erau violent mărite, cerneala groasă stropise hîrtia şi lăsase sfîrşitul numelui zgîriat numai.

O lovi sinceritatea slovelor, de obicei subţirele, strîns ferecate şi greu de citit.

Nu simţi liniştea pe care o nădăjduise scriind lui Harap. Era într-un fel mai legată de el, tocmai fiindcă îi ceruse să stea deoparte, fiindcă trecuse asupra lui o parte din umbra ei.

*

Harap sosi cu întîrziere pentru pansamentul lui Teodor. Îl găsi foarte rău dispus. Pentru prima oară îşi pierdu răbdarea cu el. Făcu semn Maiei să-i ţină mînile.

— Nu-i nevoie. Are să stea liniştit. Teodor nu suferă pe nimeni alt decît pe tine, spuse Maia.

— Da ? Îmi pare rău, răspunse Harap distrat.

— De ce ?

— Am să-mi iau un concediu, răspunse evaziv Harap.

— Mă bucur, Harap, pentru tine, spuse Maia.

— O !... foarte bine. Are să mă înlocuiască aici asistenta mea, subt controlul tatii, încheie Harap.

Niciodată nu-l îngrijise pe Teodor în mai scurt timp. Zburau mînile în jurul trupului bolnav. Teodor nu mai ţipa, se uita ca după fluturi. Semăna în straniu cu Costache. O versiune întunecată, redusă, uscată, crestată de virgule, accente, paranteze, cu ochi de blestem, negri, înverşunaţi, în fundul orbitelor prea adînci. Aveai uneori impresia că altcineva se uită prin masca lui. Părul îmbelşugat, aspru, cu spice albe, răscolit pe pernă. Trupul topit cu totul, de mumie. Mînile, prea mari, galbene, cu unghiile uşor vineţii, păreau de sine stătătoare, un fel de crabi legaţi cu sfori

de mînecile halatului. Tot jocul lor era macabru, fie că treceau pe obrazul lui, pînă în părul sălbătecit, fie că înaintau pe pat, sau săreau să apuce cîte un lucru. Şi Teodor le privea ca pe nişte vietăţi ciudate, trăind parazitare pe el.

Nimic resemnat în această epavă umană, ci învins. Odaia curată, însorită, mobilată simplu şi vesel, punea în relief această viziune de chin. Era prizonierul ei, şi atît. Nimic nu îmblînzea acest lung sfîrşit.

Cum reuşea Maia să-şi păstreze veselia şi curajul în preajma acestui revoltat, care o duşmănea? Se mulţumea oare să ştie că pe ea dorea s-o urască? O striga cum se depărta, şi nu se potolea pînă nu se întorcea lîngă el.

Mama lui spiona la uşă. Cînd deschideai uşa, rămînea în prag, întreba cît e ceasul uitîndu-se şiret la Teodor, şi nu vroia să intre în odaie. Pleca rîzînd tăcut, mai mult din spinare şi umeri decît din buzele strînse pungă. Întreba astfel de zeci de ori pe zi cît era ceasul, deşi avea unul prins cu o fundă în piept, şi altul mare în păretele odăii ei. Şi ea avea ochi mari, întunecaţi, dar fără pic de gene, tiviţi numai de pleoapele creţe, cu pielea aproape străvezie, roşietec-vineţie, ca strivită la rădăcina nasului.

Teodor se uita la ea, îşi arăta dinţii prea lungi, cu brîie cărămizii la rădăcină, apoi trecea peste buze limba lui aspră de papagal bătrîn şi închidea gura cu o crispare la care participau toţi muşchii slăbiţi ai feţei.

Poate grăsimea îl salvase pe Costache de nervozitatea morbidă a neamului său.

Maia ieşi după Harap. Îl opri în grădină. Întrebă din ochi, cu atîta bunătate, ce veste purta în el, încît Harap, dezarmat, dădu din umeri subt povara lui descoperită. Maia îl luă de braţ şi ocoliră amîndoi, încet şi tăcut, straturile

uscate, revenind mereu pe aceleași potecuțe întortocheate. Parcă scriau cu pașii lor o jalbă lungă. Țineau ochii în pămînt, adică pămîntul îi ajuta să privească înlăuntrul ființei lor.

Maia spuse, ca în mijlocul unei conversații :

— Ai dreptate. Văd că ții la Baba cum merită. Tu ești cel care i-ai dezlegat ochii. Acum știu că-și va găsi drumul.

— Dar nu vine cu mine ! spuse Harap cu adîncă mustrare, ca omul care s-a crezut înțeles, s-a descoperit și vede deodată că s-a înșelat.

— Bineînțeles, spuse Maia, uitîndu-se mirat și întrebător la Harap.

— Atunci ? întrebă Harap nedumerit.

— Am să-ți spun ceva, neștiut de nimeni, aproape de nimeni. O poveste veche, care mi-a schimbat viața. Căile Domnului sînt ascunse. Uneori vine lumina prin cele mai întunecate încercări. Dar n-am să-ți fac o predică, nu te teme, ci am să-ți spun un păcat.

— Sînt atît de egoist îndurerat, încît mă întreb dacă sînt în stare să ascult azi ceva. Iartă-mă, Maia, spuse Harap abătut.

— Încearcă. Poate ai să înțelegi vorbele mele despre Baba.

— Despre Baba... îngînă trist Harap, dînd din cap.

— S-o iau de la început : eram foarte tînără cînd l-am întîlnit pe Costache. Știi că era deosebit de frumos și plăcea mult femeilor. Am crezut că-l iubesc și m-am logodit cu el. Familiile noastre erau mulțumite. O duceam numai în vizite și baluri. Îmi plăceau pe-atunci. Cîteva zile înaintea căsătoriei noastre, a venit fratele lui din străinătate, anume pentru aceasta. Nu-l cunoscusem pînă atunci decît prin reputația pe care o avea, nu prea favorabilă. Crezi în *coup de foudre ?*

— Nu, răspunse Harap posomorît.

— Tu n-ai cum să știi. Ești altă fire, urmă Maia. Cum l-am văzut, mi-am dat seama că nu-l iubesc adevărat pe Costache, ci pe Teodor îl așteptasem, și că-mi va zdruncina viața din temelii. Din felul lui de-a mă privi am știut că era același lucru pentru el și că știa că știu aceasta. Costache, vesel și încrezător, găsea că sîntem prea timizi unul față de altul, dorea să fim frați buni și prieteni și-l ținea toată ziua pe Teodor cu noi. Mergeam peste tot împreună, toți trei. N-aveam curajul să-i spun lui Costache ce se petrece în mine. Nici să rup cu el. Nici să-i știrbesc încrederea în fratele lui. Nu mă puteam hotărî să-i fac o durere și o jignire atît de mare și nemeritată. Să știi, Harap, de la mine, că nefericirile și neînțelegerile cele mai grave au mai totdeauna la bază o lipsă de curaj la un moment dat. Eu am crezut că-mi țin cuvîntul, deși îl călcasem în inima mea. În ziua căsătoriei, pe cînd se făceau pregătiri în casă, eu eram aici, în fundul grădinii, nenorocită, pe o bancă. A venit Teodor și mi-a spus tot ce știam, fără să fi spus pînă atunci. Era ca scos din minți. Băuse mult coniac la sfîrșitul prînzului. Voia să fugim împreună. Mă amenința că-și face seama. În fine, toate nebuniile pe care ți le poți închipui. Mi-era foarte frică. Frică mai ales fiindcă simțeam aproape la fel cu el. Am plîns și ne-am îmbrățișat și nu știu ce aș fi hotărît dacă n-ar fi venit tocmai atunci soacra mea. Mă căutase prin toată casa și acum mă striga prin grădină, din partea mamei mele. Se apropia ceasul ceremoniei și eu nu mă îmbrăcasem încă. Ce a înțeles nu știu, dar l-a strigat vesel pe Costache, spunîndu-i că m-a găsit și că îl așteptam în grădină. Era atîta încredere în Costache, încît, văzîndu-mă tulburată și plînsă, n-a ghicit nimic, ci a crezut că eram excepțional de sensibilă și emoționată de apropierea căsătoriei. Se temea să nu mă fi jignit

Teodor prin glume nepotrivite. Mă alinta și se jura că mă va face fericită și nu-mi va da niciodată prilejul să plîng din cauza lui. M-am gătit de nuntă și m-am măritat cu Costache.

Maia se opri aici. Îl rugă pe Harap să se așeze cu ea pe bancă. Se vedea că nu-i venea ușor să dezgroape asemenea amintiri.

— Și ? întrebă stîngaci Harap.

Maia urmă cu alt glas :

— A fost groaznic pentru mine. Am plecat în aceeași noapte cu Costache în Italia, după cum fusese plănuit. Teodor s-a întors la Paris. Trei ani n-a dat prin țară. Vești puține. Cerea bani. Trei ani și-a tărăgănat ultimul examen pe care-l mai avea de dat. La noi nu mergea bine. Costache era decepționat de mine. Mă găsea tristă, nervoasă, nu-și explica schimbarea mea. Era drăguț cu mine, dar căuta în afara casei veselie și răsfăț. Straniu este că pe măsură ce se depărta, eu începeam să-l iubesc iar și să sufăr de firea lui ușuratecă. Nu-l uitam nici pe Teodor. Orice motiv dureros pentru mine din partea lui Costache se proiecta pe vechea deznădejde pricinuită de Teodor și se teseau în aceeași rană nevindecată. Au survenit pierderi mari de bani. Nu mă atingeau. Trăiam într-un fel de nour cenușiu. Nu vedeam limpede la doi pași de mine. Nu-mi dădeam seama că pentru Costache, învățat să vadă de pămînt, pierderea averii îi schimba rostul vieții. Apoi a venit mama lui să stea cu noi, ca să ținem o singură casă. Apoi s-a întors și Teodor, bolnav, și a intrat într-un sanatoriu. Era foarte schimbat, sau poate numai nu corespundea imaginii pe care o purtam în mine. Îl cunoscusem doar scurt timp, transfigurat de pasiune. Boala i s-a agravat, cum știi, și mi-a venit deodată, de sus, o înțelegere : că nu le purtasem noroc. Intrasem din greșeală în neamul lor. Aveam

de ispăşit aceasta. Şi m-am rugat lui Dumnezeu să mă ajute să duc viaţa pe care o meritam.

Harap tresări auzind pe buzele Maiei aproape vorbele Babei. Maia, văzînd mişcarea lui Harap, întări cele spuse :

— Da, da, nu mi se cuvine mai mult. L-am adus pe Teodor la noi acasă. Nu mă puteam pedepsi destul pentru sămînţa rea pe care le-o sădisem, fără voie, în casă. Şi mi-a venit cu încetul o împăcare şi o mare putere din aceasta. Nimic nu mai putea fi greu pentru mine. N-am mai făcut rău nimănui. Toţi mă sprijină, fără să ştie. Cînd reuşesc şi eu să sprijin la rîndul meu, sînt fericită. Ai înţeles, Harap ? spuse Maia, obrazul luminat.

— Da şi nu. Eşti o fiinţă minunată. Eşti pusă subt semnul luminii. Scoţi miere din orice otravă, spuse Harap, sărutînd mîna Maiei, ca pe un lucru sfinţit. Dar nu văd apropierea cu cazul Babei. E cu totul altceva. Şi chiar la tine, Maia, convenţiile ţi-au stricat viaţa ! Dacă plecai cu Teodor...

— Ar fi fost mai rău. Nu aici este nodul, ci doar pretextul. Vroiam să înţelegi că abia după ce ai renunţat să fii fericit, în sensul limitat la persoana ta, poţi nădăjdui să guşti o fericire, alta de bună seamă decît cea la care rîvneai, trecătoare prin însăşi esenţa ei, o fericire de alt ordin, care participă şi îmbrăţişează pe a celorlalţi. E singura care nu se destramă. Totul e să primeşti cu supunere şi credinţă pedeapsa şi răsplata. Care e omul care n-are nimic de ispăşit ?

— Dar Baba ? spuse Harap îndărătnic.

— Poate numai prea marea ei dorinţă de fericire, sărăcuţa... spuse Maia cu milă.

— Mi-ai făcut o mare cinste, Maia, vorbindu-mi ca unui prieten încercat, dar nu m-ai convins. De ce, de ce să-şi închidă Baba viaţa ? E încă tînără. Ai ei nu ţin la ea, n-o

cunosc. Baba ține la mine, afirmă Harap orbit de același gînd.

— Nu știu. Nu cred. Las-o să-și găsească drumul. Lipsa ta de cîteva luni va lămuri lucrurile într-un fel sau altul. Supune-te hotărîrii Babei, e tot ce-ți cer, spuse Maia întristată.

Nu folosise la nimic spovedania ei. Totuși... O făcuse dintr-un sentiment curat. Nu se putea să nu folosească la ceva. Întrebă :

— Ce zice Luca ?

— Nu m-am înțeles cu tata, răspunse Harap posomorît.

— Vezi, Harap, sămînța răului ? spuse blînd Maia.

— Dar nu văd răul, Maia. Vreau s-o salvez pe Baba din mediul ei neprielnic. Unde e răul, pentru Dumnezeu ! spuse Harap revoltat.

— Te amesteci în soartele altora din pasiune. Nu cunoști căile. N-o cunoști nici pe Baba. Ascultă-mă, Harap, dacă ai tu dreptate, ți-o vei găsi mai tîrziu. Piedicile n-au stins niciodată focul dragostei, ci dimpotrivă, pe cît știu. Nu se poate să n-ai atîta putere, sau să zicem încredere în Baba, să nu pleci cînd te roagă, spuse Maia luptînd cu toate armele pentru ceea ce credea ea drept.

— Am să plec. Mîine, spuse Harap învins.

— În astă seară e mai bine, insistă Maia cunoscînd primejdia amînărilor.

— Fie, se supuse Harap.

E ziua plecării lui Nucă.

Toată lumea s-a sculat prea devreme, în casă, deşi bagajele sînt făcute de ieri, şi trenul pleacă abia seara. Emoţia se ascunde subt o zăpăceală nejustificată. „N-ai uitat..." e formula care deschide vorba între ei. N-au uitat nimic. S-a împachetat tot ce trebuie, mai mult decît trebuie. Baba coase un nasture care lipsea la una din învelitorile geamandanelor. Nora trece cheile printr-un inel de fier. Dadaia tot deschide uşa să întrebe dacă n-au nevoie de ea. Totul e gata, nimeni nu mai are ce face.

Nucă, îmbrăcat prea gros de drum, fluieră slab şi bate gînditor cu degetul în geam, ca şi cum ar fi în tren.

Ziua e lungă, chiar pentru Baba, care ar dori să nu se mai sfîrşească. În golul acestei aşteptări, premergătoare unui gol şi mai mare, se îmbulzesc o mulţime de aşteptări. Nu mai sînt miracole, mici, cît de mici ? De pildă : cîteva vorbe afectuoase, un zîmbet drăguţ, un mulţumesc din ochi, o mînă prietenoasă pe umăr, o părere de rău ?

Mircea nu se arată de loc. Şi-a făcut singur bagajele. A fost în tîrg. Acum e la el în birou. Baba ia o hotărîre. Bate

la ușa lui și intră înainte să primească răspunsul. Mircea își ascunde mirarea și întreabă ceremonios, sculîndu-se în picioare :

— Ai să-mi comunici ceva ?

— Doream să știu cît ai să lipsești, spuse Baba.

Și gîndește că e o nenorocire să fie omul atît de orgolios. Să nu vrea să facă un pas spre o înțelegere. Aștepta numaidecît să se puie Baba în genunchi ?

— Depinde de concediul pe care voi reuși să-l obțin, răspunse Mircea făcînd un gest evaziv din umeri.

— Și n-ai nimic să-mi spui înaintea plecării ? întrebă Baba, sperînd într-un miracol.

— Nu văd ce-aș avea de spus... răspunse Mircea de sus.

— Dacă pleci pe un timp mai lung, poate sînt măsuri de luat, insistă Baba.

— Îți las o parte din bani. Cred că ne-am spus data trecută tot ce-am avut de spus, încheie Mircea.

— Nu-mi trebuie bani. Să ai grijă de Nucă, e tot ce te rog, spuse Baba, lovită, îndreptîndu-se către ușă.

— Fii fără grijă, răspunse Mircea fără să ridice ochii.

Ironică asigurare ! gîndi Baba, închizînd ușa după ea. Nici n-o poftise să stea jos. Stătuse ca în fața unui ghișeu de informații. Repede se făcuse verificarea că nu mai aveau nimic de împărțit împreună. Mircea își lua partea leului : pe Nucă. Ea rămînea să păzească casa. N-o cunoștea Mircea de loc ! Umbra lui Harap îi trecu prin minte. Îl sacrificase degeaba. Adică nu-l sacrificase. Era timp s-o facă ! Mila era șireangul în care se sugrumau singuri cei slabi.

Ieși în grădină. Îi păru exagerat colorată, galben, roșu, verde. Cerul intens albastru exalta emfatic toamna. Cîteva zile, și nu va rămîne nimic din fastul desfășurat. Oricine va putea călca în picioare frunzele prețioase. Pomii vor întinde brațele după uitare și somn. Totul era păcăleală. Natura își urmărea scopurile fără milă. Se servea de tot ce avea la

îndemînă, apoi lepăda ce nu-i mai trebuia și urmărea mai departe alte experiențe mai mult sau mai puțin reușite.

Nucă, pășind apăsat cu ghete noi, fruntea nădușită, mîinile înnegrite, se întoarce spre casă, cu o cheie mare în mînă.

— Cheia atelierului meu. Am bătut scînduri la ferestre, să nu intre nimeni înăuntru pînă mă întorc, spuse către Baba.

— Lasă cheia la mine. Poate trece ploaia prin acoperiș, n-a mai fost reparat de mult, să-ți pot pune mobilele la adăpost de apă.

— Nu, nu. Prefer să știu că nu umblă nimeni înăuntru, spuse hotărît Nucă.

Nici atîta încredere n-avea în ea? Cînd era mic, trebuia să lupte cu el să nu primească bomboanele ude și cleioase, pe care cu generozitate le scotea din gura lui să i le dea ei.

Dejunul fu grăbit fără motiv. Se vorbi de chei, dulapuri, cărți, covoare, unele provizii de trimes la București, noua adresă de dat poștarului. Vorbe de lichidare. Prăjitura care îi plăcea mai mult lui Nucă trecu neobservată.

După-amiaza fu de calitatea timpului întrebuințat în sălile de așteptare ale dentiștilor. Baba se uita la ceas și se bucura în principiu de cele cîteva ceasuri rămase pînă la plecare. De fapt, o rodea fiecare clipă, abia le putea răbda.

Sosiră trăsurile să-i ducă la gară. Huruitul lor deșteptă o panică în Baba. Tot mai bine era înaintea sosirii lor, cînd nu luase încă ființă plecarea. Se împărțiră în două grupuri: Nora și Mircea într-o trăsură, Baba și Nucă în cealaltă.

Pe drum, Baba îi dădu lui Nucă ceasul bunicului ei și-l rugă să-i scrie o dată pe săptămînă cîteva vorbe pe-o carte poștală, să știe cum îi merge la București.

— Clasica epistolă: duiosul fiu către iubita sa mamă, spuse Nucă, obrajii aprinși, uitîndu-se la ceas. Mulțumesc

pentru ceas. E de aur ? Merge bine ? Păcat că are monogram pe el. I. B., are să creadă lumea că l-am furat.

— Ai să spui că e de la Ioniță Baloș, răzbunicul tău.

— Complicat !... În fine... se învoi Nucă, silindu-se să-și ascundă zîmbetul mulțumit.

La gară îl așteptau doi colegi, cu care se plimbă vorbind însuflețit în lungul peronului. Nora, Baba și Mircea se suiră în vagon să ocupe locurile. Ședeau pașnic, ca înșirați pe-o ață, scoțînd cîteva vorbe. Cine ar fi ghicit, văzîndu-i, amarul dintre ei ? Sună clopoțelul. Nucă era departe, tocmai la fîntîna gării. Baba și Nora își luară grăbit rămas bun și se dădură jos să strige băiatul. Nucă le făcu semn de departe că are tot timpul. Se întîlni cu ele la jumătatea drumului, le sărută din fugă și alergă însoțit de cei doi prieteni spre vagon. Avu timp să se arate la geam, cu Mircea, să dea din mînă, și se puse trenul în mișcare. Atunci, se ivi pe buzele lui Nucă un zîmbet neașteptat de blînd, copilăros, înduioșător. Repede nu se mai văzu bine care era Nucă și care Mircea. Două capete bălaie, trăsăturile șterse, două ghemuri de simțire pe care erau înfășurați 18 ani din viața Babei, carne și suflet. Apoi, fluierat, fum, bătăi năbușite în urechi și inimă...

Prietenii lui Nucă salutară adînc pe Baba și Nora, cu ochi înțelegători, zîmbitor indulgenți exagerărilor materne. Toate mamele erau dezarmate la prima despărțire de copil.

Dacă ar ști ei — gîndea Baba — dacă ar ști...

În trăsură, cu Nora, în tăcere, într-o stranie despersonalizare a durerii, ca în ziua cînd își rupsese piciorul, înțelese ce simple erau frîngerile adînci. N-aveau expresie. Cît timp trebuia undelor să ajungă la suprafață, în lumină ? Să se coloreze de viață ? Existase vreodată acea legendară piatră filozofală ? Cum se înfăptuia transmutațiunea materiei ? Exista, dimpotrivă, și piatra care prefăcea aurul în tuci ? Simboluri absurde ! În cîte nerozii își încîlcesc oa-

menii gîndurile, doar n-or vedea de-a dreptul lucrurile cum sînt.

Nora scoase batista și-și suflă nasul. Ce simțea Nora, aici, lîngă ea? Îi luă mîna și o mîngîie încet. Era rece și grea, nu răspundea la mîngîiere. Nu-i ierta vorbele din grădină? Îi stricase închipuirea ei despre Baba, despre relațiile dintre ele. Nu se mulțumea cu impulsiuni afectuoase, avea nevoie de explicații, de o întreagă reluare și punere la punct. Ca și cum ar fi ușor să pui lucrurile la punct. Întoarse capul către ea. Felinarele luminau cețos profilul sever. Văzu lucind o lacrimă în ochiul ațintit în gol. Era bine pentru ea. Răspundea firesc clipei. Ochii Babei erau uscați. Toate izvoarele învelișului ființei erau secătuite.

Acasă le așteptau Dadaia și Marița, colțurile tulpanelor duse tradițional cu dreapta la gură, ochi, nas.

— Pustie are să ne pară casa fără coca Nucă! N-am pus nimic în gură di jăli, zău, duducuță, că eu l-am crescut... plîngoși Dadaia.

— D-apăi eu! Măcar că nu-s di trăizeci di ani în casă, că-s tînără, de, da' oricum... se află în treabă și Marița, jucînd din cap, umeri și fuste, foarte mirată s-o vadă pe Baba neplînsă.

— Noapte bună, spuse scurt Baba, suind în silă scara.

Ușile răspunseră uscat, pe rînd, la catul de jos și de sus.

*

Baba intră în ietac. Nu aprinse lampa. Deschise ușa balconului. Se făcuse rece afară. Se culcă îmbrăcată cum era și se înveli cu un palton vechi de-al lui Mircea rămas acasă. Somnul, cu aripi negre, se lăsă fulgerător, ca o pasăre de pradă asupra ei.

Zîmbetul lui Nucă de la fereastra trenului rătăcea ca un miel alb în noapte.

*

Baba se spălă, se pieptănă, se îmbrăcă îndelung, să nu se cunoască scăderile noi. Începu ziua, punctual, corect, în sufragerie. O duse mai departe, în grădină, apoi iar la masă la prînz, apoi în salon, ceai, cină, ea cu Nora, vorbind cumpătat, întrebările și răspunsurile cuvenite. Splendide automate, admiră Baba natura umană.

Aflase de la Dadaia că se întorsese Luca de la București. Se întorsese la timp. Era singurul om de la care putea primi un sfat. Îl aștepta toată ziua. Seara nu mai avu răbdare. Cu riscul de a-l întîlni pe Harap, hotărî să-l vadă pe Luca. Nimic nu era mai groaznic decît să rămîie sub nivelul vieții, ca în ceasurile trecute.

Își luă un șăluț de lînă și plecă.

Îl găsi pe Luca citind în sufragerie. Păru foarte mirat și zăpăcit de venirea Babei. Exclamă vesel, cu gesturi mari, sculîndu-se zgomotos de pe scaun :

— Bine ai venit ! Bravo ! ești fără tutore. Ce surpriză plăcută !

Baba rămase încurcată. Întrebă :

— Ce vrei să spui ?

— Mă bucur să te văd umblînd fără baston, urmă Luca, tot exuberant.

— Da, adevărat. Închipuiește-ți că abia acum îmi dau seama ! Nu știu cînd am lăsat bățul. E de necrezut...

— Era mai mult un fel de timiditate nervoasă la tine. Am vorbit și cu Harap despre aceasta. Îmi pare bine că a trecut, — spuse Luca, strîngîndu-i mîinile voios.

— Unde e Harap ? întrebă Baba.

— Mi-a scris de la Viena. Cred că-și face concediul acolo. Nu știu unde am pus cartea poștală. Trebuie să fie la mine pe birou, spuse Luca volubil, rotind ochii ca și cum ar fi avut biroul în sufragerie.

— E bine la Viena pentru el. Odihnă și distracții. Era surmenat în ultimul timp, spuse Baba.

Îi vibra vocea neobișnuit. Își mușcă buzele. Mai bine că plecase. Va fi mai liniștită. Se va putea bucura de sprijinul lui Luca.

Era ceva schimbat în Luca. Slăbise. Era agitat. Sunau vorbele prea tare. Poate proiecta ea nervozitatea ei asupra lui. Se așează pe scaun și se uită atent la Luca. Îi vorbea despre congresul de medici, despre un doctor american, foarte interesant, care era pe punctul de a descoperi leacul cancerului. Se ambala explicîndu-i experiențele acelui doctor. Evada cu totul în știință. Baba asculta pe jumătate, pleca urechea la ce zbîrnîia dezacordat subt vorbele lui. Într-un tîrziu, spuse :

— Dar nu mă întrebi de ai mei, Luca. Știi că a plecat ieri Nucă la București pentru studii ?

— Da, mi-a spus Maia. Cum a fost despărțirea ?

— Sobră, spuse Baba.

— Copiii nu-și arată emoția. Părinții sînt de obicei mai slabi. Își închipuiesc că pot fi prietenii copiilor și așteaptă comportări care să le confirme această iluzie. E un lucru atît de rar, ca și adevărata dragoste în căsnicie, ca și talentul autentic, lozul cîștigător la loterie...

— Tu ai norocul acesta, Luca, ești prieten cu Harap.

— Da, într-o măsură... spuse evaziv Luca.

— Cum ? Nu văd cum ați putea fi mai prieteni... se miră Baba.

— Da, desigur, ai dreptate, se grăbi să confirme Luca.

Baba rămase pe gînduri. Luca vorbea acum de starea lui Teodor, care lua forme din ce în ce mai desperate. De aceea nu venise Maia la ei. Mila lui pentru Teodor suna exagerat. Vorbele aveau o culoare... falsă (?) Absurd. Nu se potrivea de loc cu el. Ce se petrecea cu Luca ?

— Nu te regăsesc destul. Am impresia că ai lipsit ani de zile, spuse cu sinceritate Baba.

Luca o privi cu un fel de frică în fundul ochilor.

— Nu ne-am văzut o bucată de timp, poate de aceea, răspunse Luca întristat.

— Poate.

Își dădu seama că de cînd intrase în casă, abia acum întîlnise ochii lui Luca. Îi lipsise acele două ferestruici luminate de bunătate pentru ea. Era și acum bunătate în ele, dar cu sfială, îndoială, întrebare și frică. I se strînse inima Babei. Își uită cîteva clipe toate necazurile. Întinse mîna pe masă către Luca și întrebă blînd :

— Ai o supărare ? Pot să-ți fiu de ajutor ? Din toată inima aș vrea...

Se tulbură privirea lui Luca, trecu prin ea ceva umilit, o sfîșietoare părere de rău.

— Mulțumesc, Baba. Ești bună pentru bătrînul Luca. N-am nici o supărare. Sînt numai obosit, spuse Luca și sărută mîna Babei, ca și cum i-ar fi cerut iertare pentru ceva.

Acum era iar Luca cel de totdeauna, dar mai slab, mai trist, mai obosit, parcă vinovat de aceasta.

Tăcură un timp. Nu găseau ce să-și spuie. Ajunseră să vorbească despre vreme, reumatismele Veronei, scumpetea lemnelor... La plecare, Luca o întovărăși pînă acasă, blînd și tăcut. Îi venea greu să se despartă de ea pe această impresie.

Nora era la fereastră. O pîndea pe Baba ? Credea că toată primejdia venea de la Harap ? Baba zîmbi trist, strîngînd mîna lui Luca, și strigă obosit :

— Noapte bună, Nora, — cu tonul cu care ar fi zis : Fii liniștită, am rămas singură de tot.

Începură ploi. Foc în sobe. Dadaia făcea dulceață de gutui. Toată casa mirosea dulce, bătrînesc. Slabe reminiscențe, nostalgii, se risipeau fără putere. Nimic nu mai avea relief. O cenușă subțire se cernea în casă. Nora și Baba scriau pe borcane : dulceață, peltea, chitonag. O făceau din tradiție. Bucuria proviziilor face parte dintr-o mișcare de adunare a familiei. Poate încercau astfel să îmblînzească duhurile casei.

Baba croșeta o broboadă mare de lînă pentru Dadaia. Lucra în neștire ceasuri după ceasuri, se îngropa mecanic în punctele sure. Isprăvi foarte repede lucrul. Dadaia, mîndră de hărnicia stăpînei ei, o întrebă dacă lucrase și noaptea.

— Poate, răspunse Baba distrat.

Nora se ducea zilnic la laborator. Se întorcea înviorată. O găsea pe Baba liniștită, din ce în ce mai palidă, stînd fără să facă nimic, ca și cum ar fi așteptat cu răbdare pe cineva. O rugă să copieze un formular pentru laborator. Baba acceptă, cu totul pasivă. Nora o lua ca semn bun.

Luca venea în fiecare seară la ele. Veneau pe rînd Maia ori Costache. Beau împreună ceai de mintă. Stau de vorbă. Rîdeau uneori. Se năşteau obiceiuri noi. Nu corespundeau la nimic interior, pentru Baba. Nu se putea desface din această stranie amorţire.

Veni o scrisoare de la Mircea. Începea cu un plural : „dragele mele". Era ca o delimitare de hotar. Totul mergea bine la Bucureşti. Nucă avea de dat un examen de admitere. N-avea emoţii, fiind stăpîn pe învăţătura lui. Odaia era bună. Gazda minunată. Erau mulţumiţi. Scria şi Nucă două vorbe. Iscălea : aspirant-arhitect Niculae Scutaru.

Trecură alte cîteva zile, aţipite, ireale.

Sosi Mircea pe neaşteptate. Era mai vioi, mai luminat, mai tînăr, mai străin. În mare contrast cu tonul casei. Obţinuse concediul dorit. Venise să lase locţiitor etc.

Baba pofti pe Luca la prînz, pe Maia şi Costache la cină. Să nu rămîie în trei în jurul mesei. Apoi ştia că mai uşor avea să vorbească despre Nucă dacă erau şi alţii. Altfel, i-ar fi răspuns abstract : „bine, n-ai grijă, totul merge bine". Află astfel că odaia era mare, cu ferestrele spre apus, soba bună, aşternutul călduros, masa îmbelşugată. Tică Dimitriu se împrietenise îndată cu Nucă. Îi pusese la dispoziţie biblioteca lui. Nucă se descurca uşor în Bucureşti. Numai veşti bune.

Mircea îşi regăsise vechi camarazi. Căpătase autorizaţie să consulte unele documente rare. Spera să-şi pună lucrul la punct, să tipărească în sfîrşit studiul la care lucra de atîţia ani.

Totul se înlănţuia fericit în noua orînduială.

Venise Mircea acasă numai să pună un sigiliu pe trecut ?

*

După plecarea lui Mircea, Baba rămase ascultînd toată noaptea un freamăt depărtat. Nu al pomilor grădinii, ci

mulțimi de glasuri care șopteau în ea. Erau mînioase împotriva ei ? La ce o îndemnau ? Se certau moștenirile între ele. Se despleteau și se împleteau mai strîns. O chinuiau să nu adoarmă.

Urmară zile de neastîmpăr. Baba cutreiera orașul prin străduțele cele mai nenorocite. Privea prin geamuri, uși, curți. Căuta și nu găsea. Umbla prin cimitire, citea nume, date, nu-i spuneau nimic. Alteori, își petrecea ziua la Maia, ajutînd-o pe lîngă Teodor. Vorbea cu bătrîna. O lăsa să-și clădească din presupuneri bolnăvicioase temnița imaginară. Se uita la Maia cum pășea fără teamă, nici îndoială printre toate adevărurile scrîntite din jurul ei. Se întorcea acasă copleșită de îndoieli, nepotolită.

I se umflase glezna. O lega strîns și nu se oprea pentru atît. Ar fi mers în cîrje, și tot n-ar fi stat acasă, de frică să nu lunece iar în acea amorțire în care ar fi rămas învinsă.

Nora se uita cu grijă la ea, dar nu se amesteca. Pricepuse că ajutorul nu-i putea veni decît dinăuntru.

Într-o dimineață, Baba își tîrîia prin burnița rece piciorul tot mai umflat. Ceva proaspăt și străpuns de jale în acea zi de toamnă. Ulucile picurau neregulat, cu zgomot de mătănii mînuite de mîni ostenite. Se vedea pe-o coastă o bisericuță veche : intrare greoaie, turle mici, semăna cu un biet măgăruș zăcînd în ploaie. Și în scripturi asinul purtase pe Domnul. Tresări. Cum n-o recunoscuse mai repede ? Aici fusese mama ei să se închine pentru ultima oară. Răcise și murise. O atrăgea pe Baba ușa deschisă. Sui dîmbul pietros. Intră în biserică : nimeni, rece, stins, amestec de lucruri casnice printre cele sfinte. Un bufet cu cărți înăuntru, o sobă de fier, o mătură rezemată de părete, o masă de mahon pe care erau culcate lumînări de toate grosimile și o pușculiță de tinichea.

Aici se rugase mama ei pentru copilul abia născut. Aici erau păstrate vorbele ei în cutia aceasta de cărămidă. Pe pereții aceștia trecuse umbra ei mărită cînd aprinsese lumînări la icoana Maicii Domnului, la care se închinau toate mamele. Baba călca pe aceleași pătrate de piatră ca și mama ei, pe urmele ei nevăzute. Nu simțea nici o emoție, constata numai. Tresări, auzind pași în urma ei. Era o băbuță mică, cu polcuță și bariz negru. Intra ca la ea acasă. Se așeză pe scaun lîngă masa cu lumînări, uitîndu-se iscoditor împrejur. Baba îi cumpără lumînări, le înfipse în tablaua cu nisip de la icoană. Le aprinse și înfloriră ca un strat de lalele de aur.

Baba îngenunche acolo unde se adunase odată gîndul mamei ei, ca lîngă un izvor secat. Nu se ruga. Aștepta. O dureau genunchii, apoi amorțiră. Frigul din ea se prefăcea într-un fel de arsură. Își simțea capul ușor ca o iască aprinsă. Viscoleau amintiri. Trecu și imaginea bunicăi ei, stînd cu spinarea plecată la icoană. Așa o văzuse o noapte întreagă, într-un an cînd fusese Baba greu bolnavă la vie. Tot așa îi ardea capul, o dureau ochii și visa urît. Îi veni un dor de locurile vechi, de casa în care amintirile erau bune de pus la rană. În ce hal trebuie să fie casa și via pe mîna bețivului de Oanță ! N-ar fi trebuit Baba să îngăduie paragina asta. N-aveau bani, dar s-ar fi putut cerca un împrumut pe casa de la oraș. Via bine întreținută și-ar fi plătit datoria. S-ar fi putut vinde și o parte din grădină. Era un lux o grădină atît de mare la oraș.

— Mai ai multe de cerut Maicii Domnului ? M-aș duce să îmbuc ceva și nu pot lăsa biserica descuiată, spuse un glas răgușit la urechea Babei.

Baba sări ca din somn. Spuse rușinată :

— Iaca îndată.

Încercă să se scoale, dar picioarele amorțite n-ascultau de loc. Începu să le frece, să bată cu palma peste ele, cu-

prinsă de-o panică absurdă. O ajuta și băbuța, grăbită să plece. O pedepsise Dumnezeu fiindcă în loc de rugăciuni făcuse socoteli în casa lui? Cu furnicături dureroase, se întoarse sîngele în trup. Baba se sculă greoi. Parcă își luase picioare străine, care nu i se potriveau. Ieși de braț cu băbuța. O rugă s-o ducă pînă acasă. Spuse Dadaiei să-i facă patul.

Cînd auzi de la Nora că e bolnavă de gripă, se bucură. Poate va scăpa de toate, ca mama ei. Înghiți conștiincios doctoriile aduse de Nora. Desigur că luase și mama ei doctorii. Acest lucru nu împiedicase pe nimeni să moară la ceasul lui.

Ardeau mocnit trupul și gîndul. Se surpau țesuturi lăuntrice. Tremurau ca prinse de ger. Se făceau apă.

Febra ținu două zile. A treia zi, Baba era în patul ei ca o bucată de fier călit. Trasă la față, capul limpede, toate puterile concentrate în jurul unei hotărîri.

Cînd veni Nora s-o vadă, Baba îi zîmbi și o pofti să stea jos, că avea să-i vorbească despre niște planuri de-ale ei.

— Fă-te bine de tot și apoi vom sta de vorbă, spuse drăguț Nora.

— N-avem timp de pierdut, ai să vezi. Nu găsești că e prea mare casa noastră pentru noi două? începu Baba.

— Mare, mică, asta e. Vrei să poftești pe cineva? Nu uita că Mircea nu prea e sociabil. Apoi aș vrea să facem economie de lemne în lipsa lui. Am putea încălzi numai trei odăi.

— La altceva m-am gîndit. Ar trebui să închiriem odăile de jos și să locuim numai astea de sus. Chiar cu Mircea și Nucă, ne ajung patru odăi și antretul cel mare, care ne-ar servi de sufragerie. Atenanse avem destule, se pot împărți la două familii. Am lua o chirie bunișoară. Mai e timp pînă la Sf. Dumitru de pus bilet de închiriat.

Nora se uita uluită la Baba.

— Dar nu sîntem chiar atît de săraci, de ce să ne restrîngem într-atît ? Sînt sigură că Mircea are să fie contra. De Nucă nu mai vorbesc. Le place să se simtă liberi. Gîndeşte-te, să trăim cu străini în casă ? Chiar prieteni să fie, tot ne-ar veni greu. La cine te-ai gîndit pentru odăile de jos ? întrebă Nora uitîndu-se cercetător la Baba.

— Mi-e indiferent, o familie oarecare de oameni liniştiţi, fără copii. Doar nu e o fericire să trăieşti în multe odăi.

— Crezi că ai s-o găseşti în mai mulţi bani ? răspunse enervat Nora.

— Nu în bani. Ci într-un început de altfel de libertate, de care să am şi eu parte.

— Şi tu ? Ai fost mai puţin liberă ca ceilalţi în casă ? întrebă mustrător Nora.

— Nu e timpul să discutăm aceasta. Acum să vorbim de lucruri practice. Găsesc că nu e o nenorocire să locuim în mai puţine odăi. Mircea şi Nucă fac şcoală bună în acest sens la Bucureşti. Ar fi şi o mare economie de întreţinere.

— Şi mobilele ? Cum au să încapă în patru odăi ?

— Surplusul va merge la pod, spuse Baba.

— Are să se facă foc Mircea cînd o auzi, spuse Nora nemulţumită.

— Vom vedea. Şi m-am gîndit la ceva. Să punem bilet de vînzare pentru jumătate din grădină. E enormă pentru oraş. Ne-ar rămîne o bucată destul de frumoasă pe lîngă casă. Locul aici are preţ bun. Cine l-ar cumpăra şi-ar face ieşire la casă pe strada cealaltă, care trece în dosul grădinii.

— E de neînchipuit ! Cine ţi-a pus toate acestea în cap ? Să risipim singura avere care rămîne lui Nucă ? Şi în ce să punem banii ?

— În via de la Bacău.

— În via de la Bacău. E o nebunie ! Bani aruncaţi. Oanţă e un incapabil. Oricare alt vier ar fura ca în codru. Via e peste mînă. Sîntem toţi ocupaţi. Cine s-o suprave-

gheze ? Mai bine s-ar vinde via, tot n-are cine să vadă de ea...

— Eu am să văd de ea, spuse hotărît Baba.

— Tu ? N-are sens ce spui. Ai încă febră, probabil, spuse Nora din ce în ce mai enervată.

— Via e bună. Bunicii mei au trăit la bătrîneţe numai din venitul ei. Eu n-am nici o ocupaţie, am să mă ocup de vie, spuse Baba.

— Pentru asta ar trebui să stai trei sferturi din an la vie ! Habar n-ai de munca viei ! Ajunge cu copilăriile astea. O femeie deşteaptă îşi găseşte totdeauna ocupaţie. Dacă n-ai ce face, ai putea intra într-o societate de binefacere.

— M-am gîndit bine. Vreau să scot via din paragină şi să trăiesc acolo, spuse îndărătnic Baba.

— N-are să consimtă niciodată Mircea, spuse Nora.

— Vom vedea, spuse Baba, uitîndu-se pe geam, ochii măriţi, faţa concentrată, ca şi cum s-ar fi rugat la o icoană făcătoare de minuni.

— Acum văd şi eu cît sameni cu mama ta, spuse Nora pe negîndite.

— În ce ? întrebă Baba, întorcîndu-şi brusc ochii spre Nora.

— La faţă, ca expresie, bîigui Nora, plictisită că-i scăpase această reflecţie.

— Nu ştiam că ai cunoscut-o pe mama, se miră Baba.

— Am văzut-o odată, din întîmplare.

— Cînd ? cum ? întrebă repede Baba.

Nora spuse fără chef :

— Demult, odată, cînd călătoream cu tata în tren, spre Bucureşti.

— ?

— Stam într-o gară şi ne uitam la alt tren care se punea în mişcare. Treceau feţe necunoscute pe dinaintea noastră şi-mi dădeau ameţeală. La un geam era o fată, care

s-a uitat deodată ca și cum ar fi văzut căzînd o stea pe fereastra noastră, cu aceeași uimire. M-am întors mirată către tata. Era înlemnit, ochii pironiți pe geamul care se depărta. „Cine e?" am întrebat cuprinsă de neliniște, văzîndu-l pe tata că-și ține sufletul ca lovit de-o spaimă. A răsuflat adînc, m-a privit cu ochii micșorați și fruntea încreștită ca și cum aș fi fost o ființă microscopică, greu de identificat. „Ce vrei?" a spus. „Cine era fata de la geam?" am întrebat apăsat. „Ce fată? N-am văzut. Nu era nici un cunoscut în tren, n-am salutat pe nimeni", a răspuns tata fără să se uite la mine. Am știut că minte. Adevărat că nu salutase, nu zîmbise, ci parcă se lovise de ea. Am rămas bufnoasă pînă la București. Apoi am uitat. Și mi-am adus aminte cîteva luni mai tîrziu, cînd s-au înmulțit lacrimile și certurile în casă și a plecat tata de la noi.

Niciodată nu vorbise Nora despre trecut. O răscolii pe Baba.

— Ce greu pentru tine! Înțeleg, Nora. Ai fost generoasă. Ai fi putut să mă urăști, spuse Baba.

Dar trecuse momentul de emoție. Nora era stînjenită. Nu-și explica de ce îi spusese acestea. Primi vorbele Babei dînd din umeri, ca și cum ar fi zis: Așa sînt eu.

— Să nu-ți pară rău de ce mi-ai spus. Orice vorbă despre mama e neprețuită pentru mine. Ce a rămas din ea în mine eu nu știu să dezleg...

— Să lăsăm toate acestea și să ne vedem de treabă. Mă duc la laborator. Ia-ți doctoriile, fă-te bine și ne-om gîndi să găsim o ocupație potrivită pentru tine. Spune-mi, ce vrei să mănînci diseară? spuse Nora stăpînă pe ea.

— Ce vrei tu, acum pot mînca orice, răspunse Baba abătută.

Cît va trebui să lupte să priceapă toți că luase în sfîrșit o hotărîre și o va duce pînă la capăt?

*

Răspunsul lui Mircea, rece, precis, dădea dezlegare Babei să dispuie cum vrea de casă, grădină și vie. Îi recomanda un avocat prieten, care să vegheze să nu fie înșelată de nimeni.

Baba era mulțumită cu amărăciune. Știuse că Mircea nu avea să se împotrivească. Era complect dezinteresat, lipsit de orice meschinărie. Era prea mîndru să intervie într-o chestiune materială în care nu avea drept decît ca soț. Îi suna încă în urechi : „Casa ta, sora ta". Dar consimțămîntul lui îi despărțea mai mult decît orice formă de opunere la voința Babei. Credea și el că Harap era pricina schimbărilor din ultimul timp ? Și se dădea orgolios la o parte ? Ori plătea în acest fel alte revendicări mai greu de împlinit ?

Pentru Nora fu o lovitură neașteptată. Nu discutase răspunsul. Ci se înstrăinase, oblonindu-se de neîncredere și amărăciune pentru devotamentul ei nedreptățit. N-o păcălea acel „noi", plurallul amestecat de Baba în dezlănțuirea activității care răsturna toate obiceiurile casei. O ajuta în silă pe Baba, mai mult de formă, în obositoarele zile care urmară acestui răspuns.

Pe toate ferestrele erau lipite biletele de închiriat. Se pusese bilet de vînzare pentru o parte a grădinii. Nora simțea cum se desfac încheieturile familiei pentru a doua oară în viața ei.

Baba muncea ca un salahor, șchiopătînd prin casă. Marița slăbise. Dadaia nu îndrăznea să se vaiete. Tocmise un lucrător să le ajute. Împachetau mobilele de pus în pod, să nu se strice. Mutară biblioteca lui Mircea și biroul în ietacul de sus. Baba își luase o odaie mai mică. Nimic nu mai avea înfățișarea dinainte. Luca venea ca de obicei seara, și era primit mereu în altă odaie. Maia era neliniștită, se vedea

bine, deși aproba măsurile luate. Nu lungeau vorba despre proiectele noi, vorbeau numai despre amănunte, atît cît să nu pară straniu că nu vorbesc de loc despre ceea ce nu se putea să treacă neobservat. Costache mai călca în strâchini, dar era repede acoperit de ceilalți.

Nora insistase să-și radiografieze Baba glezna bolnavă. Rezultatul fu mulțumitor. Osul era sănătos. Tendoanele și mușchii erau slăbiți. Poate se grefase și un reumatism la încheietura mai șubredă. Baba nu vroia să audă de odihnă și nemișcare. Se oblojea băbește și umbla cu bățul.

Toamna lăsase ploile în urmă, își aurea frunzele subt soare blînd. Usca și risipea, între crengi și pămînt, clădăria ușoară a grădinilor. Pomii scriau tot mai deslușit, cu slove întărite, descîntecul adormirii firii.

Nopțile erau pline de îndoieli. Baba era prea obosită și zbuciumată să poată dormi. O judecau gîndurile în voie, se răsculau împotriva ei, asmuțeau răspunderile din trecut și viitor. Creșteau aureole în jurul lui Mircea, Nucă, Nora și Harap. Baba le spărsese ca pe niște farfurii poleite. Se rănea în cioburile lor.

Cu ce drept pretindea la ceea ce n-avea nimeni : un rai utopic, în miniatură, comod și casnic. Acum sfărîma și decorul vechi. Spera să clădească altul mai trainic, care să-i cheme să-și reia rolurile mai cu plăcere ? Ce nerozie ! Femeia e făcută să fie pasivă în toate. De ce se revoltase Baba ? Nu fusese maltratată de nimeni. De ce nu se mulțumea cu ce primea ? Dar ce primea ? Nemulțumiri adunate în jurul ei ? De ce erau cu toții nemulțumiți, și ea împreună cu ei ? Abia se răbdau unii pe alții. Toți sufereau. Ceilalți, fiind mai ocupați, n-aveau timp de gîndit. Nici ea nu sta degeaba, dar lucrul ei era mărginaș, nu era neapărat trebuitor pentru nimeni. Cum se făcuse aceasta ? O răsfățau ? Doamne !...

În orice caz, ar fi plecat Nucă pentru învățătura lui. Mincea ar fi rămas ca și plecat, zăvorît în firea lui. Nora, înfășurată în trecutul ei, prezentă cu automatismele numai. Și Baba, ca un iaz subt suflarea vîntului, zbătîndu-se între maluri. Erau despărțiți de mult, dar prea înghesuiți să se vadă spărturile. Căzuseră bucățile acestui întreg cum îl atinsese o sfîrlă.

Casa și grădina făceau parte din alt întreg, sfărîmat de soartă. Ei moșteniseră numai partea neînsufletită : luntrea care să-i poarte mai departe. Nu avea drept Baba să se folosească de aceasta, să înainteze în drumul ei, să înlesnească la rîndul ei drumul lui Nucă pentru mai tîrziu ? De ce s-ar risipi în mîinile ei aceste bunuri ? Era mai nevrednică decît oricare altă ființă ? Bunica ei le păstrase în degetele ei bătrîne, și niciodată de atunci nu mai înfloriseră ca pe vremea ei. Trebuia să încerce și Baba, *cu orice preț*.

Pe măsură ce trecea noaptea, revenea un început de putere și un somn vecin cu moartea. Somnul venea asupra ei ca o ghiulea neagră, o lovea și cădea cu ea în fundul pămîntului. Știa și unde primește lovitura, totdeauna la ceafă. Dimineața o simțea încă amorțită, mișca greu capul la stînga și dreapta. Apoi își revenea și începea altă zi, cu puteri sporite duse pînă la istovire.

*

Baba vorbește zilnic cu vizitatorii casei. Văd numai cusururile. Pun întrebări indiscrete. Doresc reparații radicale. Sînt excepțional de nehotărîți. Toți au rude care trebuie consultate. Se tocmesc nesfîrșit la preț. Răspunsul e amînat pe un „mîine" fictiv. Sînt exagerat de cordiali la plecare. Baba nu-și mărturisește descurajarea.

Azi a venit un negustor de stofe cu nevasta lui, bolnavă de nervi, care are nevoie de liniște și grădină. Locuiau

pînă acum în centrul comercial zgomotos. Se uită și ei critic la podele, sobe, pereți. Ar dori să fie tot vopsit proaspăt, dres, fără cusur. Baba și-a pierdut răbdarea, îi roagă să deschidă bine ochii, să vadă toate lipsurile, fiindcă n-are de gînd să facă nici cea mai mică reparație. Sînt destule cereri pentru casă ; dacă dumnealor nu le convine, e mai bine s-o spuie fără jenă, să poată da altcuiva apartamentul. Negustorul își domolește pretențiile, de hatîrul nevestei lui, o nevastă cum rar se întîlnește, cinstită, gospodină, econoamă, cinci copii a crescut și i-au murit pe rînd, acum e bolnavă de nervi, nu se scumpește la un ban pentru ea. Nevasta dă din cap la tot ce spune bărbatul ei. Și hainele lor boțite și deformate iau parte tăcut, ca niște colaboratori vechi, la discuție. Baba îi simte timizi, dezorientați, cu frica morții în ei. Le zîmbește cu simpatie și se înțelege cu ei pentru un contract pe trei ani. Primește și arvună. N-au să fie zgomotoși, săracii.

Mai sînt cîteva zile pînă la Sf. Dumitru. Inima Babei se strînge uitîndu-se la odăile părăsite. Biete cutii cu colecții de fantome, prinse ca fluturii în cuie lungi. Zidurile afumate par cîrpite cu petice mai noi, ovale și dreptunghiulare. O geometrie obsedantă, chinuind mintea să așeze fiecare lucru care lipsește la locul lui. Dulapurile și-au lăsat umbra spinării lor late. Fiecare rosătură zgîrie inima. Trecutul e încă viu. Constelațiile de cuie goale fac din pereți stranii instrumente de tortură. Numai ferestrele nu s-au schimbat, păstrează statornic aceleași fragmente de grădină. S-ar putea spune despre fiecare odaie ca despre unii bolnavi : numai ochii i-au rămas, încolo poate nu l-aș mai fi recunoscut. Vocea și pasul răsună străin. N-au lăsat urme. Pot lipsi de aici !

Baba întovărășește perechea bătrînă cu un sentiment de sfîrșeală. Ea le-a vîndut duhul casei. Și ei par copleșiți de răspundere. Se despart fără zîmbet, ca după un tîrg pripit.

Lupoaica mîrîie pe-ascuns. Castanii, mari și zdrențăroși, se înșiră solemn pe-o margine a grădinii. Frunzele lor arse strîng în podul palmei rugină. Sînt ca tot atîtea candele de șubred metal, prinse în furcile vechi, către cerul cu nestatornice înălțimi și ape.

*

Seara, cu Nora, Maia și Luca, improvizat consiliu de familie, Baba își ia inima în dinți și anunță că a luat hotărîrea să plece peste cîteva zile la vie. Apartamentul fiind închiriat, nu-i rămîne nimic de făcut la oraș.

Fiecare se uită la ea, atent, complex și adînc, ca în portretele bune. Fiecare îi dă de-a gata formula sintetică a firii lui. Dar Baba n-are timp să le citească, le înregistrează numai pentru mai tîrziu. O clipă, și dispare fixitatea aceasta, mușchii vibrează asimetric, imaginile se tulbură, glasul se strecoară printre corzile lăuntrice, vorbele se desprind impersonal :

— Iarna nu prea e de lucru la vie, spuse Luca, frecîndu-și cu mîneca o pată imaginară de pe surtuc.

— Casa n-a mai fost locuită de ani de zile, trebuie să fie o ruină, spuse Nora.

— Via e departe de sat, spuse Maia.

— Știu, răspunde Baba, trecînd privirea de la unul la altul, neștiind care din ei va ridica obiecții mai puternice. Era mai ușor de combătut decît de susținut proiectul ei.

— În martie se duceau bătrînii Baloș la dezgropatul viei.

— În răstimp, s-ar repara și griji casa.

— Întîi trebuie găsit un om de încredere, priceput la vie.

Nici al doilea val n-avea putere. Nu păreau mirați decît de timpul ales de Baba. Mai vorbiseră între ei ? Era ceva cîștigat pentru Baba în aceasta. Totul era să plece acum, avea nevoie să fie singură, să ierneze ca o jivină bolnavă,

să se reculeagă, fără nici un fel de constrîngere. Să uite, şi-apoi să ia amintirile din alt capăt. Să se aleagă adevărurile din ea. Să se pună la încercare. Aici se falsifica, vrînd să pară stăpînă pe ea. Totul e anarhic în ea. Nu are înţelegere în ea, în nimeni. Nu înţelege nimic. Îi vine greu să vadă orice fiinţă i-a fost aproape, oricine ar avea cel mai mic drept asupra ei. Îi trebuie un fel de moarte provizorie a vieţii şi fiinţei ei de pînă acum. Poate va da roade. Oricare altă soluţie o împinge spre dorinţa de moarte adevărată, fără întoarcere.

Cum să le explice toate acestea ? Mai bine să-i facă să creadă că e lipsită de simţul realităţii, că-şi închipuie că poate face minuni la vie, şi nu e alt leac decît s-o lase să se lovească cu capul de praguri, pînă i-o reveni bunul-simţ.

— Vreau să văd cu ochii mei ce a mai rămas în picioare din casă şi vie. Să iau măsuri pentru ce se poate drege acum şi ce rămîne de făcut la primăvară. Să-mi pregătesc lucrul. Are să-mi facă bine aerul curat. Sînt semne de toamnă lungă. Dacă voi vedea că nu e de trăit acolo, mă întorc. I-am scris şi lui Mircea. Oanţă mă aşteaptă. A tocmit o fată din sat. Aerisește casa, curăţă sobele...

Nu era nimic adevărat.

Nora, auzind că invoacă autoritatea lui Mircea, nu mai discută. Nu-i ierta lui Mircea consimţămîntul dat Babei pentru casă şi grădină. Îşi ancoră toate revendicările subt bărbia puternică şi închise gura mai apăsat peste ele.

Luca, de vreme ce nu era rugat să dea un sfat, nu se putea amesteca. Dădu nesimţit din cap, cu îndoială şi grijă.

Maia pricepu tot. Schimbă o privire cu Baba şi spuse cu bărbăţie :

— Via nu e peste mări şi ţări. Te poţi întoarce cînd vrei. E o mare bucurie să redeştepţi la viaţă un loc părăginit. Să fiu în locul tău, aş face ca tine.

Baba îi mulţumi din ochi.

La plecare, o duseră pe Maia pînă la poartă. Nora vorbea cu Luca. Se auzi cuvîntul „neurastenie" şoptit de mai multe ori.

— Am încredere în tine, spuse Maia sărutînd-o pe Baba.

— Şi eu în tine, să-i faci să înţeleagă să mă lase singură la vie.

*

Nora şi Baba au sosit prea devreme la gară. Se plimbă în faţa stîlpilor afumaţi, încetinind pasul cînd trec pe lîngă bagajele grămădite pe jos, la marginea peronului. Parcă ar depăna un scul de lînă subţire, şi geamandanele ar fi nodul de care se împiedică, mereu în acelaşi loc.

Tăcerea e deasă. Amîndouă luptă să găsească vorbele cele mai roase, cu semnificaţii mărginite, cele care trec pragul buzelor aproape singure. Au prea multe de spus. Vorbele se încarcă de înmulţite înţelesuri. Nu e limpede ce anume ar fi bine de adus în lumină, ce trebuie ferit.

Nora se uită cu milă şi ciudă la trupul îngust, mersul anevoios, obrazul slăbit, ochii umbriţi subt marginile pălăriei. Nu poate ierta acest exil fără noimă, concluzia răzvrătirilor din ultimul timp.

Privirea Babei trece ca un arcuş pe şinele albăstrii, pe strunele groase, care vor vibra cu ea, îngînînd stridenţele acestei ruperi de viaţă. O doare pe Baba expresia ostenită şi amară a surorei ei. Ştie că o lasă prizonieră amintirilor casei. Singurătatea nedorită fiind o pedeapsă grea. Nora are nevoie de fiinţe în jurul ei, faţă de care să-şi poarte armura, să-şi poată păstra tăria. Ce cute se vor naşte pe obrazul fără apărare? Luca şi Maia îi sînt prieteni, dar afecţiunea lor sporită îi va vădi nevoia ei de sprijin. Poate nu ştiuse Nora pînă acum că şi ea avea nevoie de sprijin. Su-

fereau una pentru alta și nu știau că acesta era primul pas care le apropia din nou.

Gările sînt pentru suflet ceea ce sînt pentru trup cutremurele slabe de pămînt. Un interval de echilibru cu violent parfum emotiv.

Baba suprapunea aridității gării ultima imagine a casei și grădinii aurite de toamnă. Buzele aspre ale Dadaiei sărutînd mîna cu vorbe de leagăn: „puica Dadaiei, iconița Dadaiei"... Și ochii lupoaicei, resemnați, umiliți. Vîntul ridicînd frunze în urma trăsurii, un fel de păsări schiloade, care-și loveau aripele de pămînt. Și... Noroc că dimineața fumurie și rece impune sentimentelor o ținută corectă.

Se face mișcare. Șepcile roșii fac un joc de peceți vesele pe cutia mohorîtă a gării. Hamalii înșfacă bagajele, urmați de cîțiva pasageri grăbiți, subt invazie de ritmuri puternice, aburi și fumegări ale lanțului de vagoane brutal oprite în loc.

— Ai destui bani? întrebă Nora ca trezită din somn.

— Da, mulțumesc, răspunse Baba mișcată.

— Dacă-ți mai trebuie, să-mi scrii.

— Da, mulțumesc. Ai grijă de sănătatea ta, Nora, și... de Mircea, cînd va veni acasă.

— Tot e bine să ai o soră ca mine, să aibă grijă de casă, nu? spuse Nora asounzîndu-și emoția.

Cum strică unele vorbe inofensive în sine plăpîndele țesuturi sufletești.

Baba răspunse numai din cap, afirmativ.

De ce are atîta importanță felul în care se exprimă omul? Uneori vorbele nu corespund exact gîndului. Adică spui un gînd neînsemnat, care stă ca un sclav lîngă tăcerea gîndului de seamă, care nu se vrea dezvăluit. Așa se întîmplă multe confuzii. Valoarea vorbelor în sine e greu de prețuit. Cum poți doza aliajul de esență-simbol-rutină? Fiecare ființă își are rețeta ei, intransmisibilă.

Nora și Baba se îmbrățișară liniștit.

Cînd se puse trenul în mișcare, i se făcu deodată Babei un gol și frig lăuntric, care o împiedecă să zîmbească sau să facă vreun semn. Privi numai, și ghici din ochii Norei că semăna iar cu mama ei. Aceasta îi dădu putere. Nu se ducea singură de tot. Purta în ea o parte din ființa care-i dăduse viață, ceva care trebuia cinstit și păstrat.

Șuieratul trenului răvăși dintr-o suflare lungă tăcerile suprapuse de ani de zile în Baba.

*

Baba ajunse la mijlocul zilei în gara mică, unde n-o aștepta nimeni. Vagonul ei se opri departe, lîngă un hambar vechi. Conductorul îi ajută la dat jos. Lăsă bagajele proptite de un pom scorburos și se uită nedumerită împrejur. Era la capătul drumului: sfîrșitul și începutul erau una. Așteptă să plece trenul, să piară orice urmă de legătură între ea și lumea ei de pînă acum. Apoi o porni încet și bătu la ușa șefului gării. Nu-i era cunoscut. Era în picioare, tocmai închidea săltarul biroului cu un gest satisfăcut, grabnic, final, caracteristic omului care e chemat la masă. Trecea pe subt ușă un miros leguminos de supă. Nu era momentul potrivit de stat de vorbă. Baba îi explică repede cine era, unde mergea, punîndu-se subt protecția lui. Îi vorbea cu „dumneavoastră" și „dacă binevoiți", ca unui ministru în funcțiune. Aceasta dădu mult ifos domnului șef și altruistă curtenie. Puse cîteva întrebări precise, plesni din încheieturile degetelor, întorcînd capul la dreapta și stînga:

— La Butuci, la Butuci... da, da. Înțeleg. Vasile are cal bun și căruță mai modernă. Așteptați, luați loc, vă rog. Allo, I-che-fe, I-che-fer, Pintilie, măi tinere, prezintă-te la ordine! I.C.F., impiegatul cel nou, după cum ați înțeles probabil, spuse la urmă glumeț, întorcîndu-se către Baba.

Dar impiegatul și sosise. Slab, neras, ochii schițînd triunghiuri între Baba, șeful gării și ceasul din părete. Se vede că așteptase după ușă. Domnul șef, rotund, bine îngrijit, impozant, îl însărcină să trimeată pe careva în sat după Vasile. Să-l puie la dispoziția doamnei „magistrat" Scutaru. Să facă și prețul. Să vadă să nu i se fure bagajele. Vorbea bătînd măsura cu mîna dreaptă, care purta un inel în formă de șarpe cu un ochi de rubin turtit în latul capului.

Baba mulțumi călduros și se așeză pe o bancă afară. Se întorcea aici după un mare ocol de ani-uitare. Ce-i părea ciudat era lipsa de emoție cu care revedea locurile copilăriei. De altminteri, nici nu se uita cu luare-aminte, ci în treacăt și indiferent, constata că erau aceleași, poate mai sărăcăcioase, mai șterse. Parcă ar fi fost numai dublul ei aici, pe cînd adevărata ei ființă ar fi dormit în altă parte, la mare distanță. Pierise orice nerăbdare în ea. Ar fi putut sta zile întregi pe banca asta, așteptînd să vie căruța cu Vasile. Nu-și punea întrebări. Nu se gîndea mai departe. In tren fusese altfel. Simțise că îndeplinea o poruncă. Zgomotul roților dezlănțuise un fel de orchestră imaginară, cu larmă eroică. O urmăriseră tot drumul undele, în hoarde. Străbătuseră prin ea, ca printr-o cutie de rezonanță. Făcuse parte dintr-un tumult de vibrații anonime. Pămîntul alergase către ea, dîndu-i iluzia de a cuceri părți din viitor. Totul fusese mișcare.

Acuma sta cu adevărat în sensul acului oprit al unui ceasornic.

Nora, Maia și Luca sînt adunați în jurul mesei. Se uită în ceștile lor de ceai de mintă, ca trei ghicitori, hipnotizați de discurile lichide de aur verzui. Au vorbit pînă mai adineaori despre micile întîmplări zilnice. Tăcerea evocă pe Baba între ei. Baba, multiplicată de reprezentările lor diferite, punea stăpînire, în răstimpuri, pe golul lăsat de ea.

— E ciudat să nu fi scris o vorbă. S-a împlinit săptămîna de cînd a plecat, spuse gînditor Luca.

Nora ridică din umeri, ca și cum totul ar fi fost inexplicabil.

— Poșta merge cu căruța în satele depărtate. Poate trece numai o dată pe săptămînă ; dacă Baba a pierdut ziua, mai așteaptă încă pe-atît, spuse Maia.

— Mircea mi-a scris azi că a primit scrisoarea Babei, că a citit-o cu multă atenție și e cu totul de părerea ei. Dar nu spune în ce privință anume, nici cînd a primit scrisoarea, nici de unde i-a scris. N-am văzut om să scrie mai scurt și precis și să nu spuie nimic din ce te-ar interesa să știi, spuse Nora.

— Ce vești despre Nucă ? întrebă Maia.

— E foarte ocupat și mulțumit. Punct. Mircea, idem. Parcă au fost toți la pușcărie acasă și acum sînt fericiți că s-au liberat. Nu-i natural, ce să spun, ori s-a întors lumea pe dos ! Le-am scris și eu că sînt foarte ocupată și mă bucur de liniște perfectă cînd mă întorc acasă, spuse Nora, nuanțîndu-și năduful cu umor. Era ceva nou în aceasta.

— Cred că face bine oricui o temporară schimbare de mediu, spuse Luca.

— Nu înțeleg acest bine. Ce le lipsea să poată găsi aiurea ? Chiar pentru Nucă, de ce au ales arhitectura ? E încă crud, a fost dat la carte cu un an mai devreme decît ceilalți copii. Putea perfect să se înscrie la medicină aici. Eu medic îl vedeam, hirurg, fiindcă are mînă ușoară și se pricepe la figuri de tot felul. L-ar fi luat mai tîrziu Harap pe lîngă el... (Se enervă, fiindcă pomenise fără să vrea de Harap. Urmă mai violent.) Orice copil se joacă de-a construitul. Fiindcă Nucă, deștept cum e, reușea să facă biserici și case mai complicate, desena, lipea și ornamenta jucăriile lui, i-a intrat în cap Babei că are talent la arhitectură. Cînd era mic, i-o spunea mereu, și păstra satele și orășelele lucrate de el parcă ar fi fost machetele unui mare maestru. Pe urmă n-a mai vorbit de așa ceva. Totuși, se vede că a crescut sămînța. Eu nu mă amestec, dar găsesc că e o meserie cu viitor problematic. Pînă s-o face cunoscut, are să treacă ani și ani. Apoi, se construiesc rar case. Cine are o casă o mai repară și o trece din tată în fiu. Pe cînd oameni bolnavi sînt destui, tot timpul, din nefericire. Mai ușor și-ar fi cîștigat viața ca medic. În fine, ce să mai discutăm, ce s-a făcut s-a făcut... încheie Nora nemulțumită.

— Poate să ai dreptate, spuse Luca.

— A mai scris Harap ? întrebă Maia.

— Foarte laconic. Cărți poștale. E într-un sat la munte, în Tirol. Zice că se întoarce de Crăciun acasă, spuse Luca obosit.

Se făcu o tăcere stingherită. Nici unul nu știa exact ce știau ceilalți despre Harap. Acum Harap luă locul Babei între ei. Fiecare se întoarse către ceaiul lui de mintă, uitat și răcit, cu miros de fîn plouat. Fiecare vedea alt Harap, și în altfel de asociație cu Baba. Nora și Luca strînseră sprîncenele ca și cum i-ar fi durut capul. Maia, le destinse pe ale ei, cumpănind multe întrebări, nădejdi și răspunderi, punîndu-le smerit la picioarele Domnului.

Ar fi interesant să se poată proiecta pe un ecran imaginile care trec prin minte. Acele filme interioare care se desfășoară cu o iuțeală magică și dau spectacole unice. Au fragilitatea țesutului clăbucilor de săpun. Pier la cea mai mică mișcare, zgomot sau relaxare a simțirii. Uneori nu se mai pot înfăptui, sînt pierdute pentru totdeauna. Nu sînt numai în funcție de concentrare, fac parte din avuțiile memoriei revelate la un moment dat de imponderabili greu de fixat. Unele lucruri au fost exact înregistrate de noi cîndva și aduse în conștiință fragmentar, de o emoție, senzație sau voință. Altele se construiesc din elemente cunoscute, compuse cu fantezia, devin originale, și tot atît de vii, de convingătoare. Uneori luăm și noi parte. Ne vedem din exterior, așa cum credem că sîntem, dar e mai puțin clară viziunea. Puterea de creație a oamenilor e infinit de variată. Mai ales cînd nimic exterior nu pune stavilă, cînd sînt liberi să-și descarce sincerităților secrete, colorate de adevărurile personale ale fiecăruia. Adevărul cel mai curat e închis adînc în ființă, în acea sfîntă a sfintelor greu de ajuns. Rar sînt oamenii destul de curajoși să lupte să pătrundă în acea tainiță a lor, să sufere să se dezvăluiască subt fulgere. Nici n-ar fi de dorit. S-ar tulbura relațiile dintre oameni. Numai în anume cazuri de mari prefaceri, pregătite în ascuns, de răsturnări de echilibru, pot da roade.

Nora, Maia și Luca compuneau cu aceiași actori filme mai opuse între ele decît dacă ar fi fost obligați să con-

struiască pe de-a-ntregul personagii fictive, din cîteva indicații sumare.

Prin vorbe e greu să-ți dai seama de diferența dintre viziunea ta și a altuia. Fiindcă vorbele au fost educate să se îmbine în scopul nivelării expresiilor umane. Chiar îmbinările cele mai neașteptate, subtile, originale nu sînt astfel decît relativ la expresie, nu la simțire. N-avem altă monedă de schimb între noi, trebuie să aibă înfățișare obișnuită ca s-o putem recunoaște și folosi. Vorbele sînt opace de felul lor, greoaie, decolorate, uzate, exacte numai într-un sens necioplit față de simțire.

Nora, Maia și Luca, să fi vorbit gîndurile lor despre nedeslușita dramă a casei, s-ar fi înțeles aproximativ asupra unor lucruri și ar fi fost de păreri deosebite asupra altor lucruri, rămînînd aparent pe un plan comun lor de descifrare. Dar să fi putut proiecta gîndurile și viziunile lor pe acel ecran ipotetic, ar fi fost absolut uluiți și nici n-ar mai fi încercat să se explice, nici să se înțeleagă între ei. Conștiința aceasta e la fundul fiecărui om și justifică sentimentul de singurătate, de izolare fără leac și totodată bucuria fără margini cînd din întîmplare se deschid și se întîlnesc acele perspective secrete de la om la om. Se face o scînteie care rămîne ca o stea în suflet. E destul să se fi iscat o dată asemenea minune, și rămîne legătura pe viață, orice ar surveni. Toți oamenii aspiră către acele stele călăuze în drumul lor. Arareori e cerul sufletului destul de senin pentru aceasta. Mici și mari patimi, proiecții de tot felul îl înnourează obișnuit.

— S-a făcut unsprezece! Eu mă culc la ore cuminți. Vă zic noapte bună, spuse Maia, ridicîndu-se de pe scaun.

Cînd ajunseră la ușă, se auziră unsprezece bătăi de pendulă, ecoul întîrziat al vorbelor Maiei.

PARTEA A DOUA

Uneori, somnul de dimineață e vecin cu fericirea. Destindere, anestezie a conștiinței, plutire deasupra timpului, înfășurare în elementele fluide ale universului. Morții și viii pe același plan de prezențe. Memoria și uitarea unite în prestiință. Nici o patimă. Nici o durere. Binele, răul, frumosul, urîtul : simple valori de culoare. Nici desen, nici fabulă. Armonie. Deslușiri dincolo de cuvinte. Senzațiile legate într-un echilibru muzical. Rătăciri pe firul existenței într-un labirint de ceață, cu ultima ușă deschisă pe fosforescențe. *Impresia că un efort de memorie ar reconstrui paradisul...*

Baba tresări și deschise ochii. O văzu pe Frăsîna, cu un braț de lemne, îngenuncheată lîngă sobă. Ce păcat că o trezise ! De mult nu mai dormise astfel de somn, ușor, dezrobit, împăcat. Vru să spuie ceva, dar îi era glasul ruginit, începu să tușească. Aceasta puse în mișcare o sumedenie de rotițe dureroase. Acuma știa perfect unde era, în spațiu și timp, la ce nod al memoriei se oprise. Se ridică între perne și făcu semn să puie lemnele pe foc. Frăsîna le rostogoli toate jos, cu zgomot de catastrofă. Începu să le așeze și să sufle în cenușă, cu spinarea plecată, fusta roată în-

tunecată, cu trei rînduri de panglici spălăcite la tiv, capul legat într-un tulpan roziiliu. Văzută din spate, părea un curcan înfuriat, bătîndu-se cu altul, care ar fi fost ascuns în sobă. Aşa începea ziua. Apoi încolţea focul, creştea ca un tufiş roşu, lua mînţile Babei, le cocea în tot felul de ace, le amesteca în toate întruchipările lui, le mistuia în el. Şi cu ochii închişi îi juca focul în creier.

Astăzi se aprinse numai focul făcut de Frăsîna. Capul Babei rămase limpede şi ostenit, privind lumina săracă a zilei. Trecuse prin tot felul de vămi şi focuri şi ajunsese aici, departe, obosită de moarte. Părţi din timp scăpase şirul, ţinea minte şi aceasta.

— Ouă mănînci, duducuţă ? Tare-ai slăbit la noi ! Pîne n-avem. Tătuţa zice că dacă ai vorbi mata cu poşta, ţi-ar aduce cu trinu pîne albă, batîr la cîteva zile.

— Oi mînca mămăliguţă cu lapte. Fierbe-mi şi un ou. Nu mi-e încă foame, spuse Baba.

— Tare ne-ai mai spăriet cînd ai picat la noi ca o nălucă, pe-nnoptate, şi-o început a ti scutura frigurile, şi nu ti cunoştea tătuţa, schioapă şi cu pălăria înfundată pi ochi (spunea cu plăcere cuvîntul „schioapă" poate fiindcă era cocoşată şi atît de urîtă la faţă) şi se codea să ti primească. Numai cînd ai răcnit o dată la el şi l-ai făcut beţiv şi netrebnic şi i-ai arătat gardurile risipite şi tăti cîti le-ai văzut îndată, ti-o cunoscut di stăpînă, ş-o luat căciula din cap, ş-o lăcrimat că n-ai suferit să-ţi pupe mîna. N-o mai băut un gît di cînd ai venit. Umblă ca un cîne primprejurul casei. Poate azi îl-ei primi să se înfăţoşeze ? Zice că are multe di jeluit înaintea matale.

— Nu. Să aştepte să-mi mai treacă supărarea pe el, spuse Baba ca să priceapă Frăsîna.

Dar nu era supărată pe Oanţă. Îi era silă să vadă orice om. Destul că era nevoită s-o aibă pe Frăsîna lîngă ea, limbută şi iscoditoare. Nu ştia cum să afle de ce venise

Baba singură, cît avea să stea și ce voia să facă la vie. În fiecare zi cerca alt ocol să aducă vorba despre boierii de la oraș. Baba o depărta după treburi și nu-i răspundea nimic. Singurătatea adevărată numai pustnicii o au. Pentru aceasta se cerea pe lîngă rezistența morală și una fizică, pe care n-o avea Baba.

— Ai făcut focul și în odaia de alături? Am apă caldă? Cînd o fi pregătit tot ce-mi trebuie, vino și spune-mi. Trece și geamandanul cel mare dincolo. Cere lui Oanță cheile de la dulap și lăzi și caută niște perdele și macaturi de pus în odăile astea două.

— Nu mi le dă, ferească Sfîntul! Numa în mîna matale o zîs că le dă, că are ivetar, și nu vrea să intre la criminal pentru atît. Conu Mircea îi jude mare, și-și teme pielea, o zîs tătuța.

— Are și de ce. Și-a făcut rîs de casă și vie. N-am luat un ban ca să le ție toate în bunăstare. A fost vorba să fie cîștigul pe jumătate. În fiecare an a zis că a fost an prost, că erau reparații de făcut, butoaie de cumpărat, mașini noi și altele. I-am tot lăsat partea noastră. Am să-l judec eu și să-l socotesc cum i se cuvine! Spune să dea cheile, fără mai multă vorbă, ai înțeles? spuse Baba, încruntîndu-se, fără destulă convingere.

— Iaca îndată, răspunse Frăsîna speriată.

Știuse Baba că mergeau lucrurile prost la vie. Nu era Oanță vinovat, ci ea și cu Mircea, adică felul lor de viață, care-i împiedica să îngrijească de vie. Să fi rămas obiceiul să stea vara la vie, tot ar fi fost bine, dar fuseseră tot la munte pentru Nucă. Via fiind departe de sat, era greu pentru gospodărie, de cînd nu se mai făcea nimic pe lîngă casă, ca să rămîie mai puțini oameni de plătit cu anul. Păsările mureau, zarzavaturile ieșeau prost, vaca se îmbolnăvea și trebuia tăiată. Acestea erau beneficiile lui Oanță.

Viața îi costa la vie aproape ca la munte, și desigur nu era aerul așa de bun pentru Nucă.

Dar ce o mira pe Baba e că nu găsise paragina la care se așteptase. Mircea nu mai călcase de șapte ani la vie. Ultima oară se întorsese foarte pesimist, spunînd că ar trebui un capital mare ca s-o ridice în picioare, că dările erau grele, că mai bine s-ar vinde. De atunci venise Oanță, cu registre și socoteli, și n-aducea aproape nimic. Mircea țipa la el, zicea că pune alt om la vie, dar lucrul rămînea ca în trecut. Baba se ascundea cînd venea Oanță. Se făcea că nu știe nimic. Era bucuroasă să rămîie acolo o bucată de pămînt lui Nucă, la o nevoie. Îi scria lui Oanță scrisori amănunțite despre tot ce trebuia făcut pentru casă și acareturi, mărginindu-se la aceasta, dîndu-și seama că era un simplu joc epistolar. Se vede că de cînd nu-l mai controla nimeni, Oanță muncise mai cu tragere de inimă la vie, pe socoteala lui. Își luase tovarăș pe nepotul lui Nichifor. Toate acestea le reconstruia Baba din spusele Frăsînei, din cîte zărise prin ferestre. Dar era prea obosită acum. Mai tîrziu, cînd va trebui să ia frînele în mînă, se va gîndi la aceasta. Acum dorea numai să doarmă, să uite, să se înzdrăvenească. Cît de sincer dorea să se întărească nu se știe. Aici atinsese fundul amărăciunii din ea. Aici simțise că era pribeagă printre oameni, oriunde ar fi mers, oriunde ar fi poposit. Ziua sosirii rămase ca o pedeapsă în amintire. Între gară și vie o scuturase căruța prin hîrtoape, o plouase jumătate de drum, îi fusese frig ca niciodată în viața ei și trebuise să-l rabde pe Vasile vorbind tot timpul ca o morișcă stricată, că era mai răsărit, abia întors de la miliție, știa să vorbească. Se plîngea Babei că i s-a deschis capul la tîrg, că a fost ordonanță la un maior și că-i vine greu să trăiască cu proștii de la țară. El îndată prindea toate, nu lăsa lucrurile încurcate. Cum îl tocmise să ducă o doamnă la Butuci, dăduse sfoară în sat să afle ce „marfă" pune în căruța lui.

— Cei mai bătrîni o ţin minte pe coana Lisaveta şi pe fiica dumneaiei, am uitat cum îi zicea, un nume de viţică, mă scuzaţi, Joiana parcă ? Poate sînteţi dumneavoastră ? Ba, ce zîc, o murit. Îţi fi fiind fiica dumisale ? Că nu v-aţi prea arătat prin locurile noastre. Nu place oricui să gospodărească la ţară etc.

Baba înţelese că nimic nu-l putea opri de-a vorbăi, îşi făcea singur întrebările şi răspunsurile, mulţumit că a găsit pe cineva de la oraş să-l asculte. Baba îl urîse din sufflet. Urîse toată omenirea prin el. Oameni simpli, ce utopie ! Nu existau. Toţi erau alteraţi într-un fel sau altul. De ce venise Baba aici ? Nu era făcută pentru luptă. Şi în ce scop ? Să aibă Nucă mai mulţi bani, cum spusese Nora ? Se fărîmau toate gîndurile în capul ei, cum sălta căruţa, bătea ploaia, şi palavragea Vasile cu glas ridicat, să nu-i scape Babei o vorbă.

Apoi stătuse ploaia. Către apus ieşise soarele, plescăind din cozi pe dealuri. Văzu o coastă slabă, în depărtare, ridica o spinare de cîne roşu flămînd. În dosul ei era via.

Ajunsă acolo, găsise totul stins şi pustiu. Ieşise Frăsîna, uitîndu-se de după casă, ca la hoţi. Oanţă era beat mort. Oscila primejdios. Cînii lătrau ca la urs. Baba se apărase cu băţul. Vasile avea pretenţia să fie plătit îndoit decît îl tocmise, fiindcă zicea că se întoarce pe noapte şi o „întreţinuse" pe Baba, mai mult umblînd pe jos lîngă cai. I se făcuse o groază Babei de ei şi de viaţa ei la vie. Îşi închipuise că avea să fie primită cu bucurie ? Ridicase deodată glas aspru asupra lor. Intrase încruntată în casa rece cu miros de dulap vechi şi ciuperci. Ţipase la Vasile :

— Să ştii, băiete, că vorba lungă e sărăcia omului. N-ai să primeşti un ban mai mult decît ai fost tocmit. Poţi să aştepţi o mie de ani !

Vasile bombănise :

— Are să-i meargă buhul de zgîrcioabă, ca răposatului conu Ioniță.

Frăsîna încurca cheile, cerca trei pînă găsea cea potrivită la fiecare odaie. Ce nevoie să le fi încuiat în pante ?

Baba alese odaia bunicăi ei. Se așeză pe un jilț care scîrțîia ca o ușă neunsă. Spuse să-i facă foc. Ieșea fum. Năbușea încăperea. Rămăsese jumătate de noapte cu geamul deschis. Se culcase îmbrăcată, fără așternut. N-avea putere să-și desfacă geamandanele ude. Adusese Frăsîna niște cearceaturi de cînepă de-alle lui Oanță, bătoase, cu miros greu și horbotă groasă. Îi fusese silă de ele și nu le primise. Grămădise pe ea cîte perne și cultuce se găsiseră. Erau noduroase, grele, cu iz de mucegai. Soba începuse să miroasă tare a cărămidă încinsă. Din pereți ieșeau valuri de frig. Veneau peste Baba. Îi clănțăneau dinții. Nu era fir de carne, nici os să se poată odihni. Sălta toată ca o broască galvanizată.

Baba se căise amar de venirea ei. Ce copilărie să nu-l fi înștiințat pe Oanță. Se temuse să nu-i fi răspuns că e casa umedă, acoperișul stricat, sau altceva care să amîne plecarea ei. Avea exact ceea ce dorise ! Uitase că nu mîncase nimic de dimineață. Nu simțea foamea, ci un rău cu dezgust și ameteală, și nu se putea încălzi cu nimic. La urmă băuse un pahar de rachiu fiert, adus de Frăsîna, și pierduse cunoștința.

Zăcuse toată săptămîna de zdravănă răceală. O dureau oapul, gîtul, sufflarea și tot trupul. Către seară, aiura, nu mai știa unde se afla. Frăsîna o oblojea cu seu pe piept și-i dădea să bea lapte fiert cu rășină de brad. I se înăsprise toți dinții. Niciodată nu se simțise mai prost în trupul ei. O urmărea mirosul de sobă încinsă. Și ea era ca o sobă încinsă, simțea colțuri de cărămidă pînă între nas și frunte și la toate încheieturile oaselor.

Vorbise tot răstit. Nu se descreții o clipă. Frumos luase contact cu locul ales ! Și ce visuri groaznice ! Visa că o

urmăreau prin casă cîni roșii. Fugea cît putea. Trîntea ușile, dar nu le putea încuia fiindcă erau cheile ruginite. Proptea ușa cu umărul, cu spatele, din răsputeri. Cînd se depărtau cînii și credea că a scăpat, se strecura cîte unul pe altă ușă și se repezea la ea s-o muște. Baba n-avea cu ce să se apere. Prindea cînele de bot cu amîndouă mîinile și se lupta să-l ție închis. Dar nu-l putea stăpîni, botul se deschidea încet, ca o foarfecă. Atunci, trăgea de fălci în două părți, cu toată puterea, istovitor, pînă le auzea trosnind și știa că s-a rupt încheietura, și n-o mai poate mușca. Era o senzație îngrozitoare, după care îi venea un fel de leșin. Apoi venea alt cîne, și reîncepea altă luptă tot atît de cumplită.

O ținea pe Frăsîna să doarmă la ea în odaie, dar nu-i ajuta mult, doar că o deștepta uneori cînd gemea prea tare.

Nu era o răceală obișnuită, ci un fel de iad trupesc. Se ascunsese sufletul în trupul bolnav, să uite, și reușise. Abia azi își lua răspunderea din nou.

Afară ploua. Treceau prin uluci șipote firave și tulburi. Lacrimi, mai grele ca vorbele, îngînară ziua pe obrajii Babei.

Mai multe zile, nemăsurate, neproptite, se scurseră în odaie. Baba sta într-un jilț, fără să facă nimic. Cădea într-un fel de somn, cu ochii deschiși, fără vise. Parcă trăsese o perdea peste creier. Nu vroia să știe ce se petrece dincolo. Noaptea dormea bine și mult. Îi plăcea să doarmă. Îi părea rău cînd venea dimineața și trebuia să se scoale. Amîna mereu să-l primească pe Oanță. Se prefăcea că e bolnavă față de Frăsîna, deși răceala era pe sfîrșite, n-o durea nimic, nici piciorul. Începuse să mănînce cîte puțin. Dar n-o trăgea inima să se apuce de nimic. Se trezea din această stare numai cînd venea Frăsîna s-o servească. Un instinct o îndemna să nu-și piardă prestigiul față de singura ființă care o vedea. Dădea poruncile trebuitoare, punea cîteva întrebări și o depărta de lîngă ea prefinzînd că o doare capul.

Scrise vorbe puține acasă și la București : situația la vie era mai mulțumitoare decît se așteptase. Nu ducea lipsă de nimic pentru traiul zilnic. Înjgheba un plan de lucru. Sănătatea era bună.

Primi și ea cîteva cărți postale laconice : și ei erau sănătoși, ocupați, mulțumiți. Îi doreau spor la treabă.

De aceea zilele de poştă n-o tulburau pe Baba. Arunca ochii pe propoziţiile stereotipe şi nu stăruia să tălmăcească ce se ascundea între linii. Acest schimb epistolar nu era mai mult decît „allo, allo", cît să audă glasul la capătul firului. Nu-i trebuia mai mult. De ce şi-ar fi scris mai viu şi adînc decît aveau obicei să-şi vorbească? Singura grijă era să nu fie bolnav vreunul dintre ei, dar ar fi aflat de la ceilalţi. Pe ea n-o puteau controla, avantajul era de partea ei. Veni şi o scrisoare de la Luca, o zvîrli în foc, fără s-o citească. Şi una de la Maia, pe care o puse nedeschisă în cartea cu psalmi, singura carte pe care o luase cu ea. Nu voia să se gîndească de ce făcea aceasta. Îi era frică să atingă bruma de linişte care-o învăluia.

Odaia era „îmbrăcată" acum. Pierise acea răceală impersonală de han părăsit. Aducea pe departe cu ce tusese pe vremuri. Se mulţumea cu atît.

Căldura strîngea lemnul păstrat multe ierni fără foc. Plesnea încheieturile vechi, trosneau zi şi noapte. Se umplea odaia de semne, de prezenţe. Trimeteau mesagii : scrinul, dulapul, podelele, grinzile, cercevelele. Nu se ştiau de Baba, o recunoşteau. Frăsîna se temea noaptea, zicea că sînt stafii în pod. Făcea cruci peste cruci, salbă la gît şi pe mindirul ei de lîngă sobă. Baba stingea devreme. Lăsa portiţa sobei deschisă, să joace focul în voie înaintea somnului. Era o sobă mare, cu patru coloane văruite, turnuleţe, firide, cotloane, uşiţi, ramă lată vrîstată în jurul portiţei. Plesnea tencuiala şi cădeau coji albe pe jos, ca de ouă sparte. În copilărie, numai la boală dormea în patul bunicăi, fiind mai lat şi moale şi mai ales fiindcă-i făcea atîta plăcere să stea în el şi să se uite la soba cea mai frumoasă din casă. Pe-atunci soba semăna cînd a palat, cînd a teatru, a biserică, a balaur înfăşurat în cozi. Înăuntru se vedeau cele mai minunate lucruri. Fluturau prin odaie covoare şi perdele de aur şi trandafiri.

Poate existau și acum ? Baba clipea rar, căutînd zadarnic printre flăcări ochelarii magici pierduți.

*

Într-o dimineață o văzu pe Frăsîna cu obrazul vînăt-roșu, cu strivituri.

— Ce-ai pățit ? Ai lunecat pe scări, în beci ?

— Ce să fie, iar s-a îmbătat porcu cel bătrîn, lovi-l-ar damblaua și ar crăpa odată ! izbucni Frăsîna.

— Oanță ? Urît îi șade să te bată, și urît îți șade să vorbești despre el cum ai vorbit, că doar ți-e tată, spuse Baba scîrbită.

— Da' di unde ! N-a fost vrednic să facă copchii, hodorogul ! I-s neam, ș-atît. N-aș mai hi fost, să ajung de rîsu lui...

— Cheamă-l aici, porunci Baba.

— Di-amu zace pîn-o asuda tot rachiul din el. Horcăie, di s-aude păr- în sat !

— De cînd doarme ? întrebă Baba posomorît.

— Di-asară, cînd o venit bat ș-o sărit la mine. Mai bine rămîneam pi noapte la mata, cu stahiile !

— Toarnă-i o cană de apă pe cap și spune-i să vie îndată la mine.

— Mă omoară ! se apără Frăsîna.

— Fă cum îți spun, își înăspri Baba glasul.

Nu vroia să amîne, să nu-i scadă mînia și puterea care-i venea din mila și scîrba stîrnite de Frăsîna. Dacă o va copleși iar sila de toate, nu va mai ridica un deget pentru dreptate, și cum va lucra mai tîrziu cu oameni care nu-i știu de frică ?

Se plimba în odaie să-și întărească supărarea. Se obosi repede. Își rezemă fruntea de geam. Afară totul era sleit.

Pojghițe de gheață, subțiri și creț, între zbîrciturile glodului, strîngeau pielea pămîntului.

Auzi șoapte și tusă la ușă.

— Intră ! spuse Baba răstit.

Se deschise ușa și-l lăsă pe Oanță în prag cu ochi lăcrămoși în fața aprinsă, mîni stîngace pe căciulă și un fel de a-și ține genunchii depărtați, ceafa plecată, descoperit ca în fața popii cînd slujește de înmormîntare.

Frăsîna era în urma lui, cu privire de călău.

Baba îl cîntări din ochi și spuse răspicat :

— Am mai multe de spus. Întăi, să nu mai îndrăznești să te atingi de Frăsîna cît voi sta eu aici. Al doilea, să mi-aduci catastiful cu socoteli și inventarul, să le cercetez cu ale mele. Al treilea, ai să-mi dai pe seamă toate cîte sînt aici de mîine înainte. Al patrulea, ai să dărîmi gardul din partea dumitale (singurul gard care te-ai învrednicit să-l ridici) și ai să-l pui la locul lui, adică de-a lungul prunilor, după fîntînă, nu la mine în vie. Ai înțeles ? Pentru celelalte oi vedea mîine.

— Să trăiți ! spuse prostit Oanță.

Apoi își veni în fire. Se înciudă. I se umflară vinele pe frunte. Se dezmetici cu totul. Îi veni o șiretenie în privire. Tuși, își frecă mustața și rămase pe loc.

— Poți să pleci, spuse Baba.

— Di pi vremea coanei Lisaveta, Dumnezeu s-o odihnească, slujesc cu credință și am muncit la casa aiasta, și n-am primit asemenea ocară ! Să videm, fără di mine cum ai să ții mata via ? Numai eu știu cît îi di greu, cîți nevoi toate le are, cum mi-am fărîmat sănătatea în ea și tot calic am rămas. Ți-oi da condicile și m-oi duce în lumea me, spuse cu îndrăzneală din ce în ce mai mare, privind subt sprîncene ca dintr-o vizuină a lui.

— Asta și doresc. Sînt în vorbă cu un franțuz din Basarabia, care a ținut via unui prieten de-al nostru, care a

vîndut-o acum, și-mi dă mie omul lui de încredere. E om priceput și harnic. Are să-mi scoată via din paragină, are să-mi facă și grădină, păsări și toate cîte îmi trebuie pe lîngă casă. Franțuzul are nevastă vrednică. Rămîn și eu la vie, iarnă-vară. I-am tocmit cu întreținerea și atîta din vînzare, alt nimic. Mi-era milă de dumneata, Oanță, dar ți-ai spus singur ce amînam eu să-ți spun. Tot ce voi găsi în neregulă voi însemna în condică, și va trimete conu Mircea foaie de judecată, și te-o răfui la tribunal. Acuma pleacă, nu mai am de vorbă azi, spuse Baba hotărît.

Născocise povestea cu franțuzul numai să-l sperie pe Oanță. Nici Frăsîna nu se așteptase la așa ceva, uită să-nchidă gura și să-și șteargă nasul. Cît despre Oanță, era opărit. Sta cu ochii bulbucați, se uita aproape crucis de uluit ce era.

Baba făcu semn Frăsînei să închidă ușa. Oanță se dădu cu un pas îndărăt și mai rămase un timp după ușa închisă. Apoi se auzi bocănitul mai sfios la întors, și un „fu-u-u-u", din buze, elocvent.

Baba zîmbi ostenit. „Șah mat!" gîndi copilărește.

Mîncă mai cu poftă la prînz ochiuri și mămăliguță cu brînză iute.

*

După-amiază Frăsîna veni în solie, s-o roage pe Baba să primească pe Oanță și pe Nichifor, să-i predea condicile în mînă. Baba încuviință. Știa că abia acum începe tocmeala și lupta adevărată. Îi primi așezată în jilț, cu capul ridicat între umeri și obrazul închis. Îi lăsă să se codească la ușă, să tușască, să-și treacă condicile de la unul la altul, să-i scape lui Oanță căciula de subt braț, să-și șteargă bărbia cu ea, să-și dea coate cu nepotul lui care să înceapă vorba mai întîi. Baba îi privea numai, fără să dea nici un semn.

— Săru' mîna, spuseră într-un tîrziu amîndoi într-un glas.

Apoi începură, tot amîndoi, încurcat și încălecat, tot oprindu-se și uitîndu-se unul la altul și amîndoi la Baba:

— Să videți...

— Ne-am sfătuit...

— Să intre liftă străină în viișoară!

— Păcat!

— Pentru creștini...

— Alta-i cum o fost di capu nostru...

— Oameni cu carte puțină...

— Fiecare cu slăbăciunea lui...

— Dumnezeu le știe toate...

— Stricăciune nu-i cît se pare...

— Oleacă de bănișori fac minuni...

— Frăsîna moare după păsări...

— Zarzavatu-i migăios ș-atît...

— Avè cine-l mînca?

— Acum îi alta...

— Oameni liniștiți...

— Fără judecată...

— Gardu nu face moarte di om...

— La beție care mai știe a măsura? Locu nu s-a mutat din loc, gardu-i ici, gardu-i colea, pără-n primăvară să-l tot punem la șartul lui, cu portița nu-i peste lume di mărs la apă. Fîntîna îi cu vina, seca-o-ar de ispită! Iaca, am spus tot drept, spuse Oanță, care rămăsese să vorbească singur la urmă.

— Greu, spuse Baba posomorît. Ce cusur să găsesc franțuzului? Om cinstit, vrednic, cu carte... E vorba și de obrazul prietenului nostru, care a făgăduit să-i găsească stăpîn bun. Am intrat în vorbă cu el, e greu și pentru mine. Franțujii sînt oameni de cuvînt. Ce are să creadă de noi? Dumneata, Oanță, azi-dimineață ziceai așa, de la

dumneata, că vrei să pleci, acuma zici că rămîi, mîine nu se știe ce-ai să mai zici ! Nu mă pot încurca cu șapte vorbe. Vorba mea e vorbă ! spuse Baba cu severitate.

— Să am iertare, duducuță, păi mata pui temei pe ce zice omu la beție ? Eram criță, nu fie cu supărare și vă săru' dreapta, azi-dimineață. Să poate să iei mata în samă asemenea vorbe ? Mă jur pe sfînta cruce, și Nichifor, aici, tot așa, că noi la mata vrem să slujim și nu luăm amîndoi mai mult decît ai tocmit mata franțuzu cu muierea lui, măcar că noi poate sîntem mai mari gospodari și-am lucrat via pe din două cu neamul matale și-amu s-au schimbat toate și ne facem oameni mai mititei, că ne-am învățat cu via, și pace, iaca, aiasta ni-i vorba ! spuse Oanță aproape solemn la urmă, tot uitîndu-se cînd în ochii lui Nichifor, cînd în ai Babei.

Nichifor tăcea mulțumit de cum întorsese de bine vorba moșu-său, ca om mai bătrîn ce era. Se uita la el cu supunere.

— Am să mă gîndesc și-aveți să primiți răspunsul meu de duminică într-o săptămînă, spuse Baba tot înnegurată.

Oanță și Nichifor dădură să mai spuie ceva, apoi se răzgîndiră și ieșiră de-a-ndaratelea, cu tălpi respectuoase, buze strînse și o dunguță între sprincene.

— Le-ai vinit di hac, trîntorilor și bețivanilor, s-or sfii să ti mai prăde ca pîn-amu. Pi mine tot mi-i ține pi lîngă mata, așă-i ? că ți-oi spune toate. Să mai deie în mine dacă-i dă mîna tătuții, spuse Frăsîna, aținată de cruzime.

Și începu a povesti în adevăr o sumedenie de lucruri. Baba, deși scîrbită de Frăsîna, asculta cu luare-aminte, simțea că nu poate lupta cu ei ținîndu-se de normele delicateței. Fixase termenul de zece zile, să aibă timp să scrie Maiei să se informeze pe la cunoscuți cu vie despre lefurile care se dau și mai ales cît se poate da din vînzare.

Se simți mai înviorată și totodată copleșită de răspunderile luate. Rămase îngîndurată. Își vedea zilele altfel proiectate în viitor. Pînă acum fuseseră topite în mintea ei, ca un cîmp gol cu zare de ceață. Acum parcă ghicea urmele brazdelor și se întreba cu frică despre semințele care se cereau îngropate în ele.

*

Baba umbla toată dimineața cu Oanță, Nichifor, sau singură cu cînii, Fotei și Codan. Scria într-un carnet, număra, măsura, desena. Erau multe de făcut. Asculta ce spuneau Oanță și Nichifor, răspundea scurt și în doi peri, să nu-și trădeze nepriceperea. Aștepta să primească comanda de cărți despre cultura viei și răspunsul Maiei, să poată controla spusele lor și lua hotărîri.

Ce ușor o lăsase Mircea să plece! N-avea de loc grija ei? Cum își închipuia viața ei de-aici? Norei nu i-ar fi iertat să se fi opus plecării ei. De la fiecare om se cerea altceva, după legăturile dintre ei. Baba tăiase legăturile. O dureau cumplit urmele lor.

Baba umbla cît o țineau picioarele, se obosea trupește, mecanic, să istovească focul lăuntric, să se poată cufunda în somn ca într-o altă viață. Să-și găsească legi noi pe acel alt tărîm. Lua în ochi luciurile din jurul ei, cum ai învăța o lecție care nu te interesează, dar trebuie neapărat s-o știi pentru examenul care vrei să-l treci.

Via sta prăvălită către miazăzi. Jos, o tivea drumul. Dincolo, începeau ogoarele oamenilor: multe pături mițoase, glodoase, claie peste grămadă, întinse, cuibărite, lunecînd din leagănele pămîntului.

De Nucă îi era cel mai dor. Cel mai mic gînd despre el, numele lui lovea inima cu biciul. Îl închidea adînc în ea,

tot mai adînc, să nu-l poată atinge durerea ei. Pentru el va înflori via, poate, odată. Erau încă atîtea de făcut.

Casa, pe dinafară, semăna tot a han părăsit. Lată şi parcă frîntă, ca o turtă, în capul beciului. Tencuiala, plesnită, mînjită. Olanele, întunecate, cu pete verzului, ca scoarţa dinspre miazănoapte a pomilor bătrîni. O parte din cerdacul înalt, cotlonit cu geamuri, era bătut cu scînduri acum. De profil, casa şedea cu genunchii la gură (ridicată în faţă şi turtită în spate, fiind clădită spre capul dealului), ca o bocitoare.

Din podeţul acoperit care lega odinioară casa de bucătărie şi odăile de jos rămăsese numai cîteva grinzi şi stîlpi. Casa mică se scofîlcise, strîmbase, ferestrele sparte, cercevelele dezbîrnate. O locuiau un porc şi cîteva găini.

Domnul Oanţă mutase bucătăria în casa mare, îi anexase şi a doua odaie de musafiri, pentru el şi Frăsîna, ca să „păzească" mai bine casa. Iar propria lui gospodărie, cea cu gardul rătăcit în vie, o trecuse în seama lui Nichifor, cu care avea mai multe învoieli, cu însărcinarea să-l ţie pe Oanţă la bătrîneţe.

Foişorul, haragii, gardurile : biete schelete spălate de ploi. Crama, hambarul şi beciul cel mare erau aproape în bunăstare.

Pomi tineri nu se mai vedeau, ci numai cei vechi, care ţinuseră piept timpului. Mărul din dosul casei se proptea, ca un uriaş adormit, cu coatele pe acoperiş. Alt măr făcea roată cu braţele noduroase, trupul lăsat într-o rînă, trăgînd către deal ; părea lovit şi fugar. Din piersici rămăseseră cîteva umbre schiloade, tremurînd în coasta casei de către apus. Prunii se piticiseră grămadă în dosul căsuţei ruinate. Şi încă un pîlc făcînd paravan casei lui Oanţă. Numai nucii îşi păstraseră toată măreţia. Erau mai la vale. Ridicau din pămînt mîni de apocalips.

Mai departe era locul unde creştea mlaja. Vărguţele portocalii ieşeau din pămînt ca nişte raze, ca şi cum ar fi fost îngropat soarele acolo.

Fotei şi Codan căutau urme, lătrau după păreri, se întorceau către Baba cu veşti necunoscute în ochi. Nu aşteptau mîngîieri. Orice gest de apropiere îi făcea să se dea sperios la o parte. Şi hrana o primeau zvîrlită la distanţă. Nu erau duşmănoşi, ci mai degrabă oropsiţi. Toată aşezarea de la Butuci răspundea ca ei.

Baba umbla prin vie, împiedecîndu-se uneori de bulbucăturile pămîntului, ca într-un cimitir fără cruci.

*

După-amiezile, Baba muncea în casă. Umbla prin lăzi, dulapuri, săltare. Găsise multe stricăciuni, de şoareci, molii, mucegai, rugină. Freca, lustruia. Potrivea, cosea. Frăsîna spăla, călca. Scărmănau lîna din saltele, fulgii din perne. Aeriseau lucrurile în zilele fără ploaie. Ploua des. Baba îşi lipea fruntea de geam şi se uita îndelung cum se scurgea cerul prin pîlnia turtită cu marginea spartă a dealurilor. De la o vreme, i se părea că toată puterea se duce în fundul pămîntului. Casa se clătina prinsă într-un ciucur de fire subţiri de apă.

Adusese din sat o pereche de oameni. Văruiau odăile, curăţau şi dregeau sobele, încleiau mobilele. Cîntau şi şuierau ca în codru. Mutau lucrurile pe rînd, le aşezau altfel subt privegherea Babei. Se uscau greu păreţii. Se umplea casa de umezeală nouă peste vechea răceală. Mirosul înecăcios al varului te lua de gît. Al sobelor încinse strîngea tîmplele.

Poşta îşi recăpătase prestigiul. Aducea pachete, lăduţe cu ceea ce era neapărat trebuitor casei. Fitiluri de lămpi, sticle, vopsele, cîrlige etc. pot deveni mai importante decît

cele mai scumpe lucruri. Valorile erau schimbate în multe domenii pentru Baba.

Răspunsurile primite de la Maia fură de mare folos. Oanță și Nichifor rămaseră la vie, mîrîind pe înfundate, în noile învoieli.

Seara, Baba era atît de ostenită, că se culca de la 8. Evada în somn lung. Părea mai rezistentă trupește, dar sufletul nu-și găsea reazăm în corvezile zilnice. Nu-ți alini durerea ținînd-o închisă la întuneric, astupîndu-ți urechile să nu-i auzi glasul, obosindu-te, amețindu-te, păcălindu-te, să-i pierzi urma, urzind cu o parte din tine împotriva celeilalte părți din tine. Rămînea dușmanul închis în cetate. Săpa în ascuns galerii subterane. Amenințau să surpe temeliile vieții.

Astfel trecură mai multe zile mohorîte, cocoșate, cu obrazul palid ridicat între dealurile scunde.

*

Într-o dimineață, încă pe hotarul somnului, Baba simți că se petrece un lucru înduioșător. Îi tremurau pleoapele. Unde fusese prin vis și văzuse acel liliac alb, care se scuturase la prima atingere? Deschise ochii fără voie. Sări desculță la geam. Pămîntul era alb, și cerul, și spațiul fărămițat dintre ele. Întoarse capul, nu era nimeni în odaie. Cine-i spusese că are să răcească cu picioarele goale? Se trezi de tot. Pentru prima oară se uită bine la odaia în care locuia, ca la o ființă schimbată de bătrînețe. Tavanul era mai scund. Patul înalt, crivatul bunicii, zdruncinat de saltul Babei, sufla greu din tălpile ruginite. Dulapul, plesnit. Scrinul, scorojit. Oglinda, cu pistrui verzi și eczeme catenii. Jilțurile, lăsate, slăbite. Covorul, ros de tot, ca un strat de nisip bine bătut în care s-ar fi strivit și cîteva ierburi. Punea în valoare așternutul alb și plapuma făcută din stele de mătase de toate culorile, din rochiile și crăvățile

unor tinereți uitate. Se tăiase mătasea și scotea sprincene de lînă.

Parcă o vedea pe bunica cosînd pe cartonașe triunghiulare țesuturile lucioase, potrivindu-le după nuanțe. „Rochia asta verde am pus-o la nunta lui Costache. Am s-o îmbin cu stele din vesta albă cu floricele a bietului Gheorghieș, frati-meu, cel care s-a înecat în Prut..." Și începea o poveste. Erau baluri, nunți și drame în constelațiile cuverturii. Multe amintiri cususe bunica cu mîinile ei comod îmbrăcate în pielea prea largă și crețuri la toate încheieturile. Și unghiile palide, vrîstate mărunt, ca mici evantalii turtite, cu luciul pierdut. Prin ele se descărcaseră gîndurile pîlpîind electric printre mătăsuri. Nu le mai știa nimeni! Bunica zvîrlea lucrul în coșul căptușit cu un cearceaf vechi și zicea: „Astea-s treburi de iarnă. A stat ploaia, am altele de făcut." Fiecare anotimp își avea treburile lui. Toate aveau rost. Bunica învîrtea roțile vieții din jurul ei. Împăca zilele. Știa să le primească, fiecare în parte, ca pe oaspeți vrednici de cinste.

Ce ochelari veseli avea bunica! Lunecau și jucau lucrurile ca pe iazuri sclipitoare de ger. Cînd îi scotea, se întrista viața, se tulburau ochii albaștri, se făceau apă. Avea obicei să se închine cu ochii închiși, învinși. Atunci, trupul părea mare și greu, doborît la pămînt. Ședea mult timp în genunchi. Baba avea impresia că bunica ei își lua rămas bun, că avea să plece, că și plecase într-un fel. I se punea un nod în gît și aștepta speriată să se întoarcă la ea. Pe atunci credea că puterea bunicăi sta în ochelari, ca în povești, și de-aceea avea atîta grijă să nu-i spargă. Se bucura cînd se ridica din rugăciuni oftînd și zicea cu prefăcută supărare: „Nu dormi? Cum vrei să te faci bine dacă stai ca un popîndău între perne la miezul nopții?" Apoi își punea ochelarii, citea din cărțile sfinte, și îndată adormea Baba. Numai la boală intra în tainele ietacului

bunicăi. Instinctiv, se mutase în el şi acum. Lipsea iconostasul. Era la Baba, în casa de la oraş : o ferestruică întunecată, zăbrelită de lemn vechi. Aici, pe covoraş de fir, cu candelă, policioară, cărţi cu panglici brodate, strălucise zidul de la umăr la brîu, ca un demnitar gătit de mare sărbătoare. Bietul părete, în cămaşă aspră de var, acum.

Bunica fusese o iarnă bună cu sărbători. Ce rămăsese din ea ? Prin Joia, Baba. Mai departe, Nucă.

În tăcerea deplină, îşi auzea sîngele ridicîndu-se subt ţeastă, cu sunet de clopoţei depărtaţi.

La fereastră se vălmăşeau orbeşte roiuri de fulgi.

Prezentul era ca o casă goală. Năvălea trecutul prin toate uşile. Trebuia cercetat...

*

Din acea dimineaţă Baba trăi cu o intensitate dureroasă, primejdioasă. O parte din ea colabora cu Oanţă, Frăsîna, prezentul. Cealaltă chinuia mintea să refacă drumul vieţii de la început. Amintirile se închegau dezordonat, vrai de filme rupte, încurcînd anii, şirul, perspectivele. Răsăreau amănunte neînsemnate, acopereau altele de seamă, rămîneau goluri. Baba nu dispreţuia nimic, cerceta fiecare aspect, clasa fragmentele, revenea asupra lor, le aşeza într-o ordine, relua firul. Analiza fără cruţare. Cel mai greu era să se proiecteze pe ea în diferitele vîrste, simţiri, fapte. Să-şi refacă procesul întregii ei trăiri.

Baba urmăreşte cu pasionată răbdare desfăşurările neprevăzute ale acestor mărturisiri. E atît de prinsă în căutarea aceasta istovitoare, că aproape nu mai doarme. *Se bucură că e singură şi liberă,* că nimic n-o împiedecă să se scufunde în ea. Răspunsul îl presimte la mare depărtare încă. Are stranie impresie de-a trăi în prezentul, trecutul şi viitorul ei, cu intensităţi deosebite, dar cu realităţi de neînlăturat. Se simte răstignită pe timp, pe axa vieţii.

Odată, demult, cînd Teodor era mai puțin bolnav, Maia discutase cu el despre nemurirea sufletului, despre timpul scurt al vieții pămîntești și timpul nesfîrșit al vieții viitoare. Teodor îi răspundea în batjocură. Se amestecase și Baba, mărginindu-se să vorbească despre viață și timp, despre cele două ritmuri (unul anarhic, celălalt disciplinat) care se întretăiau și se ciocneau neîntrerupt.

— Brodăm ritmuri trecătoare pe mersul timpului etern, spusese Maia.

— Etern! Ce înseamnă etern? Vorbe. Pentru fiecare om în parte numai prezentul este etern, dacă ții la acest termen, adică există mereu pentru el. Restul este mort sau nenăscut, adică trecutul și viitorul. Viitorul are sarcina de a alimenta veșnic prezentul. Trecutul și viitorul se ating și se nimicesc în prezent. Trăim în prezent, în concret, în acum, mereu acum, nu-l putem depăși. În moarte, pierdem contactul cu prezentul, cu singura realitate, și ne descompunem! Restul, poveștI pentru Maia și alte ființe slabe ca ea.

Baba spusese timid:

— Și prezentul e o vorbă. De ce nu-i zici timp, dacă te încurcă trecutul și viitorul, le cuprinde pe toate. Nimeni nu se poate limita la prezent, nici dumneata. E prea strîmtă clipa, nu încapi în ea. *Dacă n-o depășești, mori.*

Teodor se enervase și țipase:

— Cap slab de femeie! N-ai priceput nimic. Dă-mi mai bine un coniac, să-mi fie bine acum, restul nu mă interesează.

Baba plecase speriată de expresia de ură a lui Teodor. Acum își dădea seama că trăise, cu excepția ultimelor luni, cum spusese Teodor, lipită ca de un magnet *de prezentul vieții ei.* O purtase astfel, cu orizontul tot mai mărginit, pînă la năbușire, pînă la imperioasa nevoie de evadare. Acum era liberă să se chinuiască, să caute leacul, să împace clipa cu timpul, relele cu bunele, viața ei cu a lumii.

Maia e singură la masa din sufragerie. Mobilele, prea mari și grele pentru îngustimea odăii, o transformau într-un fel de templu încărcat de sculpturi, cu altare întunecate. Pe o tablă de argint e o movilită de bomboane sticloase. Pe altă tablă, un vraf de săculeți de hîrtie albă creață. Maia numără cîte treizeci de bomboane, umple un săculeț, îl leagă cu sfoară poleită, răsfrînge cochet marginile, îl așează în coșul jumătate plin de lîngă ea. Mîinile sprintene și delicate se bucură de munca lor veselă. Obrazul veghează mișcarea ca de la mare depărtare. Buzele se încurcă la numărat : treizeci și trei... Iar a trecut peste ! Norocul cui l-o primi.

O sonerie. Pași. Bătaie la ușă. Maia ridică sprîncenele. Cine să vie așa devreme ?

Intră Harap. E foarte pîrlit. Nu-i poate citi fața. Pare tulburat. Se uită la Maia, la lucrurile din jurul ei, schițează un zîmbet înduioșat, nu poate vorbi. Se apropie de masă și începe și el să umple săculeții cu bomboane. Pune multe, cîte încap în ele. Uneori se sparge hîrtia. Maia le leagă așa cum sînt, le înflorește, fără să dea nici un semn

de mirare, ca și cum ar fi lucrat de la început amîndoi și s-ar grăbi să isprăvească mai repede.

— Baba divorțează ? întrebă Harap cu ton afirmativ.

— Nu.

Harap scapă bomboanele pe jos. Se uită după ele ca la un șirag rupt, de pietre prețioase. Se așează pe scaun. Maia nu se oprește din lucru. Zice :

— Cum l-ai găsit pe Luca ?

— N-am fost pe-acasă. M-am întîlnit în drum cu Verona, care se întorcea de la piață. Mi-a făcut semn s-o iau. Avea un cociug greu. S-a așezat pe scăunel. Pînă acasă mi-a spus toate noutățile tîrgului : casa închiriată, bilet de vînzare pentru grădină, Mircea la București, Baba la vie... Am lăsat-o pe Verona să ducă bagajele acasă și am venit.

— Te-ai întors prea devreme. Unde ai fost ? Ești ars de soare ca și cum ai veni din țări calde.

— Ars de zăpadă. Am stat într-un sat în Elveția. Am învățat să umblu pe schi. Munți și oameni taciturni. M-am crezut întărit să înfrunt orice, și văd, și văd... Explică-mi, Maia, ce se întîmplă cu Baba ?

— Își caută un drum. Nu trebuie tulburată. S-a rupt din viața ei de pînă acum. A închiriat jumătate de casă. Poate vinde jumătate din loc. Din banii luați va lucra via. Se întinsese paragina și pe lucruri. Vrea să salveze o parte din ce este, pe amîndouă tărîmurile. Cred că are să-și grupeze din nou familia în jurul ei, mai tîrziu. Lipsa ei este un gol netăgăduit pentru toți. O putem ajuta respectînd voința ei de izolare, avînd încredere în ea, necerîndu-i nimic. Asta pentru tine, Harap, spuse Maia cu afecțiune.

Harap rămase pe gînduri. Apoi spuse cu glas întristat, depărtat :

— Am visat-o de cîteva ori. Era singură într-un cîmp... Se clătina, alergam s-o prind, dar mă deșteptam înainte să ajung la ea. Chinuitor, Maia. Pentru mine nu e altă

femeie pe lume. E ca din ceară albă și miere... De ce nu-mi este dat să-i fiu tovarăș de viață ? Nimeni n-o poate iubi ca mine.

— Nimeni nu te împiedecă s-o iubești. Îi ești cel mai scump prieten, ca un frate. Nu e destul pentru tine ?

— Nu.

— Crede că face rău oamenilor din jurul ei, că-i împiedecă să fie fericiți. Ai să-i dai dreptate. Are să te poarte ca pe o remușcare. N-are să aibă liniște niciodată. Mă mir că o cunoști așa puțin. Adevărat că ești cu totul altă fire. Tu nu pui la inimă dacă suferă cineva din pricina ta.

— Cum ?

Tăcere din partea Maiei.

— De tata vorbești ? de Baba ? de Mircea ? De cine ? Viața e vinovată. Ce pot să fac ? Și eu sufăr.

— Viața e vinovată că ai glumit și te-ai plimbat luni de zile cu Marica ? Ai lăsat-o să-și închipuie că ții la ea, și de la accidentul Babei te-ai purtat cu ea ca și cum ar fi fost un automat lîngă tine, dîndu-i numai ordine, făcînd abstracție de ființa ei adevărată, bruftuind-o chiar, ca pe orice asistentă lucrînd întîmplător cu tine. A slăbit pe jumătate cît era. La spital se șoptesc lucruri neplăcute pe socoteala ei. Îmi face milă. Mă ierți, Harap, că ți-o spun, dar poate n-ai băgat de seamă.

Harap se înroși pînă la rădăcina părului. Se întunecă într-atît, încît i se confunda capul cu sculpturile bufetului. Spuse răgușit, nesigur :

— N-am știut. Îmi pare rău...

— E trist să întuneci o viață tînără. Acum ai să înțelegi mai ușor ce simte Baba față de tine.

Harap voi să spuie ceva. Făcu un gest de protestare, dar se opri, abătut. Maia așeza în coș cofeturile. Se stricase numărătoarea. Va trebui să mai cumpere bomboane, să ajungă la toți bolnavii spitalului. O rugase pe Marica

să le împartă în ajunul Crăciunului, adică peste o zi. Marica îl îngrijise pe Teodor sub supravegherea lui Luca, în lipsa lui Harap. Maia se temea să nu vie acum, pentru pansament, și să-l găsească pe Harap nepregătit s-o vadă, după cele vorbite împreună.

— Ar fi bine să te duci acasă. I-ar părea rău lui Luca să te vadă aici, ar crede că nu ți-a fost dor de el și că ți-e indiferent cînd și unde îl întîlnești.

— Bine. De altminteri, sînt foarte obosit. N-am prea dormit în tren.

Se sculă greoi, sărută mîna Maiei, se uită lung la ea :

— Puternică ființă ești, Maia. Mă disprețuiesc...

— Ești omul cel mai sincer și curat pe care l-am întîlnit în viață, spuse Maia, sărutîndu-l ca pe un copil, pe amîndoi obrajii.

Harap șopti :

— N-am să mă duc la vie s-o văd pe Baba pînă nu m-o chema ea.

„Brrr"... gîndi Maia. Fusese primejdia mai mare decît crezuse.

Tică Dimitriu, Mircea și Nucă beau șampanie, uitîndu-se ca la o problemă de șah la resturile de pe masă: curcan rece, ficat de gîscă, brînzeturi mirositoare, fructe exotice etc. Sufrageria, stil modern de duzină, șubredă, cu luciu artificial, feminină.

Tică Dimitriu, în vervă sentimentală, le-a povestit dramele lui amoroase. Ultima legătură fusese cu patroana unei case de mode. Femeie foarte bine, care-l iubea la nebunie. Singurul ei cusur era că ținea la căsătorie, ceea ce era contra principiilor lui de viață. Cheltuise o avere cu ea (!), îi făcea toate gusturile, afară de iscălitura în registrul stării civile. Interveniseră niște prieteni perfizi și mai ales o artistă cu care trăia unul din ei și se dezlănțuise infernul! La urmă, Carolina fugise, luîndu-i și caseta cu bani, și pînă și nasturii de manșetă, de aur cu rubine, tot ce putuse grămădi într-un geamandan de piele, de la Viena, tot al lui Tică, bineînțeles. Aici paraponul scăpase din frîu. Tică o blestemase fierbinte, ca și cum azi l-ar fi lăsat Carolina. Plînsese, ținîndu-se de coatele tovarășilor lui ca de doi stîlpi salvatori.

— Frate și frățioare, numai pe voi vă am. Cuc pe lume, conu Tică. Dumnezeu v-a trimes în casa mea. Facem Crăciunul noi în de noi, ca trei frați de cruce. Mai mîncați, mai beți, frăților, atîta bucurie mi-a rămas.

Mircea și Nucă tăceau stingheriți. Nu le făcea poftă nimic. Erau furioși că primiseră să petreacă Ajunul cu Tică. Refuzaseră cîteva invitații din delicateță pentru el. Intîi fusese vorba să meargă împreună la un restaurant bun, apoi îi convinsese că e mai intim acasă, că pregătește el un supeu cum știu numai burlacii. Pînă la șampanie mersese mai bine, dar la a doua sticlă devenise sinistru.

— Trei în jurul mesei, parcă jucăm cu mortul, debutase Tică întristat deodată.

Apoi evocase pe-al „patrulea" în trei întruchipări : Zizica, Didona și Carolina, cu toate particularitățile lor.

Hotărît, nu era om plăcut, nici vesel la chef. Și fizic devenea respingător. De obicei, părul și barba, bine îngrijite, îi dădeau înfățișare demodată și un fel de demnitate. Dar atît își frecase bărbia povestind, de parcă toate amintirile ar fi fost adînc îngropate la rădăcina firelor de barbă, încît semăna acum a bursuc. Ochii micșorați, sticlind subt sprîncenele stufoase. Părul scoborît pe tîmple pînă pe umerii obrajilor. Ținuta lăbărțată. Numai a om nu semăna !

— Vrei să plecăm mîine la Brașov pe două zile ? spuse Mircea lui Nucă, să compenseze decepția acestei seri.

— Ce idee ! Am combinațiile mele, răspunse Nucă voit misterios. Era îmbujorat, părul și gîndurile zbîrlite. Mînca în silă o mandarină. Șampania îi dăduse o sete îngrozitoare. Se jena să ceară apă.

— Cum vrei... spuse Mircea, umilit că nu știa cum să-i facă plăcere.

Vacanța fusese utopic plănuită : trebuia petrecută după fantezia momentului, fiecare liber să facă ce vrea, fără corvezi de mese de familie, vizite etc.

— O fi făcut Nora turte de Crăciun, ca în ceilalți ani ? întrebă visător Nucă.

— Probabil.

— Mama s-a întors acasă, nu ?

— A scris că nu știe sigur. După cum or fi drumurile.

— N-o mai doare piciorul, nu ?

— Nu.

— Știi că ea nu spune întotdeauna cînd o doare ceva... și nici cînd i-e frică. E destul de curajoasă pentru o femeie.

— Hm !...

— Ții minte cînd a intrat un cîne turbat la noi în grădină. Îl fugărea sergentul și niște argați din cartier. Eram tocmai în fundul grădinei. M-a luat ca pe un tulg și m-a ridicat într-un pom. Putea s-o muște cînele de picioare. Nici nu știu cum și-a făcut vînt într-o parte. A trecut cînele și l-a împușcat sergentul, mai departe. Țipam !... Mama rîdea la mine : „Am fost și noi la vînătoare. Hai acasă să-i trag un zavrac Dadaiei că a lăsat portița deschisă. Totdeauna o lasă deschisă.“ Îi era mîna rece ca gheața. Acum știu că i-a fost frică și ei.

— Cum ții minte ? Să tot fi avut patru ani. Era în anul cînd a fost așa rău bolnavă.

— Duduia Elisabeta ? N-am mai văzut-o de la nuntă. Ții minte, venise și Florescu și încă un coleg, lungamu' acela, cum îi zicea ? spuse înviorat Țică.

— Dobre, răspunse scurt Mircea.

— Așa, așa. Era o copiliță. Mă gîndeam cum ai să ții tu casă cu o fetiță. Delicată de tot, subțirică s-o treci printr-un inel. Nu lăsai pe nimeni să se apropie de ea. Ții minte ? Parcă ne jucam de-a puia-gaia. Am fi vrut și noi să vorbim cu ea, s-o vedem mai de-aproape, aș ! tot de time dădeam. Amarnic turc zuliar trebuie să fii ca soț ! Cum de-ai lăsat-o singurică de-atîta timp ? Eu, pe Carolina mea,

fraților... na ! na !... să-mi răcoresc inima, sfîrși Tică trîntind pe jos paharele de pe masă, făcîndu-le țăndări.

— Hai la culcare, spuse aspru Mircea, ridicîndu-se de pe scaun.

— Tocmai acum, cînd e mai frumos, mai în toi petrecerea ? se văietă Tică, ușurat de zgomotul paharelor sfărîmate.

— Ai înțeles ? porunci Mircea lui Nucă.

Nucă ieși din odaie. Mircea luă pe Tică de braț, îl duse vrînd-nevrînd pînă la el în odaie, îl întinse pe pat și-l lăsă acolo dînd neputincios din mîini, ca un gîndac întors pe spate.

Mircea și Nucă se dezbrăcară în tăcere. Stinseră numaidecît. Apoi Mircea ridică storul. Era obiceiul Babei. Îi plăcea să vadă cînd se lumina de ziuă, să aibă în odaie lumina adevărată a dimineții.

Se vedea prin geam globul care lumina strada, învăluit de ninsoare. Se legănau șirurile subțirele și albe, ca o perdea de flori de iasomie.

În Mircea și Nucă era dor de femeie. Se făcuse frig în odaie. Se simțeau străini în ea. O impresie de sărăcie. De durere ghemuită la ușă.

Afară, noaptea veghea în tăcere, ca o mamă cu prunc adormit.

Maia, Costache, Luca și Harap laudă turtele Norei. Niciodată n-au fost mai albe, diafane, parfumate cu apă de flori.

— Ai trimes desigur și lui Nucă, spuse Costache.

— Ba n-am trimes. S-ar fi fărîmat pe drum. Și-apoi ne-am încurcat în scrisori. Întîi a fost vorba să vie Baba de sărbători, așa a scris Mircea. Baba a scris să merg eu la București. Era mai natural să vie cu toții acasă de Crăciun, eu așa le-am scris. Mircea a pretins că e cheltuială prea mare pentru cîteva zile, că sînt ocupați etc. Parcă ne-am pus pe făcut avere acum! Probabil că petrec mai bine dumnealor cu prietenii din capitală. Baba, îndărătnică cum o știu, poate să moară de urît la vie și n-are să mărturisească! Așa a fost de mică. Biata coana Lisaveta e de vină, a lăsat-o întotdeauna în voile ei. O trata ca pe un om mare de cînd era de-o șchioapă. Se sfătuia cu ea pentru toate lucrurile casei, „să știe mai tîrziu să ție casa". Cînd a vrut să se mărite, deși era încă la școală, au făcut un consiliu de familie *de formă* și s-a măritat cum a vrut ea. S-a întîmplat că Mircea e om cumsecade, dar putea să

nu fie. A avut noroc... (Nora se opri, mirată că spusese toate acestea, nemulțumită. Urmă din nervozitate, cum se întîmplă des, tocmai cînd ai vrea să taci și mai spui ceva ca să alungi un gînd neplăcut ție.) Sîntem aici între noi, ținem cu toții la Baba, putem vorbi deschis. Găsesc că e absurd să se fi exilat la vie. E foarte problematic succesul ei în exploatarea viei. Și-a întemeiat o familie, e natural să stea cu ea. Lasă casă, bărbat tînăr și tot, și pleacă. Ce rost are ?

— De casă ai văzut pînă acum mata, nu se schimbă nimic. Nucă e plecat pentru studii. Mircea are treabă la București. Decît să stea singură acasă, de ce să nu vadă ce-i cu via, de atîția ani de cînd e lăsată în plata Domnului ? Păcat de vie. Poate are în sînge nevoia asta. În neamul ei au fost gospodari buni, din partea mamei, cel puțin. Eu înțeleg. Strașnic mi-au lipsit treburile moșiei, acuma pot s-o spun. Dar ce să zic, eu am păpat banii, eu trag ponosul. Adică i-am păpat cu toții, și mama și Teodor și eu, nu ne putem sfădi de la aceasta, spuse Costache rîzînd cu poftă, ca și cum ar fi spus o glumă reușită.

— Ne pare rău la toți că nu e Baba cu noi, dar nu putem judeca ce-i bine sau rău pentru ea. Numai ea poate ști, spuse blînd Maia.

— Fiind cea mai tînără, ne-am obișnuit să ne gîndim la ea cu un fel de drept pe care numai părinții îl au asupra copiilor pînă la oarecare vîrstă. La Baba e cu atît mai nepotrivit cu cît — cum a spus foarte just Nora — a fost crescută subt o autoritate aparent redusă la minimum. Coana Lisaveta știa să se impuie prin sugestii dibace. Era bătrînă pentru rolul de mamă care-l avea față de Baba, se temea să moară prea devreme și s-o lase dezarmată în viață. De aceea ținea mult să-i dezvolte inițiativa. Era foarte cuminte bătrîna, cunoștea bine oamenii. A avut încredere în Mircea, altfel n-o lăsa pe Baba să se mărite așa

de tînără. Poate s-a măritat totuşi prea tînără. Consider pe Mircea un om de valoare. Cunosc unele lucrări de-ale lui. Un om pasionat în toate. A covîrşit-o pe Baba. De mult mă îngrijeşte starea ei de apatie.

— Apatie ? întrebă surprins Harap.

Luca nu luă în seamă exclamaţia lui Harap, nu-i răspunse nimic.

— Am răsfăţat-o cu toţii, asta e, spuse Nora dînd din cap cu amărăciune.

— Răsfăţată, în ce fel ? întrebă Harap agresiv.

Maia puse mîna ei peste mîna lui Harap. Îi zîmbi afectuos.

— Tu eşti prea tînăr, nu ştii.

Harap strînse buzele nemulţumit.

— Lasă-l să fie tînăr. Nici o bucurie să fii bătrîn ca să ai dreptul să vorbeşti într-un consiliu de familie. Aş schimba bucuros cu tine, ştrengarule ! Sper că ai dat gata nemţoaicele pe unde ai fost... spuse Costache, bătîndu-l pe Harap peste umăr.

Harap zîmbi fără chef. Nora era neliniştită. Luca, îngrijorat. Maia, îngîndurată.

Se auzea, de departe, ca din trecut, „Florile dalbe, florile dalbe". Se ţopeau vocile, fără putere, de pereţi, ca o zăpadă moale.

Viscol. Geme văzduhul. Materia e uşoară, conturul nehotărît. Formele par cioplite din bătăi de aripi.

Baba stă cu fruntea lipită de geam. O ating suflări reci, fulguiri nevăzute, o pipăie iarna prin antene străvezii. O fascinează.

Se aud paşi grei. Frăsîna îşi scutură picioarele la uşă. Ce mai vrea ? Toată ziua a hărţuit-o cu întrebări. Nu s-a sfîrşit cu împărţeala porcului, a merindelor de Crăciun ? Sînt zile de cînd n-a vorbit despre altceva !

Baba nu întoarce capul.

— Ţi-am făcut turte. N-or fi ca la oraş, da' nici di lepădat nu-s. Ia priveşte mata ce bogăţele mi-s de nucă şi frumuşel scăldate în miere di albine !

— Mulţumesc, spuse Baba uitîndu-se fără poftă la teancul scofîlcit.

Păreau croite în carton, presărat cu nisip şi încleiate cu gumă arabică. Acasă, erau albe, diafane, de mul şi dantelă, parfumau suav odaia, înfloreau masa... De turte îi părea rău acum ? Era ostenită. Spuse uitîndu-se pe geam :

— Să aduci nucile, lădița cu zahăr și covrigeii. Casa e departe de sat, poate vin copiii să cînte mai cu ziuă. N-aș vrea să mă găsească cu mîna goală. Mi-a schimbat Nichifor banii în gologani ?

— Mda... da' degeaba te osteneşti mata, că n-or veni copiii, îi cunosc eu...

— ?

Baba întoarse capul mirată către Frăsîna.

— Așă-i cum zîc, ai să vezi, întări Frăsîna vorbele dînd din cap.

— De ce ? întrebă Baba.

— Îs proşti. Or fi auzit că umblă stahiile prin pod şi prin cămara matale. Apăi s-o născut un prunc mort şi zîc că fimeia se mirase de mata mai nainte că umbli cu cozile slobode pe spinare ca o fată mare. O pierit ş-o vacă muşcată di uger, taman aceea de la care ți-am adus laptele chiar la început cînd ai venit aici. Apăi ți-au văzut oamenii umblînd singură cu cînii pe cîmp cum se luminează di ziuă, fără vreo nevoie, afară decît dacă cauți mata cu beţişorul o comoară. Şchioapa de la Butuci (se lovi cu palma peste gură), mă ierți că zic, ca să ştii ce zîc oamenii, nu-i şchioapă, numa aşa s-o făcut, să nu se mire oamenii di beţişor. Zîc, nu s-o oblojit, rană nu-i, umflătură nu-i, osu-i teafăr, lunguț cît celălalt. Pi cîmp uită c-o zîs că-i şchioapă. Şi pi-acasă mai uită. Cum vine aiasta ? Ş-apăi cînii de la Butuci, strașnici cîni, nu se luau după om doar să fi fugărit pe careva pînă pe după gard, amu umblă ca oile după cioban în urma matale, oriunde ți-i duce. Zîc că legi şi dezlegi, vrăji, mă-nțelegi ? Da' cine se ia după ei ! Proşti ! Cum îți spun, n-or veni copiii la cîntat, că se tem di curțile noastre, spuse Frăsîna, ochii luciosi, fața înfierbîntată încrețindu-se de stranie mulțumire.

Baba ascultase uluită, fără glas, fără putere. Se simți lovită, cuprinsă de-o nouă deznădejde. Spuse cu amărăciune :

— Cum pot fi oamenii atît de răi ? Nu cred în Dumnezeu pe-aici ?

— Cum să nu ? Dar aiste îs altele, îs treburile celuilalt, spuse Frăsîna soupînd în sîn și în urma ei.

— Și tu crezi că fac vrăji și rău oamenilor ? întrebă Baba.

— Cum să cred, doar trăiesc pe lîngă mata !? Și să cred nu m-aș teme, că poate mi-i îndrepta ghebu, să fiu și eu ca toate fetele. Pentru așa ceva...

— Ajunge. N-am nevoie de nimeni de-aici. Am să-mi aduc slugi de la oraș. Și ție am să-ți dau drumul, spuse Baba cu asprime.

— Vai di mine, mă rog matale, să nu faci una ca aiasta ! N-o fost vorba să fiu urechiușa matale ? Poate am greșit, bate-mă, omoară-mă, da' nu mă lăsa pi drumuri ! Țin la mata ca la mama me, Dumnezeu s-o odihnească... se văicări Frăsîna sărutînd mîna Babei, tivul rochiei, mîneca, tot ce apuca.

Babei îi era scîrbă și milă.

— Bine, bine, am să mă mai gîndesc, spuse scuturîndu-se de atingerile Frăsînei.

— Îi drept c-ai învoit pe tătuța să facă Ajunul la Nichifor ? întrebă Frăsîna înseninată.

— Da.

— Au să fie mai mulți. Nu-mi trebuie. Nu ți las singurică. Rămîn cu mata la noapte.

— Ba du-te. Lasă-mi cînii în odaia de-alături. Și pleacă odată ! spuse Baba enervată.

— Baiu ! să-și facă rîs di mini ? Că „ce porți drobu de sare în spinare, Frăsinico ?" Cum beu un păhăruț, încep a-mi cînta. Nu mă duc nici moartă !

— Fă ce vrei, dar lasă-mă acum. Să nu vii pînă n-oi trage clopoțelul, auzi ? Mindirul să ți-l aștemi în odaia de-alături.

— Cu cîinii ? întrebă Frăsîna botoasă.

— Da, răspunse hotărît Baba.

— Sărut dreapta, cum poruncești, iaca m-am dus, spuse Frăsîna, și plecă mai ghemuită ca oricînd.

— Uf ! gemu Baba.

Trase perdelele. Aprinse lampa. Își luă capul între palme, umblînd cu năduf în jurul odăii.

Dumnezeu a făcut pe oameni după chipul și asemănarea lui ? Rezultatul nu e reușit ! Poate fiindcă Dumnezeu nu e prezent pentru ei. Dacă ar fi, s-ar vădi și oglindirea lui în oameni, cît de slab s-ar răsfrînge în tiparele scîlciate.

O ființă ca Frăsîna e o pedeapsă, trup și suflet. Hidoasă arătare. Seamănă cu vrăjitoarele din basme. Și nu se temeau oamenii de ea, o luau în batjocură, ci de Baba ! O scutură un rîs nervos. Îl stăpîni. Se așeză în jilț. Întinse mînile în lături, obosită pînă în străfundurile ființei. I se împiedecă mîna de ceva de pe masă. Căzu o carte deschisă și ruptă puțin în mijlocul ei. Baba se plecă s-o ridice, ceti fără gînd :

„Tins-am către tine mînile mele, sufletul meu ca niște pămînt fără de apă, ție"...

O străpunse chemarea. Acesta era strigătul ființei ei. Rosti versul de mai multe ori, cu alt glas, adînc, tot mai adînc. Cuprindea o frumusețe și un adevăr nemărginit. Cum se deschisese cartea și căzuse ochii pe miezul durerii ?

*

Baba e culcată. Se uită cum pîlpîie aerul în gura sobei. E aproape palpabil, deși perfect transparent. Vibrează, undoaie, se strînge, se lasă, se face ceaunaș de sticlă moale, jucînd pe jeratec.

Şi-n sufletul Babei se clatină, neînchegat, un străveziu potir. E o stare pentru care orice cuvînt e prea material. Nici un cuvînt nu e chemat. Adie sufletul abia legat de trup.

Afară e pustiu de iarnă şi noapte, fără zgomot omenesc, numai vîntul încercuind casa. Strecoară o aripă în sobă, risipeşte cenuşa, aprinde un lemn rămas într-o coastă. Arde foc nou peste cel vechi. Piere jocul tainic de mai înainte.

Baba îşi alungă amintirile, nu vrea să se gîndească la vechile nopţi de Crăciun, nici la nici unul de-al ei. Imaginile prea colorate, bucuriile împodobite, gesturile tradiţionalle, înviind plastic nevindecate nostalgii, o împresoară. Baba se apără. Se luptă. Îşi ia gîndurile în pumni, le face bulgăre. Îşi concentrează toată voinţa. Şi deodată se face scînteia. Cu luciditate dureroasă, înţelege drama casei lor. Schema e simplificată pînă la abstract :

Mircea şi Baba. Căsătorie între oameni prea tineri. Iubire-pasiune. Lumea descoperită mînă în mînă. Epoca raiului. Se naşte copilul. Nu e dorit deocamdată, nu corespunde unei nevoi de prelungire a vieţii, perechea fiind prea tînără. Baba e prinsă de instinctul maternităţii, cu tot ce cuprinde în renunţări şi compensaţii. Mircea cade pe planul al doilea. În el nu s-a revelat instinctul patern. Nu iubeşte copilul încă. E gelos inconştient de tot ce-i fură, pentru moment, copilul. Copilul se teme de tată. Se agaţă cu toată puterea de mamă. O robeşte. Abia tîrziu şi treptat face loc bărbatului. Survine o boală grea, care o scoate pe Baba din joc pentru un timp. Vine sora mai mare în casă. O acalmie. Sora se devotează surorii mai mici şi copilului. Prinde slăbiciune pentru copil. Rămîne cu ei. Face un apostolat din aceasta. Ia multe sarcini asupra ei. Pune stăpînire asupra copilului. Uită scopul pentru care a venit : s-o ajute pe sora ei. *Nu s-o înlocuiască în inima copilului.* Începe o luptă ascunsă între surori pentru copil. Sora mai mică are mîinile

legate de recunoştinţă (o pierde în suflet, rămînînd numai un act exterior). Sora mai mare ia autoritate crescîndă, crezînd că are drept la ea, în calitate de soră mai mare, doctoriţă, devotament dovedit, sacrificii materiale etc. Bărbatul nu vede nimic. E mulţumit. Atmosfera se schimbă treptat. Altă lumină. Femeia păleşte din ce în ce, alunecă pe un plan secundar. Copilul e dizlocat sufleteşte de curenţi contrarii. Nimeni nu-şi dă osteneală să se gîndească la ceilalţi. Fiecare este hipnotizat de el însuşi. Atmosfera se încarcă de nervi şi totodată se răceşte ca sentiment. Viaţa se anemiază între ei. Se întretaie multe idei fixe deasupra capului copilului. Nu mai e nici unul cum ar fi fost să fi rămas liber. Fiecare este alterat, egoist în felul lui, sclav al ideii greşite şi necontrolate despre el însuşi. Victima este mai ales copilul, însetat de armonie, de siguranţă, de claritate, de punctele cardinale ale existenţei. Bărbatul se simte frustrat de partea lui de bucurie. Nu pricepe de ce. Devine pesimist. Se izolează în muncă. Sora mai mare e descurajată, se întristează, se refugiază orbeşte în iubirea copilului. Adînceşte astfel şanţul dintre ea şi sora ei. Spontaneitatea descreşte, piere. Îi ia locul constrîngerea. Copilul devine terenul aparent neutru al relaţiilor dintre ei. De fapt, el este moşia în care fiecare crede că a pus seminţele lui cele mai bune, şi deci i-ar aparţine mai mult. Încep concesiile, nu între ei, ci faţă de copil.

Îngăduieli şi răsfăţuri inofensive în sine, dar care (în jocul rivalităţilor nemărturisite) sapă disciplina, ştirbesc autoritatea, slăbesc voinţa, deschid portiţa bunului plac, cu hotar nelimitat şi zare de suferinţă. Stavila rămîne, dar nu mai e fixă, se clatină, cedează, se mută mai departe, nu mai e ceva care trebuie respectat, ci învins parţial, pentru foarte mici satisfacţii trecătoare.

În domeniul hotărîrilor interioare, ca şi al celor exterioare, lipsa de reflexe bune la anumite comenzi şi ocazii

face din lucruri de nimica piedici, cheltuială de energie irosită, alterînd echilibrul general.

Îndoiala, atît de fecundă uneori la maturitate, tulbură adînc copilul. El are nevoie să creadă în legile simple ale vieții lui, în ființele atotputernice care-l cresc, ca să se simtă protejat, liniștit, la adăpost sigur. Dacă în loc de o direcție, poate alege între altele două, se încurcă, nu mai știe, alege pe cea mai ușoară pentru el.

Mama și tata trebuie să-l cîrmuiască în deplin acord, măcar aparent, dacă vor să nu piardă încrederea copilului. Neîncredere care s-ar întinde mai tîrziu la toată lumea.

„Al cui ești tu?" (întrebare pusă pe ton de răsfăț, care cere neapărat răspunsul măgulitor: „Al tău") este o întrebare pe care n-o pun niciodată părinții adevărați ai copilului, ci persoanele care cer confirmarea unei dorințe-iluzii la care nu au drept. E primul pas către confuzie, către nefiresc. Copilul simte că ar putea deveni un stăpîn în loc să fie stăpînit. Aceasta deschide calea către abuz și tiranie. Nu-și mai dă osteneala să-și mulțumească părinții, ci are pretenția ca părinții să fie pe placul lui. Ceea ce nu se poate întîmpla tot timpul, nici din partea celor care doresc să-i înlocuiască. De aici, nemulțumiri, mustrări. Copilul face responsabili pe părinți de tot ce nu-i convine. Mai tîrziu, le va arunca în plină inimă cruda întrebare: „Am cerut să viu pe lume?" Adică, de vreme ce m-ați adus pe lume fără consimțămîntul meu, am drept la toate sacrificiile, la toate compensațiile. E transformarea unei taine în faptă abuzivă, în sufletul lui. Egoismul și vanitatea se dezvoltă exagerat, cu licăriri de bunătate, conștiință și remușcări, pîlpîind subt nemulțumirile și interdicțiile de a căror dreptate se îndoiește acum. Copilul devine nefericit. Nu știe de ce. Face responsabili pe părinți (sînt desigur responsabili, dar altfel decît poate el înțelege). Se răzbună inconștient pe ei. Suferă cu ei. Se pedepsește prin ei.

Concesiile nu servesc la nimic, decît la dezvoltarea apetitului către alte concesii mai mari, pînă la cele imposibile. Rigorile nu mai au putere. Severitatea, urmînd slăbiciunii, pare prin contrast brutalitate. Ceea ce ar îndreptăți spiritul de rebeliune să-și găsească o justificare aparentă.

Copilul, neputîndu-și stima destul părinții, nici pe el însuși, devine disprețuitor pentru tot ce-l înconjoară. Extinde judecata lui asupra lumii. Astfel, nu mai e nimeni mulțumit în casă. Mici armistiții trecătoare, pe fond de iubire dureroasă, de ostilitate inevitabilă (cum nu suporți să te atingă cineva de o rană, fie și din greșală), și mai presus de tot ideea de nedreptate care planează peste ei, paralizînd mișcările generoase, încercările de înțelegere și pace. Capcana s-a închis pe nesimțite pe femeie, tăindu-i membrele, adică soțul și fiul. Mutilîndu-i ființa compusă, figura geometrică a vieții ei.

Tatăl, trăind mai în afara casei, fiind absorbit de munca lui, mai distrat în relațiile cu ai lui, beneficiază la un moment dat de nevoia băiatului de a scăpa din zona copilăriei întîrziate. Fac amîndoi un front bărbătesc în casă. Femeile rămîn pe celălalt front, spart. Nici unul nu-și dă seamă. Toți doresc o fericire proprie. Toți cer plată pentru ce dau. Sînt prea multe polițe de plătit. Fals joc de oglinzi. Orientarea se pierde. Se naște o imperioasă dorință de evadare. Femeia, la un moment dat, are conștiința acestui lucru și îi dezleagă.

*

Baba se înfioară. Niciodată n-a gîndit astfel, despuiat, uscat, științific oarecum. E o impresie macabră, pe care a mai cunoscut-o asistînd la radioscopii, uitîndu-se la scheletul omului viu mișcîndu-se subt placa de sticlă.

E aici, la vie, singură, în noaptea Crăciunului, față în față cu faptele ei. N-o poate apăra nimeni. Trebuie să meargă mai departe, pînă la fund, fără cruțare, în căutarea adevărului. E greu. Fruntea e udă. Reia firul de la început:

Patru ființe: Mircea, Baba, Nucă și Nora, grupate astfel din gestul inițial al Babei, care s-a măritat cu Mircea. Altfel, s-ar fi format alte grupări, cu alte datorii și răspunderi.

Ea a legat pe aceste ființe împreună. Ea a dat naștere copilului. Ea are răspunderea față de el, de ei și de ea. Ea este vinovată.

N-a știut să ocrotească și să păstreze în lumină bună ce i-a fost dat în seamă de soartă. Este vinovată de lipsă de discernămînt, lipsă de curaj, lipsă de sinceritate. Orizont mărginit. Pasivitate morbidă. Convențiile puse înaintea marilor datorii firești. Orgoliu. A plătit cu copilul recunoștința ei personală față de sora ei. Pentru „estetica" relațiilor familiale a lăsat să se altereze raporturile dintre ei. N-a știut să aleagă ce era mai de preț pentru toți. Nu și-a apărat dreptul. Nu și-a făcut datoria. N-a înfruntat judecățile celorlalți pentru ceea ce era esențial în viața ei. N-a luptat pe față. A suferit sterp. A lăsat să se înnoureze sufletul copilului și întreg cerul casei. Vina cea mai mare o are față de copil.

Față de bărbat: n-a știut să trezească în el puterea șefului de familie. Nu l-a făcut părtaș la grijile creșterii copilului. Osteneli care leagă pe părinți de pruncul lor. L-a cruțat, așa cum credea Nora că o cruță pe Baba. S-a mulțumit să se știe iubită înflăcărat de el. Nu l-a chemat în ajutor. Nu i-a cerut nimic. A așteptat să vie totul de la el, ca o regină care primește daruri. Nu i-a vorbit niciodată de drama care se țesea ascuns între ei. Din spirit de familie față de sora ei? orgoliu? delicatețe? milă? afecțiune? lașitate? În fine, numai din motive secundare față de lucrul

principal : legătura dintre ei. Tristeța ei a întunecat viața bărbatului, l-a depărtat, l-a însingurat, l-a dezarmat, i-a micșorat puterea de viață, de luptă, pentru un cămin dezacordat.

Față de sora ei : n-a știut să bată la poarta cea bună a ființei ei. Nu și-a deschis inima față de ea. N-a avut destulă încredere în ea. A închis cu ea ochii asupra luptei ascunse dintre ele. N-a ajutat-o să vadă lucrurile în justa lor perspectivă. A lăsat-o în iluzia că se resemnase, că primea tutela ei, ca un lucru normal. S-a înstrăinat de ea. A lăsat-o singură. Nu i-a dat ceea ce îi lipsise mai mult în viață : căldura unui cămin fericit în care să se integreze la locul ei firesc. I-a înăsprit inima.

Nora, fire sensibilă și pasionată, avusese o copilărie întristată de dramele părinților ei. Îi iubise cu durere pe amîndoi, suferise pentru amîndoi, pentru mama părăsită de soț și pentru tatăl aspru judecat de soție. A trebuit de mică să aibă grijă de mama ei bolnavă de nervi. A luat devreme autoritate în casă și răspunderile asupra ei. La moartea tatălui ei s-a pus în contact cu noua ei familie, cu sora ei mai mică, călcîndu-și pe inimă și peste intendicțiile mamei ei. A făcut-o din generoasă impulsie. S-a atașat de sora ei. Instinct matern puternic, dezvoltat timpuriu. A îngrijit de mama ei (rolurile sînt intervertite aici din cauza împrejurărilor dureroase ale vieții), apoi a îngrijit de bolnavi, fiind studentă în medicină. Apoi de răniți. În timpul războiului moare mama ei, încă tînără și neîmpăcată cu viața. E o lovitură grea pentru Nora. N-are nici o iluzie despre căsnicie. De aceea probabil n-a vrut să se mărite cu doctorul francez, deși îl iubea, sau tocmai pentru aceasta. Mama ei îl iubise pînă la moarte pe soțul ei, care a iubit-o numai un timp. Nora nu vrea să-și vadă dragostea otrăvită de căsnicie, preferă s-o curme cît e deplină. Poate i-a părut rău mai tîrziu. N-are încredere în viață. Cînd s-a îmbolnăvit

Baba, a lăsat tot și a venit să caute de ea, apoi de Nucă. Aici instinctul matern devine despotic. În Nucă trăiește o parte din sîngele tatălui ei. E tot ce a rămas din familia ei. E un fel de moștenire lăturalnică, tîrzie, care o leagă puternic de viață. Pentru Nora, soarta Babei este o culme de fericire : bărbat credincios, copil sănătos, soră devotată. Nu pricepe deprimarea treptată a Babei, o ia drept blazare. O disprețuiește pentru aceasta. Este nemulțumită. Nu aprofundează problema. Fericirea lui Mircea n-o preocupă de loc pe Nora, e o axiomă pentru ea. E o mare nevoie de căldură și iubire în Nora. O găsește în Nucă, pînă la un moment dat, aceasta o împiedică să fie lucidă față de sora ei. Apoi, pe măsură ce crește copilul, devine mai greu de mulțumit, începe să înțeleagă unele triste ale Babei. Mai ales fiindcă Nucă, împovărat de iubire feminină, simțindu-se mai liniștit lîngă tatăl lui, care nu-i cere nimic, se apropie vădit de el. Simte și ea cît sînt de izolați în jurul acestui copil care i-ar fi putut lega ? Își caută refugiu în muncă. Își împlinește mai departe toate datoriile care le-a luat asupra ei, fără bucurie. Poate caută și ea o apropiere de sora ei, dar au trecut ani, s-au format reflexe greu de modificat. Nu renaște o intimitate, fără adînci prefaceri lăuntrice, fără o perfectă sinceritate și multe abdicări. Intervine Harap, cu ocazia accidentului Babei, aruncă gînduri neprevăzute în casă. Aceasta deviază începutul de înțelegere care s-ar fi putut înfăptui. Baba se schimbă uluitor. Se ridică pentru prima oară împotriva voinței Norei. Ia inițiative neașteptate. O părăsește. Îi părăsește pe toți, fără explicație. Îi dezaxează.

Cum n-a înțeles Baba mai devreme toate acestea ? Cîte s-ar fi putut îndrepta ! Erau prea aproape atunci, nu se mai vedeau lămurit. Nu se gîndise la ei, ci tot la ea. Fiecare făcuse același lucru. Își proiectaseră umbrele, gigantic, fie-

care asupra celorlalți. Nu e de mirare să li se fi întunecat orizontul !

Răspunderea o are Baba. Sentimentul covîrșitor de vinovăție e paradoxal întovărășit de ușurare în Baba. Ceva asemănător cu punerea diagnosticului exact al unei boli.

Baba se simți istovită. Căldura se făcuse năbușitoare în odaie. Se sculă și deschise fereastra. Liniștea stăpînea văzduhul. Nici vînt, nici fulg, nimic nu tulbura seninătatea sfîrșitului de noapte. Cerul veghea, cu toate stelele aprinse. Zăpada neatinsă învălea pămîntul ca pe un lucru de preț.

Baba, scăldată în limpezimea rece, rămase în adîncă uimire. Visase viscolul cumplit din ajun ?

Ridică ochi de copil sărac către geamul albastru, nemărginit, în dosul căruia scînteiau lumi, împodobind un pom de Crăciun nevăzut.

Dureroasa exaltare din ajun o lăsă pe Baba fără vlagă pentru cele trei zile de Crăciun. Le petrecu întinsă pe pat, cu ochii în gol. Se odihnea straniu. Parcă nu era trupul ei, ci unul uitat acolo de mult. Se vede că omul nu poate trăi în paroxism de simțire, fără de primejdie de rupere a echilibrului. Pendulul oscilează spre polul opus, să restabilească ritmul normal.

Baba știa că mai erau multe de lămurit în ea, dar nu mai avea putere. Nu mai vedea scopul. I se părea un joc gratuit, obositor și crud. Trecutul nu putea fi schimbat. Prezentul era o pedeapsă. Viitorul ?... Nu, nu mai avea putere să se gîndească mai departe.

Afară se lăsase ger mare. Coperișul era tivit cu gheare de sticlă. Tăcerea încleșta inima. Zilele deschideau porți înguste între zidurile nopților. N-o îndemnau pe Baba la nimic.

Oanță se îmbătase iar. Frăsîna se certase cu nevasta lui Nichifor de la niște vase împrumutate. Nichifor o amenințase cu bătaie. Frăsîna se lăudase că are să-i zvîrle piper în ochi etc. Baba se încruntase cu silă, dar nu intervenise.

Poate era mai bine să-i lase să se bată între ei. Nu-i era milă de nici unul. Sărbătorile Crăciunului trecură neașteptat de repede pentru ea.

Ultima seară fu tulburată de bătăi în ușă, zarvă, glasuri. Nu mai era vorba de ceartă, ci de un accident. Nevasta lui Nichifor, însărcinată în primele luni, călcase pe fusta ei scoborînd din pod, căzuse rău, pierduse, și sîngele nu contenea, gîlgîia din ea ca un șipot întunecat. Nu știau ce să-i facă. Veneau s-o întrebe pe Baba dacă n-avea vreo doctorie pentru așa ceva.

N-avea. Dar va încerca s-o ajute. Baba se îmbrăcă într-o clipă. Dete mai multe porunci Frăsînei. Luă într-un paner lucruri trebuitoare și porni prin întuneric pe poteca adîncită între troieni, ca albia unui pîrîiaș secat. O găsi pe Vasilica slăbită de tot, buzele, nasul subțiat, pleoapele prea lenește pe ochii speriați. Maică-sa, bocind lîngă ea. Patru copii, înghesuiți pe un capăt de laviță. Odaia, îmbîcsită de căldură, și-un fel de abur din cauza apei vărsate pe podele să spele petele de sînge.

Baba trecu copiii și bătrîna în odaia de peste săliță, cu pături de învelit și porunca să rămîie acolo. Spuse lui Nichifor să ațîțe focul mai tare. Făcu repede o cafea, stoarse lămîie în ea și-o dete pe gît Vasilicăi, care se oțeri, dar se învioră puțin. Puse două căldări curate cu apă la fiert. Pregăti pe masă cele aduse. Așternu curat pe laviță, unde stătuseră copiii. Rămase pînă în ziuă acolo, făcîndu-i spălături fierbinți, tamponînd-o cu vată, schimbînd gheața învelită într-un ștergar gros și pusă pe burtă. Femeia se simțea mai bine, îi venea somn. Baba îi povestea verzi și uscate, s-o ție trează, de frica altei hemoragii. Abia în ziuă o lăsă să adoarmă subt paza Frăsînei.

Pe Nichifor îl trimise la dispensarul plășii să aducă moașa. Era imposibil s-o transporte pe Vasilica în căruță pe astfel de vreme și drum troienit. Nichifor se întoarse pe

înnoptate, singur. Moaşa era ocupată, nu putea veni atîta drum greu pentru o singură femeie bolnavă. O bătrînă din sat propuse o fiertură de buruieni, dar Baba nu vru să le încerce pe Vasilica. O îngriji ea, de două ori pe zi, veghind la curăţenia lucrurilor din jurul ei. Femeia se făcu bine surprinzător de repede. În acest timp, Baba mai doctori ultimul copil care avea coji pe cap şi îi curgeau ochii. Dădu o curăţenie celui mai mare, care mîncase prea lacom de Crăciun şi îşi stricase stomacul. Bătu gălbenuşuri în lapte cald pentru fetiţa care tuşea etc.

Familia lui Nichifor prinsese încredere în ea şi îşi arăta toate metehnele.

În dimineaţa Anului nou, copiii mai mărişori ai lui Nichifor veniră s-o „samene" pe Baba cu grîu. În urma lor, Frăsîna îi aduse o strachină cu grîu răsărit. Cel mai luminos verde din cîte văzuse Baba. Primenea văzul. Şi Frăsîna se uita îndulcit, aşa cum ar fi privit un miel abia ridicat pe picioarele plăpînde. Acum vedea Baba ce ochi frumoşi avea Frăsîna. Ochi de baltă, nici verzi, nici căprii, ci amîndouă culorile contopite. Albul, albăstrui de tot. Genele, stufoase, negre. Duceau gîndul spre iazuri, zboruri de răţi pe înserate subt cer.

Baba mulţumi zîmbindu-i înduioşat. Rămase în palmă cu blidul greu de pămînt şi grîu proaspăt crescut. Îl cumpăni încet în lumină. Cînta ouloarea. Afară, totul era încremenit subt zăpadă. Aici, pe-o insulă mică, rotundă, cît s-o cînteşti în mînă, se născouse Primăvara, pînea, hrana şi înnoirea vieţii. Nu se putea primi dar mai frumos. Îl aşeză cu evlavie la marginea ferestrei, cum ai pune o candelă aprinsă lîngă icoană.

Împărţi copiilor şi Frăsînei bani şi nucile rămase de la Crăciun. Nu mai era atît de singură la Butuci. Lua fiinţă în fiinţele din jurul ei. Şi ele începeau să aibă fiinţă în ea. Era un schimb care-o despovăra de-o parte din ea însăşi.

Nu trebuia să se gîndească mai departe. Inima să păstreze bobul mic de bucurie și să aștepte cu răbdare să încolțească în ea.

*

Iarna grea făcea plimbările din ce în ce mai anevoioase. Baba aproape nu mai ieșea din casă. Se mulțumea cu cei cîțiva pași pînă la velniță, unde începuse fabricarea rachiului. Mirosea puternic în încăperea prea mică pentru cada uriașă, cazanul mare închis cu capac de aramă și vasele în care curgea rachiul. Oanță și Nichifor puneau lemne pe foc, zăpadă în apa prin care treceau țevile, apoi se așezau pe cîte o buturugă și se înveleau în gîndurile lor. Păreau cînd pitici, cînd de mărime obișnuită, după cum îi priveai față de un lucru sau altul. Subt privegherea lor, tescovina mîloasă se prefăcea în băutura limpede și tare care lua mințile oamenilor. Se așeza și Baba pe o băncuță de lemn, lîngă foc, ascultînd bolboroselile cazanului, ca în așteptarea unui oracol.

După înfundarea poloboacelor de rachiu nu mai era de lucru la vie pînă în primăvară.

Baba aduse două fete din sat și le puse la țesut pînză în odaia de lîngă ietacul ei. Îi plăcea zgomotul ritmat al războaielor și vechimea gestului. Scria, deși rar, mai cu plăcere lui Nucă, Mircea și Nora. Primea răspunsuri înviorate de un început de cochetărie. Scriau ca oameni obosiți de preocupările lor, bucuroși să stea de vorbă despre lucruri fără importanță cu o veche cunoștință.

Veni vestea morții lui Teodor. Scăpase de chin, bietul om. O eliberase pe Maia de robie. O ușurare pentru toți. Totuși, Baba avea sentimentul ciudat că Maia își pierdea ceva din relieful ființei prin dispariția lui. Nu-și putea lămuri aceasta. Așeză gîndul pe lîngă altele, care trebuiau cercetate cu timpul.

Își organiză o viață de furnică în mușuroiul ei. Făcea gimnastică în fiecare dimineață, să compenseze lipsa plimbărilor. Își reteză cozile, pe care le învinovățea de durerile ei de cap. Sau, poate, fiindcă fusese mîndră de părul ei odată, se lepădase de el ca de o slăbiciune nepotrivită acum. Își pregătea trupul ca pe un oștean pentru luptă. Restul zilei lucra și meșteșugea prin casă. Nu citea nimic tipărit. Nu vroia s-o tulbure nici un glas dinafară. Aștepta răspunsuri lăuntrice. Firave rădăcini pipăiau pămîntul vechi către care căutase scăpare.

Mai veneau din sat la curte, după doctorii, care cu un abces, care cu friguri, cu intestine bolnave etc. Se vede că vorbise nevasta lui Nichifor despre îndemînarea Babei la îngrijit bolnavi. N-o mai credeau vrăjitoare ? Bătea alt vînt dinspre sat. Aduceau plocoane de ouă, păsări etc. ... Baba mulțumea, dar plătea toate darurile. Găinăria se însufleța de găini, rațe, gîște... Frăsîna avea grija lor.

Timpul luneca tăcut prin fața ferestrelor, schimbînd haine de puf și șaiac, înfigînd țăruși albi și negri, înnorestați cu semne, de-a lungul lui ianuarie și februarie.

Baba înainta nesimțit în realități interioare și exterioare, subt scutul singurătății.

Zilele creşteau mai puternice în lumină, cu suflări neliniştite, întoarceri, chemări. Baba umbla iar cu cînii pe cîmp. Alt mers. Nu mai avea nevoie de baston. Rezistenţa trupului o mulţumea.

Patru luni făceau pod între viaţa ei de altădată şi acum. Patru luni ? Patru ani. Patru veacuri ! E o chestie de intensitate.

Oanţă tocmi oameni la dezgropat via, ascuţi haragi etc. Amînă ziua din cauza ploilor.

În prima zi de lucru, Baba fu în vie, cu mult înaintea oamenilor. O ceaţă uşoară întîrzia, se risipea sfios, tămîia pămîntul. Haragii vechi, încrucişîndu-şi beţele, în şiră tepoasă, luceau ca oţelul. Foişorul păstra o bucată de cer în amvonul cenuşiu. Scara avea cîteva trepte lipsă. Baba se aşeză pe cea mai joasă, cu bărbia în palme. Aştepta, într-o concentrare a fiinţei, ca în preajma unui alt început de viaţă. Privi gînditor bărbaţii, femeile, flăcăii şi fetele, intrînd pe poarta din vale. Îşi luară rîndurile. Începură să sape cu sprintenă grijă. Se plecau, scuturau coardele, le lăsau slobode să se ridice singure. Lucrau repede. Oanţă

mergea de ici, colo : o poruncă, un sfat, o glumă. Se auzeau rîsete din cînd în cînd. Zbura cîte o haină pe gard, rămînea spînzurată acolo. Se făcu un şir de haine vechi, naiv întinse, ca pentru alegerea unei spărietoare de păsări. Se încălzea ziua. Soarele se uita mai de sus. Lucrătorii luară alte rînduri.

Memoria Babei dibuia să aducă din depărtare lucruri ştiute odată. Era în primii ani ai vieţii, facerea lumii pentru ea, cînd venea cu bunicii la dezgropatul viei. Apoi din cauza şcolii nu mai apucase primăvara la vie. Peste treizeci de ani ! Era somnoroasă pe-atunci. Ieşea din casă cînd era soarele vioi, ca acum. O găsea pe bunica, pe cărare, spunînd, cu ochii la cîte o sapă : „Ia seama, tot uşurel, uşurel... Iaca, la dumneata plînge vita !"

Baba asculta şi n-auzea. Se uita cu admiraţie la urechile bunicăi, cu lobul cam mare, străpuns de-o gaură.

Săpase şi Baba, odată, cu o sapă de jucărie, cu mîni conştiente de munca de seamă ce li se încredinţase. Lucrase încet şi cu frică, întorcînd cîte un ochi către bunica, să afle ce se auzea din pămînt. După multă trudă, ridicase coardele, sprijinindu-le cu braţele întinse, cu un sentiment de victorie nemaiîntîlnit ! Cum le lăsa, veneau peste ea lăbuţele subţirele, pe cap, pe umeri, scuturînd fărîmituri în ochi şi pe buze. Baba rîdea luptînd să ţie ochii deschişi. Pămîntul avea gust leşios, de cenuşă, de... sînge. Sau erau buzele Babei plesnite ? Nu mai ţinea minte...

Baba se sculă, călcînd peste ani mulţi, apropiindu-se tăcut de oameni. Răspunse din cap urărilor de bună zi. Luă, pe negîndite, sapa din mîna fetei celei mai apropiate. Coaja zgrunţuroasă a pămîntului, grămădit ca pe morminte, se sfărîma uşor. Dezveli butucul, rămas ploconit către miazăzi, într-o metanie înnemenită. Baba se plecă, luă coardele amorţite — în culoarea pămîntului, a tuturor moaştelor — le ridică încet în lumină. Tremurau slab. Ori mîinile

Babei tremurau ? O străbătu un fior, o prezență fără nume, risipindu-i sufletul ca o mireasmă ușoară. Ce se săvîrșea aici ? Nu mai era bunica, să tălmăcească glasul neauzit. Totuși, aici era. Aici erau și mama, pe care n-o cunoscuse, și tatăl, de care avusese parte puțină, și străbunele și străbunii, al căror cuvînt era Baba acum. Luau parte la o înviere. Țineau de mîni trupul vegetal în care se înfăptuise minunea. Unda trecuse peste osebirea tiparelor, în sprijinul schimburilor și prefacerilor, nesfîrșite, ale întregului presimțit. Clipa atinse o stare de transparență, de eliberare fără seamăn.

Baba slobozi coardele din mîni. Vibrau ca un mănunchi de antene. Îi rămaseră în palme urme de pămînt moale. Din lut...

— Nu-i amestecat cu nimic, doar ce-o rămas din tăiat și plivit, ca-n toți anii. Pămîntul îi rodnic la noi, de la Dumnezeu, vorbi Oanță în spatele Babei.

Baba tresări. Uitase de oamenii din jurul ei tocmai astăzi...

— Cred ! spuse Baba, cu uimire în glas și privire, îndreptîndu-și încet spinarea, ca după rugăciune.

O dată început lucrul, nu mai e răgaz la vie. Sufla cîte un vînt rece. Înțepeneau mînile pe scule. Se speria lumina. Rămînea cerul bumbăcos, slab încheiat de zări. Și deodată se îmbunau toate : se boltea albastrul, făcea scrînciob înalt soarelui, să nu mai afle piedică de nour. Lucrul nu sta. Numai ploaia l-ar fi putut opri. Se împleteau muncile : pe cînd se dezgropau ultimii butuci, copcitul ajunsese la trei sferturi, tăiatul la jumătate, ridicatul la sfert. Orice fărîmă de zi era harnic scrisă, pe viu. Se ceteau dintr-o dată semnele. O parte din vie purta chică de pustnic, coardele fluturînd din miazănoapte spre miazăzi. Partea tăiată, trei-patru strune la butuc, părea o turmă de lire sparte. În ultima parte se lega vița schingiuită cu brațele de haragi, ca într-un lagăr de osîndiți.

Din durere se năștea viața și hrana. Din durere... dar Baba n-avea timp de gîndit. Abia dovedea cu Oanță și Nichifor să privegheze la toate. Nu erau oameni destui pentru cîte toate erau de făcut. Primeau și moșnegi la lucru, la cioplit haragii vechi și noi. Săreau aschii de lemn și de timp în jurul lor. Copiii cărau coardele tăiate, parte

pentru dres gardurile, parte pentru focul de la bucătărie, parte hîcuite și îngropate la rădăcina butucilor. Trebuia tăiată mlaja pentru legat. Curățit și săpat pomii. Pritocit vinul. Săpat grădina. Etc...

Duminica făcea plățile. Se topeau banii. Timpul zbura.

Baba primi scrisori de la Mircea și de la Nora. Fiecare o întreba dacă vine de Paște acasă. Nu era cu putință să plece de la vie. Nu întrerupea lucrul decît de vineri pînă miercuri, numai femeilor le dădea drumul de joi. Se anunțaseră niște negustori pentru vin și rachiu. Baba voia să fie de față la vînzare. Cloștele erau pe aproape de scos puii. Băiețelul de patru ani al lui Nichifor fusese din greșeală opărit de maică-sa, care gătea mîncarea oamenilor. Toată ceafa și umerii erau o rană. Copilul era limfatic, se tămăduia greu. Îl îngrijea Baba. Nu putea să-l lase pe mîni nepricepute, fără risc de infecție. Ea nu-i poftea la vie, fiindcă abia se înfiripa gospodăria, vremea era rece etc. Ce nu le spunea Baba e că nu era încă sufletul ei pregătit să-i vadă.

Dar scrise lui Nucă despre găinăria pe care voia s-o clădească, rugîndu-l să-i facă el planul. Pe Mircea îl ruga să execute pe un negustor care nu plătise salcîmii vînduți cu un an în urmă. Ruga pe Nora să obție, ca medic, doctorii mai ieftine, să-i facă o provizie pentru nevoile oamenilor de la Butuci. Lui Luca îi cerea bani cu împrumut. Maiei și lui Costache, semințe și sfaturi. Trimise lui Harap o fetiță coxalgică, stăruind să-i facă loc la spital și s-o opereze dacă era nevoie.

Îi lega pe toți, de departe, de locul în care spera să-i adune mai tîrziu ?

Fusese o iarnă grea. Mugurii deschideau pleoapele sfios, de teama unui nou îngheț.

Se însera. Oamenii erau strînşi în dosul casei, la o masă lungă. Mîncau cu poftă. Li se dăduse, neobişnuit, cîte o căniţă de vin, care le dezlega limbile. Prunii pe jumătate înfloriţi păreau împodobiţi cu mărgăritare şi frunze de lămîiţă. Cum era luni şi erau toţi bărbaţii cu obrajii încă raşi, cămăşile curate, veselia lor şi a fetelor, îmbinată cu frumuseţea crengilor, făceau din cina lor simplă un ospăţ de sărbătoare.

Baba vorbea mai la o parte cu Oanţă, mîngîind pe Fotei, care se gudura pe lîngă ea. Era vorba să bage plugul în vie în dimineaţa următoare. Nu mai avea nevoie de toţi lucrătorii, dădea drumul la mare parte dintre ei, trebuiau aleşi bine acei care rămîneau. Baba n-admitea protejaţii lui Oanţă, prieteni de beţie, voia oameni vrednici şi liniştiţi.

Se auzi o căruţă. Fotei şi Codan se repeziră în faţa casei. Baba se încruntă. Nu era ceas bun pentru negustorii de vin. Cine vinde vinul pe-nnoptate ? E greu de mers în beci cu felinarul. Nu se vede bine culoarea vinului. Spuse :

— Tocmai mîine voi sta de vorbă cu ei. N-au decît să doarmă la Nichifor la noapte.

Un om înalt apăru în pragul uşii de din dos. Cînii se întoarseră să latre în latura casei.

Baba clipi din ochi.

— Luca !... nu m-aşteptam...

Nobil, frumos cap, luminat de gînd, conştiinţă, suferinţă. Se ivise ca o biserică printre căsuţele unui sat. De luni de zile, Baba văzuse numai oameni de rînd. Se uita la el cu evlavie

Luca înaintă, îi luă mîinile, le sărută pe rînd, le păstră în palmele lui. Ochii cercetau faţa Babei, apoi oamenii, pomii, locul, cu nespusă înduioşare.

— Mi-ai lipsit mult... mă bucur că ai venit, spuse tot Baba.

— Nu îndrăzneam... Scrisorile mele au rămas fără răspuns. Am fost îngrijat... E o mare schimbare în tine, spuse Luca privind-o cu mare atenţie.

— Părul ?

— Şi părul, dar e altceva... O sinteză, aş spune. Am un vocabular imposibil, spuse Luca zîmbind sfios.

— Vorbim mai tîrziu. Vrei să facem cîţiva paşi în vie ? Sau eşti obosit ? întrebă Baba, să-l scape de ochii dimprejur, care luceau intermitent spre el, ca licuricii subt frunze.

— Nu, de loc, îmi face plăcere să mă dezmorţesc. Am venit cu o căruţă nemiloasă, care mi-a mutat oasele din loc.

Baba şi Luca ocoliră încet către nucii mari. Pămîntul înnopta limpede.

— Ţi-am adus banii, pretextul venirii mele aici. Sînt în valiza mea. E mai bine să nu se ştie că ai mulţi bani în casă, spuse Luca într-un tîrziu.

— Mulţi ? Cît ai adus ? întrebă cu mirare Baba.

— De şapte ori cît mi-ai cerut. Abia au să-ţi ajungă. M-am informat cît revin muncile la hectar. Desigur că ai şi reparaţii de făcut, lucruri de complectat. Poţi să mi-i restitui peste 5—6 ani, nu sînt grăbit. E o parte din rezerva mea, prefer s-o ţin la tine. Am pierdut jumătate din ce aveam anul trecut, într-o bancă aşa-zisă serioasă. Nu cumva să-ţi faci probleme din acest împrumut, ori am să cred că nu mă consideri cel mai vechi prieten al tău, cum sper că sînt. Harap are moştenirea mamei lui. În orice caz, casa, locul şi via pot acoperi datorii mai importante decît atît.

— Mulţumesc, Luca, spuse simplu Baba.

Poate va fi an bun şi va plăti datoria mai repede. Ea trăia cu mai nimica la vie. Ceilalţi nu se bizuiau pe venitul de-aici. Va face o scrisoare, în caz de accident, să se ştie ce sarcină are via. Era o mare uşurare pentru ea să aibă aceşti bani. Va drege cîte puţin clădirile, va cumpăra vase noi, o vacă...

Baba răsuflă adînc. Luca îşi stăpîni un zîmbet bun.

— Nu mă întrebi de nimeni ? spuse Luca după un timp.

Baba şovăi. Sări peste multe întrebări la cea mai aproape de inima lui Luca.

— ...Harap ?

— E tăcut de cînd s-a întors din străinătate. Lucrează mult. A făcut cîteva operaţii de-o îndrăzneală justificată numai de reuşita lor. Cred că e pe cale de-a deveni un mare hirurg.

— Am mare încredere în el, spuse Baba privind în larg.

Luca se uită cu luare-aminte la Baba.

— Ai răspuns lui Harap acum. M-a însărcinat să-ţi spun că te roagă să ai încredere în el.

— Da, spuse blînd Baba. Apoi urmă cu glas depărtat, mai şters : Cînd te-ai întors de la Bucureşti, în toamnă, am vrut să-ţi cer un sfat. Nu te-am găsit. Nu-mi explicam... Acuma ştiu că toate aceste despărţiri erau în mine.

— Te uiți la vie ca la o grădină plină de copii, spuse Luca, schimbînd vorba, stingherit.

— Mă leagă și mă dezleagă acest loc. E o putere binefăcătoare în el.

— În tine, spuse cu afecțiune Luca.

— Nu. Nu în mine. Am înțeles și presimțit unele lucruri aici. Vorbim mai tîrziu, Luca. Nu sînt pregătită. Mi-e frică să-mi deformez gîndurile rostite în pripă și țin la ceea ce am învățat aici. Spune-mi mai bine, ce face Nora? Cum a luat toate aceste schimbări? Din scrisul ei nu pot ghici mare lucru.

— Lucrează și ea mult. Cred că s-a mai obișnuit cu singurătatea. Poate-ți pare ciudat să-ți vorbesc de singurătate după iarna care ai petrecut-o aici. Desigur că nu se poate compara.

— E altceva. Nora n-a dorit-o. Dar n-am putut face altfel. Cum e cu sănătatea?

— Bine. Ceva mai grasă și mai puțin colorată. Cred că s-a hrănit neglijent. Îi plăcea să fie de toate mai mult pentru ceilalți.

— Știe că ești aici?

— Nu. Afară de Harap, n-am avut timp să înștiințez pe nimeni. M-am hotărît fără premeditare, cînd am primit scrisoarea ta.

Baba cunoștea discreția lui Luca. Nu voise să se știe despre împrumutul cerut de Baba, nici să primească vreo însărcinare pentru ea, care să stîrnească noi probleme și s-o tulbure aici.

— Mi-a scris Maia cînd s-a prăpădit bietul Teodor. E de mirare cît a rezistat. Nu înțeleg ce l-a reținut atîția ani în viață. Nimic n-avea valoare pentru el, spuse Baba.

— Nenorocitul! Mi-a spus odată, demult, că dacă Maia este într-adevăr bună cum pare, dacă omul poate ajunge prin mirajul oricărei credințe (care pentru el nu era mai

mult decît o formă de autoconcentrare) să învingă revolta față de schimonositurile bestiei umane, atunci omenirea este pe calea unei prefecțiuni care întrece orice imaginație. Nici un sacrificiu n-ar fi destul de mare pentru asemenea experiență. O punea pe Maia la încercare, cum sondează savantul fundul oceanelor, să vadă ce forme de viață există la astfel de adîncimi. O suspecta, o pîndea, o chinuia, în teama de a nu fi păcălit. Ura lui contra omenirii, inclusiv el, deriva poate dintr-o sete de perfecțiune prost canalizată. Poate a simțit Maia acest lucru și i-a dat putere să rabde cîte, cît și oum le-a răbdat toate.

— Teodor s-a pedepsit în trupul lui pentru decepția pe care i-o da propria lui ființă față de concepția lui despre om ?

— Să nu exagerăm. Boala lui avea scuze precis microbiene și tot felul de excese la bază.

— Eu cred că microbii nu sînt concludenți. E o chestie de apetit morbid al trupului. Unii oameni iau unele boli și alții nu, chiar în toiul epidemiilor. Depinde de un întreg complex de comenzi interioare, nu crezi ?

— Nu știu nimic. Caut leacul cancerului de aproape o viață de om, și poate totul ține numai într-un viraj de simțire-gîndire... Totuși, nu mă descurajez. Nu se știe din ce se poate face odată scînteia...

— E destul să fie cîțiva oameni ca tine pe lume, ca să nu piară nădejdea, cel puțin pentru mine, spuse Baba.

Luca îi mulțumi din ochi.

Lucrătorii coborau spre poartă. Baba și Luca răspunseră „bună seara" în dreapta și stînga. Parcă semănau aceste vorbe, din distanță în distanță, să crească mai tîrziu în voie.

*

Baba și Luca, înfășurați în pleduri, cufundați în jilțuri, stau cu noaptea în cerdac.

Întunericul subțiat de lumina stelelor acoperă pămîntul cu patrafir blajin de spovedanie. Jarul rotund din pipa lui Luca scînteiază ca un giuvaer. E sîmburele în jurul căruia se adună gîndurile, cu vorbele stîngace, trudnice de înțelesuri greu de cioplit.

— Nu există libertate, Luca. Ci numai răspundere. Mă înspăimîntă răspunderea oricărui gest, oricărei intenții, pînă la imponderabil.

— Totuși, Baba, răspunderea e o mare pîrghie în viață. Ceva absolut necesar. Libertate, sclavie, sînt formule care-și pot schimba înțelesul între ele după cum le privești. Fiecare om e făcut să fie un rege și un soldat în sfera lui, cît de mică, la locul lui de răspundere și datorie. Să lupte în el și în afara lui să păstreze orînduială bună. Fiecare facem aceasta, mai mult sau mai puțin, dar depinde în ce spirit. Dacă e o corvadă pentru noi, atunci e sclavie. Dacă e o nevoie a conștiinței, un act de solidaritate, de iubire, atunci cred că ne apropiem de libertate.

— Dar ne împiedicăm unii pe alții, unii de alții, Luca. Dacă ne-am putea limita la noi, dacă o faptă a noastră, sau lipsa noastră de fapte, s-ar lichida într-un avantaj sau dezavantaj personal, ar fi suportabil. Dar ideea că orice vibrație a noastră se propagă în jurul nostru, cu neprevăzute urmări, îmi zdruncină încrederea, îmi paralizează voința !

— De ce, Baba ? Ar trebui, dimpotrivă, să ne stimuleze gîndul că prezența noastră influențează viața din jur, că aportul nostru nu e indiferent celorlalți, că avem deci un rost pe lume.

— Dar e așa de greu, Luca, să-ți coordonezi comportările tale cu ale celorlalți într-un mod fericit. Relațiile dintre oameni implică mereu răspunsuri la imagini sumare, arbitrare, în bine, în rău, în cu totul altceva. Construcțiile copleșesc adevărul fiecăruia. Chiar construcțiile despre sine.

Cît sînt mai multe persoane, atît se complică jocul. Uneori riști să rămîi prizonier pe viață ! E un modelaj lent, obscur, nesfîrșit. Orice ființă întîlnită colaborează la aceste prefaceri reciproce. Cu intensități diferite, reversibile. Cel mai tare e sculptorul, pentru moment. Dar își accentuează și el reliefuri care nu-i sînt firești decît ca răsfrîngere. Accentuează uneori ceea ce ar fi fost mai bine să se șlefuiască. În acest caz răspunderea revine mai ales celui slab. Pasivitatea, fără consimțămîntul interior, e o activitate negativă, dăunătoare. O slăbiciune de disprețuit.

— Și autoritatea poate fi o slăbiciune, Baba. Autoritatea, acolo unde nu e necesară, firească, apasă, strivește, croiește drum sterp, duce la pierderea simțului proporțiilor, la fals respect de sine și de ceilalți. E o slăbiciune activă. Care e „cel tare" ? Care e „cel slab" ? De o parte și alta rezistența a fost slabă, spune împăciuitor Luca.

— Rezistența predispune la ostilitate. Constrîngerea, la răzvrătire. Ar fi de ales între două căi care duc tot la un dezacord, spuse Baba cu glas împovărat.

— Nu cred. Dacă rezistența se afirmă din adîncă convingere, echilibrul se restabilește îndeobște mulțumitor.

— Ar fi drept să fie așa. Dar nu sîntem destul de curajoși. N-avem încredere. Ascundem această lipsă subt diferite formule mai comode și lăsăm să se destrame legăturile. Firea se falsifică. Se ivesc solzi de opacitate. Viața interioară și cea exterioară bifurcă exagerat drumurile. De la o vreme, nu mai e nici o suprapunere posibilă. Această disonanță se preface cu timpul în neurastenie, nefericire. Nu se oprește aici : radiază, transmite celor mai aproape năbușitoarele unde, spuse cu mîhnire Baba.

— Într-o mică măsură, poate să ai dreptate. S-ar putea însă ca reacțiile să fie contrare celor închipuite. Unde crezi că e atins învelișul, integritatea ființei, poate s-a deschis

numai o supapă de siguranță, ca echilibrul să rămîie neștirbit, spuse liniștit Luca.

Privirile căutau sprijin pe cer. Bolta se adîncea, din stele mari, în stele mici, pînă la cele abia ghicite, la păreri, la un afund de nepătruns.

Un glas de cocoș se prinse nătîng în clipele nopții. Amuți, uluit de îndrăzneala lui. Baba oftă, învinsă de dificultățile de exprimare ale gîndurilor, toarse cu atîta răbdare, care se încîlceau în orice obiecție, ca pînza de păianjen atinsă de-un pai !

— Frumoasă noapte ! spuse Luca. Nu ești obosită ? N-aș vrea să-ți iau somnul. Eu sînt o buhnă bătrînă, trăiesc de predilecție cînd ceilalți dorm.

— Nu te îngriji, am o provizie mare de somn, am iernat ca jivinele ! Sînt încă atîtea lucruri pe care aș vrea să le lămuresc cu tine, Luca ! Ziua, sau lîngă o lampă, aș găsi mai greu firul. Aici sîntem umbre. Îmi pot închipui că duhul nopții răspunde gîndurilor mele.

— Mă înduioșează încrederea ta, mă tulbură. Nu sînt mai cuminte ca altul, Baba. Dar mi-a plăcut totdeauna să stau de vorbă cu tine. Ai darul să scurtezi distanțele dintre noi. Ești poate ființa de care m-am simțit cel mai aproape de cînd sînt pe lume. Nu numaidecît din sentiment, ci din cauza nevoii tale de sinceritate, de transparență. Ție îți „răspund" mai ușor.

— Nevoia mea de sprijin, Luca. Dacă ai fi numai deștept, nu mi-ar fi de-ajuns. Bunătatea ta mă ajută, mă dezleagă...

— Mă întreb dacă sînt bun, cum crezi tu. Sau dacă se întîmplă ca egoismul meu să aibă caracter sociabil mai plăcut.

— Pentru mine ești bun. Așa te oglindești în mine. Așa faci parte din mine. Așa mă îmbunezi. Vezi, Luca, un om trăiește, în el și în alte ființe, deopotrivă, cu realități

tot atît de reale sau iluzorii. Un fel de a se reproduce și supraviețui e copilul. Apoi, semințele sufletești încolțite în ceilalți, în atîtea cîmpuri de experiență! Te sperii cînd te gîndești în cîte feluri te împarți, te prefaci, contopindu-te în alte ființe, alterîndu-le sau înviorîndu-le tonalitatea generală. Cu cîte influențe te întîlnești, te ciocnești, te împletești. Pe cîte fronturi și în cîte moduri lupți inconștient, spuse Baba.

— În raporturile omenești, înrîuririle sînt inevitabile, necesare, Baba. Altoiri fecunde, ori sterpe, după indivizi. Totul e să încercăm să ne realizăm cît mai onorabil. Amalgamul să păstreze ce poate fi mai de preț grupului din care facem parte. Personalitatea unei ființe, în ultimă analiză, e un compus de petici selecționate, fuzionate fericit, fecund, întregindu-se înnoit. Dacă e numai imitație, rămîn zdrențe furate, certîndu-se între ele. Trebuie neapărat o linie interioară, autentică, să le unească. O linie puternică, înaltă: artă, știință, morală, credință... Aceștia sînt pivoții care mențin omenirea la un nivel mai ridicat, împiedecînd-o să retrogradeze la bestie. Unii oameni creează curente de progres. Alții se mărginesc să se adune în jurul unor lumini. Alții se zbat între vînturi. Alții iau asupra lor curente anonime, se întruchipează din mulțimi, le exprimă. E o minunată cooperare, Baba. N-avem de ce să ne speriem. Impermeabilitatea, mărginirea la noi înșine ar trebui să ne îngrozească prin sterilitatea care ar rezulta, spuse Luca.

— Așa fiind, e clar că nu putem scăpa de răspundere. Și nu sîntem cu adevărat conștienți de aceasta. Trăim cum apucăm, cu neglijență, neverosimilă indiferență, deși facem mare caz de orice mic neajuns personal. Din falsă modestie, ne închipuim că viața noastră n-are importanță, și deci o putem devalorifica în noi, fără să aibă nimeni ceva de zis. Nu ne respectăm unii pe alții, fiindcă nu respectăm omul din noi. Moștenirea care curge prin noi, mai departe. Uităm

că sîntem centre de legături, vibrațiile modificîndu-se la fiecare conjuncție de unde. Abia la vîrsta mea mi-am dat seama, Luca. Mortul și viul lasă semn pe sufllete, pe firi. Și astfel trăiesc și acționează la nesfîrșit. Prin unde, fapte, țesuturi, prin toate semnele perceptibile și imperceptibile. Moartea este numai un accident personal trupesc. Nu ne sfîrșim prin ea. Nu s-au încheiat socotelile în urma noastră. Chiar dacă n-ar fi sufletul nemuritor, dacă n-ar fi o viață de dincolo. Reacțiile provocate de noi își urmează evoluțiile, se propagă din ființă în ființă, cu ramificații înmulțite. Tot ce există este real : gîndul, vorba, fapta, stările. Toate au repercusiuni incalculabile... Nu este odihnă, ci numai vibrație, modulație nesfîrșită... spuse Baba cu istovire în glas.

Se făcu o tăcere.

— N-am știut cît de greu apăsa lumea pe sufletul tău. Și te-am lăsat cu toții singură aici... E de neiertat ! spuse Luca.

— Să nu-ți pară rău, Luca. Nu era altă scăpare pentru mine. Mi-a fost sufletul bolnav... M-am despărțit de toate. Am mers pînă la fund. Am înțeles că n-am fost vrednică. N-am mai cerut nimic. Și... (N-avea vorbe pentru ceea ce simțea. Nu putea aduce în discuție taina acelei dimineți din vie.)

— Și ? întrebă cu bunătate Luca.

— Și... am luat-o de-a capul. Încep să mă vindec, spuse cu uimire Baba.

Luca își îndreptă urechea, atent la schimbarea glasului, la vibrația suavă prelungind ultimul cuvînt.

— Nu-ți lipsește Nucă ?... Mircea ? întrebă după un timp Luca.

— Nucă... Mircea... (îi tremura glasul). Nu le-am priit. Mai tîrziu, poate...

Vorbele, tăcerile alternau, se îmbinau într-o cadență de valuri mari. Atingeau țărmuri, se retrăgeau, cu ecouri prelungite.

— Vezi, Baba, e greu de pătruns misterul unui om. Fiecare creează un univers, o umanitate proprie, relele și bunele. Fiecare trebuie să sufere pentru acest păcat. Totul ar fi o transpunere în altul, pînă la identificare temporară. Adică aproape un miracol ! Pentru a-l putea spori cu aportul tău. A primi aportul lui. Fără orgoliu. Cu respect de adevăr, al tău și al altuia. A fi solidar. A tămădui, cît atîrnă de puterea noastră. A ne lipsi, pentru a spori. Tinzînd să ne integrăm, cu împăcare, în nemărginitul tot întrezărit în noi. Am înțeles, Baba ?

— Da, Luca. Crezi că se poate ? Binele și răul sînt adînc încrustați unul în altul, în noi. Se conturează unul pe altul, ca umbra și lumina. Cum să...

— Poate e destul să nu uităm aceasta, în clipele bune și rele ale vieții, ca să ne înțelegem unii pe alții și să ne putem ajuta. Să nu lăsăm sufletul să cadă în trîndăvie, spuse cu bunătate Luca.

Cerul înalt ocrotea pămîntul fumuriu. Totul se cumpănea cu sfială. Se întărea desenul văii. Se topeau stelele. Ziua se înfăptuia în văzduhul tremurînd.

Cîtă slavă !... Cîtă slavă !... strigau din tot locul cocoșii, chemînd lumina.

Baba și Luca, fețele adîncite de nesomn, se priviră cu înțelegere și creștinească iubire.

Luca sta nedumerit în fața casei lui Tică Dimitriu. Mai sună o dată, stăruitor, privind storurile jumătate lăsate pe ferestrele prăfuite din stradă. Tuși, scotocindu-se prin buzunare. Își uitase pipa la hotel. Va trebui să se lipsească de un auxiliar prețios. În definitiv, vizita lui putea să le pară nepotrivită. Venise în plină amiază, sperînd să-i găsească la sfîrșitul mesei. Mircea fusese foarte închis față de el în ultimii ani. Luca făcu un pas înapoi tocmai cînd auzi cheia în ușă.

— Pe cine căutați ? întrebă un glas somnoros.

Tică Dimitriu, obrazul cam umflat, părul încîlcit, scoase prudent capul prin ușă, apărîndu-și pudic cu palma gîtul fără guler.

— Domnul Mircea Scutaru e acasă ? întrebă Luca.

— Să văd. Intrați, vă rog. Nu știu unde e Roza. Cum dă masa, o șterge. Am s-o dau afară, spuse fără convingere, bătînd la ușa din stînga sălii.

— Intră, se auzi un glas lipsit de răbdare.

Tică Dimitriu făcu semn lui Luca spre ușă și se retrase, ca unul care preferă să nu fie de față la primirea nouluivenit.

— Luca ! Nu m-aşteptam... Poftim, ia loc. Mai scoate din hainele de pe scaune (spuse lui Nucă). E o dezordine la noi !... Prietenul Tică n-are noroc la servitoare. Le alege după criterii estetice, ceea ce complică serviciul. Hai, mai bine, să trecem în sufragerie, acolo măcar sînt scaunele libere, spuse Mircea agitat.

În odaie, cîte scaune, atîtea surtucuri, îmbrăcînd spetezele. La prima vedere, păreau un sobor de pitici decapitaţi.

— Să-l sărut întîi pe Nucă, spuse Luca, uitîndu-se afectuos la el. Nu era prea slab, deşi faţa era mai osoasă ca în vara trecută. Toate liniile păreau mai hotărîte în el. Părul lins subt o reţea neagră îi dădea o înfăţişare aproape severă. Copilăria se trăda în ochii şi zîmbetul ridicat către Luca. Se bucura să-l vadă ? Parcă aştepta o veste prin el.

— Ai mult de lucru ? urmă Luca, uitîndu-se la planşeta care ocupa tot biroul. Cărţile erau grămădite pe ferestre, scaune şi la picioarele bibliotecii gazdei.

Mircea îşi îmbrăca surtucul, împingînd în treacăt masa lui de lucru spre părete. Un fel de masă mai mare de bucătărie, pe care se încăierau cărţi, caiete, hîrtii, în jurul maşinii de scris. Acasă domnise întotdeauna o rînduială meticuloasă, pînă la manie, în biroul lui.

— Trecem în sufragerie, stărui Mircea.

— Vin şi eu, spuse Nucă.

Mircea ridică din umeri, plictisit.

— Nu-ţi întrerupe lucrul. Trec pe urmă să-ţi fac o vizită ţie, spuse Luca zîmbindu-i din ochi. E frumuşel de tot. Ager, spiritual ca expresie. Îţi seamănă grozav. Parcă te văd cînd ai venit să te iau la gazdă, abia sosit în tîrgul nostru, urmă Luca, intrînd cu Mircea în sufrageria în care stăruia mirosul bucătăriei vecine.

Mircea slăbise. Părea ostenit. Părul învolburat, ţinuta neglijentă îl întinereau într-un fel romantic mai vechi. Se uita, peste masă, la Luca, uşor sfidător.

— Sînt pe-o zi la București, după treburi. M-am gîndit să trec să-ți strîng mîna și să-ți spun că am văzut-o pe Baba, — spuse Luca, cu ton de scuză, intrînd de-a dreptul în subiect.

— E bolnavă ? S-a întors acasă ? întrebă repede Mircea.

Subt pielea subțire vinele desenau o furculiță albăstrie, între sprîncene, tăind fruntea în două. Apărea și dispărea, după puterea pulsațiilor.

— E bine. Am fost eu la ea la vie, fiind pe-aproape, la prietenii mei Tăun, spuse Luca, scrîntind inofensiv adevărul.

— S-a vindecat piciorul ?

— Complect. Baba e prin vie de cum se face ziuă pînă înnoptează.

— Se împacă în adevăr cu sihăstria dorită ? Cred că nu-ți închipui că am exilat-o eu, să muncească pentru noi ! spuse Mircea, pironindu-și ochii într-ai lui Luca. De altminteri, e mai probabil să piardă bani într-o vie părăginită, cu lipsa ei de pricepere în această direcție. În fine, orice fantezie se plătește. E dreptul ei să facă această experiență, urmă Mircea înnourat.

— E o putere în ea, spuse gînditor Luca.

— N-aș numi putere această impulsie de a se lepăda de datoriile ei față de copil și de mine. Viața nu e numai poezie, ca în romane, trebuie să ai puterea s-o trăiești așa cum e. N-aș numi putere o impulsie care te face mereu nesatisfăcut, exigent, absurd. Totdeauna a fost ceva nepotolit în ea, care s-a accentuat pînă la morbid. Am convingerea că e neurastenică. De aceea am lăsat-o să facă exact ce vrea, deși m-a costat acest lucru, în speranța că are s-o vindece realitatea, că are să-și dea seama că tot mai suportabil e traiul obișnuit, cu bărbatul și copilul ei, decît viața tolstoiană, cum și-a închipuit-o livresc. Dar e nespus de orgolioasă, n-are să mărturisească vreo părere de rău

chiar dacă ar strivi-o greutăţile alese de ea. Aşteaptă să fac eu primul pas, s-o rog să mă primească alături de ea. Înţelegi ? spuse aprins Mircea.

— Ciudat ! Vă serviţi de aceleaşi expresii amîndoi. Nu exact în acelaşi spirit, spuse Luca.

— Ce vrei să spui ? întrebă Mircea agresiv.

— N-aş vrea să falsific vreun înţeles de-al Babei. Nu sînt autorizat să-ţi vorbesc. O fac pe răspunderea mea, ca vechi prieten al casei voastre, dacă îmi dai voie.

— Te rog, îl îndemnă Mircea, încordat ca în faţa unor proiectile care l-ar fi ales drept ţintă.

— Se învinovăţeşte şi ea de neurastenie. O numeşte boală sufletească. De influenţă rea asupra celor din jur. De trădarea datoriilor faţă de-ai ei, de mari răspunderi neluate în seamă, din trecut şi pînă acum. S-a pedepsit tăindu-şi, în carne vie, legăturile cu ai ei, spuse Luca. Apoi îi rezumă cît mai limpede cele vorbite cu Baba, cele ghicite de el, încheind : Îţi mărturisesc că m-a surprins transformarea ei. Mă aşteptam să găsesc o fiinţă învinsă de singurătate, de condiţiile aspre ale vieţii de-acolo. Cum s-a soluţionat această criză de deznădejde, în sporită putere sufletească şi trupească ? Care e partea instinctului de conservare ? Din ce a izvorît puterea constructivă din ea ? Sînt fiinţe care se supun numai unor legi care depăşesc vremelnicia vieţii lor. M-a impresionat expresia feţei ei. Ceva temeinic în ea, conştient temeinic. Am impresia că a luat-o de la început, de la regnul vegetal, animal, uman, reînnodînd cu răbdare legăturile rupte. Nu cred să fie orgolioasă, cum zici. Dacă aşteaptă să faci primul pas spre ea, e că doreşte s-o faci liber, fără nici un fel de constrîngere. Crede că nu mai are nici un drept asupra voastră. Şi-a luat alte răspunderi, în frîu scurt. E de-acolo acum, nepoţica coanei Lisaveta şi a conului Ioniţă. Am cetit-o în ochii oamenilor care lucrează via cu ea.

Mircea asculta fără să miște un mușchi al feței. Ochii, neclintiți, cu rare bătăi de pleoape. Nu puteai desprinde dacă era durere, ură, dispreț, în orice caz era un sentiment violent perfect stăpînit.

— Acum, că ți-am spus toate acestea, mă tem că am cedat unei impulsii egoiste de-a mă descărca pe lîngă tine de-o grijă care mă împiedica să mă concentrez în lucrările mele. Mă tem că m-am grăbit și am trădat-o pe Baba, deși cu cele mai bune intenții. Ea crede în influența modurilor de gîndire asupra celorlalți, fie și de departe. Își închipuiește că e posibil s-o reconstruiți în voi, cum vă reconstruiește în ea, cu înțelegere, dorință de armonie...

Mircea își destinse mușchii obrazului, cu o crispare de om însetat, care înghite greu fiindu-i gîtul prea uscat. Aceasta dădu vorbelor lui o asprime mecanică.

— O familie este un organism viu. Dacă se îmbolnăvește sau se taie un membru, suferă întregul. N-a înțeles Baba ?

— Ba da, Mircea. Poate n-a înțeles ce reprezenta pentru voi. Se poate trăi fără o mînă, fără un picior. Să fi știut Baba că e ceva esențial pentru voi — inima, să zicem — cred că n-ar fi plecat. Cît despre ea, e ca o ființă care s-ar fi sinucis și ar fi scăpat prin minune.

Se făcu o tăcere, neliniștită, în care aveai impresia că scrîșneau chei ruginite, căznindu-se să dezmorțească mecanisme înțepenite.

— Luca, am să-ți vorbesc deschis. Dacă e cineva răspunzător aici, sînt eu. Am luat-o pe Baba aproape copil, fiindcă mi-a plăcut mie. Nu știu dacă împlinise șaptesprezece ani ! A crezut că mă iubește. S-a înșelat, probabil. Cum a venit copilul, n-am mai existat pentru ea. Apoi s-a atașat într-un fel de mine, dar s-a stins treptat bucuria vieții în ea. Nu cred să-și fi dat seama de ce. Da vina pe mine, că sînt distrat, ocupat, brusc uneori. Nu știa că sufeream s-o țin prizonieră lîngă mine și că n-aveam puterea

s-o liberez. A tînjit, Luca, ani de zile, subt ochii mei. O uram uneori, pentru că făcea din mine un om laș. Apoi a intrat altcineva în viața ei. Probabil că a luptat împotriva acestui sentiment, aceasta a declanșat criza de deznădejde, cum o numești. Poate depărtarea a risipit mirajul, experiența căsniciei venindu-i în ajutor. Nu mă pot amesteca, Luca. Nu pot face nimic. Înțelegi ?

Luca se uita uluit, îngrozit. Cum era cu putință, după optsprezece ani de trai comun, să se cunoască atît de puțin ? Cum să răstoarne o convingere, aparent logică, înrădăcinată de atîția ani în Mircea ? Căută în neștire prin buzunare pipa uitată la hotel. Niciodată nu-i lipsise mai mult. Mircea nu fuma, rămînea stăpîn pe situație, în pofida adevărului.

— Ascultă, Mircea — spuse Luca, cu ton grav — i-a rupt inima băiatului meu. Nu-i fac o vină. I-a spus cinstit că nu ține la el mai mult ca la un frate. Cînd vorbește de tine îi tremură glasul. Nici atît n-ai înțeles din ea ? Are dreptate Baba. Trăim din judecăți pripite, necontrolate. Nu ne dăm seama de răspundere.

— Dacă m-ar fi iubit, răbda orice lîngă mine, cum am răbdat eu, spuse cu putere Mircea.

— I-ai vorbit astfel vreodată ? întrebă Luca.

— Nu. Bineînțeles, nu. Iubirea e un act spontan. Nu se cerșește. Nu se impune cu forța, spuse cu amărăciune Mircea, apăsînd pe ultimele cuvinte.

— Orgoliul stă între voi, spuse trist Luca.

— I-am scris prietenește să se întoarcă acasă de Paști, că venim și noi. Nu în sensul reluării vieții împreună. A răspuns că e în plin lucru și nu poate lipsi de la vie !

— I-e frică să vă vadă prea devreme. Nu e sigură pe ea. S-a chinuit, Mircea, în singurătate, să-și înțeleagă viața, s-o poată primi mai departe. Recunoaște că nici tu, nici băiatul n-ați ținut-o într-un climat blînd, așa e firea voastră,

mai închisă, dar ea e altfel, s-a închis fiindcă nu găsea răspuns în voi. E o fire pasionată ca și voi, stîngace ca și voi. Vă înțelege după criterii mai generoase acum. Trebuie timp să piară vechile reflexe, care aparțin unui alt mod de simțire. Mici enervări involuntare, în ton, gest, ciocniri fără importanță, ar risca să aducă în conștiință un lanț întreg de asociații greșite, vechi obsesii... să strice totul.

— Înțeleg, spuse Mircea cu jumătate glas. Aș vrea-o mai simplă, Luca. E istovitor să tot tai firul în patru ! De ce nu acceptă realitatea așa cum e ? Cu mai multă indulgență, și-atît.

Luca își stăpîni un zîmbet. Indulgența e o calitate care se cere totdeauna altuia. Ce tînăr era Mircea, deși cu șapte ani mai în vîrstă ca Baba ! Nu știa să cedeze, nici în vorbă, nici cît să cîștige o cauză. Își alesese bine cariera de magistrat.

— Așa ai s-o găsești, dacă îi dai timpul să se întărească, dacă ai încredere în ea. Tot v-ați înțeles într-un fel, peste capul meu, peste despărțirea în timp și spațiu, spuse Luca înviorat, ridicîndu-se de pe scaun.

Mircea rămase nedumerit.

*

— Am întîrziat. Trebuie să renunț la vizita mea, spuse Luca lui Nucă, rămînînd în ușa întredeschisă.

— Îmi pare rău, spuse spontan Nucă.

— Și mie, Nucă. Te sărut din partea mamei, pe care am văzut-o ieri la vie. Vă așteaptă la vară acolo. Poate să merg și eu.

— Să vii, spuse călduros Nucă.

— Pînă atunci, are să fie casa așezată, grădina înflorită, spuse Luca.

— Mai e scrînciobul ? întrebă Nucă.

— N-am băgat de seamă. Parcă nu era...

— Păcat ! E tot ce ţin minte de la vie. Restul e încurcat de tot. Eram foarte mic pe-atunci. Mi-era o frică de sorîncioib ! spuse Nucă rîzînd copilăreşte, întocmai ca Baba cînd era veselă. Apoi, văzînd pe Mircea în dosul lui Luca, îşi luă un ton preocupat : Nu ştiu exact ce am să fac la vară. Am mai multe proiecte. Sînt poftit la un prieten la ţară, care are un conac minunat. Poate să merg şi cu tata prin munţi. Am să văd...

— Ai timp să alegi pînă atunci, spuse liniştit Luca.

— Pleci diseară ? Să spui Norei că mi-e o foame grozavă de cozonacii ei, mă simt în stare să mănînc unul pe zi !

— Bine. Cu bine ! spuse Luca zîmbind.

Zgomotul uşii puse un punct mulţumitor iniţiativei lui temerare.

— Cum de-ai venit așa dimineață ? Cu ce tren ? îl întîmpină Harap cu mirare pe Luca.

Soarele înveselea ușa deschisă, umbrind fața lui Luca.

— Vin de la București, răspunse Luca rămas în prag.

— Da ? N-avem nevoie de tine, spuse Harap Veronei, care-și căuta treabă pe lîngă ei. Ce-i cu Baba ? urmă Harap, privindu-l intens pe Luca.

— Bine. A rezistat admirabil acestei ierni grele, din toate punctele de vedere, pentru ea. E foarte ocupată cu munca viei. O face cu tragere de inimă. Așteaptă familia ei pe vară. Ne-a poftit și pe noi, spuse Luca ostenit, știind că aceste veşti bune pentru unii erau hotărîtoare pentru Harap.

— Da, îngînă Harap cu ton șters. Ți-a vorbit de mine ?

— A întrebat. Apoi a spus că are mare încredere în tine.

— Atît ?

— Atît, răspunse Luca, făcînd un pas mai înăuntrul casei. Harap nu se mișcă, era ca un stîlp în fața lui Luca.

— Sănătatea ?

— E sănătoasă, trup și suflet. A suferit pentru aceasta. E ca un om care s-a întors de departe și se bucură să mai găsească lucrurile la locul lor, spuse Luca cu înțeles.

— Ai vorbit cu Mircea la București? întrebă uscat Harap.

— Da.

— Te-a rugat Baba? cercetă Harap.

— Nu. Am vrut să știu unele lucruri, și pentru tine, Harap, spuse blînd Luca.

— Și?

— Cred că se limpezește atmosfera. A fost greu pentru toți. Asta o doare mai tare pe Baba, spuse Luca.

— Toate socotelile sînt încurcate, greșite, nedrepte. Plătim însutit cel mai mic lucru. Pe cei slabi cade povara mai mare. Nu e dreptate pe lume! N-am s-o las să se înmormînteze de vie. Mă opun, spuse cu putere Harap.

— Nu e slab acela ce poartă o povară fără să cadă subt ea, spuse Luca, ocolind ultimele vorbe ale lui Harap.

— Cum poți vorbi așa, știind-o pe Baba delicată, trup și fire, singură, dezarmată, luptînd peste puterile ei să se adapteze oamenilor și vieții aspre de la țară? Cum te rabdă inima? spuse revoltat Harap.

— S-a adaptat, Harap. Dacă o lăsăm în pace, e pe drum bun. De tine mi-e grijă, spuse Luca întristat.

— Nu se poate spune că nu ești un tată imparțial! spuse Harap cu glas biciuitor.

— Vroiam să spun că n-ai trecut vîrsta dramelor egoiste trupești, spuse cu severitate Luca.

— Care e limita? 60 de ani? întrebă Harap jignit.

— Nu e o chestiune de ani, ci de grad de suferință. La tine epiderma e atinsă. Te ustură amarnic, și de-aceea țipi și ai face orice să te alini. Mila și respectul pentru cei la care ții e în funcție de ceea ce dorești să obții de la ei. Cred și eu că sînt socotelile încurcate, cum zici, cînd fiecare

vrea partea mai mare pentru el. Ce ai făcut de cînd eşti pe lume — în afară de meseria ta de hirurg — pentru ceilalţi ? întrebă Luca ridicînd glasul.

— N-am vocaţie de apostol, nici de martir, răspunse Harap sfidător.

— Şi cînd mă gîndesc cu ce glas, cu ce privire a spus Baba : „Am mare încredere în Harap". Eu aprobam lîngă ea. Am impresia că am jucat rolul unui şarlatan ! spuse cu amărăciune Luca.

Harap rămase fără glas. Se uită cu dureroasă umilire la Luca. Trecu un val de duşmănie între ei. Luca nu şovăi o clipă, spuse :

— Ascultă, băiatul meu, am iubit-o pe Joia cum o iubeşti pe Baba, cu diferenţa că eu eram mai în vîrstă ca ea. Pentru ea învăţam, pentru ea îmi treceam examenele strălucit, pentru ea doream să fiu un doctor cu renume. Cînd s-o cer în căsătorie, am aflat că-l iubea pe Manole. Am asistat la nunta ei. Peste un an, la moartea ei. Mi-aş fi vîndut sufletul s-o pot ţine în viaţă ! Peste cîţiva ani m-am însurat cu mama ta, care aducea la înfăţişare cu Joia. Vezi, îţi mărturisesc totul. N-am avut parte nici de ea. Poate le-am iubit atît fiindcă presimţeam că n-au să trăiască... Amintirile lor s-au contopit într-o singură durere prelungită. Apoi... a crescut încet Baba, care le seamănă sfîşietor... Nimeni nu te poate înţelege mai bine ca mine. Te-aş vrea mai puternic decît mine, spuse cu durere Luca.

Harap se uita tot mai adînc la Luca. Feţele îşi pierdură conturul. Culoarea era de lavă rece. Toate acestea le vorbiseră aşa cum apucaseră, lîngă uşa de intrare. Nici nu-şi spuseseră bună ziua. Soarele se trăsese în cerdac, mai departe de ei. Păreau amîndoi gata să plece, opriţi numai să-şi ia rămas bun.

Harap răsuflă adînc, ca după o fugă istovitoare. Glasul rosti ostenit :

— Bine ai venit, tată ! Haî să bem ceaiul împreună. Am mult de lucru azi la spital.

Pe fața lui Luca se oglindi bunătatea însăși. Se întipări cu sfială această dulce putere, singura care împacă durerea cu fericirea.

— Unde-ai dispărut, Luca ? Te-a răpit vreo juneţă ? A fost mare nevoie de dumneata aici. Ai luat cheile de la dulapul cel mare. A trebuit să întrerupem lucrările ! îl luă în primire Nora, sculîndu-se vioi de la masă.

— Dintîi, să-ţi sărut mîna. Bea-ţi cafeaua liniştit. Avem toată vremea să cîştigăm timpul pierdut. Sînt plin de puteri noi, spuse Luca, uitîndu-se cu prietenie la Nora.

— Efectul primăverii ? îl zeflemisi Nora.

— Probabil. *A propos,* parcă s-au răzit pomii din grădină, ori văd eu azi toate lucrurile simplificate, întrebă Luca.

— I-am mai întinerit şi pe ei, prea crescuseră în neştire, nu se mai putea sădi nimic, de umbra lor. Cît a fost Baba, i-am lăsat hîrsuţi, de hatîrul ei. Dar nu schimba vorba. Unde-ai evadat de trei zile ? Şezi colea la masă şi spovedeşte-te, spuse drăguţ Nora.

— M-a apucat un dor de ducă irezistibil. Mi-am văzut cîţiva prieteni : Baba, Mircea, Nucă, spuse Luca zîmbind şiret.

— Unde ? exclamă Nora, surprinsă.

— Pe Baba, la Butuci. Ceilalţi, la Bucureşti, răspunse Luca.

— Așa ?... Nu mi-a trecut așa ceva prin cap ! Și la ce rezultat ai ajuns, exponent ambulant al Ligii Națiunilor ? întrebă direct Nora.

— La amînarea ridicării sancțiunilor, răspunse glumeț Luca.

— Adică sîntem în faza de amețeală care urmează loviriі capului de pragul de sus și de jos, spuse Nora, uitîndu-se subt sprîncene.

— Să zicem. Adică la cunoașterea proporțiilor noastre.

— E bine asta, aprobă Nora. Spune-mi, te rog, cum e Nucă ? slab tare și nedormit ?

— E întărit, crescut, serios la treabă și flămînd foarte de cozonacii dumitale. M-a rugat să ți-o spun. Se laudă că poate înghiți unul pe zi !

Nora zîmbi. Mulțumirea atenuînd veselia de mai înainte.

— Și Mircea ?

— Mai comunicativ ca de obicei. Cam surmenat. Își revede lucrarea, o pune în curînd subt tipar.

— Vin de Paște acasă ? întrebă Nora de formă.

— Nu cred.

— Ei au propus să vie, spuse mirat Nora.

— Astea sînt socotelile lui Mircea, spuse Luca, deschizînd palmele expresiv.

Nora dădu din umeri, fără să insiste mai mult.

— Și Baba ?

— Baba e mulțumită la vie. Vă așteaptă pe toți la vară.

— Ne așteaptă... Dac-o aștepta cît îi aștept eu aici, îi trebuie mare răbdare.

— Are multă răbdare.

— Piciorul ? Moralul ? întrebă Nora mai scurt.

— În bunăstare.

— Sînt o proastă că-mi fac atîta grijă pentru ea ! Se lipsește perfect de noi, după cum văd. E mai bine să nu ții la oameni. Nici la animale, și cu ele te păcălești, fiindcă

trăiesc scurt timp. Colecțiile de timbre, de monezi, de cărți sînt cele mai mulțumitoare pasiuni, cresc în valoare pe măsură ce te dedici lor ! Îmi pare rău că nu am avut asemenea înclinații satisfăcătoare, spuse Nora cu respirația accelerată.

— Mulțumește-te cu microbii noștri de la laborator. Eu cu ei mă iau, spuse glumeț Luca.

— Îl ai și pe... Harap, spuse în silă Nora, căreia nu-i plăcea să pomenească de el.

— Sînt mulțumit, spuse simplu Luca.

— Fiindcă trăiești în dumneata și nu aștepți nimic de la nimeni.

— Poate să ai dreptate. Poate de-aceea primesc mai mult ca altul.

— Nu văd.

— De pildă, prietenia dumitale. A lui Maia, Costache, Mircea, alții. Încrederea fără rezerve a Babei. N-ai idee cît mă ajută !

— Cine ? Baba ?

— Toți. Fiecare în felul lui, și mai ales Baba, fiindcă îmi vorbește ca unui duhovnic. Mă trezește din lenea mea față de oameni.

— De mirare. E o fire foarte închisă Baba.

— Mă înduioșează cu atît mai mult.

— Pot afla și eu ce gînduri are Baba față de familia ei ?

— Îi lipsiți mult cu toții. Vă așteaptă la vară la vie.

— De ce nu vine acasă de Paști ?

— Astea sînt socotelile ei, răspunse evaziv Luca.

— Socotelile lui Mircea, socotelile Babei, Dumnezeu să le înțeleagă !... Socotelile mele care or fi fiind ? spuse aprins Nora.

— Dumneata știi. Ești stăpînă pe ele. Nu se poate nimeni amesteca în socotelile altuia decît cu consimțămîntul lui.

— Socoteala mea e simplă. N-am atracție pentru rolul de vestală a căminului părăsit de sora mea. Închid frumos apartamentul de sus și mă mut înapoi la Piatra-Neamț. Să vedem ce are să fie !

— Ai lăsa așa de ușor lucrările noastre de la laborator ? Munca dumitale de atîția ani ? Rudele, prietenii ? întrebă cu afecțiune Luca.

— De ce aș fi mai cuminte ca alții ?

— Fiecare e liber să facă ce-i dictează conștiința. Fiecare e cu rostul lui. Nucă e plecat pentru studii. Mircea și-a pus la punct o lucrare mare, la care muncește de ani de zile. Baba se ocupă de vie. La iarnă, e probabil să nu mai fie nevoie de ea la vie. Se vor întoarce acasă, dacă le vor permite ocupațiile, după cum se vor înțelege între ei. Nu văd pentru ce ți-ai schimba felul de viață din pricina lor.

— Nu-i așa de simplu, Luca. Nu-mi sînt persoane indiferente. Gîndește-te, nu-i am decît pe ei. N-am alte rude. Nici părinți, nici bărbat, nici copil. Ei îmi țineau loc de toate acestea. Și, deodată, în pragul bătrîneții, mă văd singură, într-o casă pustie. Crezi că e ușor ?

— Știu, Nora. E greu. Dar, și copii să fi avut, ar fi fost pe lîngă dumneata un timp, apoi s-ar fi împrăștiat, să întemeieze alte familii. Asta e legea. Nu e cazul aici. A fost o criză, să zicem, care după mine e pe cale de soluționare bună. Aș dori să te bucuri alături de mine. Baba vă așteaptă la vară, cu iubire și dorință de bine. Trebuie să ajutăm toți la aceasta. Nu se poate, cu adevărată bunăvoință, să nu se restabilească armonia, spuse cu convingere Luca.

— Nimeni nu s-ar bucura mai mult ca mine, răspunse Nora cu jumătate încredere în viitor.

— Eram sigur de aceasta, încheie călduros Luca.

Primăvara zîmbea în grădina bătrînă cu alb îngeresc pe crengi.

— Intră, spuse Baba, fără să ridice ochii de pe registru, Anicuța Chioarei, 180. Ilie Stuparu, 240. Vezi, erau pe carnetul lui Nichifor... Maia ! exclamă Baba, sărind de pe scaun.

Maia, îmbrăcată în negru, părea mai mică, mai exotică, zîmbind tăcut în prag. Se îmbrățișară de mai multe ori, uitîndu-se în răstimpuri una la alta.

— Maia, Maia... spuse Baba, strîngînd-o iar în brațe.

— Ți-ai tăiat cozile ! N-ai idee cum te schimbă ! A uitat să-mi spuie Luca, se miră Maia.

— Bărbații nu bagă de seamă asemenea detalii.

— Nici eu n-am să le spun, hotărî enigmatic Maia.

— De ce ? Nu e un secret, spuse vesel Baba.

— E o armă să întîmpini pe cineva cu altă înfățișare decît acea la care se aștepta.

— Nu mă lupt cu nimeni, afară de mine, spuse Baba, cu o umbră de întristare.

— Vorbesc și eu așa. Ai treabă și duminica ? schimbă vorba Maia.

— De obicei numai dimineața, dar am lipsit, și de-aceea m-ai prins făcînd zel către seară. Am să-ți povestesc... Ce bucurie pe mine că ai venit!

— Nu mi-a tihnit Paștele fără tine. Totdeauna am mers împreună la denii, la Înviere. Mi se făcuse prea dor de tine. Am venit pe două zile, să mă odihnesc aici. Mi-arăți odăile? Mergem pe-afară? Cu ce începem întîi? spuse însuflețit Maia.

— Cum vrei tu. Ai dat drumul căruței? Cu cine ai venit? Scoate-ți haina. Unde-o fi dispărut Frăsîna? spuse Baba, zăpăcită de bucuria asta neașteptată.

— Totul e în regulă, o liniști Maia. Frăsîna e acea stranie făptură care a ieșit cu o vărguță în mînă de după butoiul cu apă, ca din locuința ei, și apoi s-a făcut nevăzută?

— Sssst... uite-o! Lasă geamandanul aici. Adu de spălat, te rog. Pe urmă vezi de așternut. Duduia rămîne la noi cîteva zile, spuse cu mulțumire Baba.

Frăsîna se făcu iar nevăzută. Un jilț mai mare era de-ajuns s-o ascundă privirilor. Avînd gheb în față și în spinare, îi rămăsese trupul chircit ca de pitică, deși cu mîni și picioare mari.

— Poate munci o ființă atît de diformă? întrebă cu milă Maia.

— Se pricepe la toate. Îi place mai ales să îngrijească de găinărie. S-o vezi printre păsări, n-o mai uiți! Găinile se așează pe ea ca pe un pom, cîte încap pe umerii și brațele prea lungi. Curcanii și gîștele îi fac alai. Rățoiul preferat îi ciugulește tivul fustei. Frăsîna își cumpănește brațele, își duce păsările la păscut în dosul viei, obrazul scăldat de fericire. Le imită glasurile cu o perfecție uluitoare. Mă întreb dacă înțelege limba lor. E într-adevăr o ființă stranie, trup și suflet.

— Unde-ai găsit-o? se miră Maia.

— Aici. Avea grijă de Oanță, rudă pe departe cu ea. Hai, scoate-ți haina de drum. Spală-te puțin. Să mergem să-ți arăt grădina cît e lumina bună.

Deși la începutul lui mai, ziua era ca de vară. Nouri luminoși pluteau solemn către apus. Parcă duceau înfășurate-n suluri de bumbac fragmente de fulgere. Îți luau ochii.

Maia și Baba, ținîndu-se de mînă, coborîră treptele cerdacului, învăluite de puterea caldă a zilei. Înfloriseră merii. Cel proptit de acoperiș împodobea casa cu proaspătă pălărie de primăvară. Celălalt, răzleț, mai în deal, își ținea florile roată într-un deget, oferindu-le cerului. Straturile, primele frunze abia ieșite din pămînt, rotunde și mărunte ca slovele, înșirau versete, psalmodiate de Baba : gura-leului, purpurie, zinii invoalte, micsandre albe, micșunele...

Via, înaripată subțirel cu verde, se odihnea pe multe toiage.

Maia și Baba treceau de la o vorbă la alta. Se întretăiau întrebările cu întrebările, răspunsurile cu răspunsurile. Ultima oară cînd fuseseră împreună la vie erau fete tinere. Poate de aceea regăseau în grădină pașii vioi de-atunci, vorbele ușoare care atingeau numai suprafețele lucrurilor, și acele năzuinți, cînduri de puncte de întrebare, călătorind spre viitor. Nici o nerăbdare în felul lor de-a vorbi. Ciuguleau de ici, de colo proviziile de împărțit. Se înțelegeau dintr-o privire, o aluzie, o inflexiune de glas.

— De sărbători, mă gîndeam : Baba s-a culcat prea devreme sau nu poate dormi.

— Știi cum e ? Parcă ți-ar aduce pe tabla un album gros de familie și te-ar pofti imperios să ilustrezi și tu o pagină cum te pricepi ! Fără să vrei, întorci filele în urmă, unele abia se mai pot deslușI, cauți cu desperare să faci legătura, urmarea... Dar astea-s în trecut ! De Paști am ieșit cu totul din realitate. Am intrat din întîmplare într-un capitol de

roman vechi, în care și neprevăzutul se încadrează tihnit în povestire.

— Cum asta ? se miră Maia.

— Trebuie să știi că Frăsîna mea, care se înțelege perfect cu păsările, nu poate suferi oamenii de la Butuci. Toată Săptămîna Mare mi-a bătut capul să mergem la Înviere în alt sat, de peste deal, unde slujește foarte frumos un preot de curînd venit. Văzînd că ține atît de mult, am tocmit o căruță și ne-am pornit într-acolo. Era mai departe decît spusese ea, drumul foarte prost, felinarul nostru cu vedere scurtă. Ne-a sărit și o roată pe drum, așa că am ajuns tocmai cînd suna clopotul și ardeau lumînările în curtea bisericii. Ne-am apropiat grăbit, să le aprindem pe ale noastre și să auzim și noi cîteva vorbe din slujbă. S-a făcut loc în jurul nostru mai mult decît era nevoie. Nu ne dam seama că pentru oamenii de-acolo eram un spectacol neobișnuit. Fiind rece, luasem pe mine pelerina străveche a bunicului, găsită într-o ladă aici. Îmi ajungea pînă la călcîie. Frăsîna își cususe pe pieptul polcuței volănașele unei cămeși vechi de noapte, reformată de mine. Îi făcea o creastă roz de la gît pînă la brîu. Iar pe cap se gătise cu cozile mele blonde, puse dublă coroană peste părul ei ca păcura ! Nu-mi trecuse prin gînd că are să le poarte cînd mă rugase să nu le ard, ci să i le dau ei să le păstreze amintire de la mine. De-acasă o pornise cu o broboadă prinsă subt bărbie, așa că nu-i văzusem frumusețile ! Nu mai era nimic de făcut. Frăsîna se așezase chiar lîngă măsuța cu evanghelia și sfeșnicele. Capul ei cît darabana înălțîndu-se pe colțul mesei, între obiectele de cult. Întorcea ochi fericiți către mine. Eu mă căzneam să țin ochii în pămînt, de frică să nu mă pufnească rîsul cumva.

— E unică Frăsîna, spuse Maia, furată de rîsul Babei.

Maia și Baba erau într-o dispoziție în care rîsul se năștea ușor, aproape fără motiv, izvorît din bucuria de-a fi împreună.

— Cînd a intrat preotul în biserică, Frăsîna a dorit să-l urmăm și noi. Eram obosită și doream să mă întorc acasă. Rămăsesem printre ultimii afară, nehotărîtă, cînd vedem că se apropie de noi un domn mai în vîrstă, lung și slab. Face o plecăciune înaintea mea, numindu-se : Alecu Tăun.

— Prietenul lui Luca ?

— Da. Îmi mărturisește că a aflat de la „vizitiul" meu cine sînt. Îmi spune că familiile noastre au fost foarte legate pe vremuri. Și aflînd că sînt deocamdată singură la vie, mă roagă să-i fac cinstea să ciocnesc ouă în casa lui, cu nevasta, fata și nepoții, care mă roagă cu toții să primesc această invitație. În acest timp se apropiaseră și ceilalți de noi : doamna Tăun, o femeie monumentală, blajină și tristă. Trei fete și-un băiat, veseli ei, cu ochi inspirați, în care jucau luminile lumînărilor. Toți îmi strîngeau mînile și insistau să merg la ei. Frăsîna mă trăgea din spate de pelerină și îmi făcea semn că trebuie să primesc neapărat. Era greu să mă împotrivesc tuturor. Cum eram obosită, aveam impresia că visez întîmplări de fantezie. O alee cu pomi mari și goi. Un peron de piatră. Uși misterioase. Clarobscur de lămpi slabe pentru mărimea odăilor. O surîragerie, cu multe lumînări, cozonaci enormi, farfurii-corăbii încărcate cu feluri împodobite, masacru de ouă roșii, glasuri necunoscute, cîte un obraz nou de tot, revelat într-o expresie, fixat pentru o secundă, pierdut printre celelalte... Căldură de cuptor. Se făcuse foc strașnic în sobă. Circula un curent de simpatie în jurul mesei, pe care îl simțeam fizic, mi se destindea fiecare mădular ca prin farmec. Nici nu știu ce vorbeam. N-avea importanță. Întorceam capetele unii către alții, cu prietenia care se răsfrîngea din pereții odăii. Luam parte la amintirile lor. Mai mult decît atît, simțeam că tre-

buie să contribui și eu să ștergem umbrele de pe fețele doamnei și domnului Tăun, care zîmbeau intermitent, ca și cum ar fi mulțumit pentru daruri primite pe rînd. Simțeam că pentru ei erau atît de tineri ceilalți. Băusem și vin vechi de-al lor, ceea ce mă despersonaliza într-un chip minunat. Apoi a început o ploaie zdravănă, care ne-a adunat și mai mult, izolîndu-ne de restul lumii.

— Ai rămas la ei ?

— Da. Mi s-a făcut patul în ietacul Vioricăi, fata gazdelor. Cum am ajuns în odaia mai rece, mi-au pierit oboseala și somnul. Era un duh de tinereță neînchipuit, deși casa mirosea înduioșător a mucegai, camfor și paciuli. Cu bătăi discrete la ușă, au intrat cele trei fete, fantome drăguțe, cu jachete de sport peste cămășile de noapte, să vadă dacă nu-mi lipsește nimic. S-a încins mare taifas. Au tras pe rînd cele trei saltele din odaia de-alături. S-a improvizat un dormitor vesel la mine. Mi-am pus și eu salteaua pe jos, să fiu la nivelul lor. Am adormit în ziuă, somn îngeresc, Maia ! E lung de povestit. Mi-au spus toate ale lor. Tăunii au avut trei fete. Două au murit într-un accident de automobil. A rămas Viorica, născută la zece ani distanță de celelalte. Tremură părinții ei pentru ea. Clara și Lucia sînt vere cu ea, după mamă. Băiatul e vărul lor, Mihai Tăun. Vin cu toții des la Tăuni, să fie tinereță în casă. M-am împrietenit cu ei. Alecu Tăun vrea să mă învețe toate secretele ca să obțin vin foarte bun. La ei gospodăria e admirabil condusă, via, pivnița și tot. Am cumpărat de la ei un mînz, pe nevăzute, trebuie să se nască în curînd. Nu pot să-ți spun cît au fost de drăguți cu mine ! Mi-au picat din cer, nu alta. Mă întreb uneori, așa sînt ei totdeauna între ei ? Nu e utopie să speri așa ceva ?... Dar să lăsăm. Au plecat azi. De-aceea am lipsit de-acasă. M-au luat la prînz la ei, de rămas bun. Mă gîndesc pentru mai tîrziu la Nucă, poate să-i placă aici, spuse gînditor Baba.

— Desigur. N-ai idee cît mă bucură tot ce-mi spui! Eşti într-o formă, Baba, cum nici nu speram, spuse călduros Maia.

— Mi-au făcut bine şi ei. E o mare împrospătare să te naşti deodată în alţi oameni! Te luminează nou. M-am simţit tînără, sănătoasă, veselă, fiindcă aşa mă văd ei. Nu le pare ciudat să fiu singură aici. Nu mi-au pus întrebări. Fetele sînt pline de spontaneitate şi fantezie. Au botezat-o pe Frăsîna „Pajul Carabossa", mascota şi gardianul meu. I-au făcut o fustă şi o pelerinuţă scurtă de postav verde ca spanacul, dintr-o faţă de masă de la ei. Frăsîna e încîntată. Pare o lăcustă extravagantă în costumul de gală. O respectă Oanţă şi Nichifor de cînd văd că e răsfăţată de cei de la Tăuni. Dar hai să mîncăm. Maia, ţi-am făcut capul calendar, trebuie să-ţi fie o foame! spuse rîzînd Baba.

— Ce-mi dai de mîncare?

— La Butuci se mănîncă deocamdată lăptării, ouă, miere şi mai rar cîte o găină. Pentru tine vom decapita raţe şi gîşte, spuse pompos Baba.

— Mă mulţumesc cu ce iei tu de obicei, ai un ten splendid, hotărî Maia, suind sprinten treptele casei.

Lumina lămpii, prin fereastra deschisă, punea semn de hotar nopţii.

*

Lampa luminează dintr-o parte crivatul bunicăi, pe care stau Maia şi Baba, o masă joasă, între ele, cu felii lungi de cozonac şi ceştile de ceai primejduite la fiecare mişcare.

— Şi te temeai că n-am să mă satur?

— Astea au fost darurile Tăunilor. Mîine intri în regimul meu, o ameninţă Baba, rezemîndu-se de perne.

— Ce plăcută e odaia asta! Mă simt rudă cu ea, spuse Maia privind lucrurile bătrîneşti, al căror acord se stabilise de mulţi ani aici.

— Şi eu. E de leac. Ţine minte de la bunica, spuse cu respect Baba.

— Eşti transformată, Baba. Nu ştiu cum să-i mulţumesc lui Dumnezeu ! Ţi-am dus grija, pot să ţi-o spun acum.

— Ai plătit şi tu pentru mine, spuse cu afecţiune Baba, cu nemuşcări, fiindcă vorbise numai de ea, cînd Maia era în doliu proaspăt. Nu ştia în ce măsură o atingea aceasta. Îi cunoştea calităţile, dar simţirea mai puţin. Toată viaţa se devotase celor din jurul ei. O luau toţi ca lucru firesc. Era gazda confidenţelor. Îşi aruncau toţi grijile pe ea. Luptele ei nu le ştia nimeni. Care fusese partea de bucurie omenească din viaţa ei ?

Maia zîmbea în felul ei aerian. Se înconjura de zîmbete. Pentru că era brună părea totul mai alb în jurul ei ? Sau radia ea o linişte specială, care se traducea prin impresia asta de mai alb ?

— Cu cîtă bucurie aş fi dorit-o ! Dar n-am avut cum, Baba. Arareori dai cum vrei, ci cum se poate. Faci un rău într-o parte, un bine în altă parte, cu tot atîta sinceritate, adică impulsiv, fără să ştii exact ce faci, plăteşti mereu greşit. Sau, poate, avînd sentimentul colectivităţii, simţi că oricărui membru te-ai adresa, tot ei îi restitui ceva, tot faţă de ea te răscumperi. Satisfacţia ar fi desigur mai mare să poţi închide rănile deschise de tine, dar se întîmplă foarte rar. Aceasta să fie pedeapsa ? spuse Maia privind peste capul Babei, ca şi cum ar fi aşteptat un răspuns de departe.

— E o uşurare să-ţi înţelegi pedeapsa. Ceea ce apasă mai tare e că pedeapsa ta îi atinge, de multe ori, şi pe cei la care ţii. Aceasta e adevărata pedeapsă, Maia, atît de greu de primit. Minunea la tine e că iei asupra ta sarcinile, cu ochii închişi, şi le porţi voios, ca şi cum ţi-ar reveni toate ţie de drept, spuse Baba.

— Eu nu caut să înţeleg. Stăpînul meu nu poate greşi, spuse cu smerenie Maia.

— O greşală a mea, de care am perfect conştiinţă, de ce să fie plătită şi de un nevinovat, care nu ştie nimic? Cum te poţi împăca cu ideea asta, Maia?

— N-am ştiut niciodată să socotesc bine. Am încredere în registrele soartei, spuse glumeţ Maia.

Puterea Maiei era că primea totul ca fiindu-i cu înţelepciune hărăzit. Nu era resemnare, nici renunţare, ci totală acceptare, spontană dăruire. Baba îi atinse uşurel mîna, mulţumindu-i în gînd pentru tot ce reprezenta pentru ea.

— Ce-i? întrebă vesel Maia. Parcă spusese o vorbă de pasăre.

— Extraordinar! Acum bag de seamă, ţi-ai pierdut ticul verbal, Maia! Mi-au lipsit „ştii, ştii", ştiu-rile tale, spuse cu mirare Baba.

— Adevărat?

— Absolut sigur. Îţi spun, lipseşte ceva, acel fond de şoaptă spuselor tale. Acum spaţiile sînt clare, desenul sonor, precizat.

— Curios, n-aş fi crezut să mă pot dezbăra la vîrsta mea de acest cusur, fără cea mai mică osteneală din partea mea, mărturisi Maia.

Frăsîna veni să ridice masa. O trecu în odaia de-alături. Maia şi Baba se întinseră mai comod, sprijinindu-se de perne.

Afară fulgerase de cîteva ori, luminînd cerdacul şi văi depărtate.

— Bietul Teodor, a scăpat în sfîrşit de chin, spuse Baba.

— S-a chinuit numai trupul în ultimul timp. Teodor n-a ştiut, plecase demult. Îi rămăseseră ochii ferestre de casă pustie.

— Mai bine.

— S-a făcut tăcere la noi. Mama n-a întrebat nimic despre el. Costache nu vorbeşte, că-i face rău, îl ştii cît e de sensibil. Cînd stau în grădină şi mă uit la fereastra odăii

lui Teodor, cu obloanele în lături, am impresia că e o ureche mare deschisă...

— Ai fost singura lui mîngîiere, spuse Baba cu afecțiune.

— Îi datoresc mult...

Baba nu îndrăzni să întrebe. Maia urmă, privind în gol, lăsîndu-și glasul ca în voia unei ape cotite, frîngînd parte din gînd :

— ...valorile culorilor, unele față de altele, legătura misterioasă dintre ele, indispensabilă pentru găsirea unor tonuri...

— Înțeleg.

— Acum îmi petrec după-amiezile la spitalul lui Harap. Sînt infirmiere puține, găsesc totdeauna ceva de făcut pe lîngă bieții operați. Afară de unele excepții, am bucuria să-i văd repede sănătoși. Se perindă mulți bolnavi, de toate vîrstele și categoriile. E un ritm puternic acolo. Viața și moartea își întăresc prestigiul. N-ai idee ce deschiși, simpli și buni sînt oamenii în această cumpănă ! Ce ușor le poți fi aproape. Cum se uită la cer...

— Ceea ce ai spus despre valorile culorilor poate îi adevărat în multe domenii. Poate sînt necesare bolile trupești și sufletești. Poate că fericirea, așa cum ne-o închipuim copilărește, aceea după care alergăm toți, dacă am primi-o de-a gata, ar face din noi ființe anchilozate, surde și oarbe, blindate de egoism. Ne-ar trebui o imaginație de geniu să putem înțelege pe ceilalți. Ne-ar face să trăim într-o cacofonie barbară...

O funie sclipitoare tăie noaptea în două, luminînd fața pămîntului. După ce se uni întunericul ca mai înainte, se auzi zgomotul frîngerii înfricoșate deschizînd prăpastie tăcerii.

Maia își făcu cruce.

— Ce frumos s-a despărțit noaptea, ca o apă, și s-a făcut la loc ! spuse Baba.

Maia aprobă nesigur din cap.

Afară era goană mare, foșnete, îmbulzeală de straturi de aer. Treceau prin fereastră nevăzute volumuri, îmbrîncind geamurile, mutînd covoarele, învelitorile, flacăra lămpii, presărînd fărîme de țărînă.

Baba se lupta să închidă obloanele, știind că Maia, atît de vitează în altele, tremura de frica furtunilor și-a șoarecilor.

Se auziră repezi atingeri mărunte, ca și cum ar fi dibuit mii de degețele să caute încuietorile casei. Tunetele se rostogoleau prelung, ca niște butoaie de aramă, ciocnindu-se de dealuri. Ploaia, îndesată și grea, se strivea de acoperiș, lovea pereții, cădea cu oftat-șuierat năbușit la pămînt.

Maia sta nemișcată, cu ochii închiși. Baba asculta, toate simțurile înviorate de exaltarea furtunii. Totdeauna primise aceste descărcări electrice cu un sentiment de ușurare, presimțind limpezimi, acalmii minunate.

Baba privi obrazul delicat al Maiei adîncit în neclintire, gîndind : „Deosebirea mare dintre Maia și mine este aceasta : Maia se supune furtunilor, deschide apoi ochi liniștiți, cuminți. Eu mă îmbăt de ele. Mi-e frică și mie, sperînd însă minuni. Apoi tremur de răcoare, și lumea pe care-o regăsesc e plină de aburi, invadată de nostalgii. Așa am stricat liniștea casei mele, liniștea casei lui Harap și Luca, poate și a altora, fără să știu, nădăjduind imposibilul"...

Ploua domol acum. Baba deschise ferestrele, oftînd. O răcoare cu miros bun de pămînt împrospăta odaia. Zgomotul cuminte, dulce, răbdător legăna casa.

— Ne culcăm ? întrebă Maia, ridicîndu-se între perne ca după un somn adînc.

— Ți-a făcut patul în odaia de-alături. Lăsăm ușa deschisă între noi. E o mare plăcere pentru mine să te știu aproape.

— Să-ți ajut să facem patul tău. E foarte tîrziu. Frăsîna trebuie să se fi culcat.

— Desigur. De altminteri, eu mi-l fac de obicei. O ajut pe Frăsîna pînă vom avea încă o fată în casă. Acum e mult de lucru pe-afară și se găsesc mai greu. Am în vedere o fată bună, care a lucrat și astă-iarnă la mine.

— Nu te obosește ? întrebă Maia.

— Nu. Îmi face bine. Poate am trăit prea în afara lucrurilor, o viață artificială într-un sens. Viața mai aspră e mai autentică. Gesturile utile, prin vechimea lor, au ajuns la o armonie ritmică pacificatoare. Aici se vede mai bine pentru că totul e simplificat. Totdeauna m-au înduioșat inexplicabil unele gesturi cotidiane, de pildă : cînd se așterne masa, cînd se aprinde lampa, cînd se taie pîinea...

— Înțeleg gesturile familiare, cele care adună, cele care unesc...

— Da. Care au un rost simplu, netăgăduit. E groaznic să te simți firul de nisip de prisos, care scrîșnește în încheieturile lumii. Bun la atît ! Încerc, mă căznesc să uit și să învăț din nou, să-mi cunosc locul, să prind ritmul, să nu tulbur ordinea, să duc mișcarea mai departe, spuse Baba, trecînd cu lampa aprinsă în odaia Maiei.

— Noapte bună. Să-ți ajute Dumnezeu să te apropii de ceea ce dorești ! spuse Maia, citind în ochii Babei lumina plăpîndă.

Ploaia tăcuse. Se ridicase, ca o perdea, lăsînd noaptea purificată.

Trecură zile, întîmpinate de înnoiri. Pămîntul se îmbrăca, fir, frunză, floare, rod, cu meşteşugit belşug. Oamenii sprijineau viaţa cu harnice mîni aspre, cît îi lumina soarele. Baba, şef de orchestră, improvizat muncilor de la Butuci, şi le încorpora, urmărind liniile mari, punînd accentele, hotărînd intrările, cu avîntul stîngaci, osteneala împătrită a celui care şi-a pus toată fiinţa în joc să-şi poată îndeplini sarcina luată. Somnul şi hrana erau pe furate. Baba înainta, zi cu zi, corp la corp cu timpul, călcînd printre cele văzute şi nevăzute.

Primi o scrisoare de la Nucă, anunţîndu-i în treacăt, la urmă, că va sosi abia la sfîrşitul lui iulie, din cauza examenelor, invitaţiei unui prieten şi excursiei prin munţi, plănuită cu Mircea. Baba rămase nedumerită. De ce atîtea scuze? Nu-l poftise pe Nucă. Nu poftise pe nimeni. Erau încă multe de făcut, şi tot aceeaşi panică interioară la gîndul revederii. N-ar mai fi răbdat, după un ocol atît de anevoios, să se regăsească tot în punctul despărţirii. Amînă răspunsul. Dar grăbi reparaţiile casei. Meşterii lemnari şi zidari trecură apoi la bucătăriile ruinate, grajduri, găinărie. Refăcură şi zidul

mai slab al beciului, coperișul cramei, gardurile, scările. Toate acestea cu mare chibzuială și economie, să nu înghită toți banii.

Sosi și o scrisoare de la Mircea, cu hotărîrea lui de-a întovărăși băiatul în munți, înainte de venirea lor la vie. Nora îi aștepta la oraș, să plece cu toții odată. Baba se minună de întorsătura firească a lucrurilor. Scriau parcă ar fi fost înțeleși ! Se mai întîmplau minuni pe lume ?

Luca ar fi zîmbit fericit s-o fi putut vedea pe Baba păturind cu bucurie scrisorile în cartea cu psalmi.

Baba aduse o cusutoreasă de la tîrg și o fată din sat, la cusut fețe de masă, șervete, așternuturi, pendele, rochii de vară. Materialul era modest, dar lucrat cu îngrijire subt supravegherea Babei. În vie lucrul mergea după vîrsta lunilor : săpatul al doilea, tăiatul corzilor, lăstarilor de prisos, legatul florilor, iar plivitul lăstarilor, stropitul întîi, al doilea, săpatul al treilea...

Viorica Tăun îi înveseli cîteva duminici. Ajunse sfîrșitul lui iulie, aproape pe neașteptate, o dată cu telegrama vestind sosirea familiei.

Baba, Frăsîna și Anica (tocmită de curînd) așezară o zi întreagă prin casă, potrivind să fie totul cît mai pe placul celor așteptați.

Noaptea, cu tot ceaiul de tei băut de Baba să-i potolească febra de care se simțea cuprinsă, ea dormi iepurește, silindu-se să întîrzie în pat, să pară odihnită.

Se spulberase răbdarea, ca un nour în soare. Inima bătea neregulat, dureros, lărgindu-și culcușul între coaste.

*

Baba stă pe banca pe care a mai stat cu nouă luni în urmă, la gara mică, pe pragul dintre două vieți. O mare emoție o ținuiește între domnul șef și Ichefer, care se întrec

în complimente, întrebări și anecdote, stimulați de auditoriul feminin neașteptat. Baba a venit devreme, să aibă timp să se odihnească și ea, și calul. Îl are împrumut de la Tăuni, pe vară. Poate are să-i facă plăcere și lui Nucă să încalece. Tăunii au trimes azi docarul lor la gară, să scape pe Nora de scuturăturile căruței.

Soarele de amiază dogorește pământul. Mirosea a pîne ultimul lan de grîu. Praful făcea nouri galbeni cum te atingeai de drum. Baba și-a spălat obrazul la fîntîna gării. Și-l simte fierbinte. Salcîmul, deasupra băncii, e cenușiu de tot. Trece lumina prin el ca printr-un stor rupt, îi face domnului șef un cotlet de aur pe obraz și un ban pe tîmplă. Cum se mișcă, se iau la harță luminile pe masca lui. Ichefer e ciuruit de pete de soare. Îi saltă mărul lui Adam printre proiecții de buline aurii.

Baba rîse pe neașteptate, irezistibil, nervos.

— O știai? se opri Ichefer, decepționat, la mijlocul anecdotei.

— Nu... da... cum să nu... bîlbîi Baba, sculîndu-se de pe bancă, să-și destindă mușchii și nervii încordați.

— Sînteți strașnic de modernă în pantaloni de călărie! spuse galant domnul șef.

— Parcă ați fi dintr-un film, complectă Ichefer.

Rîsul abia stăpînit se stîrni anarhic la primul pretext, dintr-o nevoie de risipă. Baba își udă batista la fîntînă și o trecu pe ochi, pe frunte, pe obraz.

— Nu puneți ruj? purtați fața naturală? exclamă admirativ Ichefer.

Dar Baba se răcorise. Îi făcuse bine rîsul. Se simți ușoară. Îi trecuse și oboseala. Întoarse o privire angelică spre Ichefer și spuse cu glas serios:

— Numai cînd port pălărie mă fardez, e mai distins!

— Vă asortați, aprobă cu înțeles domnul șef.

— Totdeauna, afirmă Baba cît mai pedant.

Tovarăşii ei de aşteptare o părăsiră pe rînd, importanţi, grăbiţi deodată să dea semnalele obişnuite. Întîrzierea trenului, de cîteva minute, dădu răgaz Babei să se reculeagă. Tresări la răcnetul de haiduc beat al locomotivei. Rămase neclintită, fascinată de lanţul de cutii de fier crescînd subt ochii ei, înşirînd ferestrele cu semnele de întrebare ale chipurilor omeneşti. Zări în uşa unui vagon, grupaţi în troiţă, pe Nora, Mircea şi Nucă, ochii măriţi cercetînd faţada gării. Îi părură decoloraţi, feţele de pînză albă. N-o vedea nici unul ? Erau numai funcţionarii gării şi cu ea printre salcîmi. Vru să-i strige, să ridice mînile, dar n-asculta trupul de ea. Înainta mecanic spre vagonul oprit, din care săriseră Mircea şi Nucă. Primeau geamandanele împinse de Nora, aşteptînd să se coboare şi ea. Era aproape de tot de ei, cît să-i ajungă cu mîna, dar pierise orice iniţiativă în ea.

— Puica Dadaiei... cum te-ai îndurat di frumusaţă di păr ! Unde ţi-i feţişoara ca laptele... Cum mi te-ai schimbat, hulubiţa maichii ! boci Dadaia cu bucurie, cuprinzînd-o din coastă, sărutîndu-i mîneca, frecîndu-şi capul bătrîn de umărul Babei.

Baba o sărută pe broboada neagră, fără vorbe. Ce faţă bună avea Dadaia, de pită neagră trecută cu coptul.

— Baba !

— Baba...

— Mama !

— Da, răspunse Baba.

— Am zis eu că nu se putea să nu fi venit înaintea noastră să ne primească ! spuse Nora, privind-o pe Baba cu retrospectivă dojană, să-şi ascundă înduioşarea.

Se îmbrăţişară îndelung, complectînd prin căldura gestului lacunele de exprimare.

— Nu te-am recunoscut... mărturisi stingherit Mircea, plecîndu-se să-i sărute mîna.

Baba îi sărută pe fugă tîmpla udă. Îi rămase un gust sărat pe buze.

— Nici eu, spuse Nucă mirat, cu glas aproape strident, întinzînd spontan obrajii către Baba.

— Eşti cît mine, spuse Baba, trecînd încet palma pe capul lui.

— Fiindcă eşti cu cizme, fără tocuri, răspunse modest Nucă.

Baba zîmbi. Ce minunat lucru să-ţi vezi copilul de-aproape, bucata de suflet dezrobită din tine, acel nou tărîm al fiinţei tale, necunoscut! Să-l vezi teafăr şi neştiutor. Să trăieşti în el, fără memorie...

Baba se uită la Mircea, făcîndu-l părtaş în gînd acestei împliniri. Apoi, la Nora, ramura dintîi a trunchiului din care făcea parte şi Baba. Se uitau unii la alţii, asta era tot. Nu găseau nimic de spus. Tălpile neliniştite, gîturile uscate cercînd să-şi acordeze coardele, privirile mirate îi legau în cerc în jurul unui gol. Tăcerea se învîrtea ca un titirez nevăzut la picioarele lor.

— Ce bine că aţi adus-o pe Dadaia! spuse Baba, rupîndu-se din această stare de împotmolire. Are să ia comanda bucătăriei.

— Eu m-am aninat de 'mnealor. Mă uscam di dor să mai hi rămas şi pi vară făr' di stăpînii mei, pi care i-am cresout di mărunţei. N-am gîndit c-oi ajungi la bătrîneţă...

— Să mergem, spuse Baba, să scurteze discursul Dadaiei.

Mai era o vamă: prezentările domnului şef şi aghiotantului său. Nora duse greul glumelor, cordialităţii ad-hoc, reflecţiilor politice şi economice, aspiraţiilor către orizonturi mai largi. Mircea se mulţumi să aprobe, să strîngă mîinile, scuturat şi prelung. Nucă, nerăbdător, rămase în margine, ca o notă lîngă text.

Trecură, în fine, în dosul gării, unde-i aşteptau docarul, căruţa şi calul înşeuat. Trei perechi de sprincene se

ridicară simultan, planînd deasupra întrebărilor mute. Își reluară apoi unghiurile obișnuite, ceva mai strîns ca pînă acum. Se instalară, fără vorbă: Nora și vizitiul în față, Mircea și Nucă la spate. Dadaia se urcă în căruța cu bagajele. Convoiul porni. Baba călărea în coasta docarului, spre spate, să nu le dea praful.

Se vedeau de profil. Schimbau priviri scurte, încărcate de necunoscut. Se pîndeau pe furiș. Nu-și spuneau o vorbă. Mircea, slăbit, palid, cu ochii lui de vizionar, de buhnă albă, părea un revoluționar dus între baionete. Nucă, înfierbîntat ca și cum și-ar fi mînat gîndurile cu harapnicul. Nora, săltînd pasiv la hopuri, lăsîndu-se în voia soartei. Baba îi simțea stingheriți, nedumeriți, străini de ea.

Frica se strecura iar în nervi, fremătînd ca frunzișul în preajma furtunii. Orice țel atins închide astfel porțile peste tine, te dezbracă de putere? Nu, nu trebuia cu nici un preț să se lase stăpînită de teamă la prima întîlnire cu realitatea. Totul era să nu-și piardă încrederea în ei și în ea.

Aici, cît să întindă mîna, era tot ce avea mai scump pe lume. Era o fericire în sine acest lucru. Poate nu-i era dat să aibă, cu adevărat, asemenea parte. În toate domeniile erau săraci și bogați. Nu se putea concepe altfel lumea. Era nevoie de unii și de alții. Sărăcie, bogăție, și acestea sînt formule care-și pot schimba înțelesul între ele, cum spune Luca. Bogat e cel care primește? sau cel care dă? Sărac e numai cel care n-are ce da.

Baba ar fi vrut să se oprească o clipă, să facă un popas între trecut și viitor, ca un drumeț obosit care știe că mai are drum lung de făcut și se uită la cer să citească semnele.

— Nu te doare capul, fără pălărie, pe arșița asta? întrebă Mircea neliniștit, intrigat de expresia de concentrare în care se izolase Baba, ținînd calul în frîu scurt, ca și cum ar fi coborît printre rîpi primejdioase.

— Sînt obișnuită, răspunse Baba, întorcînd spre el obrazul ars de soare, cu crețuri subțiri la coada ochilor, iluminat deodată, ca trezit dintr-un somn greu.

— Iei tot praful în părul tău, spuse Nora, uitîndu-se peste umăr la pletele Babei, aduse după urechi, în valuri rotunde, pînă aproape de umeri.

— Mi-l perii bine acasă. Sau ne spălăm pe cap, dacă vreți, avem apă de ploaie. Am instalat și un duș, cu apă rece însă. Apa caldă rămîne la căni și găleți, deocamdată, spuse Baba înviorată.

— Mă aștept la toate minunile, spuse drăguț Nora, încă mirată de echipajul neașteptat care-i ducea spre Butuci.

— Nu, nu, se apără Baba, la mici îmbunătățiri, și-atît.

— N-ai scris nimic despre cal, era vorba de un mînz, parcă ? întrebă Nucă.

Baba le spuse proveniența calului. Le povesti despre Tăuni, punîndu-i în legătură cu bunicii și Luca, avînd grijă să-i laude moderat, să nu fie antipatici lui Mircea.

— Să fi știut, îmi făceam rost de un pantalon de călărie, spuse melancolic Nucă.

— Îți iau măsurile și ți-l comand la București, la croitorul Vioricăi Tăun, cum am făcut pentru mine, îl liniști Baba.

— Nu uitați că Nucă nu-i învățat la călărie. Calul e iute, după cum văd. De nu s-ar alege băiatul cu oase rupte din jucăria asta ! spuse alarmată Nora.

— Nici o frică. Calul e tînăr, bine hrănit, nu destul de muncit, e vesel, dar n-are nici un năravi. Îl împrietenesc cu Nucă în cîteva plimbări, spuse liniștit Baba, întorcîndu-se către Nucă.

— Nu-i nevoie. Mă descurc singur. Nu-s fricos, răspunse Nucă, o nuanță de enervare în glas.

Trecu o umbră pe fața Babei, repede ștearsă.

— Nu-i vorba de tine. Dacă mănînci o trîntă, să-ţi fie de bine. Să nu calicești calul, care nu ne aparţine, răspunde maică-ta de el, spuse Mircea.

— Mă rog, în cîte „lecţii" aş putea ajunge să nu primejduiesc calul? întrebă Nucă, glasul pe-o muche tăios, pe cealaltă supus.

— Cîteva indicaţii, şi te împaci singur cu Roiban, spuse liniştit Baba.

Se dezlegară limbile, cu încetul. Se înseninară trăsăturile. Baba întrebă de Maia, Costache, Luca, Harap...

Răspundea Nora acum. Adăugă la urmă că doreau şi ei să vie la vremea culesului, dacă era loc în casă. Maia o ruga pe Baba s-o poftească şi pe Marica, asistenta lui Harap, care-l îngrijise pe Teodor cu atît devotament.

Bucuria lumina obrazul Babei, îl întinerea.

— Nu vă e foame? întrebă Nora, desfăcînd paneraşul de pe genunchi.

Mircea şi Nucă refuzară. Erau topiţi de căldură. Baba primi. Nu mîncase nimic la prînz. Uitase să-şi ia provizii de-acasă. Mușca sănătos, cu poftă mare. Se răzgîndiră şi ceilalţi. Lăsară caii la pas. Mestecau tihnit, gînditori.

— Ţi-a priit aerul de-aici. Eşti tot prea slabă, după părerea mea, dar ai culoare bună, pari mai rezistentă. Te-ai pîrlit sănătos, eşti ca o caisă, spuse Nora, uitîndu-se mulţumită la Baba.

I se ridica o piatră de pe suflet, văzînd-o mai voinică după iarna asta de surghiun neînţeles.

Mircea aprobă din cap, inexplicabil întristat. Ridică din umeri şi făcu semn vizitiului s-o ia mai repede. Drumul era foarte rău, nu se putea merge prea repede. Căruţa cu Dadaia, deşi în urmă, rămăsese totuşi în văz.

Pămîntul era tăiat în valuri de mărimi şi orientări deosebite, îmbinate într-un joc frămîntat odinioară, pacificat acum. Turme de spinări înfrăţite. Soarele, păstorul, ocolea

pe cataligе de sticlă către apus. Se vedea un deal lunguț, ca un zid verde pe zare. În dosul lui era via.

*

— E ca pe vremea coanei Lisaveta, exclamă spontan Nora, privind în jurul ei. Vorbe de leac pentru Baba.

Vara, cu roade și flori, împrejmuia bogat casa, strălucind în asfințit. Cînii ieșiseră înainte, lătrînd cît se cuvine, mai mult întrebător, întorcîndu-se către Baba.

Frăsîna, în rochia verde, tupilată între nalbe, se uita ca dintr-o carte de povești pierdută în grădină. Baba îi zîmbi trecînd pe lîngă ea. Sperietoarea de păsări avea un trandafir roșu prins de surtucul zdrențăros. Oanță și Nichifor așteptau la scările cerdacului.

— Mamă, te rog, care-i odaia mea ? întrebă nerăbdător Nucă, suind cîte două trepte odată.

— Cum intri, la stînga, prima ușă. Găsești acolo panoplia, ulciul împăiat și blana de urs, rămase de la străbunicul tău, spuse Baba, ascunzîndu-și zîmbetul.

— Perfect ! Mă împac eu cu vechiturile astea, spuse Nucă, intrînd de-a dreptul prin fereastra deschisă.

Casa, de obicei tăcută, adîncită în amintiri, răbdătoare la schimbările soartei, se trezi voios din meditație. Îi duduiau podelele bătrîne. Ferestrele oglindeau, pe laturi, mișcările sădite isprinten, menite să prindă rădăcini în casă.

Frăsîna ajuta la despachetatul bagajelor.

Nora era mulțumită de umbra mărului de la geamurile ei. De perdelele și învelitorile noi, imprimate cu flori de cîmp. De crăițele de pe măsuța de lîngă divan. De ochii însuflețiți ai Babei.

— Și eu ? întrebă Mircea, oprind-o pe Baba, care trecea spre ietacul ei.

— Ţi-am arătat. E cea mai răcoroasă odaie, cea mai ferită de zgomot. Ai să poţi lucra liniştit. Nu-ţi place ? se miră Baba.

Mircea se uita gînditor la Baba, cercetător, necruţător, afundîndu-şi privirea într-a ei ca într-o apă fără fund. Unde uşoare treceau pe feţele lor. Limpezeau simţirea. Din adînc, viaţa îşi răspundea sieşi, cercînd să se împlinească, depăşind vremelnicele hotare trupeşti.

Ultimele raze de soare tiveau marginea cerdacului ca o rampă de foc, izolînd casa de restul lumii. În penumbra pereţilor, chipurile erau simplificate, ca în amintire.

— E bine lîngă tine, Baba. Mă primeşti într-adevăr cu totul ? întrebă Mircea, glasul înăsprit de emoţie.

— Într-adevăr, şopti Baba, clintindu-se abia simţit, ca şi cum s-ar fi sunpat o umbră în dosul ei.

Mircea o cuprinse de umeri, cu braţe grele, stăpînitoare. Grumazul plăpînd tremura subt jugul vieţii redobîndit.

*

Baba fu gata înaintea celorlalţi. Ieşi în cerdac, uşoară în rochia de in, picioarele goale în sandalele de pînză, părul încă ud prins cu o panglică verde, ca un fir de iarbă în jurul capului. Soarele apusese, lăsînd o zare de miere bălaie.

Se auzi glasul lui Nucă :

— Mamă, te rog, mîncăm ? Mor de foame !...

Baba trase clopotul. Un clopot de la oi, cu glas blajin de înserare, prins de uşă cu joc de sfoară, ca pe vremea bunicăi.

Pînă să vie bucatele, începu să taie pînea, mare, rotundă, neagră, deasă, grea subt cuţit ca pămîntul pe sapă.

Pămîntul după ploaie, preajma mării, a pădurii şi altele se întîlnesc olfactic cu sufletul omului. De aceea nevoia

de-a închide ochii, pentru a nu pierde contactul acestor fugare comunicări. Mari bucurii colective, din trecut, trebuie să fi rămas asociate acestor emanații, pe care căutăm să le prindem și noi. Mirosul pîinii e din aceeași categorie de imn de mulțumire și laudă. Împacă...

Baba deschise ochii. Nora, Mircea și Nucă, în haine proaspete, înviorați, flămînzi, nerăbdători, invadară cerdacul, o dată cu Dadaia, aducînd primul fel.

Baba, în picioare, la un capăt al mesei pătrate, le făcu semn să se așeze : Mircea, în fața ei, ca stăpîn al casei Ceilalți, în părți.

Rosti, arătînd locurile :

— Mircea, Nora, Nucă..

Mîna Babei, fără să știe, făcuse astfel semnul crucii, blagoslovind masa.

București, 1 iunie 1940

De acelaşi autor:

Calendar vechi, 1939

Cloşca cu pui, 1943

Acasă, 1947

În curs de apariţie:

Ursitul, *evocări, amintiri*

Redactor : AURELIA RUSU
Tehnoredactor : IONEL GHEORGHIU

Dat la cules 27.01.1969. Bun de tipar 20.06.1969. Apărut 1969. Hîrtie tipar înalt tip B de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 12,77. Coli tipar 18. Planșe tipo I. A. nr. 24475/1969. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 859—31.

Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918",
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97,
București,
Republica Socialistă România,
Comanda nr. 2499.

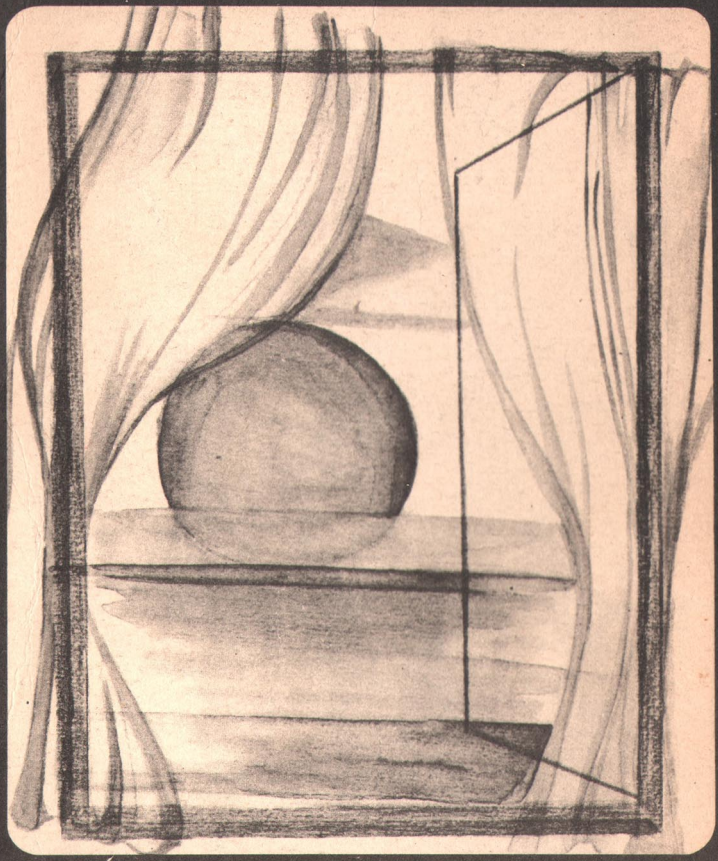

romane de ieri şi de azi

editura pentru literatură

Lei 6